הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · ברכי יוסף

ברכי יוסף על יורה דעה

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ברכי יוסף על יורה דעה

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

מקור הטקסט: פנינים · רישיון: GNU FDL 1.3

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ברכי-יוסף-על-יורה-דעה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

ברכי יוסף 5
שיורי ברכה 5
סימן א 7
שיורי ברכה 23
סימן ב 27
שיורי ברכה 28
סימן ד 29
שיורי ברכה 29
סימן ו 30
סימן יוד 30
סימן יא 31
סימן יב 32
סימן יג 33
שיורי ברכה 39
סימן יד 40
סימן טו 40
סימן טז 41
שיורי ברכה 45
סימן טו"ב 46
שיורי ברכה 47
סימן חי 47
שיורי ברכה 48
סימן ך 49
סימן כא 50
סימן כג 50
סימן כד 51
סימן כה 51
סימן כו 51
סימן כז 51
סימן כח 52
סימן כט 53
סימן לב 53
סימן לג 54
סימן לה 55
סימן לו 55
סימן לז 56
סימן לח 56
סימן לט 57
סימן מ 60
סימן מא 60
סימן מב 62
סימן מג 63
סימן מד 63
סימן מה 63
סימן מו 64
סימן מח 64
סימן מט 65
סימן נא 65
סימן נב 66
סימן נ"ג 66
סימן נד 67
סימן נה 67
סימן נז 68
סימן ס 69
סימן סא 70
סימן סג 71
סימן סה 71
סימן סו 71
סימן סח 72
סימן סט 72
סימן עג 74
סימן עה 75

סימן עו 76
סימן פ 76
סימן פא 77
סימן פג 78
סימן פד 79
סימן פו 80
סימן פז 81
סימן פח 83
סימן פט 87
סימן צ 113
סימן צא 114
סימן צב 115
סימן צג 117
סימן צד 118
סימן צה 119
סימן צז 120
סימן צט 123
סימן ק 125
סימן קא 127
סימן קב 128
סימן קג 129
סימן קה 130
סימן קז 133
סימן קח 134
סימן קי 134
סימן קיב 145
סימן קיג 151
סימן קטו 159
סימן קטז 162
סימן קיז 172
סימן קיח 173
סימן קיט 177
סימן קכ 180
סימן קכא 182
סימן קכב 183
סימן קכד 190
סימן קכה 192
סימן קכז 192
סימן קכט 192
סימן קלב 193
סימן קלד 194
סימן קלט 195
סימן קמא 196
סימן קמב 197
סימן קמה 198
סימן קמו 201
סימן קמז 206
סימן קמח 206
סימן קמט 209
סימן קנ 209
סימן קנא 210

ברכי יוסף

ח"ב

והוא מקצת חידושי דינים ופלפלת כל שהוא על קצת

שלחן ערוך יורה דעה

מן המוכן ומסודר כעת מדפ"ס ועולה כתבינהו להלכותיהם הא דידי והוא דרבי המלך

חדושי דינים מספרי

כתיבת יד גאוני עולם

אשר עדן לא היו על מזבח הדפוס והמה בכתובים גדולים מעשה ידיהם, מביא וקורא דבר בשם אומרו לזכות את הרבים ישתו בצמא דבריהם, גם לרבות זמנין דמשכחת ע"ט להשליך מיכא ציבחר מעט אשר היה מורה מקום דוד בספרי האחרונים תורה שלימה שלהם, ואנא בריה קלה כורע ומשתחוה על ברכי יוסף מכקש מטו מחכמי ישראל אשר עלימו תטוף מלתי למען יסלח"ו הצדיקים שר"ו חכימיא הם ותלמידיהם, ראו קראתי בשם ברכי יוסף גימטריא שלח"ן בדקדוק גם ברכי יוסף אותיות ונוטריקון

יוסף בכ"ר יצחק

הוא אדוני ועטרת ראשי אבא מארי זלה"ה לעידניה קאזיל בינ"ן של קדושים צדיקים יושבים ועטרותיהם

אני המדבר אנוש מזער במתא שמאי

חיים יוסף דוד אזולאי ס"ט

נדפס פעם ראשון בחיים חייתו **בליוורנו** מקום מנוחתו ילדו על ברכי יוסף לפ"ק

כעת נדפס מחדש פה **ווינא רבתא** במלכות אוסטריאה

שיורי ברכה

*מידי דשיי"ר כי קתני אשארא ושאר ישיב יוסף שנית ידו **קונטריס אחרון** הנה זה בא אחר הפרק המביא תניין. מידי דכסי משומ' ובא והוא נחבא דוכתא דאיניש אינש עיר ועיר משפחה ומשפחה מילי דמסתמן הני מכסיין. מידי לאורחא אגב אורחאי נפיק לקרייתא אני אמרתי בחפשי" חיפוש מחיפוש ספרי דבי רב לא שזפתם ועיין ושפוני טמוני בטל סכויין. מידי בעלמא אבדורי אבדור זעיר שם זעיר שם אריתי מורי מימר קדישין מגדולי הראשונים ואת אחרונים עלו חומה כבצורו"ת דמיין. מידי דכתיב בכתובי"ם כתובים באצבע מפוזר ומפורד לא במקום אחד ולא בשתים כי ברבי' אשימה עיני ללקוט שושנים למגמר בעתיקא הדברים עתיקים מגדולי הדורות כתי"בן ולא קריין.

מידי בספר"א האי דחזיתיה אנא כתבתיה הוה כספתי"ה נפשי אוותה ויעש למוסרו לצבור יפה יפה קורא בגרון בקונטריס אחרון ואיידי דחביב ולו יגה שביב ונגה לו סביב אחד קראתיו **שיורי ברכה** הוא היה משיירי ברכי יוסף מן הברכה העליונה מילי דאבות דאורית' בחכמה ובמנין. מידי הוה מתחזי מאבראי ובא דבר שבחשאי מתוקן ומסודר בסדר **ש"ע** בסימניו ומצריו כיון דלזכרון קאתי כלפנים דמי ודין הניין. מידי דהוה חדתא גבאי כל חדש שנתחדש לי בין הפרקים אמרתי אעלה הני בהני שייכי סלקן ואתיין. מידי למטעם כדטעים בר בי רב שנים שלשה גרגרים הנה צור"ף והאיכא שריים עוד זה מדבר לתלמידי דבי רב בנן דמוריין מידי למזגא זגינן אברכי צופה הייתי ברכה דשלהי ברכי"ם כושלות שגיאות מי יבין דאדפסי"ה צרר"י צרורות מנתזין אבן הטועים טע"ו במדב"ר הגדילו התערובות חסרונו"ת ועידויין. מידי חסריה חס"ר קובעת מחלפא שיטתי"ה שקיל תיבותי"ה ובא האו"ת שף מדוכתיה זימנין דמשכחת הלכה מקופחת שביש ותני דאפי"ק משמ"ע ותהי להפך וכמה מילי רפויי מרפיין. מידי דלישראל שרי ליה לאיניש לחזות בנועם בקונטריס אחרון שם אתה מוצא ידי לעושיהן כל דתקון שג"א נפל על שגיונות מעלומ"י העין ארדוף אציג דברים על בוריין. מידי דמיטב הטיבה ה' לטובים דין הוא הדר אוהב התורה ולומדיה זה שדעתו רחבה הישיש ונשוא פנים מעלת הרופא המובהק הגביר המרומם שר וגדול המשכיל כהר"ר **מיכאל פיריירא די ליאון** נר"ו אשר הגדיל עשות עמדי חסדים טובים מעת דעתי אותו כאשר כתבתי בהקדמת ספרי הקטן שער יוסף ופריו קדש הלולים שתי נרות המז"רחיות שני בניו היקרים הגביר המשכיל ידידי כמה"ר **גבריאל פיריירא די ליאון** נר"ו ואת טוב וחסד הגביר הנחמד ידיד כמהר"ר **יעקב פיריירא די ליאון** י"צו הלא אב אחד ושני בני היצהר הפליאו לעשות ולטרוח מאד בגופם וממונם בכל לבם ונפשם בכל עסקי ובפרט בעניני הדפוס גברו עלי חסדם ואמיתם בכל מכל ואני תפלה ישלם ה' פעלם הון ועושר בביתם וצדקתם עומדת לעד לטוב להם כל הימים בשלוה ובמשמני מדינה מדושני ענג קול רנה וישועה באהל"י צדיקים מוקפים חומה מימות ושנות חיים וזרעם לברכה זרעים אנשים דאינון דכיון:

א"ד המוציא לאור

הקדמה זאת כתב הרב הגדול המחבר זצל"לה בסיום חלק אורח חיים להוספות אשר עשה לו וקראן בשם שיורי ברכה ואנחנו בהוצאה החדשה זאת הצגנו אלה השיריים במקומם הראוי להם אחר כל סימן וסימן ולמען שלא יפול דבר מכל אשר כתב המחבר זצ"ל הדפסנו גם הקדמה זאת וביותר להעמיד זכרון המטיב אתו ה"ה משפחת פיריירא די ליאון זצ"ל. גם שמות המסדרים בבית הדפוס ליוורנו נזכיר פה באשר בודאי ראוים

לזכרון לדורות כי כל מי שהי' עסוק עמו והי' קרוב לו בחברתו הי' אתו כדומה לו קדוש וטהור כי לא יאונה לצדיק כל און והמתחבר לטהור טהור ואלה שמותם:
על ידי הצעיר העוסק המסדר האותיות יוסף בר אברהם ז"ל מק"ק פיורדא ולע"ע עוסק במלאכת הקודש בק"ק ליוורנו יע"א.
*על ידי הצעיר העוסק והמסדר האותיות דוד חיים י"ץ בלא"א המשכיל ונבון כמה"ר רפאל מלול ז"ל:

סימן א

ספר ברכי יוסף חלק שני
שלחן ערוך יורה דעה

א

דין א'. הכל שוחטין לכתחילה וכו'. הטור מייתי בריתא כאשר צויתיך מלמד שנצטוה ע"פ וכו' ועמ"ש הרב טורי זהב ומ"ש בס' כרתי ופלתי ועמ"ש. אנן יד ענייי לקמן סי' י"ג בס"ד ועמ"ש בס' פרי צדיק דף פ"ז. ומור"ם בדרכי משה הביא לשון הרמב"ם ועיין מ"ש מהר"ש בן הרשב"ץ בתשובותיו סי' תצ"א:

ב

אפילו נשים וכו' כתוב בהלכות ארץ ישראל לא ישחטו מפני שדעתן קלות וכתבו עלה רבותינו בעלי בתוס' ריש חולין ואין נראה דאפילו במוקדשין שוחטות לכתחילה כדאמרינן פ' כל הפסולין ששחטו דיעבד אין לכתחילה לא ורמינהו ושחט מלמד שהשחיטה כשלה וכו' ומשני ה"ה דאפילו לכתחילה אלא משום דבעי למתני טמא במוקדשים דלכתחילה לא תנא נמי ששחטו ולא קאמר משום דבעי למתני נשים דתני להו ברישא אלא ודאי משום דנשים שומטות לכתחילה אף במוקדשין והא דלא קתני הכל שוחטין אחד אנשים וא' נשים כדקתני בתמורה וכו' אבל הכא אין חידוש באשה יותר מבאיש ופ' כל הפסולין גבי קדשים אצטריך למתני נשים משום דבשאר עבודות נשים פסולות אפי' כהנות עכ"ל ואיכא למידק דאמאי הוצרכו בסוף דבריהם לתת טעם דאצטריך גבי קדשים למתני נשים משום דבשאר עבודות וכו' ותיפוק לי משום דכתיב וסמך ושחט והוה אמינא מה סמיכה נשים אינן סומכות אף שחיטה נשים אינן שוחטות להכי תנן שהשחיטה כשרה בנשים:
הן אמת דיש מקום לומר דהא דאין נשים סומכות הוא סברת ר' יהודה אבל ר' יוסי ור' שמעון אומרים נשים סומכות רשות כמבואר פ' אין דורשין דף ט"ז ושאר דוכתי ומשו"ה

הוכרחו התוס' למיהב טעמא משום דבשאר עבודות וכו' דהא דאמרינן דכתיב וסמך ושחט והוה אמינא מה סמיכה נשים אינן סומכות וכו' הוא טוב טעם אליבא דרי יהודה ואנן מה נענה אליבא דר' יוסי ור"ש ולהכי כתכו התוס' מילתא דשוייא לכ"ע משום דבשאר עבודות וכו'. אמנם לא הונח לנו בזה ולא איפרק מחולשא דאשכחן דסתם לן תנא פ' בתרא דראש השנה כר' יהודה דקתני אין מעכבין את התינוקות מלתקוע ומשמע הא נשים מעכבין ואתיא כרי יהודה וכדאיתמר עלה בש"ס ונמצא דסתמא כרי יהודה וכמ"ש התוס' התם וא"כ

שפיר מצינן למימר דהא דתנן פ' כל הפסולין שהשחיטה כשרה בנשים היינו משום דלסתם משנה דסתם כר' יהודה דנשים אינן סומכות הו"א דאף שחיטה אינן שוחטות דכתיב ושחט וסמך והדר דוקיין דלסתמא דמתני' דנקיט כרי יהודה שינויא הוא. ומיהו יש לדחות דכיון דר"י ור"ת ס"ל דהלכה כר' יוסי ור' שמעון ודלא כהאי סתמא [ועמ"ש בקונטרס אחרון א"ח סימן תקפ"ט בס"ד] דסתים כר' יהודה כמ"ש התוס' אמטו להכי ניחא לתוס' לומר האי טעמא דבשאר עבודות וכו' אע"ג דלסתם משנה סליק שפיר כדאמרן:

אכן יותר נראה דהתוס' הכא ריש חולין אולי לטעמייהו דכתבו בחגיגה שם דף ט"ז וז"ל דבר אל בני ישראל וסמך אבל בשחיטה ליכא למעט נשים מה"ט אף ע"ג לסמיך טפי להקרבה מסמיכה דהא בזבחים דף ל"ב מרבינן נשים לשחיטה וכן ליכא למילף שחיטה בבעלים דומיא דסמיכה דההיא הקשה לא הוי אלא מדרבנן עכ"ל ובטרם אקרב למאי דאתאן עלה אשא עיני ואראה להרב פנים מאירות בהקדמתו לחידושיו לקמא תמ"ה יקרא על דברי התוס' הללו דנעלם מהם תלמוד ערוך במנחות דף י"ט דפליגי רבנן ור"ש לרבנן סברי והביאה אל בני אהרן וקמץ מקמיצה ואילך מצות כהונה לימד על יציקה ובלילה שכשרה בנר ור"ש ס"ל והביאה וי"ו מוסיף על ענין ראשון ופריך אלא מעתה ושחט הבקר והקריבו וכו' מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על שמיטה שכשרה בזר ולר"ש דוי"ו מוסיף על ענין ראשון שחיטה ה"נ בזר תהא פסולה שאני התם דאמר קרא וסמך ושחט מה סמיכה בזרים אף שחיטה בזרים אי מה סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים ההוא לא מצית אמרת ק"ו ומה זריקה דעיקר כפרה לא בעינן בעלים שחיטה דלאו עיקר כפרה לא כ"ש וכ"ת דנין אפשר משאי אפשר גלי רחמנא ביו"הך ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דשחיטה בעלמא לא בעינן בעלים והשתא מאי קאמרי התוס' וכן ליכא למילף שחיטה בבעלים דומיא דסמיכה דההיא הקשא אינו אלא דרבנן הלא

זהו קושית הש"ס במנחות ומשני שפיר ומאי דוחקייהו לאוקומי דהאי הקשא אינו אלא מדרבנן ואיך נעלם מהם ש"ס ערוך עכ"ד:

לפום ריהטא יש לישב קצת דסברי התוס' דהך סוגיא דמנחות כולא אליבא דר"ש היא כמבואר דלר"ש דאית לי' וי"ו מוסיף ואדרבא מדכתיב והקריב הו"א דוי"ו מוסיף ואף שחיטה פסולה בזר לדידיה קאמר הש"ס דסבר הקשא דוסמך ושחט אבל לדידן לקי"ל כרבנן דפליגי אר"ש דלית להו בכ"הג וי"ו מוסיף ומקמיצה ואילך מצות כהונה א"כ מדכתיב והקריבו בני אהרן הכהנים ילפינן דמקבלה ואילך מצות כהונה ולא מקשינן הקשא דוסמך ושחט דההקש אינו מוכרח דקראי אצטריכי לגופייהו ולאכשורי זרים ונשים ואינך בשחיטה מוהקריבו נפקא ובסוגית זבחים שהזכירו והתם בההיא סוגיא דזבחים דף ל"ב ובתר דיליף לשחיטה כשרה בזרים בנשים בעבדים בטמאים מוהקריבו אלא דטמאים לכתחילה לא שמא יגעו בבשר פריך מדתניא וסמך ושחט מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים ומשני מדרבנן וסברי התוס' דלדידן לא מקשינן כל עיקר אלא דהא למה סמיכה בטהורים מדרבנן קאמר כמבואר בש"ס והיינו דכתבו בחגיגה דמאחר דהאי הקשא מדרבנן ליכא למימר מה סמיכה בבעלים דאינו אלא אסמכתא בעלמא ולא נעלם מהתוס' סוגיית מנחות אך סברי דההיא ר"ש אבל לרבנן ליכא הקשא כדמשמע בסוגיית זבחים כאמור. ובהכי ניחא מ"ש התוס' ריש חולין דהוינן בה בסמוך בסוף דבריהם כמש"ל דאזלי לשיטתייהו דהך הקשא אינו אלא מדרבנן ואסמכתא בעלמא ולא הוה ס"ד לאשוויי שמיטה לסמיכה ומשו"ה הוצרכו לטעם אחר דבשאר עבודות וכו':

אכן זה חזיתי להתוס' בקדושין דף ל"ז ע"א אהא דתנן הסמיכות והתנופות וכו' נוהגים באנשים ולא בנשים שכתבו שם בד"ה הקבלות וז"ל מיהו מסמיכה קשה אמאי אצטריך קרא למעוטי וכו' וי"ל דמ"מ אצטריך קרא למעוטי דסד"א משום דכתיב וסמך ושחט אתקש סמיכה לשחיטה מה שמיטה כשרה בנשים כדתנן בזבחים וכו' אף סמיכה כשרה בנשים להכי אצטריך למעוטי עכ"ל עין רואה דכתבו ז"ל דמשום הקש דוסמך ושחט אצטריך קרא למעוטי סמיכה אף דמ"ע שהזג היא ולא מתחלא עבודה ואלו בחגיגה כתבו דהקש זה מדרבנן ובחולין כתבו דאצטריך למתני נשים דבשאר עבודות נשים פסולות ולא ניחא להו להשתמש בהקש אף לס"ד:

וצופה הייתי להרב פני יהושע בשיטתו לקדושין שם שכתב על דבר התוס' הנז' קשיא לי בדבריהם דא"כ תקשי באמת השתא דכתיב בני ישראל למעט סמיכת נשים א"כ אמאי אמרינן בזבחים דשחיטה כשרה בנשים ואמאי לא ממעטינן להו נמי אי מפשטיה

דקרא דבני ישראל נמי אשחיטה קאי אי משום דאתקש סמיכה לשחיטה דנהי דלא בעינן שחיטה בבעלים כסמיכה דגלי קרא בפרו של אהרן משא"כ לפסולא דנשים שפיר איכא לאוקשה עכ"ל וכמדומה אני דזוהי קושית התוס' בדיבור דחגיגה הנז' דנימא דבני ישראל קאי אשחיטה ומשני דהא מרבינן נשים לשחיטה בזבחים ובהכי פריקו לה דליכא לאקושי סמיכה לשחיטה והיינו דקא מסיימי וכן ליכא למילף שחיטה בבעלים וכו' כלומר דכיון דמרבינן נשים לשחיטה ממילא בטל ההקש לפסול נשים משחיטה וכן ליכא למילף וכו'. והגם דמפשט דברי התוספות דקדושין הללו יראה לכאורה דסברי דהך הקשא דוסמך ושחט דאוריתא כדאמרן ומחלפא שיטתייהו ממאי דכתבי בחגיגה דהך הקשא דרבנן. מ"מ הניחא לענין ההקש אבל במ"ס שם לתרץ אמאי לא דרשינן בני ישראל לשחיטה דהא מרבינן וכו' מתרצתא אף אי אמינא דהקשם דאורייתא. ואם נפשך לומר דיסוד מוסר התוספות בחגיגה היינו משום דההקש דרבנן. מ"מ לכל הדברות ולכל האמירות הו"ל להרב הנז' להביא דבריהם דחגיגה ואי אית בגווייהו שקלא וטריא לימא לן מר. ותו דאנן בדידן שפר קדמי להשוות דברי התוס' דחגיגה וקדושין כי הדדי כדבעינן למימר קמן בס"ד. ותו אעיקרא דמילתא לא ידענא מאי קשיא ליה על התוס' הרי דעת התוספות דסמיכה לא אצטריך מיעוטא דהוי מ"ע שהז"ג אלא משום דלא נקיש לשחיטה דכשרה בנשיה ומאחר שכן היכי נימא דבני ישראל אתא למעוטינהו משחיטה נמי הא לא מצית אמרת הכי דא"כ הדרא קושיא לדוכתא אמאי אצטריך קרא למעוטינהו מסמיכה כיון דמ"ע שהז"ג אלא מוכרח דשחיטה כשרה בנשים ומשו"ה אצטריך למעוטי סמיכה דלא נקיש לשחיטה:

וכי תאמרו דאכתי אינא לאקשויי בסגנון אחר דנימא דבני ישראל שוחטין ואין בנות ישראל שוחטות ואצטריך קרא אף דהוא מ"ע שהז"ג לומר שהעבודה פסולה בכך כמו שכתבו התוס' לכל אינך דתנן במתני' ולא אתא קרא למעוטי סמיכה דבלאו הכי מצות עשה שהז"ג היא. הא לק"מ דכתוב בתורה וסמך והדר ושחט והגם דאיכא סברא דבני ישראל קאי אושחט לסמיך טפי להקרבה כמ"ש התוס' בחגיגה היינו דוקא כי אמרת דקאי אסמיכה איכא למימר דקאי נמי אשחיטה אבל לומר דקאי אשחיטה ולא אסמיכה דכתיבא ברישא אין סברא ואי אמרת דקאי אסמיכה על כרחך שחיטה כשרה בהן ואמטו להכי אצטריך למעוטי סמיכה כמ"ש התוס'. ותו אבא העי"ר על הרב פני יהושע דשם בקידושין דף ע"ו כתבו התוספות דהא דתנן אין בודקין מן המזבח ולמעלה רבותא הוא דמיירי אף בעבודות הכשרות בזרים כגון שחיטה או הפשט אף דשחיטה כשרה בנשים ובעבדים היינו דיעבד אבל לכתחילה לא עבדי כי אם כשרים המיוחסין עכ"ל וכתב עלה

הרב הנז' וז"ל לכאורה יש להקשות מהא דקתני בזבחים שהשחיטה כשרה בנשים וכו' ומקשה הש"ס דיעבד אין לכתחילה לא וכו' ומסיק ה"ה דאפילו לכתחילה וכו' אלא דלק"מ דהא דאמרינן דכשרים אף לכתחילה היינו מדין תורה כשרים אף לכתחילה ולאפוקי מהא דס"ד מעיקרא דאין כשרים לכתחילה כלל וכו' משא"כ מה שכתבו התוס' כאן דלכתחילה לא עברי כי אם כשרים ומיוחסין היינו ממנהג וסלסול שנהגו הכהנים למעלה בעלמא עכ"ל וקצת יש להרגיש על הרב אמאי לא נסתייע מדברי התוס' הללו דדף ל"ו הנז' שכתבו דאצטריך למעוטי סמיכה דהוי"א מה שחיטה כשרה וכו' ומשמע לכתחילה דאי בדיעבד אף בלא סמיכה כשר. גם ק"ק אמאי לא הזכיר דהתוספות בריש חולין ושם בזבחים דחו מ"ש בהלכות א"י דנשים לא ישמטו מפני שדעתן קלה מכח סוגיית זבחים שכתב הוא ז"ל. גם לא זכר דהא דפירש בדברי התוס' דדף ע"ו של כת הקודמין היא דהכי פירשום הרב ט"ז והרב פר"ח בסי' זה:

והגאון מהר"ר אברהם ברודא בספר אשל אברהם בחידושי חולין דף נ"א ע"ד כתב לקיים דברי הלכות א"י דנשים ועבדים לכתחילה לא ישחטו דמתני' דכל הפסולין אריש פ"ק קאי דקתני כל הזבחים שנזבחו ואיירי מדאורייתא וכן כל המשניות איירי בדאוריתא להכי מפרש הך דכל הפסולין דלכתחילה לא ישחטו היינו בדאוריתא וכהאי תנא דמפרש שם בגמ' דמתני איפכא ושחט וסמך מה שחיטה בטהורים אף סמיכה בטהורים הרי מדאורייתא דוקא בטהורים והיינו לכתחילה כי בקדשים צריך קרא לעכב להכי צריך לשנויי משום טמא במוקדשים כי היכי דתיקום מתניתין דלכתחילה לא מדאוריתא ככל המשניות הקודמות וראיה לדברי ממ"ש התוס' בקדושין וכו' נשים ועבדים היינו דיעבד וכו' והביאו דבריהם הט"ז והפר"ח ונדחקו לישב דאי דיעבד קאמר אמאי לא משני איירי נשים ועבדים ועמ"ש מיושב דהאי דיעבד אינו אלא דרבנן והש"ס רצה לשנויי שיהא לכתחילה פסול דאוריתא עכ"ל:

ושותיה דמר לא גמירנא דהרי ראיית התוס' היא ממ"ש שם בש"ס משום דקבעי למתני טמאים דלכתחילה לא שמא יגעו בבשר תנא ששחטו ואהא פריך וטמא דעביד ש"ד ורמינהו וסמך ושחט מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים ומשני מדרבנן ובזה אין ספק דכוונת הש"ס דטמא לכתחילה מדרבנן הוא דלא ישחוט וא"כ אי ס"ד כמ"ד בהלכות א"י דנשים לכתחילה לא מדרבנן לימא משום נשים דהא מוקי למתני' דלכתחילה לא מדרבנן דוקא. ואף דלמאי דרב חסדא מתני איפכא מה שחיטה בטהורים וכו' אפשר דמדאורייתא בטמאים לכתחילה לא כמ"ש הרב הנז' מסתמא לא פליגי הני לישני בנשים וכי היכי דלמאי דקאמרו מעיקרא בש"ס דטמא לכתחילה לא מדרבנן

מפורש יצא דסבר דנשים לכתחילה אפילו מדרבנן מדלא קאמר משום נשים ה"ה נמי דלרב חסדא נשים לכתחילה אפילו מדרבנן דאפושי פלוגתא לא מפשינן. ותו דלפום ההיא דתני רב חסדא מתוקמא כשמעון התימני דהשוחט יהיה לפני ה' וליכא לאוקומיה מתני' כיחידאה דלא כהלכתא:

איברא דאיכא למידק במאי דאמרינן ברישא בש"ס ורמינהי וסמך ושחט ומשני מדרבנן דאמאי הוצרך לשנויי מדרבנן הא אפילו תימא מדאוריתא בדיעבד שחיטת טמא כשרה דכל מקום דלא שנה הכתוב בקדשים אינו לעכב. וראיתי להרב פר"ח בקונטריס אהרון בריש השגותיו על בית הלל שכתב וז"ל ומילתא דפשיטא דמתני' אפי' מדרבנן קאמר דאי מדאוריתא אפי' לכתחילה דמדאוריתא ליכא לפלוגי בין לכתחילה לדיעבד אלא ע"כ דאינו אלא מדרבנן משום גזרה שמא יגע והא דאמרינן בגמ' וטמא דיעבד ש"ד ורמינהו וכו' ה"פ דהמקשן היה ס"ל דהוי מדאוריתא וכיון דהוי מדאוריתא אף דיעבד אסור ומשני דאינו אלא דרבנן ומינה דדיעבד שפיר דמי עכ"ל והאי דפשיטא ליה טובא להרב ז"ל ופסיק ותני בפשיטות גמור דמדאוריתא ליכא לפלוגי בין לכתחיל' לדיעבד איכא למיקם ביה טובא ואיברא שכן כתבו התוס' בגיטין דף ג' סוף ע"ב וכ"כ מהרי"טץ בתשובה סי' רל"ו וסי' רל"ח דבכולא גמרא מפליג לא בדאוריתא בין לכתחילה לדיעבד וכ"כ מהר"א ששון סי' צ"ז והרב לח"מ סוף פי"ז דעדות וכ"כ הרב פני משה בתשובה ח"א סי' ג'. אך מהראנ"ח ח"ב סי' נ"ב דף פ"א ע"ג לא פסיקא ליה ומדברי מרן בבית יוסף ח"מ סי' ז' והגהת אשרי ריש סנהדרין משמע דגם בדאוריתא יש חילוק וכן משמע בתוס' זבחים דף ט"ז. וכבר הארכנו בעניותנו בפרט זה בהגהותנו להרמב"ם פ"ד דסוטה ובקונטריס יעיר אזן מכללים בס"ד. ומיהו לכל הדברות ולכל האמירות כל זה אינו אלא לשאר מילי אך בקדשים הלכה רווחת את כל ונוכחת דבעינן שנה הכתוב לעכב או דלכתוב קרא חוקה ומאחר שכן מאי קאמר הפר"ח דהן לו יהי כדבריו בעלמא הכא דבקדשי' קאי מאי פריך אימא דמדאוריתא ובדיעבד ש"ד דלא שנה עליו הכתוב:

ואפשר לומ' דמאן דמותיב שפיר קמותיב משו' דקא' דטמאים לכתחי' לא גזרה שמא יגעו בבשר והאי לישנא דקאמר גזרה שמא יגעו בבשר משמע ליה דהוי גזר' דרבנן דלא משכחת מדאורי' על הרוב כי האי גוונ' והיינו דפריך מדתני' וסמך ושחט וכו' דמשמע דהוי מדאוריתא ולאו משו' גזר' ומשני מדרבנן דאסמכת' בעלמ' היא. הן אמת דהאי לישנא דקאמר וטמא דיעבד שפיר דמי ורמינהו עדיין צריך ישוב.

ואפשר דיש חילוק בין לשון לכתחילה ודיעבד להא דשנה הכתוב לעכב דאתמר בקדשים דלשון לכתחילה ודיעבד משמע דלכתחילה מדרבנן הוא דגזור אבל בקדשים

היכא דלא שנה הכתוב לא יצדק אלא לישנא דמצוה ועיכובא וא"כ פריך שפיר דלשון לכתחילה ודיעבד מדרבנן משמע ורמינהו וכו' דמשמע דהוי מדאוריתא והגם דלא שנה הכתוב בל יכון בארי"ש אלא מצוה ועיכובא. ודברי הרב פר"ח אינם מתפרשים באופן זה כמבואר למדקדק בדבריו. ומה שהשיג הרב פר"ח על הרב בית הלל כעת אין ס' בית הלל עמי במחיצתי אך זכורני שגם הרב בית הלל חזר בו ע"ש:

שוב אשוב לדברי מהר"ר אברהם ברודא הנתנין למעלה דמה שנסתייע מדברי התוס' דקדושין דכתבו דנשים ועבדים היינו דיעבד וכו' עמו הסליחה דהדבר ברור דכוונת התוס' כמה דתרגמוה הרב ט"ז והרב פר"ח והרב פני יהושע. והרב הנז' כתב דהט"ז והפר"ח נדחקו בדבריהם אבל הרואה יראה דהאמת אתם ושלמה משנתם וזו אינה צריכה לפנים. דהמסתכל בדברי התוס' עיניו תחזינה משרים דקאמרי דאפי' זרים ששוחטין היינו בדיעבד והא ליכא למאן דאמר אם לא דלאו מן הדין אלא מעלה בקדשים וזה פשוט בדבריהם. ותו אשתמיטיתי' להרב הנז' מ"ש בפסקי תוספות שם וז"ל שחיטה והפשט אף שמותרות בזרים לכתחילה לא היו עושין כי אם כשרים מיוחסין עכ"ל הרי מפורש במימר קדישין סרכין תלתא הנז'. ועוד נעלם ממנו דהכי כתב הרב מהרש"א בחידושי הלכות שם בשם תוספות ישנים דאף זרים לכתחילה לא עבדי כי אם מיוחסין לכהונה:

ועוד לא זכר מ"ש התוס' עצמם בכתובות דף כ"ד ע"ב משם ר"ת דהא דקתני אין בודקין מן המזבח ולמעלה לאו בעבודת מזבח ממש אירי אלא כגון הפשט ונתוח דברי' הכשרים בזרים דלא היו מניחין לעשות אותם אלא למיוחסים מן המשיאין לכהונה אבל מילי דכהונה כגון תרומה וס"ת ונשיאות כפים לא אצטריך למתני עכ"ל הרי בהדיא כדכתבינן. ועוד יש להרגיש לשיטת הרב הנז' דא"כ התוס' בקדושין דף ע"ו ס"ל כהלכות א"י והם הפך דברי התוס' בזבחים וחולין דנדחה קראו לה לסברת הלכות א"י:

הדרן למאי דהוינן בה דמדברי התוס' דקדושין דף ל"ו מוכח דהקש ' וסמך ושחט הקש גמור מדאורית' והוא סותר לדבריהם פ' אין דורשין כמש"ל. ואפשר לומר דגם התוס' בקדושין סברי דלפי האמת לדידן לא מקשינן הך הקשא וסמך ושחט ואסמכתא בעלמא הוא מדרבנן כמ"ש בחגיגה והאי דכתבי בקדושין היינו לס"ד דלהכי אצטדיך בני ישראל דהוה אמינא דסמיכה כשרה בשחיטה והוה מקשינן הקשא וסמך ושחט אבל לפום קושטא ליכא הקשא אלא מדרבנן. ומאי דאצטריכא להו לתוס' בריש חולין דמאי דתנן שהשחיט' כשרה בנשים במוקדשין היינו משום דשאר עבודות פסולות בהן האי טעמא דאזדי לטעמייהו דפ"ק דקדושין דכיון דסברי דמאי דאצטריך למעוטינהו מסמיכה היינו

משום דלא נקיש לשחיטה דהיא כשרה מעתה תו ליכא למימר דתני שהשחיטה כשרה דלא נקיש שחיטה לסמיכה ופסולה בנשים דהא סמיכה לא אצטריכא לשנותה וקרא לא אצטריך למעוטה אלא מטעם שהשחיטה כשרה ומשו"ה יהבי טעמא דתני שהשחיטה כשרה משום דשאר עבודות וכו' ובהכי סלקי דברי התוס' במותב תלתא בחגיגה וקדושין וחולין שוו בשיעוריהן:

וריויה די רביעאה דיבור התוס' בזבחים דף ל"ב לפום רהיט' לא אתי ד"יבור נושא משך דבריהם במעמד שלשתן הנז' והוא שכתבו שם וז"ל מקבלה ואילך מצות כהונה וא"ת תיפוק לי מהקשא דסמיכה ושחיטה דמה סמיכה בזרים אף שחיטה בזרים כדדריש ר"ש בריש הקומץ רבה וי"ל דאי לאו דרשא דהכא הוה ממעטינן שחיטה מדכתיב תשמרו את כהונתכם דמשמע אף שחיטה בכלל עכ"ל וכאשר ירדוף הקור"א נראה דסברי דהך הקשא הוי אליבא דכולי עלמא ומשו"ה הקשו ותירצו. ונתתי את פני לקבל פנים מאירות וראיתי להרב, שם תמה על דברי התוס' הנז' וז"ל אין מקום להתחלת קושיתם דהקשו למה לי קרא דוהקריבו ת"ל מהקשא וכו' דהא התוס' פ"ב דחגיגה וכו' ולפ"ז כיון דלא מצינו שום לימוד דשחיטה כשרה בנשים אלא הך ילפותא מוהקריבו הכהנים ובשחיטה לא כתיב כהן ש"מ דשחיטה כשרה בכל אדם דהיינו אפי' בנשים א"כ לא ילפינן מהאי קרא אלא דשחיטה כשרה בזרים לבד היה מקום לקושיתם דלשתוק קרא ונילף מסמיכה דכתיב וסמך ושחט אבל השתא דילפינן מיניה אפי' נשים א"כ אצטריך קרא והקריבו דאי מקרא וסמך ושחט הו"א כשם דנשים לאו בני סמיכה נינהו כך לאו בני שחיטה נינהו כדס"ד דהתוס' בחגיגה עכ"ל ולכאורה היה מקום לומר דהתוס' הוקשה להם לשון הבריתא דקאמר וכי מאין באת מכלל שנאמר תשמרו וכו' דהכוונה מאין באת לומר שצריכה כהן והלא לא כתיב ושחט הכהן ומשני מכלל שנאמר תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח יכול אף בשחיטה ת"ל ושחט דזה מורה ובא דכל בנין הבריתא הוא שהייתי אומר דשחיטה צריכה כהן מקרא דתשמרו וכו' ולזה יליף מדכתיב והקריבו דמקבלה ואילך וכו' והן אמת דבבריתא מדכר נשים אבל נראה לעין דעיקר הלימוד הוצרך להכשר זר ואהא פריך מנין באת וכו' ומשני מכלל וכו' ועל זה מקשים התוספות דלזרים מהקשא נפקא ואם כל עצמו של התנא לא אצטריך אלא משום נשים לא הול"ל כל כי הני מילי דמשתמעין מילוהי דעיקרו בא ללמד על הכשר זרים דלהא לא אצטריך קרא זוהי קושית התוס' ומשנו שפיר דהוה ממעטינן שחיטת זר מדכתיב תשמרו כדקתני בבריתא דעיקר מילתיה נקטיה דהוה ס"ד למפסל זרים ורבייה מדכתיב והקריבו וכו':

אבל לכי דייקינן פורתא לא איצטריכנא להכי ושפרא מילתא באנפין משום יתובי דעת דעת קדושים דז"ל בעלי התוספות דאזלי לשיטתייתו שכתבו בקדושין דף ל"ו דלא הוה אצטריך למעוטי סמיכה מבני ישראל ולא בנות ישראל משום דמ"ע שהז"ג הוי אלא משום דשחיט' כשרה בנשי' והו"א מה שמיטה כשי' אף סמיכה כשי' אמטו להכי אצטריך למעוטי סמיכה וכמש"ל ומעתה מקשו שפיר הזבחים דלמה לי קרא דכתיב והקריבו ת"ל מהקשא וכו' וליכא למימ' דאי הוה מייתי מהקשא הו"א דנשים פסולו' דמה סמיכה ליתא בנשים ה"ה שמיטה הא לא מצית אמרת ומעיקרא הא דכתיב בני ישראל לסמיכה לא אצטריך אלא משום דשחיטה כשרה בנשים וא"כ שמיטה דכשרה בכהנות יתר היא של תמוט להכי אצטריך למעוטינהו מסמיכה ופש גבן הכשר זרים ומייתינן ליה מהקשא.

ברם אכתי איכא למיקם במאי דמשנו התוס' דאי לאו דרשא דהכא הוה ממעט שחיטה מדכתיב תשמרו דאלמא קרא דתשמרו מפקא מהקשא אי לאו דכתיב והקריבו ואנן מה נענה לר"ש דסבר ויי"ו מוסיף ואדרבא אי משום דכתיב והקריבו ה"א דשחיטה בעיא כהן ומאחר שכן מאי קאמר הש"ס במנחות דר"ש מפיק ליה מהקשא הא הקשא נמי לא מהני מידי משום דאית לן קרא דתשמרו והכי מקשו הרב צאן קדשים והרב פנים מאירות בשיטתו לזבחים. ובשגם יש מקום לישב זה. שפר קדמי ואימא מילתא ובהא אתנח לן לאשוויי דיבור זה דזבחים בהדי אינך והאי מצרי"ף בהדייהו ונמצאו דיבורי התוס' על ארבעת רבעיהם רוח אחת להם בלכתם ילכו ובחדא מחתא מחתינהו ונדייק עוד בעיקר תירוצם דאי לאו דרשא מדכתיב והקריבו ממעטינן שחיטה מדכתיב תשמרו ולכאור' אינו מתישב דכיון דתשמרו הוא כולל וההקש הוא פרטי מסתברי דאתי הקשא ומפקא מכללא דתשמרו שחיטה. אבל אפשר לומד בכוונת התוס' אף שדבריהם סתומים קצת דכוונתם דההקש וסמך ושחט אינו מוכרח לאקושי דאימור דקראי אצטריכו לגופייהו והוא היה מונה סדר קרבנות וליכא הוכחה דלאקושי אתי ומאחר שכן סבר תנא דידן דאי לאו דכתיב והקריבו ממעטינן שחיטה מתשמרו כלומר דלא משמע ליה הקשא דלא אית ליה הקשא אלא ר"ש דסבר דבא הכתוב להקיש ובודאי מאן דסבר הקשא אתא הקשא ומפקא שחיטה מכללא דתשמרו אבל אנן לא סביר' לן הקשא ואי לאו קרא אימעיט שחיטה מתשמרו ובהכי ניחא הכל.

ובשגם היד כותבת משום אשוויי דיבורי התוס' הנז' כלם כאחד היינו לענין דלדידן לא סברינן הקשא וככל אשר דברנו אמנם אכתי דיבור התוספות דחגיגה נראה חלוק מאינך בהאי טעמא דאמאי אצטריך למעוטי סמיכה שכתבו בקדושין דטעמא משום דשחיטה

כשרה והוה מקשינן וכתבינן בעניותין דאל זה יסבו בלכתן דברי התוס' בחולין וזבחים כמש"ל אבל דיבור התוס' בחגיגה נראה דלא אזיל בשיטה זו דהא קשיא להו דנדרוש בני ישראל אשחיטה והיה בהני"ח הנח"ה סובר"ת ולא אצטריך מיעוט סמיכה אלא משום דשחיטה כשרה לא מקשו מידי אלא נראה דהתם בחגיגה לא ס"ל האי טעמא. ואפשר דסבירא להו כמ"ש הרי"טבא בחידושיו לקדושין שם דכי אמרינן מ"ע שהזז"ג נשים פטורות במצוות שבחובה לגמרי דכי מטי זמן חיוביה לא סגי דלא לקיומינהו אבל הנהו אינן בחובה לגמרי אלא שבאין להכשיר קרבנו אם ירצה שיעלה לרצון והו"א דאחד אנשים ואחד נשים שוין קמ"ל:

איברא דק"ק בתירוצים שתירצו בחגיגה דלא דריש בני ישראל ולא בנות ישראל אשחיטה דהא מרבינן להו בזבחים מקרא דהרי איכא לאקשויי דהאי דכתיב והקריבו נימא דאתא להכשיר זרים דס"ד למפסילנהו מתשמרו ואתא והקריבו ואשמועינן דמקבלה ואילך מצות כהונה ושחיטה בזר כשרה ואכתי נימא דנשים אימעוט מבני ישראל ונמצאו שניהם קיימין מיעוטא לנשי והקריבו להכשיר זרים:

ואותה דקשיתיה להרב פנים מאירות בגמר דבריהם דאמור וכן ליכא למילף שחיטה בבעלים וכו' מסוגית הש"ס במנחות וכמש"ל כבר אנן יד ענייי באנו לכלל ישוב לעיל. ועוד מלתא בפומאי דכבר הבאתי לעיל סוגיית מנחות דאסיק דלא אמרי' שחיטה בבעלים מדגלי רחמנא בפר אהרן ושחט וכו' מכלל דבעלמא לא בעינן שחיטה בבעלים וזהו במוכח דשחיטת פרו של אהרן פסולה בזר כמ"ש התוס' ואשכחן ביומא דף מ"ב ע"א ומ"ג ע"ב דרב ור' יוחנן סברי דשחיטת פרו כשרה בזר וכן פסק הרמב"ם ריש פסולי המוקדשין ופסק שם נמי דגם שחיטת פרה כשרה בזר כר' יוחנן דליכא שחיטה פסולה בזר וא"כ השתא לדידן קי"ל דליכא שחיטה פסולה בזר וסברינן דכל השחיטות שוין ומעתה ליכא למימ' מדגלי רחמנא בפרו של אהרן דבעי שחיטת בעליו מכלל דבעלמא לא בעינן שחיטה בבעלים דהא אנן לא קי"ל דבפרו בעי בעלים והדרא קושיא לדוכתא אימא מה סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים ומשו' הכי הוקשה להם להתוס' ואצטריכא להו לומר דהך הקשא אסמכתא בעלמא ומדרבנן משום דסוגיית מנחות לא סלקא ההיא שמעתא אליבא דהלכתא וכמה דאמרן:

ג

ועבדים וכו'. פי' שאינם משוחררים אלא שמלו וטבלו לשם עבדות וכ"כ הרשב"ץ בריש סי יבין שמועה. והטור כתב ועבדים משוחררים וכתב עלה מרן בבית יוסף ומ"ש ועבדים משוחררים פשוט הוא דעבד משוחרר הרי הוא כישראל לכל דבריו אלא דקשיא לי

מאי איריא משוחרר אפילו אינו משוחרר נמי דכיון שמל וטבל לשם עבדות חייב בכל המצוות שהאשה חייבת וכו' ע"ש והרב דרישה כתב דה"ל להקשות למרן קושיא יותר גדולה דלא לכתוב עבדים כלל דמנשים נשמע ותירץ דסבר הטור דעבד שאינו משוחרר אף דמל וטבל אין להאמינו על השחיטה דבעל כרחו נימול והראיה ממ"ש הטור סי' קכ"ד למנעו ביין ואף שהתיר בשם אביו הרא"ש שם היינו דיעבד עכ"ל ומ"ש דה"ל למרן להקשות וכו' לק"מ חדא דזימנין מתניתין ומתניתא שמעתא ואגדתא ופוסקי הלכתא בכל דוכתא בחדא מחתא תנו נשים ועבדים. ותו דהטור יראה דנקט משוחררים לאפוקי אינם משוחררים ומוכרח לכתוב דין עבדים לאפוקי הנך שאינם משוחררים אלא דהא קשיתי' למרן אמאי מעיט לשאינם משוחררים:

ומאי דתריץ יתיב ק"ק דהל"ל לטור דשאינה משוחררים שחיטתן כשרה בדיעבד מיהא. ומה שהקשה עליו הרב ב"ח בקונטריס אחרון. דכפי דבריו הו"ל לטור לחלק באינו משוחרר בין מל וטבל מדעתו לעל כרחו לק"מ דהרב דרישה אזיל לטעמיה שכתב סימן קכ"ד דכונת הטור באומרו עבד שאינו מתגייר מדעתו היינו דאלמלא שמכרוהו לישראל לא נתן אל לבי להתגייר ולפיכך אף אחר שמכרוהו לישראל שם עכו"ם שגור בפיו עיין שם ובפרישה סי' רס"ז סעיף טוב ובש"ך סי' קכ"ד ס"ק ו':

אשובה אראה דאפשר לישב קצת דברי הרב דרישׁ במ"ש דהו"ל למרן להקשות וכו' דהרב לא ק"ל אמאן דתני נשים ועבדים דהכי ארחא דמילתי' וכמ"ש הרב גופיה בסמוך דהרמב"ם וסמ"ג והרא"ש כתבו נשים ועבדים ואהא לא קשיא ליה אמנם הרב הבין דמרן מעולם לא סבר דהטור חולק בדין ולא מכשיר עבדים לכתחילה דודאי ליכא ספיקא דכשרים מדין נשים אלא דק"ל למרן על הטור שכתב משוחררים שלא בדקדוק וכפ"ז גם הטור סבר דשאינם משוחררים כנשים והיינו דהקשה הרב על מרן דה"ל להקשות דלא לכתוב עברים כלל דמדין נשים נפקא כלומר כי השתא דלדינא סבר הטור דעבדים כנשים וא"כ לא ליתני עבדים משוחררים כלל דשאינם משוחררים מדין נשים נשמע כי השתא ומשוחררים פשיטא דישראל גמור הם. וכן נראה שהבין הרב מהרש"ך ח"ב סי' קע"ה שכתב דבמה נסתפק השואל אי עבד שאינו משוחרר כשר לשחוט דכ"ע מודו דכשר. ותמה עליו הרב כנ"הג הגהת ב"י אות ז' דאיך כתב דלא מצינו שם מורה לפסול שחיטת העבדים והרי הטור דסבר דאינו משוחרר אינו יכול לשמוט וכו' ע"ש ואין כאן תימה דהרי מהרש"ך שם הביא דברי הטור ודברי מרן והדבר ברור דהבין מהרש"כ דלא יעלה על לב לומר דכונת הטור למעט אינם משוחררים הפך כל הפוסקים וגם מרן לא

עלתה על דעתו שהטור חולק בדין אלא דלישניה אתקליא לן ולא ידעינן משוחררים דכתב למאי כתביה אבל לא אסתפק לן דהטור מעיט לשאינם משוחררים:

והרב ט"ז כתב וז"ל בטור כתב ועבדים משוחררים ותמה בית יוסף הא משוחרר הוא כישראל ולי נראה דאף שהוא משוחרר אינו כישראל גמור מצד הסברא שכן מצינו במדרש ילקוט פ' אחרי בתוככם לרבות נשים ועבדים משוחררים הרי לפניך דעבד משוחרר צריך רבויא כמו אשה א"כ אף במשנה דחשיב כאן נשים ועבדים י"ל דבמשוחרר מיירי וילמדו סתום ממפורש במקום אחר עכ"ל ויש לי להעיר על הרב ז"ל דלפי שיטתו אדמהדר לאוכוחי מהא דהילקוט הו"ל לאתויי מכמה בריתות דתורת כהנים דברישׁ פ' ויקרא אמרינן אדם לרבות הגרים ועוד שם פ' ויקרא נפש כי תחטא לרבות את הגרים ואת העבדים. ופ' צו עולת גרים נשים ועבדים וכו' וכן בש"ס בזבחים דף ק"ג ועוד בת"כ פ' צו פ' חלב לרבות הגרים והמשוחררים ושם פ' תנופה לרבות הגרים העבדים המשוחררים ובריש תזריע מנין לרבות הגיורות והשפחה בין משוחררת בין שאינה משוחררת ופ' זבים לרבות את הגרים ואת העבדים ופ' אחרי גר זה הגר לרבות נשי הגרים וכו' ושם פ' אחרי פ' ו' אות א' וריש פ' יו"ד וריש פרשה ט' וריש פ' י"א ופ' י"ג ופ' קדושים ריש פרשה זו"ד ופ' אמור ריש פרשה ז' וריש פרשה י"א ופרש' י"ז ופרשה ג' ובספרי נשא עמוד א' והאנשים והנשים והגרים במשמע ושם עמוד י"וד אף המשוחררת ואשת הגר ועמ"ש בש"ות אמונת שמואל סי' ז' ומשנה למלך הל' סוטה ובספרי עמוד ז"ך ברכה לגרים מנין ולעבדים ולנשים מנין ופ' שלח עמוד ס' ופ' חקת ריש עמוד פ"ג ועיין בירושלמי פי"ב דיבמות ופ"ב דסוטה. וכהנה רבות וכבר השיב על הרב ט"ז הרב ש"ך בנקודות הכסף ע"ש שיש לדקדק קצת בדבריו ועמ"ש בעניותנו בא"ח סי' תר"ם. ועמ"ש הרב מהר"א ברודא בספר אשל אברהם במה שפירש נשי עבדים ולא נהירא ועיין בס' לקח טוב למהר"ם נאג"ארה ובס' זית רענן בבריתות הנז' ואין להאריך עתה בענין זה:

והרב שפתי כהן כתב דהטור פירש דעבדים דתנן היינו משוחררין דאל"כ אף שמל וטבל אינן להאמינו וכו' אבל אם מכירין אותו הרי הוא בכלל רוב מצויין אצל שמיטה וכו' ע"ש וק"ק דאמאי לא פי' הטור עבדים דתנן עבדים שאינם משוחררים ואיירי במכירין אותם דאם אינם מכירן פשיטא דאין להאמינם. ותו ק"ק לפי דבריו דאיך אפשר לפרש עבדים דמשנתנו עבדים משוחררין דאי הכי למאי תנייה אי משום שריותא דידהו דעבדים משוחררים פשיטא דהם ישראל גמורים ואי תני תנא עבדים דהיינו משוחררים לדיוקא דאינם משוחררים אינם נאמנים זה אין לו שחר דאיך השמיענו כזאת בשנותו

עבדים סתמא. ותו דכל היכא דתני עבדים סתמא הוי שאינם משוחררים כמ"ש הוא ז"ל גופיה בסי' נקודות הכסף וסייעיה הרב פר"ח מתלמוד ערוך ריש חגיגה. וכזאת יש להעיר על מ"ש הרב לחם משנה פירוש המשניות בריש מסכת ערכין בישוב דברי הטור הנז' עיין בדבריו:

וכזאת וכזאת אבא אעי"ר על מ"ש הרב כנ"הג דמהרש"ך ודעמיה הוכיחו דעבדים שוחטים לכתחילה ממ"ש פ' כל הפסולין משום דבעי למתני טמא תנא דיעבד משמע דעבדים לכתחילה והא ניחא אבל מה שהקשה הרב בית חדש על הטור מהא ל"ק דהטור יתרץ דההיא בעברים משוחררים עכ"ד והרי הוא כמבוא"ר ממאי דכתבינן בעניותין דליכא לאוקמה משנתנו בעבדים משוחררים ולפי דעת הרב כנ"הג הו"ל לתמוה נמי על תמיתה מהרש"ך שם על מרן דאמאי לא הקשה על הטור מסוגית פ' כל הפסולין והו"ל לתמוה להכנ"הג לפי דרכו לומר דאין זו תמיהא דטעם מרן דלא הקשה על הטור מההיא די"ל דאיירי משוחררין:

ועתה אמת אגיד דחזרתי לעיין ענין זה והן כל יקר ראתה עיני בספרים חדשים שבאו לידינו וראיתי שכיונתי בקצת דברים לדעתם הרחבה והי"ל לשאת ולתת בדבריהם הנחמדים ואזדא מני מילתא לבד זה אומר שראיתי להרב מקום שמואל בחידושיו לי"ד שהסכים דדעת הטור להכשיר עבדים שאינם משוחרים ורמי דברי מרן בבית יוסף אהדדי מאי דכתב הכא ממ"ש בא"ח סי' תרפ"ט דמ"ש הטור עבדים בעבדים משוחררים איירי דאלו עבדים שמלו וטבלו מדין נשים שהזכיר אח"כ הוא נלמד וכ"כ שם בש"ע ועבדים משוחררים וא"כ גם כאן כונת הטור הכי דמ"ש בזבחים עבדים היינו משוחררים דאלו אינן משוחררים מדין נשים נלמד ומבואר לפי זה דעת הטור דסתם עבדים שוחטים לכתחילה עכ"ד ולא ידעתי אין נחה דעתו בזה והלא כמה משניות ובריתות תני תנא נשים ועבדים והיינו שאינו משוחררים:

ומאי דהקשה על מרן ממ"ש בא"ח סימן תרפ"ט כן הקשה בסי' אליה רבה ועוד הקשה במ"ש מרן בא"ח דהכי ארחייהו דש"ס ופוסקים למנקט נשים ועבדים. ולי הצעיר לא קשיא מידי ודעת שפתי מרן ברור מללו דהטור בא"ח סי' תרפ"ט כתב כהנים לויים וישראל עבדים וכו' ונשים נמי חייבות וכו' ועל זה כתב מרן דהאי עבדים דכתב הטור ברישא משוחררים נינהו דאלו מלו וטבלו לשם עבדות מדין נשים שהזכיר אח"כ הוא נלמד כלומר דאי אינם משוחררים חיובא דידהו מדין נשום והו"ל לטור לומד ונשים עבדים נמי חייבים ולא לאקדומי ולמימר עבדים בהדי כהנים לויים וכו' כיון דאבוהון נשים ומינייהו ילפי ואי הוה הטור קאמר ונשים ועבדים הוה אתנח לן דהכי ארחייהו

דתנאי ואמוראי ורבנן סבוראי למנקט נשים ועבדים דעבדים מנשים ילפי ובתרייהו גרירי וכל היכא דתני נשים ועבדים הם עבדים שאינם משוחררים אבל השתא דהטור פתח בעבדים ויתן אותם ראשים עם הכהנים הלויים וישראל במעמדם כוונתו משוחררים ולא אצטריך הטור למנקט נמי אינם משוחררים דמנשים נלמד כלומר דכשם דאין להקשות אמאי תני עבדים כן אין להקשות אמאי לא תני עבדי דכיון דשני נשים מינה לעבדים דהוו כוותייהו ובכל מקום ילפי מינייהו. אמנם גבי שחיטה דנקט הטור נשים ועבדים משוחררין קשיא ליה למרן דלא הולי"ל משוחררין אלא נשים ועבדים ותו לא כי אורחיה והשתא דקאמר משוחררין משמע דאתי למעוטי אינם משוחררין. ובהאי לישנא דנקט הטור הכא נשים ועבדים משוחררים אין מקום לומר אינם משוחררים מדין נשים נלמד דא"כ לשתוק מלומר משוחררים ולימא נשים ועבדים סתם וזה פשוט:

אמור מעתה דמ"ש הרב מקום שמואל בכונת הטור הכא ומ"ש דעבדים במשנתנו היינו משוחררים דאלו הכוונה אינם משוחררים מדין נשים נלמד דבריו אינם מחוורין כמבואר מתוך מאי דכתיבנא בעניותין גם מ"ש דמרן בש"ע א"ח סי' תרפ"ט כתב עבדים משוחררים איברא דכן כתב מרן שם אבל נראה דדעת מרן שם למעט אינם משוחררים וכמ"ש הרב לח"מ לדעת הרמ' שם והרדב"ז בלשונות הרמב"ם סי' מ"ד וקכ"ד:

וכבר כתב שם מרן בב"י דלדברי המפרשים דעל ידי אשה נעשה הנס אין ללמוד מנשים לעבדים וכתב עוד דטעם רש"י דסבר דנשים מוציאות לאנשים היינו משום דע"י אשה נעשה נס וכן דעת הרמב"ם ובש"ע סתם כלשון הרמב"ם ואף דאח"כ כתב יש אומרים דאינם מוציאות ידוע שדעתו כסברא שכתבה בסתם. ובשגם דבהא דתלי מרן דין מוציאות בפירוש שאף הן יש לפקפק גם מקום ללו"ן מ"מ אנן בדידן לברר דעתו דעת עליון בש"ע איירינן ולמדנו מדבריו בב"י ולפי דעתו הא חזינן דסתם בש"ע דמוציאות וכתב עבדים משוחררין ומוכח לפי האמור דכוונתו לאפוקי שאינן משוחררין:

והרב מגן אברהם כתב שם ועבדים משמע אפילו אינן משוחררין ונראה דט"ס נפל בדבריו וצ"ל בב"י משמע אפי' וכו' וכבר נודע שיש כמה ט"ס בס' הנז'. ולי ההדיוט הדבר ברור כדכתיבנא דדעת מרן שם בש"ע למעט שאינם משוחררין דהוא נקט נשים גרים ועבדים משוחררין ואחד הרואה דהקדים נשים ופירש משוחררין צדיק יבחן דהעיקר כדעת מרן כמ"ש. ואיברא דבההיא דסי' תרפ"ט יש להאריך הרבה בדברי האחרונים ועמ"ש בס' דינא דחיי בהל' מגילה. הגם הלום למהר"ם יצחקי בס' אור יקרות הנדפס מחדש בחידושי הש"ס דף מ' ע"ג שפירש דברי מרן הב"י כמש"ל וקרוב לזה כתב הרב בית דוד א"ח סי' תפ"ד ועמ"ש מהר"ח אלפאנדארי בהגהות ס' בני חיי. ועמ"ש מהר"ש

בן הרשב"ץ בתשובה סי' תנ"ב וסי' תנ"ג. ועמ"ש מהר"ר יונתן בפלתי בסי' זה בההיא דמגילה ויש להשיב על דבריו כאשר יראה המעיין. וגם היה לי משא ומתן בדברי הרב אליה רבה במ"ש בכל זה ונדפס בסוף ס' אליה רבה א"ח וחליף שעתא. ומ"ה בס' מקום שמואל מתוספות פסחים נעלם ממנו מ"ש מהרש"ל בים של שלמה ע"ש ודוק:

ד

הגהה. ויש אומרים דאין להניח לנשים לשחוט וכו' כן הסכימו רוב האחרונים וכ"כ משם ס' הקנה. ועיין בס' פרי צדיק דף פ"ז ודף פ"ח. ובס' ארח מישור. ובמהדורא בתרא אשר בסוף חידושי נזיר ובסדר אליהו להרב מהר"א אלפאנדארי דף ע"ג. ובס' דברי אמת להר' מהר"י בר דוד בש"ות דף ב':

והרב פרי חדש העד העיד בנו שראה נשים שוחטות וכן כתב בס' גור אריה בהגהותיו וז"ל ובגלילות אלו ראיתי נשים שוחטות בנטילת רשות ואין מוחה בידן עכ"ל ונהרא נהרא ופשטיה:

ה

הגהה. נטל קבלה לפני חכם וכו'. יכול האב לסמוך לבנו. הרב הלכות קטנות ח"א סי' ל' והרב חוות יאיר סי' קכ"א. והרב שבות יעקב ח"א סי' מ"ד ובש"ות פנים מאירות ח"ב סי' ג' ובש"ות פרי הארץ ח"א י"ד סימן י"ג. ובס' שבות יעקב שם כתב דלכתחילה יקח סמכא מאחר ועמ"ש בש"ות דבר משה בשניות י"ד סי' א'. ובש"ות שבסוף עזרת נשים דף מ"ו ע"א. ובס' בית לחם יהודה בקונטריס ש"ות שבסופו כתב דסמיכת האב וקרובים הפסולים אינה כלום ואפי' בדיעבד שחיטתו אסורה. והפריז על העדה דבדיעבד ודאי יש להכשי' שחיטתו מאחר דכמה אחרונים מכשירים לכתחילה. וגם ראיתי עושים מעשה לכתחילה כי איש בבנו ובאחיו באלו אמרו לסמוך. ומיהו ראוי ליזהר ולחוש ליקח סמכא מאחר:

ו

מי שאין לו סמכא ויודע היטב הלכות ש"וב ושחט טלה יש להכשיר. ש"ות דבר משה י"ד סימן ג' בראשונות ובס' בית לחם יהודה כתב משם זר זהב דאסור לאכול משחיטתו אף אם בדקוהו ונמצא בקי כל שלא נטל קבלה ואין להתיר משום שמחת י"ט שישחוט הבקי שלא נטל קבלה אא"כ שישמוט לפני השוחט שהוא חולה ועמ"ש הרב חוות יאיר סי' קע"ח. והחמירו הרבה כי זה דור דור שו"א ופרו"ץ מרובה:

ז

אין מטריפין למפרע וכו'. האחרונים נחלקו בזה ועיין פתחי תשובה להרב כנה"ג בסוף ס' קול בן לוי סי' ז' שבות יעקב ח"ב סי' נ"א. ועמ"ש הרב פרי תואר ס"ג ג' ומ"ש עליו הרב קרית מלך רב ח"א דף מ"א ועיין בש"ות תורת חיים למהרח"ש ח"ג פי' י"א ובש"ות נאמן שמואל סי' י"ג ובש"ות פנים מאירות ח"ג סי' כ"ז בית יהודה י"ד סי' מ"ד תשובות גאונים בתראי סי' י"ד וסי' ט"ו וסי' ל"א משאת משה ח"א י"ד סי' ג':

ח

מרננים העם אחר הבודק ואסרו הכלים. הדין עם הבודק. מהר"ש גאון בש"ות משפטים ישרים סימן ה':

ט

דין ה'. הגהה. אעפי' שיודע הלי שחיטה וכו'. הטור כת' דקטן מומחה שידע לאמן את ידיו אם שחט בינו לבין עצמו בדיעבד שחיטתו כשרה והרב פר"ח ס"ק כ"ט הקשה דהא קטן לאו בר עדות הוא וכו' והשיג על הרב ט"ז שעירב סברת הרשב"א במשמרת עם סברת הטור ע"ש באורך:

ואשמעה אחד קדוש מדבר רב רחומי מאיר עיני חכמים נר"ו שקשהקשה על הרב פרי חדש דהרואה יראה דסברת הטור היא כסברת הרשב"א במשמרת הבית דגם הרשב"א סבר דקטן מומחה שיודע הלכות שחיטה ולאמן ידיו ושחט בינו לבין עצמו שחיטתו כשרה כסברת הטור והרב ט"ז קושטא קאמר דהרשב"א והטור שוים לטובה. ותו מאי קשיתיה על הטור דקטן לאו בר עדות הוא ומי הגיד לו דהטור מטעם עדות הוא דמכשיר הא סתמא קאמר הטור ובודאי טעמו כמ"ש הרשב"א מטעם חזקה וכדברי הרב טורי זהב. ועוד קשה על מרן בית יוסף שכתב בדין זה על דברי הר"ן וכן כתב הרשב"א בתורת הבית דהרי סברת הרשב"א מפורשת והיתה לבאר במשמרת הבית דלא כהר"ן וילמד סתום שבתורת הבית מן המפורש מפי עצמו במשמרת דסבר כדברי הטור זהו תורף דברי אחר קדוש הנז'. ולפום ריהטא אמרתי אעלה שליש י"שוב משום יתובי דעתא דעת עליון הרב פר"ח דגם הרב פר"ח עינו ראה טעם החזקה שכתב הרשב"א והזכירו הרב ט"ז אך לא הונח לו דאיהו סבר דחזקה לא שייכא הכא וכן כתב בהדיא הפר"ח לקמן סי' קי"ח ס"ק כ"ז שהביא סברת הרשב"א וקרא עליו ערער ביד חזקה וז"ל אבל בשחיטה עצמה פשיטא שיש לאסור בקטן כסברת הרא"ה אף שיודע לאמן את ידיו ויודע הלכות שחיטה ולא שייך בזה חזקה להתיר וכו' דפשיטא דקטן לאו בר עדות הוא ושחיטתו אסורה והט"ז דמדמי לשם ס"ק י"ד דין קטנים חריפים שלוקחים בשר ויין לשחיטה

שלהם אינו מכוון ולא דק וכמש"ל סימן א' ס"ק כ"ט עכ"ל הראת לדעת דהרב פר"ח סבר דלא שייך חזקה הכא וקטן לאו בר עדות הוא אף הוא היה מתכוין קשתו דרך על הרשב"א גופיה. וא"כ הכא בהשיגו על הט"ז לא נעלם ממנו הא דחזקה אלא דלא חש לה דלא שייכא הכא וחדא מינייהו נקט דלאו בר עדות הוא. ובסי' קי"ח ביאר השגתו שהשיג כאן על הרב ט"ז שהט"ז ומייתי מדברי הרשב"א במשמרת הא דקטנים חריפים שלוקחים בשר ויין לדין הטור דמכשיר שחיטתן ולדידיה חלוקין הן בדינן:

הן אמת דלפום ריהטא הרב ט"ז דינא קמשתעי שהרי הרשב"א משום להו ועל שניהם הוא אומר בין להכשר שחיטתן בין למה שלוקחים בשר ויין מטעם חזקה ושפיר מייתי מהרשב"א לדברי הטור דכן הוא האמת דהכי סבר הרשב"א. אמנם ק"ק על הרב ט"ז דאדמייתי דברי הרשב"א בלקחתן בשר ויין לייתי ממ"ש בהדיא בהכשר שחיטתן כדברי הטור. ולכל הדברות מ"ש הפר"ח כאן בהשיגו על דברי הטור וכן מתבאר מדברי הרשב"א והרא"ה בת"ה דף ט' הדבר קשה דהרשב"א ס"ל כהטור וכמו שהביא הוא עצמו בסי' קי"ח מדברי הרשב"א במשמרת. ומה שתמה הרב הנז' על דברי מרן מדברי הרשב"א במשמרת כנז' אינו כל כך תימא דכמדומה לי דס' משמרת הבית לא היה מצוי ביד מרן ז"ל וכמאי דכתיבנא בעניותין באי"ח סימן קנ"ח ושוב בא לידי ס' כנ"הג וראיתי שעמד על דברי מרן הנז' ע"ש אות ע"ב:

אחר זמן רב בא לידי ספר כרתי ופלתי וראיתי בפלתי ס"ק ט"ו שהביא דברי הרב פר"ח ודחה דבריו מטעם חזקה ולא זכר מדברי הרשב"א ודברי הפר"ח לקמן סי' קי"ח. ועמ"ש הר"ש בן הרשב"ץ בתשובה סי' תרל"ג:

ו

דין ט'. סומא וכו' עיין בקצור תשובות כנ"הג י"ד סוף ס' קול בן לוי סי' ג' ועיין באחרונים:

שיורי ברכה

א

דין א'. אפילו נשים וכו' ראיתי רשות על קלף משנת של"ו לרב קק"י מנטובה הרב אברהם שמשון באזילה לבחורה אחת. וכבר כתבו הרב פר"ח והרב גור אריה שראו נשים שוחטות עיין בדבריהם:

ב

הגהה. ולכן נוהגים שכל הבאים לשחוט סומכים עליהם לכתחילהולא בדקינן וכו' כבר נטלו קבלה וכו'. ראיתי לרב רחומ"י הרב מהר"א ישראל זל"הה בספרו קול אליהו

הנדפס עתה חדש ממש בי"ד סי' א' דף כ"ג ע"א שפירש בדברי ההגהה הלזו שכתב כן מצד המנהג אבל מדינא גם מי שנטל קבלה צריך לבודקו וזהו שסיים ויש לב"ד ליזהר וכו' כלומר דמדינא יש לב"ד וכו' זהו תורף דבריו ועמו הסליחה דהמעיין יראה שאין בכל ראיותיו ראיה דאפילו מי שנטל קבלה צריך בדיקה דכיון דנטל קבלה וכבר החכם המסמיך ומרשהו לשחוט ולבדוק בדקו הכינו וגם חקרו ובעיניו ראה כי השח"ט לו יוכל והנה אמ"ת מרגיש באיזמל וכל עילה ושחיט"ה לה יכיל להשכחה וחכים ברי"א בטרפיות מדינא אין צריך בדיקה. וכל מה שהביא לראיה אינו מוכרח כמ"ש. וא"כ מ"ש מור"ם דנוהגים דאין בודקין שכבר נטלו קבלה הוא מדינא. אמנם באשר אחסו"ר דרי ומרבים לתת קבלה לכל הרוצה ליטול ואין בודקין אותו כראוי. וגם הנוטל קבלה אינו חוזר על הדינין ע"כ יש לב"ד ליזהר וכו', וכן כתב הרב טורי זהב ס"ק ה' וז"ל וראינו רבים מתפרצים אין נותנים לב תמיד לחזור ההלכות ע"כ נהגו גדולים לחקור אחר השוחטים אע"ג שנטלו קבלה ולמוכיחים ינעם עכ"ל ודבריו מסכימים למ"ש דאם הנוטל קבלה היה נוהג כהוגן שכן ראוי להיות חוזר הדינין לא היה צריך לחקור ולבדוק אחריו מדינא. ומה גם שיש לפקפק מעיקרא שאינן בודקין אותו כראוי וכבר צווח על זה הרב ס' הזכרונות והביאו הרב כנה"ג ע"ש באורך:

ג

ואם בדקו איזה שוחט וגו' מעשה שישבו לבדוק שוחט אחר מוסמך וסר סכינא קמייהו וארבעה אמרו שסכינו בדוק משום פגמו וכשר וראוי הוא והחמישי אמר שלדעתו הסכין פגום ונראין הדברים כי שונא הוא לו ואתי מכח גברי המבקשים עליו עילה למפסק לחיותיה. והשוחט שאל מהר' שיכתבו ויחתמו שהוא בדינו וסכין שהראה להם כשר והם אינם רוצים להגיד כי ישר העלה הרב הגדול עיר וקדיש מהר"ר יוסף קובו זל"ה בספרו גבעות עולם הנדפס מחדש בש"ות סי' א' דחייבים הם הד' בין אם נדונם לדיינים בין אם נדונם לערים לכתוב ולחתום ולהגיד האמת כי סכינו היה נקי ובר וכשר:

ד

שוחט ששאל ממנו אדם ריאה ואמר לו קח לך הריאה וכתבתי עליה שהיא כשרה לפי שיש אחרת טריפה. והלך ולקח הריאה הנז' והיא טריפה גמורה. והשוחט התנצל כי הגוי החליף הטריפה בכשרה וכו' יש להאמין לשוחט והוא בחזקתו. שם סי' ב' וע"ש הצעת כל המעשה:

ה

שוחט שבדקוהו וסר סכינא קמי תלתא ואמר דסכינו כשר להקריב ע"ג המזבח ונמצא פגום. ואח"כ הראה להם סכין אחד והשנים אמרו שהיה כשר והג' צורבא מרבנן אמר שהוא פגום. השוחט אתרע חזקתיה והגם שהבי אמרו שהוא כשר צריך לחוש לשלישי. ומה גם דהוא צורבא מרבנן ועדיף כתרי ומחוייב להראות עוד ג' סכינים יפים וכשרים אליבא דכ"ע. הרב קול אליהו י"ד סי' א':

ו

מי שיש לו פקפוק בשוחט ונראה בעיניו דאסור לאכול משחיטתו כי הוא בחזקת שאינו בדוק יכול להחמיר על עצמו שלא לאכול בשר ואין עליו שום תרעומת הרב הנז' שם. ואני הצעיר ראיתי לגברא רבא שהיה אורח בעיר גדולה של חכמים ושל סופרים שלא היה יכול לבדוק השוחטים כמה שנים שנתגורר בעיר הנז' לא בא בפיו בשר אך היה בצנעא. גם בקטנותי ראיתי רב אחד שלא היה אוכל בשר כי אם עוף וקודם שחיטת העוף יראו הסכין שלשה מומחין:

ז

אין מטריפין למפרע וכו' הרב פרי חדש חולק עליו בראיות ברורות ודבריו עיקר בעיני להלכה ולמעשה. הרב דוד קורינאלדי בהגהותיו כ"י ועמ"ש הרב בית חדש בתשובותיו סי' ק' ומ"ש עליו ועל הרב ט"ז בס' קרן אור דף י"ט ע"ד ושם כתב דאם שחט הקנה ועור החיצון של הושט ומעט מעור הפנימי וטען השוחט שהוא כשר אין מטריפין למפרע והבשר והשומן שיש משוחט זה כשרים וגם הכלים. ושם כתב דשוחט שנמצא בסכינו פגימה פחותה מחגירת הצפורן יש לצדד דאין מעבירין אותו ע"ש באורך:

ח

היכא דאתרע חזקה איתרע למפרע בכל כ"הג וכל היכא דמעבירינן ליה לטבחא מדינא כל מה ששחט למפרע בחזקת נבילה או טריפה הוא וכל הכלים צריכים שבירה או טהרה אמכם בנ"ד שקראו לשוחט להראות סכינו לפני החכמים וטובי העיר ושלשה גדולי ארץ ולא הרגיש בפגימה אוגרת. איכא למימר דנתבלבל מפני הבושה כי עמד במקום גדולים. ונוסף עוד שלא היה בשעת שחיטה אין להעבירו ולא אתרע חזקתיה לא להבא ולא לשעבר ומינה דכל הכלים טהורים וכל ששחט בחזקת כשר. הרב מהר"ר שלמה פוקי הובאו דבריו בס' אבקת רוכל והוא ש"ות למרן הקדוש סי' ר"ח. והסכים עמו מרן ז"ל. ודוק בדברי הרב הנז' ובדברי הרב פרי חדש ועיין בס' בעי חיי תשובות הרב כנה"ג הנדפס מחדש י"ד הנקרא עץ הדעת סי' ז' ע"ש באורך:

ט

טבח שיצאת טריפה מתחת ידו ומוכר בשר וכו' עמ"ש מרן הקדוש בס' הנז' בסי' י"ז ועיין בס' יכין ובועז ח"א סימן ה' שהאריך בענינים אלו:

יוד

דין ד'. אם אבדו גדייו ותרנגוליו וכו'. ראובן היה הולך ומצא תרנגולת שחוטה כראוי ובא לביתו ושמע ששכנו נאבדה לו תרנגולת שחוטה. אינו יכול לסמוך על זה והתרנגולת אסורה לא מיבעיא למ"ד בסי' ס"ג דבשר הנעלם אסור עד שיהי' בו סימן או טביעות עין אלא אף למתיר או אפילו אם יש לו סי' וטביעות עין אסור דהעיר רובה גוים ורוב טבחי ישראל לא מהני לעוף ואין כאן רוב גנבי ישראל ומה גם דמצאה בשוק והשחיטה אינו סימן. תשובות הרב כנה"ג בעי חיי חלק עץ הדעת סי' א':

יא

דין ה'. ואם שחטו שחיטתן כשרה אם אחרים עומדים על גביהן. הרב כנה"ג בס' בעי חיי חלק עץ הדעת סי' ב' אחר דשקיל וטרי בדברי מהרש"ל והרב פרישה מסיק דנקיטינן הכי דחש"ו בדיעבד ואחרים ע"ג שחיטתן כשרה ומינה לא תזוז:

יב

דין ח'. שכור וכו' שוחט שהיה הולך שתוי בבית המטבחיים ונשבע שלא ישתה ביום אלא בלילה. בס' קול אליהו י"ד סי' ב' תשובת בן הרב המחבר דכיון דקי"ל שתה רביעית יין אל יורה ושוחט ובודק מורה הוראות בדיני בדיקת הריאה ובאותו דבר שנחשד שמורה הוראה והוא שותה אפילו בשבוע שישבע שלא יורה כשהוא שתוי אינו נאמן שהרי מושבע ועומד הוא מהר סיני על דרך שכתב הרשב"א סי' ס"ד והאריך בזה ע"ש וכבר הרב מר אביו ז"ל בסי' ג' העלה להכשיר שהוא נאמן בשנועה מכמה טעמים הגונים. ויש לדקדק בתשובות הנז' ולא אעלה על ארש"כ אם בפרט אחד שראיתי להרב המחבר סימן ג' שהביא קושית הרשב"ץ ח"א סי' קמ"א שתמה על הרמב"ם שסובר דעובר על דברי חכמים עובר על לאו דלא תסור דא"כ אמאי חיילא שבועה על איסור דרבנן הא מושבע ועומד מה"ס וכתב דע"פ דברי הר"ן דשבועה חיילא על דבר שאינו מפורש בתורה אין מקום לקושית הרשב"ץ דה"נ פשט הכתוב לשמוע אליהם בכל מה שיגידו שזה אסור ומותר מן התורה לא על מה שיוסיפו הם זהו חורף דבריו. וכבר קדמוהו רבנן בזה הריב"ז בלשונות הרמב"ם סימן קס"ו והביא דבריו בנו ז"ל בתשובתו דעלה קאי וגם הרב ארעא דרבנן דרך דרך זה:

אמנם לכי דייקת פורתא אכתי קושית הרשב"ץ במקומה דכיון דהרמב"ם סבר דלא תסור פירושו דהזהירנו הוא יתברך מעבור דבר מכל מה שתקנו או גזרו ואמר לא תסור עכ"ל בריש ס' המצות בשרש ראשון הוי מצות ל"ת מכלל תרי"ג כמו שמנאה הרמב"ם לאוין שי"ב והגם דשם הדברים סתומים הרי כאן בשרם ראשון ביאר הדברים בפירוש א"כ משה רבינו ע"ה כי אגמרינהו לישראל מצוה זו ודאי פירשה להם שלא לסור אפילו מתקנות וגזרות רז"ל ועל זה נשבעו. ולא דמי למ"ש הר"ן דדבר שאינו מפורש בתורה חיילא שבועה דהתם בפרט אחד מדיני המצוה. אבל הכא זו המצוה בעצמה. וכבר אני הצעיר כתבתי בעניותי כן על דברי הרב ארעא דרבנן בס' הקטן יעיר אזן בחלק הכללים דף מ' ע"א. ומה שתירצתי שם לקושית הרשב"ץ עתה ראיתי שהרב מגילת אסתר הביא מהרשב"ץ בס' זהר הרקיע שהקשה כמ"ש בתשובותיו ותירץ הרב הנז' בקצרה כדשניין ויש נופך קצת בסגנון תירוצי שכתבתי שם ובספרי הקטן ברכי יוסף א"ח סימן קכ"ד ע"ש ודוק:

יג

דין י"ג. כיון שנתן אמתלא וכו'. מקשים הרי מפורש סימן קפ"ח דין ג' דאם ראוה לובשת בגדים מיוחדים לימי נדתה ואח"כ אמרה טהורה אני אע"פ שנתנה אתמלא לדבריה אינה נאמנת. והאחרונים האריכו בזה הלא בספרתם ומצאתי הגהה כתיבת יד לחכמי המערב הפנימי וז"ל ואפשר לחלק דשאני התם משום דבזתה עצמה ללבוש בגדי נדה ולא חששה לבזיונה ודאי שהיא טמאה משא"כ הכא במעשה הזה ליכא ביזיון והאחרונים נדחקו בזה יע"ש באריכות עכ"ל:

יד

דין י"ד. עד א' בהכחשה לאו כלום וכו' עמ"ש הרשב"ץ ח"ב סי' פ"ט:

סימן ב

א

דין ב'. מומר אוכל נבילות לתיאבון ישראל בודק סכין וכו' עמ"ש הרשב"ץ בתשובותיו חלק שני סי' קמ"ב:

ב

דין ג'. מומר לתיאבון וכו' עמ"ש בתשובות בית אברהם דף קמ"ג:

ג
דין ו'. מומר לאחד משאר עבירות א"צ לבדוק לו סכין ולהרמב"ם וכו' עיין מ"ש הרדב"ז בתשובה בח"ב סי' כ"ד:

ד
דין ט'. צדוקי וכו'. הקראים שבזמנינו אפילו בדקו הסכין ונתנו לו ואפילו ישראל עומד על גביו מתחילה ועד סוף שחיטתו פסולה. קצור תשובות הר' כנ"הג י"ד בסוף ס' קול בן לוי סי' ט' וכן כתבו הרב המבי"ט והרב מהר"ר בצלאל הביא דבריהם הרב פר"ח וכן הרדב"ז כתב בתשובה סי' תשצ"ו דף ל"ה ע"א והכי נקטינן ודלא כהרב פרי תואר זל"ה:

ה
הגהה. מסור דינו כמומר וכו' עמ"ש מהרש"ך בתשובה חלק רביעי סי' י"א:

שיורי ברכה

א
דין ו'. מומר וכו' בסי' קי"ט פסק מרן דין י"א מומר שבעיר א' מאמין אמונת שאר האומות בפניהם ובעיר אחרת נכנס בבית ישראל ואומר שהוא יהודי אינו עושה יין נסך והרב לחם חמודות כתב דגם שחיטתו מותרת אבל ה' כנ"הג בסי' זה הגהת ב"י אות ז"ך כתב דאין שחיטתו מותרת ע"ש:

ב
דין ט'. צדוקי וביתוסי וכו' כבר בברכי יוסף רמזתי דברי האחרונים וקיצור תשובת הרב כנה"ג ע"ש ועתה נדפסו תשובות הרב כנ"הג ס' בעי חיי בחלק עץ הדעת ושם תראה בסי' יו"ד תשובת הרב ז"ל ומסיק לאסור כהרדב"ז ע"ש:

ג
דין י"א. היו ישראל ופסול אוחזים בסכין ושוחטים וכו' עמ"ש הרב שפתי כהן ס"ק ל' ובמ"ש לקמן סי' ד' ס"ק ד' מה שהקשה להרשב"א והניח בצ"ע. ועמ"ש הרב פנים מאירות בס' אור הגנוז בביאורו להלכות יין נסך סי' קכ"ה דף כ"ג ע"ב ע"ש באורך:

סימן ד

א
דין ג'. ואם ישראל חשב שיזרוק העכ"ום לעכ"ום וכו'. זה דעת גדול המורים הרשב"א ז"ל והגם שהרב פרי חדש קרא עליו ערער כבר הרב פרי תואר יצא לישע הרשב"א וכן הסכימו מהרש"ל והרב בית חדש כהרשב"א וכדברי מרן והכי נקיטינן:

ב
דין ד'. ישראל ששחט בהמת חבירו לעכ"ום וכו'. עיין בקצור תשובות הרב כנסת הגדולה אשר בסוף ס' קול בן לוי סי' יו"ד:

ג
דין ז'. ישמעאלים שאינם מניחים וכו'. הרדב"ז בתשובה ח"ב סימן קס"ב נתן טעם למה שנהגו שאינם מקפידים על זה. ועמ"ש הרב פרי תואר דהישמעאלים הם וכו' ואני ראיתי תשובה להרמב"ם בכ"י שכתב להפך. ודי בזה ויהי הקצ"ר אמיץ. ועמ"ש הרשב"ץ בתשובותיו ח"ג סוף סי' קל"ג:

שיורי ברכה

א
דין ב'. ואח"כ חישב לזרוק דמה וכו' עמ"ש מרן הב"י משם רבינו ירוחם ומה שהקשה עליו ועמ"ש הרב כנ"הג בספר בעי חיי חלק עץ הדעת סימן י"א (שני):

ב
דין ג'. ואם חשב ישראל שיזרוק הגוי וכו'. עמ"ש הרב ש"ך ס"ק ד' ועמ"ש הרב פנים מאירות בס' אור הגנוז בביאורו לסי' קכ"ה
דף כ"ג ע"א וע"ב עש"ב:

ג
דין ד'. ישראל ששחט בדעת חבירו לעכ"ום וכו'. ראובן נתן בהמה לשמעון לשחטה ושחטה שמעון ואחר ששחטה שמעון בא ראובן ליטול בהמתו א"ל שמעון דע שבהמה זו אסורה שאני שחטתיה לשם ע"ז אפילו שראובן ושמעון שותפין לא אסרה ומותרת באכילה דמ"ש הרמב"ם וסיעתו דאי אית ליה שותפות אסורה היינו דבשעת שחיטה שמענו שאמר בפירוש דלשם ע"ז שוחטה אבל אם בשעת שחיטה לא אמר כלום אלא אח"כ לא מהמנינן ליה. הרב בעי חיי שם סימן י"א (ראשון) ועמ"ש הרדב"ז בתשובות

חדשות הנדפסות בפירדא סימן תר"ג ועיון מ"ש הרב מהר"י לומברוזו בדין זה בקונטי זרע יצחק הנדפס בסי בני יוסף מחדש דף מ"ה ע"א:

סימן ו

א

דין א'. בין בסכין בין בצור וכו'. הרב ב"ח כתב דקמא קמא קדים וסכין קודם לצור וצור לזכוכית וזכוכית יקדים קנ"ה וכסדר שנשנו. והרבנים בפירוי גנוסר הושוו לדחות דנריו. ולי ההדיוט נראה דיש לחוש לדברי הרב בית חדש והאי סכינא הוא ההולך קדמ"ת הצו"ר וכן ראיתי להרב כנ"הג דמייתי דברי הרב ב"ח וכתב שכן דעת הרב דמשק אליעזר ומשמע דגם הוא מסכים הולך הכי וגם במכתב לאחד קדוש ראיתי שכתב על דברי הפר"ח דנראית סברת הב"ח אמיתית וזכר לדבר מאותה שאמרו בפסחים דף ל"ט ואנן חזרת תנן כלומר ברישא כדפירש"י. ועמ"ש בעניותינו בא"ח סי' תע"ג:

ב

או זכוכית וכו'. האחרונים כתבו דט"ס הוא וצריך להיות למעלה אחד בין בצור. אך הרב פרי תואר שבקה להגהה זו באתרה ופירשה דגם בזכוכית יש רך הרבה וכו' עש"ב. והעיקר כמ"ש האחרונים דאין זה מקומה רק למעלה. ונראין דבריהם דלא נזכר זה בשום פוסק וגם מור"ם בדרכי משה לא זכר מזה כלל ואם איתא להא הן לו יהי למור"ם חידש זה מ"מ הו"ל לכותבו בס' ד"מ כי אורחיה. ותו דהו"ל לחלק בין זכוכית לזכוכית ולא להשמיט דין הש"ס ומה גם דהוא ברוב זכוכית. ותו דהו"ל למור"ם להגיה כן לקמן סי' רס"ד גבי מילה
שהתיר מרן בזכוכית וכמ"ש הרב ט"ז:

סימן יוד

א

דין א'. סכין של עכ"ום שהשחיזה וכו' ואם שחט בה בלא שום הכשר וכו' עמ"ש הרב בית דוד י"ד סי' ג' באורך:

ב

דין ג'. ואם רגיל לשחוט טריפות תדיר וכו' שיעור רגיל נראה דכבר עברו עליו שלש פעמים כן כתב הרב פרי תואר. ועמ"ש בעניותנו בשיעור רגיל בא"ח סי' ח"ן וסי' ר"ס. והכא מדכתב רגיל תדיר משמע טפי מרגיל דעלמא ודוק:

סימן יא

א

דין א'. בלילה בד"א כשאבוקה וכו'. אין שוחטין לאור הלבנה. כן כתב הרב הרדב"ז בתשובותיו כתיבת יד סי' שני אלפים קכ"ט:

והפר"ח הביא מספר ארחות חיים דיש מי שכתב להתיר לכתחילה לשחוט לאור הלבנה וכן הכריע הרב פר"ח להלכה להתיר והביא קצת סיוע מההיא דאמרינן אבוקה כשנים וירח כשלשה ע"ש ולי הצעיר לא שמא מתיא כלל דהתם לענין מזיקין ודאי עדיפא לבנה מאבוקה דאור הלבנה מאיר לעולם כלו ואור עליון בהלו נרו די מחסורו לכח זיני בישי משא"כ אבוקת אור פרטי במקומו דוקא ובא מכח גברא. אבל לענין מהות האורה לדבר הנצרך אור ודאי אור האבוקה עדיף מאור הלבנה והחוש יעיד על זה. ואור הלבנה בצד מה מגרעות נתן מאור הנר כדקי"ל בא"ח סי' תג"ל דאין בודקין לאור הלבנה ובודקין לאור הנר. ועמ"ש הרב כנ"הג ושם תראה דהעלה לענין מעשה להחמיר באור הלבנה וכן הסכימו קצת אחרונים:

ב

בנר יחידי הרב כנ"הג שקיל וטרי דשרי וגם הרב פרי תואר האריך להוכיח ואסיק בפה מלא להתיר בנר יחידי וממרום ישאג על מאן דאסר. ומ"ש שם הרב פרי תואר שכן דעת הרמב"ם כן העלה הרב כנ"הג כדעת הרמב"ם והן בפיו תוכחו"ת ממ"ש הרמב"ם בפי' המשנה וגם בזה יש להחמיר כמ"ש ז"ל:

ג

הגהה. דין ד'. שלא לשחוט שום אווז בטבת ושבט וכו'. הרב כנה"ג הביא כאן דברי מור"ם הללו משם תשב"ץ שכתב כן משם רבינו יהודה החסיד. וקצת יש להרגיש דהרב כנ"הג עצמו לקמן סי' קע"ט הגהת הטור אות י"ו כתב בשם רבינו יהודה החסיד לא ישחוט אדם אווזים בשבט ויש משפחה שמונעים זה בטבת והעיקר הוא בשבט עכ"ל אלמא דרבינו יהודה החסיד גופיה סמי מכאן טבת. ויש לישב. ועיין בדרכי משה:

ד

כתוב בספרים משם רבינו יהודה החסיד שאין לאכול אווז בח' בשבט:

ה

אם לא אוכל ממנה ונוהגין לאכול וכו'. ויש שכתבו לאכול מן הכבד וכן נוהגין קצת כמ"ש הרב כנ"הג ובסי כרתי ופלתי הנדפס חדש כתב דבימי רבינו יהודה החסיד היו מכשפים באווזות אבל עתה אין לחוש עש"ב:

(**קונטרס אחרון** לפנים כתבתי דהרב פר"ח הביא מארחות חיים דשרי לכתחילה לשחוט לאור הלבנה ועתה בא לידנו ארחות חיים כ"י ושם בהלכות שחיטה אין רמז מזה כלל.)

סימן יב

א

דין ב'. ויש אומרים שמותר בדיעבד וכו' כפי הכלל המסור בידינו דכל היכא דמרן בש"ע מייתי שתי סברות בלשון י"א וי"א דעתו כי"א בתרא וכתבנו במקום אחר דכן הוא העיקר ודלא כמו שכתב איפכא אם כן הכא דעת מרן להתיר בדיעבד. ולפי מ"ש בבית יוסף הרמב"ם והעטור משם בה"ג מן האוסרים והרשב"א ורש"י וראב"ם מן המתירים וקצת יש להרגיש דהוי"ל לפסוק כהרמב"ם והעטור ובה"ג דהוא ז"ל כתב בב"י באח"ס סי' יו"ד דרש"י מפרש ולא מסקן ע"ש. ואפשר דהכא דעתו ז"ל נטה לדעת הרשב"א ומה גם שהטור הביאו באחרונה:

אמנם הרבנים בפירות גנוסר הכריעו כהרמב"ם ודחו ראית הרשב"א והרב פרי תואר הוסיף לומר דגם פה שהוכיח הרשב"א מדברי רש"י יש לדחות. וגם ע"ש מרן בב"י דדעת רא"ם שכתב המרדכי כהרשב"א דבריו קשים וכבר תמה עליו הרב כנ"הג ע"ש. ומכל זה היה נראה לאסור בדיעבד כדעת הרמב"ם אבל כבר כתב ההגהה דבזמן הזה יש להתיר בדיעבד כדבסמוך. שוב ראיתי דהרי"ף והרא"ש השמיטו בהלכותיהם האי סיפא דברייתא דקתני ואם עשה כן בודקין אחריו ונראה דהם מפרשים כהרשב"א דלאו לענין פיסול שחיטתו מתניא ואפשר שזה דעת מרן בש"ע דנקיט כהרשב"א דמשמע ליה דהרי"ף והרא"ש הכי ס"ל ואף שבב"י לא בירר זה. ואחר זה ראיתי להרב כנ"הג שכתב בדעת הרי"ף והרא"ש וסמ"ג כמו שכתבתי. ומ"ש שם הרב כנ"הג בפירוש מ"ש הטור וכתב הרמב"ם ואם שחט וכו' אינו מחוור ע"ש ודוק:

ב

הגהה. ובזמן הזה דאין דרך עכו"ם בכך יש להתיר וכו'. ומטעם זה אם שחט בתוך הכלי מותר תשובות הגאונים כתיבת יד סי' ש"ל ומשמע דבלאו הכי שוחט לתוך הכלי אסור בדיעבד אבל הרמב"ם ושאר פוסקים שרו בדיעבד והכי משמע ממשנתינו דלא תני

שחיטתו פסולה אלא בשוחט לשם הרים אבל בכלים ואינך תני אין שוחטין דמשמע דוקא לכתחילה. הן אמת דאשכחן לגאון בה"ג גבי שוחט בספינה שכתב דאי אזיל דמא להדיא לגווייהו דימא ולא נפל ברישא עילוי גודא דספינתא אסיר למיכל מההיא חיותא. ומשמע דסבר הגאון דהני נמי לתוך ימים ונהורות וכלים שחיטתו פסולה וכדמשמע מתשובה הגאונים הנז'. וראיתי להרב פרי תואר בס"י י"א ס"ק ג' שעמד על דברי בה"ג ופירשם. ולי ההדיוט פירושו דחוק וגם מתשו' הגאונים הנז' משמע דסברי הגאונים דשוחט לתוך כלי ואינך שחיטתן פסולה. ובאמת דמילשנא דמתני' מוכח דכל הני שחיטתן בכשרה וכמ"ש הרשב"א ואפילו לשוחט בגומא שבשוק דפסל הרמב"ם משמע ליה להרשב"א דשחיטתו כשרה וכמו שכתבנו. ומ"ש הרב פרי תואר על זה שרמוז לעיל וז"ל ואין הכרח לדברי הרב דהא דשחיטה לתוך גומא שבשוק לא קתני לה במתני' כל עיקר ומבריתא הוא דשמעינן דאסור דיעבד עכ"ל לא זכיתי להבין דהא תנן ובשוק לא יעשה כן וכו' ודוק היטב:

וראיתי להרב כנ"הג שהוקשה לו דמהרש"ל כתב דא"ז מתיר האידנא דלא שכיח וכו' לכתחילה ומור"ם בשם א"ז לא שרי אלא בדיעבד וכתב דא"ז מתיר לכתחילה ומהר"ם ממודלינג מתיר בדיעבד וכו' או דא"ז ומהר"ם הנז' שרו לכתחילה ואפי"ה לא רצה להתיר מור"ע אלא דיעבד וכו' ע"ש ובדרכי משה מוכח דא"ז שרי לכתחילה. ועמ"ש הרב כנ"הג לעיל סי' י"א הגהת הטור אות ס' ע"ש ודוק. ובס' כרתי ופלתי הנדפס מחדש ראיתי שכתב וז"ל האחרונים בקשו לומר בהנך דינים שוחט לנהר ולכלים ג"כ בזמן הזה לא שייך וזה אינו דלשון רמ"א משמע להדיא רק אהך דשוחט לגומא וכו' עכ"ל וקשה דהרי רמ"א עצמו בדרכי משה כתב משם א"ז שהוא המקור דשרי לתוך המים ולשון הכלים בזמן הזה וכן בתשובת הגאונים הנז' דשרי בדיעבד בזה"ז לתוך הכלים:

סימן יג

א

דין א'. בהמה חיה ועוף טעונין שחיטה וכו' הרמ' פ"א כתב דבעוף אומר אשר יצוד ציד חיה או עוף וכו' ושפך את דמו מלמד ששפיכת דם העוף כשפיכת דם החיה. והוו בה קמאי דבש"ס דף ז"ך מפיק לה בר קפרא מדכתיב זאת תורת הבהמה והעוף וכו' הטיל הכתוב עוף בין בהמה לדגים וכו' והן היום נזדמן לידי ס' כרתי ופלתי הנדפס חדש וראיתי לעיל בסי' א' דתירץ דקרא כתיב ציד חיה או עוף ושפך את דמו פתח ברבים וסיים ביחיד דמו ולא דמם לשון רבים וצ"ל ושפך שפיכה בעלמא בעוף ולהכי כתיב

דמו או נקט לשון יחיד להורות דחיה ועוף שניהם צריכים שחיטה וכאלו אחד הם ולר' עקיבא דנחירה הותר במדבר אין לומר דלימד דעוף סגי בשפיכה דאז במדבר הכל היה בשפיכה ועל כרחין לומר פירוש אחר דשוים הם במדבר ואח"כ או שניהם בשפיכ' או שניהם בשחיט' וזה דעת רבי דדריש כאשר ציויתיך דחד דינא לעוף ולחיה והן דברי הרמב"ם ע"כ דברי הרב הנז'.

וק"ק דהאי דדייק דפתח ברבים וסיים ביחיד לאו דוקי' הוא כל עיקר דכתיב ברישא חיה או עוף ואכל חד קאמר דמו. ומאי דדייק בתלמודא התם דף ז"ך ודף פ"ז הכי דייק דהול"ל ושפך הדם ונקט דמו להורות דרשא לחד מינייהו אבל לא דהו"ל לכתוב לומר דמם. גם האי דפרושי קא מפרש דקאמר דמו לומר דעשה שניהם חיה ועוף כאלו אחד הם אינו מתישב. ופשטיה דקרא דקאמר דמו אבל חד כדפלגינהו ברישא חיה או עוף והאי דנקט שפיכה לאו דוקא לדידן ולמ"ד אין לעוף שחיטה מהתורה נקט ושפך את דמו לעוף להורות דעוף תדיר בשפיכה בין במדבר בין אח"כ ולמדבר לא אצטריך דהכל בנחירה רק נקט שפיכה בעוף לומר דעוף תדיר בשפיכה כאסיפה דדגים כדאמרו בש"ס משא"כ חיה דישתנה אח"כ ודוק.

ב

וחגבים וכו'. הרמב"ם ובעל העטור מייתו לה מדכתיב אוסף החסיל ותמה עליו. הרשב"א דבש"ס אמרו גבי שליו דאף דכתיב אסיפה ליכא למשמע אלא מאסיפה דכתיב במקום שחיטה וא"כ אין ראיה מדכתיב אוסף החסיל.

ואחזה אנכי להרדב"ז בתשובות החדשות סי' ד' שכתב וז"ל בעל הלכות גדולו' והרמב"ם כתבו משו' דכתי' אוסף החסיל וכו' והקשה עלה הרשב"א וכו' והוא ז"ל כתב דכל דלא אסרה התורה בלא שחיטה בכלל התר הוא וכו' ואני קשיא לי על טעם זה שהרי חגב בכלל עוף הוא שהרי יש לו כנפים והוא פורח באויר והרי הוא בכלל שחיטת העוף למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה וא"כ היה צריך לפרש ההתר בהדיא להודיענו שאינו בכלל העוף ונ"ל בכונת הרמב"ם מאחר שגילה הכתוב אצל דגים שהם כאסיפה ה"ה אסיפה הא מורה גבי חסיל והא דכתיב ויאספו את השליו משום דבעי למימר הממעיט אסף וכו' והנכון בטעם חגבים וכו' ולכל נפש השורצת אלו חגבים והכי תני לה בהדיא בת"כ ואפשי' שעל בריתא זו סמך בה"ג והרמב"ם אלא דאסמכוה אקרא דאוסיף חסיל וכו' עכ"ל. ומ"ש הרב בתחילה וסוף דבעל הלכות גדולות כתב הרמ"בם ואסיק דהנכון בטעם חגבים מדכתיב ולכל נפש השורצת וכו' ומשמע דהוא ז"ל מחדש בטובו טעם זה ק"ק דשל כת קודמין היא והוא טעם בה"ג ככתוב בספרו דף קכ"ז סוף ע"ב דמייתי הא דכל

נפש השורצת אלו חגבים וסיים דחגבי' בתר דגים כתיבי והכי כתבוה בשם בה"ג רש"י בסוף פ' אלו טריפו' דף ס"ה והרשב"א בחידושיו שם והרא"ש שם בפסקיו וסמ"ג סוף עשין ס"ב והגהות מיימוניות פ"א ונמצא דבה"ג לא כתב כהרמב"ם אלא כתב כטעמו ז"ל ולא זכר מכלהו רבוואתא הנז'. הן אמת שהרשב"א כתב דבעל הלכות כתב כהרמב"ם אבל כבר כתב הרב כנ"הג דט"ס הוא וצ"ל בעל העטור והוא מוכרח שהרשב"א שם בתור' הבית סמוך לזה הביא דברי ה"ג וכמ"ש נמי בחי' ס"פ א"ט כאמור.

ומה שהקשה הרדב"ז על דברי הרשב"א לק"מ דאף דחגבים פרחו באויר לא נכללו בעוף וקורא להם הכתוב בשמם ומאי דפריק לקושית הרשב"א דהא דכתיב ויאספו את השליו משום דבעי למימר הממעיט אסף ק"ק דא"כ מאי פריך הש"ס מהאי קרא ואמאי אצטריך לשנויי דלא כתיב אסיפה במקום שמיטה דנפיק מינ' חורבא לחגבים לימא דשאני התם דבעי למימר הממעיט אסף.

וחזה הוית להרב המפורסם בספר כרתי ופלתי בדין זה דתירץ לקושית הרשב"א דודאי לשון אסיף מורה על אסיפה ולא על שמיטה רק קושית הגמ' דהכתוב ויאספו את השליו ובעי שחיטה וצ"ל דלכן כתיב אסיפה דבמדבר היו נוחרים ולא היו שוחטים א"כ גם מדגי הים אין ראיה דאז במדבר שפיר נאמר דגי הים יאסף דלא נהוג שחיטה ומשני הגמ' דכתיב במקום שחיטה רק התורה דיברה בלשון הנהוג שהיה לקדשים וכדומה שחיט' וא"כ אסיפה בדגים הוא ודאי ואינו מטעם התר נחירה וזה הכל במדבר אבל בזמן הנביא שנאסר נחירה וכתיב אוסף החסיל אי אתה יכול לפתור שחיטה עכ"ל.

וק"ק דהרי אמרו בש"ס דף י"ז למ"ד נחירה הכתיב הצאן ובקר ישחט ומשני נחירתן זוהי שחיטתן והא דקדשים אמרו לעיל אקרא דכתב ושחט את בן הבקר. והשתא ס"ס תיקשי דאיך אמר גבי שליו יאסף והא בעי נחירה והכתוב נקיט שחיטה במקום נחירה גבי צאן ובקר ואין כתיב גבי שליו אסיפה והא לא שרי באסיפה דבעי נחירה משום דם אלא על כרחך דלאו דוקא אסיפה כיון דאף במדבר לא מתוקמא לשון אסיפה וצריך לומר לאו דוקא ולא גמרינן מיניה וא"כ ה"ה גבי חסיל אין ללמוד מאסיפה דנקט ואכתי נימא דחגבים בעו שחיטה ובמדבר נחירה דלא ידעינן דמותר דמן אלא בתר דקי"ל דלא בעו שחיטה כמ"ש בכריתות פ' דם שחיטה וכי היכי דבשליו אסיפה לאו דוקא דאף במדבר בעי נחירה ולא שרי באסיפה לחוד ה"ה חגבים אף דכתיב אסיפה לאו דוקא ובעו שמיטה וגם במדבר הוו בעו נחירה.

הגם הלום ראיתי אחרי רואי בספר שנדפס חדש ממש על התורה מהרב פנים מאירות ומהרב נכדו וראיתי שם פ' שמיני באור חדש שתירץ דהרמב"ם סמך אהא דאמרינן

ביומא דף ע"ה תנא משמיה דרי יהושע בן קרחא אל תיקרי שטוח שחוט אלא וטעמא דרי"בק דאצטריך שחיט' בשליו כי היכי דלא נימא דאסיפה בשליו כפשטא באסיפה בעלמא ורי"בק ס"ל דכתיב אסיפה שלא במקום שחיטה ילפינן דסגי באסיפה ולהכי אצטריך שטוח דקרי בי' שחוט והרמב"ם פסק כרי"בק ויליף חגבים מדכתיב בהו אסיפה. ומאי דפריך הש"ס משליו ה"ר לבר קפרא דאמר שכבר הוקש לבהמה דמשמע דסבר כרבי בקרא דוישחטו ולדידיה אצטריך לשנויי דבעי אסיפה במקום שחיטה והיינו דהאריך הש"ס באומרו והאמרת לפוטרו בלא כלום אי אפשר שכבר הוקש לבהמה זהו תורף דבריו. ויש להרגיש על זה דאי סבר רי"בק דאסיפה בכל מקו' פירושה דבאסיפה סגי הך דרשא דשחוט לא מפקא מאסיפה דכתיבה בהדיא דזה דרשא בעלמא אל תקרי שטוח אלא שחוט ומי מפיס דלא קרינן קרא כדכתיב והא לא סגי ללמוד דין ולדחות אסיפה דכתיבה בפירוש. ותו דרבי דפריך ליה התם ביומא ודריש משטיחין ודאי לא סבר הכי וקי"ל הלכה כרבי מחבירו ומ"ט הרמב"ם פסק כרי"בק. ותו דבר קפרא ורבי הוו תרי נגד רי"בק והלכה כרבים ומה גם דשקיל וטרי הש"ס במילתיה דבר קפרא והוי"ל להרמב"ם למפסק הכי ואמאי פסיק כרי"בק ומה גם דההיא אגדה ואלו הא דבר קפרא סוגיא ובמקומה דעדיפא טובא. ותו דהא הרמב"ם כתב וז"ל דגים וכו' הרי הוא אומר הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם אסיפת דגים כשחיטת בקר וצאן וכו'. ומוכח דכונתו לומר כדקאמרינן אליבא דבר קפרא דאסיפת דגים במקום שחיטה כתיבא ואי פסק כרי"בק הול"ל בקצרה דגים וחגבים א"צ שחיטה דכתיב את כל דגי הים יאסף להם וכתיב אסף החסיל ותו לא ואמאי האריך כל כך ובפרט דהרמב"ם מיליה מזבני בדינרי והיה הוא תחילה לקוצרים אלא משמע דכוונתו כמה דאתמר בש"ס כמדובר.

עוד ראיתי בס' אור חדש הנז' פ' אחרי דתלי שחיטת פרו של כ"ג אי פסולה בזר בפלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא אי אותרה נחירה במדבר ורי"בק סבר דשחיטת פרו פסול' בזר והותרה נחירה ומשו"ה פריך עליה רבי בדרשת אל תקרי שטוח אלא שחוט ע"ש באורך וקצת יש להרגיש דבפ' שמיני יהיב טעמא לרי"בק לתרוצי מילתי' ממאי דאותביה רבי ונהדר ונימא אי הכי מאי אותביא רבי ועל כרחין דרבי אותביה לשיטתיה א"כ הכי נמי נימא בההוא פלוגתא דרבי אותביה לפום שיטתיה דסבר כר"ע ולעולם דרי"בק סבר כר' ישמעאל. ולזה"ל דשאניא ההיא דהויא פלוגתא דתנאי קמאי ולאו מילתא חדית רי"בק דזו סברת ר' ישמעאל ולא הוי"ל לרבי לאותוביה. אך ק"ק דהרמב"ם פ"ד דשחיטה פסק דהותרה נחירה במדבר ובריש פסולי המוקדשין פסק דשחיטת פר כ"ג כשרה בזר אלמא

להרמב"ם לא תלי זה בזה וא"כ מצי ר"בק סבר כרי ישמעאל ומאי קא מותיב ליה רבי. הן אמת דהרב הנז' לשיטת התוס' קאי ומ"מ הו"ל לפרש דמאן דמותיב שפיר קמותיב וקושית החכם דאתי עלה זוהי שקשה לדעת הרמב"ם. ובלא"ה איכא פירושי אחריני כמ"ש שחיטה לאו עבודה היא כמבואר ברש"י ותוס' ביומא דף מ"ב ולא ע"ש האסף.

ג

דין ב'. אם הפריס ע"ג קרקע וכו' רש"י פירש דף ע"ד אם הלך וכ"כ הרמב"ם בפירוש המשנה דהלכה כחכמים דלא בעי שחיטה אלא א"כ הלך. וכתב הרב מהר"י בכרתי ופלתי דיש להחמיר אפילו עמד וז"ל ואם הפריס וכו' לפעמים משמע עמד ולפעמים משמע דהלכה ויש להחמיר בעמידה גרידא עכ"ל ועיין בפי' רש"י והר"ן ודוק.

ד

טעון שחיטה וכו' דקי"ל כרבנן כדסבר רב אשי דבתרא הוא וכמ"ש הרשב"א בתורת הבית והרב המגיד וכן פסקו הפוסקים. וזה כונת מרן בב"י שכתב דמשמע בגמ' דהלכה כרבנן ולק"מ מה שהקשה הרב כנ"הג ע"ש ודוק.

ה

כתב הרשב"א בתשובה סימן תקנ"ה דכיון דטעון שחיטה מדרבנן טעון ברכה בשחיטה וכתב הרב פר"ח דלדעת הרא"ש וסיעתו דבעינן שחיטה מעליא וכל הפוסל נשאר שחיטה פוסל בזו פשיטא דמברך על השחיטה ודלא כדמשמע מדברי הר"ן פ' ב"מ בי חצר שיש לו שני פתחים שכתב דכיון שאינו מדליק אלא משום חשדא לא מברך אלא אחד פתחא וליתא דכיון דמדרבנן צריך להדליק אף שלא הצריכו להדליק אלא משום חשדא דעלמא מצוה דרבנן היא ומחייב לברוכי עלה עכ"ל ולפום ריהטא נראה דיש לחלק בין דין בן פקועה שכתב הרשב"א דטעון ברכה בשחיטתו לדין שני פתחים ואפשר דגם הרשב"א מודה בדין שני פתחים דלא מברך דשאני התם דמצות חנוכה דרמיא עליה מקיים לה שפיר בחד פתחא אלא דהא מוסיף בה לאהדורי אפתחא תניינא לאדלוקי מדינא פטור אלא משום חשדא מדליק ומה גם דמברך אחד פתחא ובכגון זו דמקיים מצוה העיקרית בו בפרק ומברך עלה הוא שכתב הר"ן דלא מברך אתוספת דל או מדינא אלא משום חשדא כיון דבה שעתא קיים ובירך על העיקר והן פוטר את הטפילה והגם שהפסיק בנתים לא מצרך אתנינא ובהא מודה הרשב"א. אבל בבן פקועה דעל הרוב שחיט לו לבדו ובו בפרק אין כאן מצוה עיקרית מודה הר"ן דיברך.

שוב ראיתי להרב מהר"י בפלתי שחילק כדאמרן אלא דבתחילת דבריו כתב וז"ל הרשב"א כתב שיש לברך ופר"ח פקפק מדברי הר"ן וכו' ואין הנדון דומה לראיה דשם

משום חשדא והכא משום מראית העין ומי מדמה זה לזה עכ"ל ומ"ש שהפר"ח פקפק מדברי הר"ן אינו מכוון דלשון זה מוכח דפקפק על הוראת הרשב"א מכח דין הר"ן. ותהי להפך דהוראת הרשב"א פשוטה לפניו ודחה דין הר"ן כמבואר. וגם מה שחילק בין מראית העין לחשדא אינו מחוור. ותו לא זכר דהרשב"א בתשו' זו עצמה אמרה גם בחלה שמפריש מעיסת ארנונא והתם לפום תלמודין פ"ק דפסחים הוי משום חשדא וכדמוכח מתשובת הרשב"א סי' ש"ס וכתב הרשב"א שיברך. ונהירנא שראיתי בספרי האחרונים בני חיי ושמלה חדשה וחק לישראל שחילק בין זו להההיא דשני פתחים ולעת הלום לא שכיחי גבאי הני ספרי דבי רב. והמדקדק בדברי הפר"ח יראה דגם הוא ידע שיש לחלק בין זו לדינו של הר"ן אלא דלא שמיע ליה והיינו דדייק לומר ודלא כדמשמע מדברי הר"ן וכו'. והרב פרי תואר לקמן ריש סי' י"ט כתב דלברך בשחיטה דבן פקועה הוא פלוגתא דהרשב"א והר"ן והוא הכריע שלא לברך כסברת הר"ן ע"ש באורך וכבר כתבנו שיש להשוות הרשב"א והר"ן וכ"ע מודו דיברך בשחיטה דבן פקועה ולא יברך בשני פתחים. גם סברותיו לחלוק על הרשב"א אין מכריעות כאשר יראה המעיין. ומאחר דהרשב"א רב גובריה אמרה והרב ב"ח לקמן סימן שכ"ט והרב ט"ז והרב ש"ך שם והפר"ח בדין זה והרב מהר"ר יהונתן בדין זה כלם מסכימים לדעת הרשב"א הכי נקיטינן. וגם נקיטינן כהר"ן בשני פתחים דלא יברך אלא אחד פתחא וכ"כ מור"ם לקמן סי' שכ"ח דין א' גבי שתי חלות דאין מברך רק בהפרשת ראשונה ובא"ח סוף סי' תרע"א כתב נמי כהר"ן.

וחזה הוית להרב מהר"י בפלתי שכתב ויש סמך לדברי הרשב"א מגמרא בהא דאמר רב אשי להההיא דנפל עליה רובא שחטיה ופריך הגמרא הא הלכה כר"ש שזורי דא"צ שחיטה ויש להבין כיון דהיה דרוסה והיה מתה וכו' א"כ מה יזיק לי' אם יהרגנה בחניקה ונחירה או ישחוט ליה הלא טוב לו שחיטה לקיים מילתא לרבנן דאמרו דוקא שחיטה במקום דלית פסידא וע"כ צ"ל דקאמר לי' סתם שחיטה היינו כשאר נשחטין ויברך ואם הלכה כר"ש שזורי דא"צ אף מדרבנן שחיטה אין כאן ברכה וה"ל ברכה ולבטלה עכ"ל ודברי פי חכם חן שכתב דיש סמך וכו' דודאי אינה ראיה כלל ובעיני אף סמך ליכא חדא דהשואל הלכה למעשה ובפרט שואל זה דהוה מדרבנן וכדחזינן דפריך ליה לרב אשי ושקיל וטרי בהדיה ולא כמ"ש הרב הנז' דהגמרא פריך ארב אשי איבעי ליה להורות קושטא דדינא ואי נמי שפר קדמיה להחמיר הול"ל הלכה כר"ש שזורי ואלא את זיל שחטיה דהיה מובן שטוב שתחמיר ומדאמר יליה סתמא זיל שחטיה משמע דהלכה כרבנן ומשו"ה פריך ליה השואל דהאמרו דהלכה כר"ש שזורי ולעולם אימא דלכ"ע אין טעון ברכה. ותו דהגם דנימא דשפיר יש לפרש דאמר ליה זיל שחטיה מהיות טוב

לקיים מילתא דרבנן מ"מ יש במשמע נמי מאי דקאמ' זיל שחטיה דהלכה כרבנן ולא כר"ש שזורי ולהכי פריך ליה לברורי מילתיה. ותו דבכגון זו אין להורות כרבנן. מהיות טוב דנפיק מינה חורבא דלרבנן אם לא נשחטה נפסלה וכמ"ש הוא עצמו בכרתי ס"ק ד' ולדעת הרשב"א ע"ש ומשו"ה מוכרח דמאי דקאמר זיל שחטיה היינו לפום קושטא דסבר דהלכ' כרבנן ואם לא נשחט נפסל באופן דאין סמך מכאן כלל.

(**קונטרס אחרון**) מה שדקדקתי לפנים על הרב כרתי ופרתי דכתיב ברישא היה או עוף ועל כל חד קאמר דמו אין לדחות דחיה נקבה ודמו בלשון זכר דכיון דכתי' חיה או עוף ועוף זכר שפיר כתיב דא עוף דקאי על חיה מי והכי אורחיה דקרא דכתוב איש או אשה כי יהיה בו נגע איש או אשה אשר יעשה ותו פשטיה דקרא ודאי הכי דכתיב ושפך את דמו וכיסהו וקאי אעוף או אחיה וק"ל.

שיורי ברכה

א

בהמה חיה ועוף טעונין שחיטה וכו' הרב כה"ג בריש הגהת ב"י שקיל וטרי אי קי"ל דשחיטת עוף מן התורה וכדברים האלה כתב בס' בעי חיי עץ הדעת סי' י"ב. ומ"ש בסוף דבריו שוב מצאתי בתשובות הרא"ש כלל כ"ו סי' ה' וכו' עיין בתשובות מהר"ם בר ברוך הקצרות סי' מאתים:

ב

דין ב'. אם הפריס ע"ג קרקע טעון שחיטה וכו' מרן בבית יוסף כתב על זה שם במשנה פלוגתא ומשמע בגמרא דהלכה כחכמים דאמרי הכי. וכתב על זה הרב כנה"ג ותמהני למה כתב ומשמע דבפירוש איתמר בגמרא דהלכה כחכמים דאמרינן התם אדא בר חבו הוה ליה בן פקועה דנפל רובא עליה אתא לקמיה דרב אסי א"ל זיל שחטיה א"ל הא אר"ח הלכה כר"ש שזורי וכו' ולא עוד כל מקום ששנה ר"ש שזורי במשנתנו הלכה כמותו א"ל אנא כי הא סבירא לי דא"ר יוחנן הלכה כר"ש שזורי במסוכן ובתרומה דמאי הרי רב אשי שהוא מאריה דגמרא וסתמא דתלמודא סובר דאין הלכה כר"ש שזורי אלא כחכמים דהפריס על גבי קרקע בעי שחיטה ועבד עובדא וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם בספר היד ובפירוש המשנה ורבינו עובדיה והרז"ה והתוספות וסמ"ג והרא"ש והרשב"א ורש"ל עכ"ל ותמיהא זו חזרה ונשנית מהרב ז"ל על ספר הישר בעי חיי בעץ הדעת סי' י"ג ע"ש. ואין כאן תימה רק קצת הרגש דכל עת שאני רואה בש"ס דאיכא פלוגתי' דאיכא מאן דסבר דהלכה כר"ש שזורי בכל מקום ששנה במשנתנו ואיכא מ"ד דאין הלכה כר"ש

שזורי אלא במסוכן ותרומת דמאי ותו לא אינו צודק לומר דבפירושא אתמר בתלמוד דהלכה כחכמים. אלא דמוכח ודאי דכיון דרב אשי סבר ועביד עובדא דטעון שחיטה הכי הלכתא והיינו משמע דכתב מרן בשגם גם משמע לא יצדק בעצם זהו הרגש קצת. גם מה שטרח הרב ז"ל להביא כל הני רבותא דפסקו כחכמים הוא שפת יתר דמהא לא מוכח אי בפירושא אתמר או משמע:

ומהך סוגיא נתקשו האחרוני' דפסקו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש כר"ש שזורי בדין תולין את השם דהרי הכא נקיט רב אשי דאין הלכה כר"ש שזורי אלא במסוכן ותרומה כאשר תראה להרב בית חדש בתשובה סי' קי"ב והרב פני יהושע בי"ד סי' ה' והרב ש"ך י"ד סי' רע"ו והרב יד מלאכי אות קע"ו. וכבר אני בעני כתבתי בספרי הקטן ברכי יוסף שם סי' רע"ו בזה ע"ש.

סימן יד

א'.

דין ה'. והרי זה כחלב טריפה וכו' הרב בית חדש כתב דאם היה ס' בבהמה ובשר וגידין ועצמו' כנגד האבר האסור כל החלב מותר וכן כתבו האחרוני' זולתי ט"ז כמ"ש הרב פר"ח והרב משנה למלך פ"א מה' משכב ומושב דין י"ד תמה על הב"ח וסיעתו ושקיל וטרי עם הרב מהר"י אלפאנדארי ע"ש באורך.

סימן טו

א

דין ב'. בהמה שילדה אם ידוע שכלו חדשיה וכו' עמ"ש הרב פרי חדש והרב פרי תואר ועמ"ש הרב משנה למלך פ"ב דאסורי מזבח דין א':

ב

דין ג'. אין סומכין על עכו"ם וכו' ואפילו אם הוא מסל"ת כ"כ הר' שפתי כהן ודייק לה מדברי הרשב"א דמשם מקור דין זה עמ"ש בעניותנו בא"ח סי' תקי"ג ובא"הע סי' ז' בס"ד ועיין בש"ות חוות יאיר דף רמ"ו ע"ב:

והרב טורי זהב הקשה דהאיכא ס"ס וכו' ותירץ דסבר כמ"ד בסי' ק"י דלא מהני ס"ס בדבר שיש לו מתירין וכו' ולא זכר דמריה דהאי דינא הרשב"א בתשובה רמ"ג והרשב"א מן הסוברים דאף בדשיל"מת מהני ס"ס. הרב חידושי הגרשוני בהגהותיו בסי' זה ועמ"ש הרב

פר"ת:

ג

מה שסומכין לאכול גדיים קטנים אינו על עדו' עכו"ם רק על כלל שיש בידם שכל שיש לו שיניים בידוע שהוא בן ח'. ואם הכלל הוא בדוק יש לסמוך עליו. ואם עכו"ם מעידין על הכלל הזה סומכין עליהם דהוא מילתא דעבידא לגלויי. הרדב"ז במודפסות סימן תשכ"ו:

ד

גדי שנשחט וקצת בני אדם אומרים שהוא בן ח' לפי אמדן דעתם וקצת אומרים מאומר דעתם שאינו בן ח' מותר מכח ס"ס ולא דמי לנדון הרשב"א. הרב מהר"ש דוראן בתשובות שבסוף ס' התשב"ץ סי' ב':

סימן טז

א

דין א'. אסור לשחוט אותו ואת בנו וכו'. תנן אותו ואת בנו נוהג בין בארץ בין בח"ל בין בפני הבית בין שלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין ופירש"י בין בארץ בין בח"ל משום דבעי למתני בחולין ובמוקדשין דאצטריך למילף מקראי כדיליף בגמרא תנא נמי בארץ ובח"ל דלא אצטריך דחובת הגוף הוא והקשה עליו הרב כנ"ה הג"הט אות ה' דלמה לא פירש דאיידי דבעי למתני בפני הבית ושלא בפני הבית שהוא לצורך כדאמרינן פרק שלוח הקן דסד"א הואיל ובענינא דקדשים כתיב בזמן דאיכא קדשים כנהוג בזמן דליכא קדשים לא לנהוג קמ"ל וכמ"ש התוס' עכ"ל ואיברא דהאי דוקיא מעליא ומה גם דרש"י עצמו סמוך לזה רמז לסוגית שלוח הקן וכתב בפני הבית בזמן הבית בפ' בתרא מפרש אמאי נקטינהו ומאחר שכן מעיקרא מאי סבר דלא קאמר דתני בארץ ובח"ל משום דבעי למתני בפני הבית לצורך כמ"ש הרב הנז'. וחלוקת בפני הבית סמוכה לחלוקת בארץ ובח"ל וחלוקת חולין ומוקדשין היא באחרונה וא"כ טפי הול"ל משום דבעי למתני בפני הבית דאצטריכא ליה ואי נמי לימא משום דבעי למתני תרתי בבי דצריכי בפני הבית ובחולין ובמוקדשין וכמ"ש התוס'. אלא דהתוס' כתבו איידי דבעי למתני בחולין ובמוקדשין בפני הבית וכו' והקדימו חלוקת חולין ומוקדשין לבפני הבית ואם נאמר דהכי הוו גרסי במשנתנו נתיישב קצת האי דוקיא דדייק הר' כנ"הג על רש"י דאפשר דאיהו גריס חלוקת חולין ומוקדשין ברישא ומשו"ה ניחא ליה למנקט דתני בארץ ובח"ל משום דבעי למתני חולין ומוקדשין דסמיך לה ולא חש לומר נמי על חלוקת בפני הבית

כיון דגמר אומר ורמז תכף סוגיית שלוח הקן ומובן הדבר. אבל הרי"ף והרא"ש מייתי לשון המשנה כנסחתנו:

ועוד דקדק הרב כנ"ה על מה שפירש רש"י לקמן פ' שלוח הקן בהא דאמרינן דחולין ומרקדשין אצטריך לבר מגיד הנשה כלומר דבאותו ואת בנו אצטריך ופירש"י דה"א דאינו נוהג אלא במוקדשין דהא בקדשים כתיב והקשה הרב הנז' דלפום שמעתין הול"ל דתנייה באותו ואת בנו לאשמועינן דנוהג במוקדשין והאריך בזה ותירץ לקושיא זו עש"ב:

ואפשר לישב הני תרי דוקיי דדייק הרב הנז' על רש"י הנז' דהנה יש פנים לומר דאותו ואת בנו נוהג בחולין דוקא ולא במוקדשין והוה ס"ל הכי כדמשמע מפשטא דסוגיין דקאמר מנין באותו ואת בנו שנוהג במוקדשין. או כלך לדרך זו יש סברא וס"ד לומר דאותו ואת בנו בקדשים כתיב והי"א דחולין לא ואשר נוהג בחולין הוא חידוש כדמשמע בשמעמא דשלוח הקן דקאמר דהא דתנן בפני הבית אצטריך באו"ב דסד"א הואיל ובענינא לקדשים כתיב בזמן דאיכא קדשים כנהוג אלמא יש סברא לומר דעיקר או"ב בקדשים והגם שנאמר דנוהג בחולין אכתי יש סברא דאינו נוהג אלא בזמן דנהיגי קדשים. וכך היא המדה דיש פנים לכל הצדדים בידוע אצל עין רוג"ל בבריתות דספרא וספרי ודכוותייהו:

אמור מעתה רש"י בחכמה יסד אר"ש וכמדתו לכל רוח חכמה דהכא בשמעתין פירש מעניינא דסוגיין והתם בפ' שלוח הקן נוהג באר"ש מענינא דההיא שמעתא ולא דהסוגיות חלוקות רק דהכא נקיט סוגיא סברא אחת לס"ד והתם אידך ותרוייהו איתנהו דהוה ס"ד למימר הכי או הכי. והכא בסוגיין דפשטא דעיקר או"ב בחולין וצריך לימוד לקדשים כפי סגנון סברא זו פירש שפיר דתני בארץ ובח"ל איידי דבעי למתני חולין ומוקדשין דאצטריך למילף מקראי בשמעתין וכפ"ז הרבותא במוקדשין ולפ"ז הא דבפני הבית אצטריך דלא נימא דוקא בזמן דנהיגי קדשים לא סליק שפיר לסגנון סברא זו דמוקדשין הוא רבותא והעיקר חולין ומשו"ה כל קבל דנא נקיט שפיר רש"י דתנייה משום דבעי למתני מוקדשין דבעי לימוד. אבל בפ' בתרא דקאמר התם דתנן בפני הבית דהוה ס"ד דאינו נוהג אלא בעידנא דנהיגי נוהג קדשים אלמא עיקר או"ב בקדשים ובעי לימוד לחולין ומיהו יש ס"ד דלא לנהוג בחולין אלא בזמן קדשים ולפי סברא זו כי קאמר התם דחולין ומוקדשין אצטריך באו"ב פירש לפום סברא דהתם דעיקר דקדשים ובקדשים כתיב ומשו"ה תני בפני הבית ומינה דהרבותא לחולין והכי פירש"י התם דהרבותא היא לחולין כפי סגנון הסברא דנקיט התם. ולפי האמת משום דיש סברא הכי

והכי תני בפני הבית ותני בחולין ותני במוקדשין כלומר ריש רבותא בכל לפי סברות המתחלפות ודוק היטב:

וראיתי להרב ב"ח שכתב דמ"ש הטור הלוקח בהמה בכל מקום ובכל זמן אינו חושש שמא נשחטה האם או הבן היום וכו' פירוש בכל מקום בין בארץ בין בח"ל ובכל זמן בפני הבית ושלא בפני הבית ואע"ג דפירש רש"י דלא אצטריך למתנייה דהא חובת הגוף היא אלא דתנא ליה איידי דתנא בחולין ובמוקדשין מ"מ כיון דתנא להו במשנה בתבה גם רבינו וכ"כ הרמב"ם ריש פי"ב וכ"כ הרשב"א בית שני שער ד' עכ"ל הרב ב"ח וקצת יש להרגיש דאם כונת הטור כן הו"ל למנקט האי בכל מקום זמן גבי איסורא ובריש דבריו לימא איסור או"ב נוהג בכל מקום ובכל זמן וכמ"ש הרמב"ם ומה גם דהרמב"ם כתב נמי דנוהג בחולין ובמוקדשין וא"ש דנקט נמי בכל מקום ובכל זמן כדתנן בארץ וס"ל בפני הבית וכו' בחולין וכו' ולפי פירש"י דמייתי ניחא אך הטור דלא נקיט חולין ומוקדשין לא יתישב כ"כ. ואף כי יש להשיב קצת מ"מ הנכון ופשוט מה שפירש הרב פרישה בכל זמן אפי' בד' פרקים ובכל מקום כמו שפירש הרב כנ"הג בין בגליל בין בשאר מקומות וכן מוכח בהדיא שזה כוונת הרשב"א בתורת הבית בית שני סוף שער ד' כמו שיראה המעיין בדבריו וזה כוונת הטור וברור:

והגם שכתבנו לעיל דרש"י הכא בסוגיין רצה לפרש על פי הך סברא דנקיט בשמעתין דהרבותא הוי לקדשים בכל אשר דיברנו. מ"מ לא נמנע לרמוז בחלוקת בפני הבית דבפ' בתרא מפרש כלומר צא ולמד דיש ס"ד וסברת אחרת וניחא נמי דמסתם לא סתומי ולא פירשה בקצרה ודוק:

ב

התוס' במגילה ריש דף כ"ה כתבו קשה להר"ר אלחנן על מה שיסד הקליר צדקו אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד דמשמע שהקב"ה חס על או"ב ואינו אלא גזרה עכ"ד ושמעתי מחד מרבנן שפירש במ"ש התוס' ריש פי' אותו ואת בנו דהוה ס"ד שאם צריך לפסח ואין לו אלא אותו שנשחט בו ביום אביו או בנו דס"ד דאתי עשה דפסח ודחי לאו דאו"ב וכו' ע"ש וזו כוונת הקליר אשר יסד צאן לפסח משכו ושחטו צדקו או"ב ביום אחד בל תשחטו כלומר דהגם אשר אנכי מצוה לשחוט קרבן פסח צדקו ושמרו אותו ואת בנו לא תשחטו ולא תסברו דמשו' מ"ע דפסח היכא דאי אפשר דחי ללאו או"ב ובהכי ל"ק קושית התוס' וא"ש דבלא"ה מאי שיאטיה או"ב התם. ונכון. ואחר זמן רב כמדומה שראיתי פירוש הנז' בס' אחד מרבני אשכנז:

ג

דין ג'. עבד וכו' מותר לאכלם וכו' כ"כ הרמב"ם פי"ב ומוכח דמותר לאכלם בו ביום קאמר מדסתם וכן הרב בעל הטורים הביא סברת הרמב"ם ועלה הביא סברת הלכות גדולות דאסור. ומ"ש הרב כנ"הג דהרמב"ם לא פליג על ה"ג אלא כוונת הרמב"ם לאפוקי שיהיה אסור באכילה לעולם אבל לא שיהיה מותר בו ביום. אינו מחוור דכיון דבה"ג אסר והרמב"ם כתב סתם מותר דעתו להתיר אף בו ביום דאי לא הול"ל דאסור בו ביום. ומה שנסתייע מדלא הזכירו סברת הרמב"ם הרא"ש והר"ן אינו מוכרח דזימנין דמשכחת כי האי גוונא. ומה שנסתייע מדברי ריי"ו נתיב ט"ו אות ה' מ"ה שכתב סברת בה"ג ועלה קאמר וכ"כ הר"מ וחשב ברישא לומר דכוותן על הרמב"ם ואסיק דכונתו על מהר"ם או הרמ"ה או ט"ס והוא הרא"ש. ומ"מ לא הזכיר מחלקת. ולי נראה דצ"ל ברי"ף במקום וכ"כ ולא כן כתב הר"מ והוא הרמב"ם דסבר ריי"ו כהטור דהרמב"ם פליג:

והרב פרי תואר כתב דלבה"ג שומעין דדבריו דברי קבלה והגם דהרמב"ם התיר הוא השנת עיונו בגמרא כי לא היה מחפש באמתחות אחריני ופשיטא דאלו חמא דברי הגאון לא סתם למשרייה אף בו ביום עכ"ד ואני אומר לא כן אבי דהרמב"ם עינו רא"ה בשל אחרים בספרי ופסקי כל הגאונים וסילת כל דבריהם כמ"ש בהקדמתו ואם כן הכא נמי אף הוא ראה דברי הגאון בה"ג וסבר דמשום קנס הוא כמ"ש הר"ן ויען לא אשכח האי קנסא בספרי גאונים אחרים וגם הריי"ף השמיט סברא זו זאת היתה לו דלא חש לדברי בה"ג וסתם להתרא:

והרב כנ"הג כתב ולענין הלכה רבינו המחבר בס' הקצר כתב שתי הסברות ולא הכריע וכו' ע"ש ובעיני הדבר ברור דמרן פסק כהרמב"ם ודלא כהלכות גדולות שהרי סתם כהרמב"ם וידוע שדעתו כסברא שהביא בסתם וטעמו דהריי"ף והרמב"ם ודאי ידעי סברת ה"ג ולא חשו לה והכי ארחיה דמרן לפסוק כהריי"ף והרמב"ם דלא כהרא"ש:

ד

ויש מי שאוסר. ראיתי להרב מהרי"י בפלתי שכתב וז"ל אם בשוגג מותר אז אסור לא אתפרש ודעת הרבה מחברים לפסוק כר"מ דשוגג שרי וא"כ כאן אפשר כ"ע מודה מיהו מהראיה שהביא הרא"ש לבה"ג דאמרינן אם קדם הראשון ושחטו זריז דקעביד מצוה ונשכר דאכיל בשרא ודייק הרא"ש הא העובר לא קאכיל בשרא מזה משמע דבשוגג ג"כ אסור דאל"כ מה ענין דהראשון אוכל בשר הלא אף השני דעבר בשוגג אכיל הואיל לא הזיד מכ"ש בראשון דלא נעשה דבר אלא ודאי דאף בשוגג אסור כמו בשבת עכ"ל ויש לדחות דכוונת הרא"ש למצוא אופן דלעביד אסורא ולא ליכול בשרא ואוקי תרי להדי

תרי דזריז ונשכר כיון דמשכחת לה במזיד ניחא דתני אם קדם הראשון ושחטו זריז ונשכר לאפוקי הזיד ושחטו אח"כ הוא שפל דעביד איסור ונפסד דלא אכיל בשרא כסברת בה"ג דלסברת הרמב"ם לא משכחת תרוייהו ולעולם אימא דאם שחט בשוגג לא קנסינן ליה וליכול בשרא ובריתא איירי במזיד כלפי אם קדם הראשון דהיינו בכוונה מכוונת לאפוקי דאם אח"כ במצאות זה דשחיט בכונה בכוונת בכל דעתו במזיד שחט בשתים ועלתה לו תרתי לרעותא דקעביד איסורא ולא אכיל בשרא ואתי שפיר דבר והפכו:

ברם יש להרגיש על הרב דהרי מלשון בה"ג עצמו מוכח שפיר דאף בשוגג אסור שהרי כתב וז"ל אי עבר ושחט אמה וברתא וכו' ברתא משהי לה לאורתא ואכיל לה אי במזיד שחיט לה מלקינן ליה ולאורתא שרי באכילה עכ"ל מוכח דמאי דקאמר ברישא אי עבר ושחט וכו' הוא בין מזיד בין שוגג ומשהי לה לאורתא והדר קאמר דאם הוא במזיד מלקינן וכו'. ויותר נראה דמאי דקאמר אי עבר ושחט וכו' כוונתו בשוגג ואחר כך קאמר דין מזיד ודייק למנקט ברישא משהי לה לאורת' דהיינו רביתא דצריך לשהויי. וגבי מזיד קאמר ולאורתא שרי וכו' לאפוקי דלא קנסינן ליה לעולם משו"ה שרי ליה לאורתא דשריותא היא גביה אף דשחט במזיד. וא"כ הרי הדבר מתברר מדברי הגאון מריה דשמעתא עצמו:

שוב ראיתי דהרב לחם חמודות הביא דברי בה"ג הנז' וכתב נראה מזה שאינו מחלק בין שוגג למזיד ולא זכר הרב הנז' מדבריו וגם הרב פר"ח כתב מסברא דאף בשוגג אסור ע"ש:

ה

דין ו'. בין קנה מעכ"ום וכו' כן כתב הרא"ש ראיתי כתוב בשם רב אחאי דאם תגר עכ"ום הוא צריך למיחש למילתא ולא מסתבר כלל וכו' ע"ש וכן כתב בשאלתות דרב אחאי פ' אמור ודעת הרא"ש דאפי' קנה מתגר עכ"ום שרי ועמ"ש במעדני מלך:

ו

האחד לחתן והשני לכל' וכו' אפי' אלמון ואלמנה.דמש"א וכנ"הג. ופשוט:

ז

דין י"ב. כיצד תקנתו נכבשינהו דניידי וכו' עמ"ש בש"ות חוות יאיר סי' קל"ג:

שיורי ברכה

א'.

דין ב', ואם נודע שזה אביו וכו' אבל רש"י פ' אמור כתב ומותר לשחוט האב והבן. ומה שהקשה חזקוני לק"מ כמ"ש הרמב"ן דרש"י פוסק כמ"ד אין חוששין לזרע האב והוא

דעת אנקלוס והוא הנכון בגמרא וכמ"ש הרב צידה לדרך. והסמ"ג לאוין קמ"ט כתב דמה שתרגם אנקלוס תורת' או שיתא למלקות ועמ"ש רא"ם ונח"י:

ב'.
דין ג'. מותר וכו' כן הוא דעת מרן וכמ"ש בס' הקטן ברכי יוסף ומה שהרגשתי שם על כנה"ג לק"מ כי זה דרך הרב כנה"ג וזולתו כמ"ש במחב"ר ובקונט' זה לקמן סי' נ"ה ע"ש ודוק.

סימן טו"ב

א
דין א'. הגהה. ולמשוך עד אחד שחיטה. האחרונים נחלקו בזה והרב פר"ח דרך קשתו לדחות זה ופליג על רבינו ירוחם ועל הרב ש"ך שהסכים עמו. והרב פר"ת נראה דנטה דעתו לדבריו. ומיהו יש להחמיר כרבינו ירוחם דהוי מרבוואתא קמאי. וכן ראיתי להרב מהר"ר יהונתן בכרתי ופלתי שהתמרמר על הפר"ח בזה:

ב
דין ג'. גדולי החכמים לא היו אוכלים וכו'. והיינו דוקא כי עבר מצד חומרא וגדר ולקדש עצמו במותר לו אז הוא דשרי אבל אם עושה מפני שיש לו פקפוק בעיקר הדין אסור לעשות כל שהלכה רווחת במימר קדישין ובכי הא הוא דכתב מהר"ם בתשובה הביאו המרדכי פ' כל הבשר שהיה מתלוצץ במי שלא היה אוכל בשר אחר גבינה והיה נראה בעיניו כמינות והיינו שהיה מפקפק בעיקר הדין ול"ק מאי דקשיתיה לרב דמשק אליעזר הביאו הרב כנה"ג לקמן סימן פ"ט וכמו שביאר יפה יפה הרב מהר"י אירגאז בש"ות דברי יוסף סי' מ"ה:
ועל דרך זה אפשר לומר דהיינו מאי דאתמר בירושלמי פ"ק דשבת ופ"ב דע"ז דרב לא בעי אכיל שמן עכ"ום ואמר ליה שמואל אכול כן כתב אנא עלך זקן ממרא ואכל ומייתו ליה כמה רבוואתא להאי ירושי דאפשר דרב מאי דלא אכיל הוה מצד שהיה לו פקפוקי דברים ובכ"הג אטרח עליה שמואל אבל אם היה מודה רב דשריותא הוא אלא דהוא רוצה להחמיר מצד חומרא וסדר קדושה אז לא הוה שמואל אמר ליה מידי דרשאי אדם להחמיר על עצמו ולקדש עצמו במותר לו:
והן עתה ראיתי להרב גנת ורדים י"ד כלל ג' סי' ו' שכתב קרוב לזה דשאני התם דרב קרא ערער עליה דרב שמלאי שהעיד שהתירו השמן ובכ"הג הכריחו שמואל ע"ש באורך

וכבר בספרי הקטן שער יוסף דף יו״ד כתבתי בפרט זה ואביזריה ועיין שם דף ל״ג ודף ק״ך. ועמ״ש הרב פר״ת בדין זה:

שיורי ברכה

א׳.

דין א׳. השוחט את הבריאה וכו׳ או שכפפ׳ רגלה וכו׳ עיין מה שכתב הרב מהר״ר יצחק לומברוזו ז״להה בזרע יצחק הובא בס׳ בני יוסף לכמהרי״ך טנוג״י ז״ל הנדפס מחדש דף מ״ה ע״ב דנתן טעם להרב המגיד ולמרן וסיים ולענין דינא כבר הכריעו האחרונים דאפי׳ כפפה ידה (כצ״ל) לבד מותרת עכ״ד. והרב תבואות שור כתב שהט״ז והש״ך לא הכריעו והוא הכריע לאסור ודחה דברי הרב פרי חדש ע״ש באורך.

סימן חי

א

דין ב׳. שיעור הפגימה כל שהוא וכו׳. הרב פרי חדש האריך לבאר דעת הראשונים והסכים דעתם דשוו בשיעוריהן להלכה לבד מרש״י אלא דמשמעות חגירת צפורן איכא בינייהו ע״ש באורך והן כל יקר ראתה עיני כל מ״ש הרב מהר״ר יהונתן בכרתי ופלתי ושם כתב דלא מצא מנוח בדברי הפר״ח ויצא לידון בדבר חדש בשני דרכים ע״ש באורך ולי ההדיוט דברי הפר״ח טובים ונכוחים לאמיתה של תורה וכן ראיתי שפירש הרב פרי תואר. ומ״ש הרב הנז׳ דרך השני אינו נח לי והראשון קשה הימנו כאשר יראה המעיין:

ב

דין ט״ו. ודוקא שראינוה שנפלה על חודה וכו׳ ואם שיבר בה עצם המפרקת וכו׳. יש להסתפק אם אחר ששחט בסכין בדוק קודם שבא לבודקו הנה תרנגול בכנפיה על חודה של סכין הכאה בכח כמנהג המפרכסת ובדקו אח״כ ונמצא פגום נראה למי לומה כיון דהא מי הא הכה על חודה ודאי או דילמא בעינן דומיא דקרקע קשה או עצמות וכנף כמפרקת או״ד כיון שהם הכאות בכח ועירבוב יש לתלות לפי המוחש ואפשר דמפרקת הוא חם ורכיך טובא אבל כנף קשה הוא ומכ״ש לדעת מורי הרב פר״ח ז״ל דדרך שבירה אף במפרקת תולין דון מינה לכנף. מורינו הרב מהר"ר יצחק הכהן בב״י:

שיורי ברכה

א'.
דין ב'. שיעור הפגימה כל שהוא. כן הסכימו האחרונים ותמהו על הרב ב"ח דמקל ע"ש באורך וראיתי להרב דוד קורינאלדי בעל בית דוד בהגהותיו כ"י שכתב וז"ל הדין דין אמת אבל הב"ח נסתייע מדברי רש"י שהביא הב"י מארחות חיים וז"ל מעשה בא לפני רש"י דנראה בסכין פגימה קטנה לאחר שחיטה ולא רצה לאוסרה מפני שאין צפורן חוגרת בה ומסיק דהכי נקטינן וכיון דרש"י פסק כן הלכה למעשה הו"ל להש"ך ולכל מי שהשיג על הב"ח להשיב ולישב פסק רש"י ונראה בעיני דגם במעשה שבא לפני רש"י לא היתה פגימה אוגרת כלל אפילו כל שהוא אלא היתה נראית בעין לבד והכי דייק לשון א"ח שכתב דנראה בסכין פגימה דקה דוק שאמר דנראה ולא נמצא והא דמסיק ולא רצה לאוסרה מפני שאין צפורן חוגרת בה לאו דוקא אלא כלומר דלא היתה הצפורן מרגשת בה כלל דאי לא תימא הכי קשיא סיפא דלישנא דארחו' חיים ארישא וטפי ניחא לן לפרש רישא דוקא וסיפא לאו דוקא ולהשוות רש"י לשאר פוסקים מלפרש סיפא דוקא כמו שהבין הב"ח ורישא לאו דוקא ולאשויי רש"י חולק אשאר פוסקים עכ"ל ומאי לדייק בתשובת רש"י שכתב א"ח לשון דנראה פגימה דקאמר כן פירש הגאון הרב תבואות שור ס"ק ה' אלא דהרב תב"ש כתב דרש"י סובר דחגירת צפורן היא הרגשה ע"ש. ושם הרב תב"ש השיב על הרב פר"ח ומידי עוברי ראיתי שיש להשיב ושוב ראיתי להרב פרי מגדים בחלק. משבצות זהב שהלי"ץ בעד הרב פר"ח במה שהשיגו הרב תבואות שור ע"ש:

ב'.
דין ד'. סכין שתבדק וכו' עיין מה שהאריך בזה הרב מהר"י לומברוזו ז"להה בזרע יצחק אשר בספר בני יוסף דף מ"ה ע"ב:

ג' [א]
דין ט'. אבשרא וכו' הרב משבצות זהב תמה אמאי בזמנינו השוחטים השליכו הבדיקה זו אחרי גווים שהיא בדיקה מעולה. ועמ"ש במח"בר משם הרב מהר"א ן' חנניא:

ג'. [ב]
ואטופרא וכו' אין קפידא לבדוק באיזה אצבע שירצה ויודע בו שהוא מרגיש בו יותר הרב דבר שמואל סימן ר'. והגהת לחם הפנים כתב שיש לבדוק באמה. ומנהג העולם כמ"ש הרב דבר שמואל וכ"כ הרד"ק בהגהותיו כ"י. ועיין בהגהות מהרי"קש:

ד.
ויבדוק לאט ובכונת הלב וכו' הרב בית יעקב סימן כ"ה כתב דאם הוא ירא שמים אף שמרגישין פגימה דקה אחר בדיקתו אין בכך כלום כיון שבדק כפי כחו מהרגשתו ע"ש ודבריו לא האירו וכן השיג עליו הרב תבואות שור ס"ק י"ז דחלילה לומר כן דמה לנו שהוא ירא שמים כיון דאינו מרגיש ופשיטא דיש לאסור. ופשוט:

ה'.
אם יש שאר בני אדם חכמים וראוים ואומרים שאינם מרגישים פגימה כמו שאומר הירא שמים הנז' ויש שוחט א' שאמר שהוא מרגיש אין חוששין לו. הרב תב"ש שם:

ו'.
דין י"ט. ומצאו פגום מעשיו מוכיחים וכו'. נראה דמעשה שהיה כך היה וה"ה אם נמצא ספק פגום ויש לומר מעשיו מוכיחים וכו' ומעבירין אותו וכן מתבאר מתשובת הרי"בש סימן קי"ג ע"ש ודוק. הרב חביבא מהר"ר אליהו ישראל ז"להה בהגהותיו כ"י:

סימן ך

שיורי ברכה

א'.
דין א'. מקום השחיטה וכו' במחב"ר הבאתי דברי הרב כנה"ג בסימן נ"ג כי השביח השביח שוחטי עוף בשנים שא' תופס העוף ואחד שוחט וכו' וכ"כ בתשו' בי"ד סימן ע"ד ע"ש:

ב.
בלי שתאנוס עצמה וכו'. הרב פר"ח הביא לשון הרמב"ם והקשה עליו ועמ"ש מרן בתשובותיו הנדפסות מחדש סימן ט"ל:

ג'.
דין ב'. שחיטתו פסולה וכו' הרב פר"ח הביא לשון הרמב"ם והאריך ועמ"ש מרן בתשו' סימן מ':

ד'.
הגהה. ואין חילוק בין יונה לשאר עופות וכו' פי' לאפוקי ממ"כ שהביא מרן בב"י דמחלק לפי שהבין דמ"ש בש"ס דף מ"ג יונה א"ר זירא מבלעתא שפירושו יונה ממש וכבר הרב בדרכי משה השיגו דהוא שם חכם והוא מוזכר פ"ז דשקלים ע"ש גם הרב כנה"ג בספר בעי חיי בעץ הדעת בסימן טו"ב הביא מס' יוחסין וק"ק עליהם דהוי"ל לאתויי מהבבלי

פ' הנזיקין דף נ"ט ושאר דוכתי בבבלי וירושלמי הזכירם הרב סדר הדורות דף קי"ו ע"א. ומ"ש שם בסדר הדורות שרבינו ירוחם פירש שם חכם נמשך אחר מה שכתוב בספר תורת חיים אך נראה דשם בתורת חיים יש ט"ס והלשון מהופך ע"ש:

סימן כא

שיורי ברכה

א'.
דין א'. אפילו כחוט השערה וכו'. אני בעניי כתבתי בספרי הקטן ברכי יוסף בא"ח סי' תרמ"ו בדיני הדס עמ"ש מרן שם דין ה'. ולעיכובא ברובו. נראה דכל שיש משהו נוסף על חציו כשר כמ"ש מרן בי"ד סימן כ"א והוכיח כן בראיות ברורות הרב פרי תואר וה"ה הכא דכשר עד כאן דברי. ועתה נדפס ס' ערך השלחן על א"ח ושם כתב וז"ל ולעיכובא ברובו בסימן תרמ"ה כתבתי בשם הראב"ד דבעי רוב הנראה לעינים וכ"ש הכא ודלא כברכי יוסף עכ"ל ולא ידעתי איך דחה דברי דהרי גבי שחיטה אמרו בש"ס רוב הנראה לעיני' וכתבו הר"ן והרשב"א דבכל שהו סגי ופסק כן מרן בדין זה. ואימור דגם הראב"ד דכתב רוב הנראה לעינים היינו דקים ליה הכי והיינו כדעת הר"ן והרשב"א בפירוש רוב הנראה לעינים דשחיטה. ואפי' תימא דהרא"בד בעי טפי שיהא ניכר. אנן קי"ל כדעת הר"ן והרשב"א דבתראי נינהו ובקיאי טפי במילי דרבוואתא דקמיהו. ותו דכן פסק מרן בדין זה ועלה סמכתי בברכי יוסף כמבואר. וכבר כתב הרדב"ז בתשו' דפוס ויניציא סי' י"ב דרוב הנראה לעינים הוא כל שהו ואינו רובא דמנכר והזכרת תשובתו בספר הקטן מחב"ר בדין זה ושם זכרתי דהאחרונים חלקו על הרב פר"ח ע"ש:

סימן כג

שיורי ברכה

א'.
דין ב'. שהיה כיצד וכו' עיין מ"ש הרב מהר"י לומברוזו ז"להה בזרע יצחק אשר בס' בני יוסף דף מ"ה ע"ג וע"ד:

ב'.
דין ד'. שהיה בשחיטת מיעוט אחרון וכו' עיין מה שכתב רבינו מהר"י ן' מיגש ז"ל בתשובותיו הנדפסו' מחדש סימן מ"א. ורמזתיה במח"בר:

סימן כד

שיורי ברכה

א'.
דין י"א. אם החליד תחת מיעוט וכו'. בספרי הקטן מחזיק ברכה רמזתי תשובת רבינו מהר"י ן' מיגש בכ"י. והן היום זרחה השמש ונדפסו תשובותיו חדשות מעת ה' ועיין שם בסימן מ"א:

סימן כה

שיורי ברכה

א'.
דין א'. צריך שיבדוק הסימנים וכו'. אם בדק הסימנים כהוגן אחר שחיטה וראה שלא נשמטו או נעקרו שוב לא אכפת לן אם העוף הוציא דרך פיו השיפוי נובע עם חתיכת הקנה דתלינן עקור זה בכח הפרכוס והנענוע. הרב דבר שמואל סימן רמ"ד:

סימן כו

שיורי ברכה

א'.
דין א'. ניקב הושט בשעת שחיטה וכו'. עמ"ש מרן בתשובותיו הנדפסות מחדש סי' ר"י"ד ע"ש.

סימן כז

שיורי ברכה

א'.
הטור בסימן זה כתב נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה והמחבר השמיטו ועיין בט"ז בתשובות להגאון אחיו ובדרישה. ומעשה בא לידי בעוף שנשבר מפרקתו וחזרה ונקשרה והחוט היה שלם והבשר קיים והכשרתי מטעם דהכל תלוי בחוט ועיין פר"ח ולה"פ ועיין ס"ס ג"ד וגם בלא חזרה ונקשרה יש להקל להלכה אבל למעשה צריך להשגיח על השבירה אם יש בה עוקץ מטעם חשש נקיבת הושט ואין להקל בלא שאלת חכם וירא ה' מרבים וכ"ש דנמצא מי שהחמיר נגד הט"ז ואחיו כמ"ש הלה"ף ואף

דדבריהם בעיני עיקר להלכה ולמעשה מ"מ מסתיין להקל בחזרה ונקשרה אבל בלא חזרה ונקשרה הכל לפי הענין. הרב דוד קורינאלדי בהגהותיו כ"י.

סימן כח

שיורי ברכה

א'.
דין א'. צריך לכסות דמו וכו' הרב דינא דחיי בעשין דף ע"ה האריך בנותן טעם למצות כיסוי והביא דברי הראב"ע וריב"ה בפרפראותיו. ואני הצעיר מצאתי בתנחומא ובהגדה שרז"ל נתנו טעם למצות כסוי והבאתי דברי רז"ל בספרי הקטן פתח עינים פ' כסוי הדם ע"ש.

ב'.
בין שהיו מזומנים וכו' הרב כנה"ג בריש סי' זה תמה על דברי התוספות בזה וכ"כ בדינא דחיי דף ע"ז וגם בתשובותיו הנדפסות מחדש ס' בעי חיי בחלק עץ הדע' סי' כ"א כתב כן. ואני בעניי כתבתי שם בפ"ע על דבריו ז"ל.

ג'.
דין ב'. הגהה. מנין שהחיינו עמ"ש הרב כנה"ג בתשובותיו סי' כ"ב.

ד'.
דין ח'. מי ששחט הוא יכסה וכו' עמ"ש בספרי הקטן מחב"ר על דברי הש"ך ח"מ סי' שפ"ב ודברי ה"ר צמח שהביא רבינו ירוחם ומ"ש בשו"ת יכין ובועז ח"ב סימן י"ז. ובס' הקטן פתח עינים בחולין דף פ"ז הניפותי ידי יד כהה ושם כתבתי דנראה בעיני דדברי ה"ר צמח שהביא רבינו ירוחם היה הגהה מבחוץ והוא קיצור מתשובת יכין ובועז ע"ש באורך.

ה'.
דין ט"ז. ויש מי שאומר שאם הי"ל אפר מוכן וכו' כבר תמהו על מרן שהתוספות סברי איפכא. ויש להרגיש על הרי כנה"ג בתשובותיו י"ד סי' כ"ג דהגם שהזכי' דברי התו' בתחי' מ"מ בסוף התשובה כתב דלא כתב להתר הרב בס' הקצר אלא בחושבו שאין אוסר בדבר ושאף הרשב"א והר"ן יודו וכיון שנתבאר דהרשב"א אוסר בפירוש וכו' הלכך נקיטינן וכו' עכ"ל דאמאי לא כתב דנתבאר ג"כ שהתוס' סברי איפכא ואסרי. גם אמאי לא הקשה על מרן דאיך לא זכר דברי התוספו' ובשלמא מהרשב"א במשמרת לא הקשה

על מרן דלא ראהו מרן כמ"ש במחב"ר אך מהתו' יש לתמוה על מרן. וכן ק' על הרב פר"ח דהביא דברי משמרת הבית ולא זכר מדברי התוס' ע"ש.

ו

דין י"ח. נוחר או מעקר וכו' בש"ס ריש דף כ"ח ע"א מבואר כגון דצריך לדם בעוף משום תולעת שבבגד צמר ודם בהמ' לצבע ע"ש ובפירש"י ובדף פ"ה ע"ב והקשה על הרמב"ם והטור ומרן הרד"ק בהגהותיו דאמאי השמיטוהו והדרישה אות י"ט לא עיין בסוגיא זהת"ד ועל הרמב"ם ודעמי' ל"ק דכיון דכתבו דצריך לדם נוחר או מעקר סגי דסתמא אמרו ובודאי דהוא לכל צורכו דאי לרפואה דוקא הו"ל לפרש ופשוט:

ז

דין כ"ג ודין כ"ד. עיין מה שהאריך הרב כנה"ג בתשובותיו בדינים אלו בסי' כ"ד ע"ש:

ח

כתב הרמב"ם בסוף ה' שחיטה ומותר לכסו' בעפר עיר הנדחת וכתב הרב פר"ח דה"ה לעפר עכו"ם ושאר איסורי הנאה משום דמצות לאו ליהנות נתנו עכ"ל וכ"כ הרב כנה"ג בתשובותיו י"ד סי' כ"ה דמה"ט הביאה רבינו ירוחם וכו' ע"ש וכתב שם שמי שכיסה באפר החמץ השרוף משעה ששית ולמעלה אליבא דכ"ע יצא י"ח ואין צריך לכסות פעם אחרת ע"ש ובמ"ש בם' כנה"ג בסוף סי' זה:

סימן כט

א

דין א. שמנה טרפיות וכו' עמ"ש הרב כנה"ג אות י"ד וכ"כ בתשובותיו י"ד סי' כ"ו ועמ"ש אני בעניי במחב"ר:

והרב פרי חדש בריש הסי' הביא דברי הרמב"ם בתשובה שכתב שדבר שהוא הל"מ מדברי סופרים קרינן ליה והשיג על מרן בכ"מ פ"ב דטומאת מת ע"ש ולא זכר שכ"כ הרמב"ם נמי בפירוש המשנה פי"ז דכלי' בהדיא דהל"מ קרי ליה דברי סופרים ע"ש. וגם נעלמו דברי הרמב"ם בפירוש המשנה הנז"ל ממרן בכ"מ. וגם נראה דסותר מרן מ"ש הוא עצמו ריש ה' אשות כמ"ש הרב פר"ח:

סימן לב

שיורי ברכה

א

דין ח'. אבל אם נודע שנפל' וכו' כתוב בהגהו' חכמי המערב כ"י וז"ל הקשה הש"ך ת"ל מדין איסור נפולה כדלקמן סי' נ"ח ותירץ משום דנפולה דעלמא אם הלכה ד' אמות שרי כמ"ש הש"ע שם אבל הכא אפי' הלכה ד"א כיון שבהליכת' גוררת רגליה לא מיקרי הליכה וצריך בדיק' וקשה על זה דהתם כתב הש"ע דאינה יוצאה מידי נפולה אלא בהלכה מהלך יפה כדרכה אבל אם הלכה צולעת אינה יוצא' מידי נפילה וא"כ הכא שגוררת ת"ל משום נפולה שהרי לא הלכה כדרכה ותירץ הרב הגדול כמהר"ר יעקב פינטו ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק מרואיקוס) שמ"ש הש"ע חוששין היינו משום נפולה וקמ"ל דבנפלה חוששין לפסיקת חוט השדרה ובעינן שתשהה מעת לעת ואז בדקינן לכל חללה וגם לחוט השדרה עכ"ל הגהה הנז' ועל הש"ך כבר הקשו האחרונים ותירוץ הרב הריי"ף אינו מחוור והנכון מ"ש בשפתי דעת משם הרב תבואות שור ע"ש ודוק.

סימן לג

שיורי ברכה

א

ניטל לחי העליון טריפה להרמב"ם וכו' ולא הוזכר טרפות זה בש"ס דמדיוקא דמתניתין נפקא כמ"ש הרמב"ם עצמו והרב פר"ח תירץ דאין טרפותו מחמת עצמו והקשו עליו בהגהות כ"י מחכמי המערב דהרי חביסת הגלגלת אין טרפותה מחמת עצמה אלא מחמת קרום של מוח ואפ"ה הוזכרה בש"ס הלכך מחוורתא כמ"ש הרמ"בם עצמו:

ב

דין ג'. ושט או תורבץ הושט וכו' עמ"ש בס' אבקת רוכל הנדפס מחדש שו"ת מרן הקדוש סי' ריי"ד:

ג

בכל שהוא נבילה. עמ"ש מרן בתשובותיו הנז' סי' מ"א:

ד

דין יו"ד. הגהה. ניקב הבשר שבין הזפק לקרקבן וכו' וגם לענין קוץ התחוב בו מבפנים מצד אחד דייינינן ליה להחמי' כדין הושט ולא כדין הקרקבן וכו' דמקלינן בהו כשאין הנקב מפולש ואין בו קורט דם. הרב דבר שמואל סי' רע"ח:

סימן לה

שיורי ברכה

א
דין ב'. או שהיו ב' מימין וכו' כתב בס' גור אריה ור' שמעון הכהן אמר לי שאפי' אם בצד השמאל ימצא עשר אונות בדרא דאוני אם נמצא ג' אונות בצד ימין כשרה עכ"ל וכתב עליו הרד"ק בהגהותיו כ"י ואני אומר לזה הפך מ"ש הרב בהגהה לקמן דין ה' דבעינן שלא יהיו יותר אונות בשמאל מבימין ומינה לא תזוע:

סימן לו

שיורי ברכה

א
דין ה'. תלינן להקל וכו' ואפי' בלא הקפה ודלא כדמש"א הר' כנה"ג בשו"ת בעי חיי חלק עץ הדע' סי' ל' וע"ש סי' ל"ב:

ב
מטעם זה הוריתי להתיר בגדי וטלה שלפעמים נמצא כמו חלוק בין הערוגו' והוא מחמת שהטבחים מנתקים הכרס בכח והושט נמשך עמו בכח וקורע קצת. ומ"מ הזהרתי לבודקים שישגיחו על זה. הרד"ק בהגהה כ"י:

ג
דין ה'. נמצאו עליה תולעים וכו'. בכל מקום שנמצאו התולעים בחוץ כשרה ואם נמצאו התולעים תוך הנקבים מבפנים טריפה ואם נהגו להקל אף בזה. ינהגו כמנהגם. הרב כנה"ג בתשובותיו סי' ל"א:

ד
ריאה נקובה ונמצאו עליה תולעים ויש סירכא בנקג אם הסירכא תלויה או כסדרן תלינן בתולעים אבל בסירכא שאינה תלויה שלא כסדרן לא תלינן. הרב הנז' שם סי' ל"ב:

ה
ריאה שנקבה ונמצאו תולעים אפי' במקום המכשיר אם הושחר הנקב או האדים טריפה. הרב הנז' שם סי' ל"ג:

ו
דין י"א. ריאה שנתמסמסה וכו' עמ"ש הרב הנזכ' שם בתשובותיו סי' ל"ד:

ז
דין. י"ד צמקה וכו' אם מחמת בני אדם וכו' טריפה ואם בידי שמים וכו' וסימן לדבר יראת ה' טהורה. גור אריה. ועמ"ש הרב כנה"ג בתשובותיו סימן ל"ה:

ח
דין י"ו. שמחט בתוכה וכו' עמ"ש הרב הנז' שם סי' ל"ו:

סימן לז

שיורי ברכה

א
דין א'. ריאה שנמצאו בה אבעבועות וכו' עיין בתשובות רבינו מהר"י ן' מיגש הנדפסות מחדש בסי' ל"ד ע"ש:

ב
או מים סרוחים וכו' עמ"ש בשו"ת כנה"ג סימן ל"ח:

ג
דין ג'. סמוכות וכו' עמ"ש הרב הנז' שם סי' ל"ז וסימן ט"ל:

ד
דין ד'. בשפולי וכו'. בועא בשפולי אונא ולא ראו קודם נפיחה אם היה בשר מקיף ואחר נפיחה ומשמוש בשר מקיפה מהר"ש סגיס בשו"ת ה' כנה"ג סי' מ' אסר ומהר"י אלפאנדרי שם מ"א הכשיר והרב כנה"ג שם סי' מ"ב הסכים להתיר ע"ש סי' מ"ג:

ה
דין ה'. הגהה. בועא שהיא תחת הודרא וכו' מפי מהר"ר שמעון הכהן קבלתי ששיעור ב' וד' אצבעו' משערינן גם בורדא. גור אריה:

סימן לח

שיורי ברכה

א
דין א'. ריאה שנמצא בה אפי' כל שהוא שחור וכו' עוף ובהמה בכל המראות שוו בשעוריהן. הגהה כ"י. וכן כתבו האחרונים כמו שכתבתי בס' הקטן מחב"ר אות י"ג:

ב
דין ד'. או שהיא אדומה וכו' האדימה מחמת מכה הדופן פלוגתא דרבוואתא והנכון להטריף אף בבהמת ישראל ובהפ"מ יש להקל. ה' כנה"ג בתשו' סי' מ"ד וע"ש בתשו' הרב באורך:

סימן לט

שיורי ברכה

א
דין ד'. מחיתוך של זו וכו' עמ"ש בס' אבקת רוכל הנדפס מחדש והוא תשובות מרן הקדוש בסי' ר"י"ו. ועיין לקמן באות ט':

ב
דין ז'. לשמנונית הלב או לכיסו וכו' או לרחם וכו' לשון זה אינו מדוקדק כאשר יראה המדקדק בלשון הרמב"ם ולשון הטור ולשונות שאר הפוסקי' הובאו בית יוסף. הרד"ק בהגהותיו כ"י והאריך הרבה בזה:

ג
הגהה. וכן אם היתה הריאה כלה דבוקה וכו' עמ"ש בתשובות מרן סי' ר"ט ור"י ועמ"ש הרב כנה"ג אות קי"ז. ומ"ש שם בשם מהרשד"ם עמדנו למנין ונקבע' הלכה לאסור מהר"י סמוט ומהר"ש הלוי הזקן צוחו כי כרוביא על ענין זה בתשובותיהם הובאו בשו"ת מרן ע"ש:

ד
דין ח"י. או בבשר ובעצם כשרה וכו' עמ"ש הרב המבי"ט בח"ב סי' י"א והביאו הרב פרי חדש ס"ק פ"א ועמ"ש בתשובות מרן סי' ר"י"א:

ה
ודופן סותמתה וכו' הרשב"א במשמרת הבית דף ל"ו
הוכיח נגד מ"ש הרא"ה מדוקדוק הלשון ותהי עלה הרב כנה"ג בתשובותיו סי' מ"ו ובא אל הי"שוב ע"ש:

ו
דין כ"ב. אם יש מכה בדופן וכו'. אם המכה בבשר שבין הצלעות לא תלינן במכה וטריפה. הרב כנה"ג בתשו' סי' מ"ח:

ז
האדימה מחמת המכה אפי' מכה שבין בשר הצלעות טריפה. הרב הנז' בתשובה הנז':

ח
אם סירכא בריאה ומכה בדופן אלא שהמכה אינה במקום א' אלא בצלע מכה א' מקצה מזה ומכה א' מקצה מזה ולכל צד יש רוב חוץ למכה טריפה. הרב הנזכר בתשובותיו סי' מ"ט:

ט
(דינים השייכים לסי' זה) אונה העליונה שדרכה להתפצל ונמצא שם סירכא מפצול לפצול וכשנופחין אותה נראה במחיתוך לחיתוך הוי כדין סדק דכשרה. הרב הנז' בתשובותיו סי' ז':

י
מינה ובה שנמצאת בסדק בריאה וכשנופחין הרב' נדבק הסדק הטיב מכשירין כמו מחיתוך לחיתוך הרב הנז' שם בסי' הנז':

י"א
אם יש בסדק הריאה סירכה ובנפיחה נעשו הסדק והסירכא כמו מחיתוך לחיתוך כשרה הרב הנזכ' בתשובה הנז':

י"ב
ורדא שחלוקה לשתים ויש סירכא במקום החילוק ובנפיחה נעשית הורדא כאחד והסירכא נתונה כמו מחיתוך לחיתוך כשרה. הרב הנזכ' שם בסי' הנז':

י"ג
ריאה סרוכה מחיתוך לחיתוך ובחיתוך אונה עליונה אשר שם הסירכא יש בועה ובולטת לחוץ למנהג שלוניקי להכשיר בועא עם סירכא לדופן הצר צריכה בדיקה במחט. ולמנהג קושט' שמטריפין בועא עם סירכא אפי' בדופן צר טריפה. הרב הנז' בתשובתו הנז':

י"ד
תרי אוני דסריכי מחיתוך לחיתוך וסירכא יוצאה מביניהם אל שומן הלב הרב מהרימ"ט מטריף ומהרי"י פיגו"ן ומהר"ש גאון ודעמייהו מכשירין אם הרוב הוא מחיתוך לחיתוך ואם הרוב הוא חוץ לחיתוך טריפה. הרב הנז' בתשובותיו סי' הנז':

ט"ו
בודק שאחר שבדק ההוא אמר שיש סרכא חזקה מינה ובה ונאבדה הריאה. אסורה ומכ"ש אם קרעה הטבח הרב הנז' בתשובותיו סי' נ"א:

ט"ז
ריאה שנסרכה לדופן רובה מן האונה ומיעוטה מן האומה יש מן הראשוני' שמתיר מטעם ס"ס ואחד מהספיקות שמא יש סירכא בלא נקב וגדולי האחרונים לא חשיבי זה ספק דקי"ל אין סרכא בלא נקב. הרב הנז' בתשו' סי' הנז':

יז
יש מתירין תרי אוני דסריכי מגבן לדופן וראשי הסרכות דבוקים זה בזה בדופן ואין ניכר שם ראשי סרכות העלה דמי שנהג כן הוא מנהג בטעות וראוי לאסור. הרב הנז' שם סי' ב"ן:

יח
אם סירכא העולה מכאן עבה והעולה מכאן דקה ואין להם יחס כשרה. הרב הנז' שם בתשובתו סי' הנז':

יט
למען דעת איזה קרום בריאה וכשרה או סירכא וטריפה עושה נפיחה ואם הקרום עולה בנפיחה קרום הוא וכשר. ואם אינו עולה סירכא היא וטריפה. הרב הנז' שם סי' ג"ן:

כ
אתרא דנהיגי לעשות הגבהה בסרכות מינה ובה או מינה ואיליה באומות או באונות יכולים לעשות הגבהה גם בסרכות הורדא. הרב ז"ל שם סימן ר"ן:

כ"א
אם נהגו להטריף ריאה הסרוכה לשתי צלעות הקטנות הסמוכות לצואר כל שנמצא סרוכה הצלע הששי' כשנמנה ג"כ הצלע הקטנה טריפה שם סי' נ"ה:

כ"ב
יביע אומר מנהגים בסרוכה לגרמא לחוד או לעצם ולבשר ורובא לעצם או רובא לבשר. הרב הנז' סי' נ"ו:

כ"ג
המנהג בקושט' לאסור סרכא עם בועא במקום רבותא וזאת לפנים היו מכשירין בטעות. בתשו' הרב הנז' סי' ז"ן:

כ"ד
בהמה שנמצאת צלע ד' נסתרא לארכה ונכנסה שם אונה הג' דימינא ונסרכה ונסמכה דרך שם בין עור לבשר ובצלע עצמו דבוקה ואדוקה. הוי ספק טריפה. וכ"ש אם נסדק האונה אלא א"כ שהיתה דבוקה ואדוקה הרבה מראש ועד סוף אלא שהיתה עוברת

בין העור והבשר וסרכא יוצאת מגב האונ' ונסרכת אל הבשר חוצה לה אחורי הצלע דטריפה. הרב שם סי' ח"ן.

סימן מ

שיורי ברכה

א

דין א'. הלב יש לו ג' חללים וכו' כן הוא לשון הטור ועמ"ש הרב כנה"ג בתשו' סי' ס' ובס' שושנים לדוד ריש פ"ג דחולין.

ב

הגהה. וי"א דלא מהני סתימת שומן הלב כדאיתא סוף סי' זה ובהאחרוני' כתבו דשם מיירי בטרפש הלב אמנם קשה להקל. והרד"ק בהגהותיו כ"י כתב דמאחר דנודע טעמו של רמ"א. ממ"ש בדין ו' כמ"ש הרב בד"מ וכך הם דבריו כאן בהגהה. והדבר ברור דשם מיירי בטרפש א"כ יש להקל בשופי עכ"ד ולדעתי הקצרה יש להחמיר כמ"ש במח"בר ע"ש.

ג

דין ה'. ניטל הלב וכו' עמ"ש הרב כנה"ג בתשו' סי' ס"א ועמ"ש במח"בר.

ד

דין ו'. הגהה. נצרר הדם וכו' פי' ואיירי שנצרר הדם מבחוץ והגיע לחללו דאי מיירי מבחוץ דוקא הרי בעינן בלב שניקב לחללו וכאן לא הגיע הדם לחללו אף ע"ג דאם נמצא שומן הלב דבוק אי איכא קורט דם בעובי הלב אסור אפי' אינו מגיע לחללו שאני התם דאיכא רעותא בדבוק לכן אסו' אפי' אין ק"ד מגיע לחללו משא"כ הכא שלא נמצא דבוק רק נצרר הדם בשאר בשר הלב. הגהה כ"י בשם הרב החסיד מהר"ר יעקב פינטו זצ"ל.

סימן מא

שיורי ברכה

א

דין א'. ניטל הכבד וכו' פי' אלו טריפות תנן בכשרות ניטלה הכבד ונשתייר ממנה כזית ויש מי שכתב דאית דגרסי ונשתייר הימנה כל שהוא וכתב עליו הרב דוד קורינאלדי בהגהותיו כ"י זה שבוש דבהדיא רמינן מתני' אהדדי בגמ' דף מ"ו ע"ש עכ"ל ונעלם ממנו דהיא גירסת הר"ן והרשב"א וגרסי בגמ' והתניא כמבואר בתורת הבית ובחידושי הר"ן

כמו שהבאתי דבריהם בספר הקטן מחזיק ברכה אלא דחידושי הר"ן נדפסו מקרוב אך תורת הבית מאי איכא למימר. ותו דכן היא גירסת הריי"ף ומוכח מדברי הר"ן שם בביאור ההלכות ואיך יכתוב זה שבוש גם לא ראה שהרב מעדני מלך הקשה על הריי"ף והר"ן וגם מהרש"ל בים של שלמה כתב דברים בש"ס והתניא. ועוד יש לתמוה עליו דשכח דברי עצמו בספר בית דוד שכתב וז"ל כזית מדברי הר"ן נראה דגריס כל שהוא וכו' ועמ"ש הרמ"ז על זה עכ"ל ובקול הרמ"ז עמד על זה וכתב דדמי הש"ס מבריתא לדעת הר"ן והריי"ף ובמתני' גריס כל שהוא ע"ש והרב בית דוד מוכח דסבר וקביל דברי הרמ"ז. ואחרי הודיע אלהים את כל זאת מה הלשון אומרת בהגהותיו זה שבוש דבהדיא רמינן וכו'. וגם מהרב קול הרמ"ז נעלמו דברי הרשב"א בתורת הבית דגריס והתניא והוא ז"ל לא שינה גירסתנו דגרסינן והתנן ופירש דפריך מבריתא דזמנין דמשכחת דעל בריתא קאמר והתנן.

אמנם הרשב"א והר"ן ומהרש"ל והרב כנסת הגדולה ובתשובותיו סימן ס"ב כתבו דגרסינן בש"ס והתניא. והאמת אתם דבכי האי גונא דמתני' גריס כל שהוא והבריתא כזית אין לומר והתנן ולא דמי לעלמא. וכבר אנכי העירותיהו על הרב כנה"ג בספר הקטן מחזיק ברכה שלא ראה דברי הרשב"א ועתה ראיתי דגם בתשובותיו כתב כמו שכתב בספרו כנסת הגדולה ע"ש ובמח"בר.

ואחר זמן רב אגב רהטאי חזיתיה להרב י"עבץ בשו"ת שאלת י"עבץ ח"ב סימן ע"ה שכתב בזה ואני אמרתי בחפזי דיש להשיב על דבריו וגם ממנו ז"ל נעלם גירסת הריי"ף והר"ן ודברי הרשב"א בתורת הבית:

ב

דין ח'. מצד הכבד וכו' הנה להקת הנביאים מתנבאים בסגנון א' להגיה חצר במקום מצד ועם כי להם שומעים למעשה מ"מ להלכה אענה אף אני חלקי חדא דמצד הלשון יותר נכון להגיה הספרים שכתוב בהם חצר יותר מספרינו שכתוב מצד. דאא"ב דגרסינן מצד הכבד הרי זה כלו מיותר ואין לומר דהוא פי' טרפש דא"כ הו"לל ניקב טרפש הכבד ניחא אלא אמרת דגרסינן חצר הכבר והוא חצר הכבד נקב מפולש טרפה ועוד דבתשובות להרמב"ן סי' קס"ב והביאה הב"י סיפן ט"ל משמע בפשיטו' דס"ל דניקב חצר הכבד לאו טרפות הוא. ע"כ נראה לי דדברי הרב ט"ז בזה נכוני' וברורים ע"ש דכיון דאשכחן מאן דשרי אין לנו להפליג במחלקת ולומר דהמרדכי אסר בכל חצר הכבד כלו. הרד"ק הנז"ל בהגהותיו כ"י. **והרב** פנחס יעקב בספר סלת למנחה כלל פ"ט דין י"וד כתב שיש מי שפי' ע"ש מצד הכבד טריפה כלומר שאין הטרפות מצד מצתו רק מצד הכבד שבסוף

תנטל הכבד לכן לא מנה אותו בכלל נקובים דמשנתנו עכ"ל. וכבר רמזתי במח"בר. (ושים עיניך בקונטריס אחרון במחב"ר בסימן זה).

ג

אם נמצא הכבד ירוק עמ"ש אני בעניי במחב"ר סימן נ"ב אות ט"ל. מ'. מ"א. ואות מ"ו מ"ז מ"ח בס"ד.

סימן מב

שיורי ברכה

א

דין ג'. קורע הכבד וכו'. אם נאבד הכבד דעת הרב כנה"ג בתשו' סימן ס"ג להתיר וכ"כ בספר כנה"ג וכבר אני בעניי הארכתי בזה ובמ"ש באחרונים במח"בר בס"ד. ובס' כנה"ג סוף אות כ"ו מהגהת ב"י כתב וזכורני שהרב ז"ל היה חלוק על זה ואסר ואיני זוכר מאיזה טעם וכו' ובתשובותיו סימן הנז' כתב ומה שכתבתי שמורי הרב חלוק על זה וכו' כת"ר אומר מילתא בלי טעמא וכו' ע"ש ותשוב' זו השיב ש' השפ"ח וגם בכנה"ג כתב שמעשה זה שנת הש"פח ונראה בעיני דמ"ש בכנ"הג וזכורני שהרב ז"ל היה חלוק וכו' כונתו על רבו הרב מהרי"מט והגם דתלה בזכרונו אחר רבות בשני' כשכתב ספר כנה"ג אגב טרדיה לא דקדק בזה. וכתב בכנ"הג ובתשובה הנז' דאם נאבד הכבד קודם שראינו שלא הי"ל מרה לכ"ע כשרה.

ב

אם השליכו הבני מעיים ומס"פל אם המרה היתה עמהם אזלינן בתר רובא דרובן כשרות ותלינן שהמרה היתה עם הבני מעיים והושלכו. פרי חדש. וכתב הרד"ק בהגהותיו כ"י על זה והיא הוראה נכונה בעיני ובמחב"ר הבאתי דברי הרב מהר"י פראג"י והרב שבות יעקב ח"ב סימן ס"ו שפסקו כן מדעתם הרחבה.

ג

אם טעמו הקרקבן והיה מר והכבד היה מעוך וכתות כי לא שלם. הכשיר הרב מהר"א הכהן והסכים בהתרו הרב כנה"ג בתשובותיו סימן ק"ל. ואני בעניי במח"בר אות כ"א כתבתי דכן נראה עיקר. ובקונט' אחרון שם הבאתי מקצור שבלי הלקט כ"י שכתב בהדיא עוף שלא נמצא מרה טועמין הכבד או הקרקבן אם יש בו מרירו' מכשירין אותו וזה כמ"ש הרב כנה"ג בסוף תשובה הנזכר משם הרב יעקב עוזיאל דהכשיר אף דנמצא

מרירות בשאר אברים ע"ש. ורב חביי"בא בדרך המלך דף כ"א הביא תשוב' הרב כנה"ג הנז' וערער עליה ע"ש אמנם מטיבותיה דמר בדף קי"א ע"א שר המסבי"ם בדין זה ע"ש.

סימן מג

שיורי ברכה

א

דין ו'. טחול העוף וכו' אין הנקב פוסל וכו' ראיתי לרב אחד בהגהה כ"י שכתב על זה כל האחרונים חלוקים בזה וחלילה להתירו עכ"ל ואני בעניי בספרי הקטן מחזיק ברכה הארכתי בזה והבאתי שהרבה ראשונים ואחרונים סברי הכי והכי נקיטינן דניקב טחול של עוף כשר.

סימן מד

שיורי ברכה

א

דין ד'. נמצאו בכוליא אבנים עיין בתשובות הרב כנה"ג י"ד סימן ס"ה.

ב

דין ה'. כוליא שהקטינה וכו' ראו שהיא קטנה ולא הספיקו לשערה אם יש בה שעור המכשיר עד שנאבדה. מותרת. הרב כנה"ג בתשו' סי' ס"ד ועיין בכנה"ג ומחב"ר.

ג

היתה קטנה מתולדתה אם יש לקותא או רעותא איכא למיחש שמא הקטינה וטריפה. מהרש"ל והרב כנה"ג בתשר' הנז'.

ד

דין ט'. כוליא שהאדימה וכו' במחב"ר הבאתי תשובת רבינו מהר"י ן' מיגש כ"י ועתה נדפסו תשובותיו מחדש והיא בסימן ל"ה.

ה

דין יוד. אין טרפות פוסל בכולית עוף. עיין מ"ש הרב כנסת הגדולה ז"ל בס' תשובותיו הנקרא בעי חיי בחלק עץ הדעת סי' ס"ו ע"ש באורך:

סימן מה

שיורי ברכה

א

דין א'. ניטלה האם וכו' הרב כנה"ג בריש הסימן כתב דאם יש שתים דלמ"ד ניקב טריפה השתים דבוקות טריפה וגם לפירוש' הרשב"א כל שאי אפשר לינטל אם לא תנקב השנית טריפה וכו' ע"ש ואני בעניי בס' הקטן מחב"ר כתבתי להכשיר מטעם ס"ס ודידן עדיפא מס"ס דעלמא ומה גם דמרן פסק כרש"י וניטלה וכ"ש ניקבה ע"ש.

והן עתה אשר עד ברכנו ה' השמש יצא על הארץ ונדפסו תשובות הרב ז"ל וראיתי בסימן ס"ז דמסיק להתיר בין כשהם נפרדות בין כשהם דבוקות והמדקדק יפה יראה דדברי הרב הם על דרך שכתבתי אני הצעיר דהא דידן עדיף מעלמא דמשום חומרא מחמרינן וכו' ודוק הטב אדהכי והכי עלך לבי שכיונתי להלכה לדעת הרב עליון וקדוש.

ב

נמצאו ביצים סרוחים וקרושים התיר הרב אמונת שמואל סימן י"ח ועמ"ש במח"בר אות י"וד והנמשך ועתה נדפס ספר קרית חנה שו"ת להרב גרשון מקובלינץ וראיתי בסימן י"א שכתב שקבל מרבותיו שקבלו מרבותיהם להתיר וכן דעת רבו מהר"י הרב המחבר שבות יעקב עיין שם:

סימן מו

שיורי ברכה

א

דין ב'. יצאו הדקין וכו' ואם החזירן וכו' הרב כנה"ג ישנו בנותן טעם לתרנגולים המסורסים שנהגו התר לקנותם ולאכלם. ואני הדל הבאתי דברי במחב"ר אות ט"ז ודברי האחרונים ע"ש באריכות. ועתה נדפסו תשובות הרב כנה"ג וראיתי להרב ז"ל בסימן ס"ח שכתב להתיר כמ"ש הרב בספרו כנה"ג ע"ש באורך ועיין מ"ש במח"בר אות ל"ד והנמשך.

סימן מח

שיורי ברכה

א

דין ב'. כרס שניקב וכו' עיין בתשובות הרב כנסת הגדולה סימן ס"ט.

ב

דין ח'. אם נמצא מחט וכו' עיין בתשובות הרב כנסת הגדולה עץ הדעת סימן ע'.

ג

דין ט'. אם נמצא עליה חלודה וכו' אם נאבדה המחט קודם בדיקה לראות אם נמצא עליה חלודה כשרה. הרב כנה"ג בס' תשובותיו בעי חיי י"ד סי' ע"א.

ד

אם נמצא מחט או קוץ מונח כך בכרס או במסס ובית הכוסות ואינו תחוב בהם אעפ"י שנסרכו לאיזה מקום אין להטריף. צ"צ ופר"ח. ותמיה לי על הפר"ח שהרי לעיל סס"י ל"ז דעתו להטריף סרכא בכל מקום שהנקב פוסל בו ולכן יש להחמיר הכא אם יש סירכא אף בלא מחט כדין כל האברים שנקיבתן במשהו דהסירכא פוסלת בהן. הרד"ק בהגהותיו כ"י.

סימן מט

שיורי ברכה

א

דין א'. הקרקבן יש לו שני עורות וכו' פירוש כל עובי הבשר הוא עור אחד. ותחתיו עור הירוק כחלמון עכ"ל. הגאון מהר"ר ליווא מפראג בהגהותיו לטור י"ד הנדפסות מקרוב. ופשט דבריו ז"ל הם הפך הש"ס ופוסקי הלכות כמתבאר ממה שכתבנו בעניותנו בס' הקטן מחזיק ברכה בריש סימן זה ע"ש ומשם בא"ה ושמא יש ט"ס בדבריו:

סימן נא

שיורי ברכה

א

דין ד'. קורט של חלתית וכו'. בקונטריסי מחזיק ברכה אות ט"ו הבאתי מ"ש האחרונים במחלקת מרן והרב המבי"ט ושם כתבתי שלא היו בידי תשובות הרב המבי"ט ומה שכתבתי אני בעניי היה לפי דברי האחרונים אשר אתי. והן היום זיכנו ה' ונדפסו תשובות מרן הקדוש הוא ספר אבקת רוכל ושם אני מוצא תשובת מרן בענין זה סימן ר"י"ג ושם ביאר מרן ז"ל דעתו מכמה טעמים וצדדים והסכימו לדבריו ז"ל הרבנים הגדולים הרדב"ז ומהר"ר ישראל בר מאיר זכר כלם לחיי עד. ושם כתב מרן דמתו כמה נפשו' מאכילת בשר בהמות אלו ורבים נטו למות. וכראות זה הרב המבי"ט ז"ל חזר והודה לדברי מרן ז"ל. והסכימו לאסור כל בהמה הנמצא לקות במעיה כל שהוא ופשט המנהג כמה שנים זהו תורף אמרי קדוש ע"ש באורך. ועמ"ש אני הדל במחב"ר אות ח"י.

סימן נב

שיורי ברכה

א

דין ב'. דוקא כשעמדו בשינוי אמר ששלקן וכו' עמ"ש אני בעניי במח"בר דף ס' ע"ד ועמ"ש שם בקונטריס אחרון דף קי"א ע"ד בס"ד.

ב

דין ד'. אין ירקות פוסל בכבד בעוף בייתי וכו' עיין מה שכתבתי אני בעניי בספרי הקטן מחזיק ברכה וכבר רמזתי לעיל בקונטריס זה סי' מ"א ועיין במ"ש האחרונים ודוק הטב בדבריהם ובמה שכתבנו בעניותנו והבן וק"ל:

סימן נ"ג

שיורי ברכה

א

דין א'. נשמטו ידי הבהמה וכו' או שיש לה ג' ידים וכו'. ואפילו בעוף אם יש לו ג' גפים וה"ה אם אין לו א' ומעשה בא לידי בתרנגולת שלא הי"ל אלא גף א' והכשרתי. הרד"ק בהגהותיו כ"י ואני בעניי הארכתי בזה במחב"ר אות ה' ואות ו' ושם כתבתי דיש מי שנסתייע ממ"ש במפתחות תשובות הרב כנה"ג ע"ש וכבר נדפסו תשובות הרב כנה"ג וע"ש סימן ע"ב שדבריו הם כמ"ש בספרו כנסת הגדולה בשינוי קצת ע"ש אך המפתחות כתבם הרב עצמו כאשר יראה בעיניו אחד הרואה.

ב

דין ב'. הגהה ויש אוסרין וכו' גף שבור ואינו ידוע אם קודם שחיטה אם לאחר שחיטה יש להחמיר וכ"ש בנשמט. הרב כנה"ג בתשו' סימן ע"ג ועין רואה דמרן דין ד' כתב במציאות זה בהדיא טריפה.

ג

אם נמצא הגף שבור וקודם שנשער אם היה בו שיעור אגודל או לא נאבדה הגף כגון שחתכוה תלינן לקולא הרב כנה"ג בתשובה הנזכרת. וכן כתבתי להלכה בעניותי בקונטריס מחזיק ברכה אות י"ט על דברי הרב משבצות זהב שהתיר מטעם ס"ס וצורך שבת ושאשי"י וכתבתי אני הצעיר דבס"ס סגי וא"צ לסניפים אחרים. ומיהו הרב כנה"ג בתשו' הנז' אתי עלה מט' ספקא דרבנן לקולא ודוק בדבריו היטב:

ד

שאם היה בו עוקץ וכו'. נראה דוקא שהעוקץ יחד כדמוכח מתשובת הרא"ש כלל ך' סי' י"ו. ושם כתב הרא"ש וז"ל והיה שבר החיצון חד כמחט ונכנס לבין הצלעות ובדקתי הריאה וכו' ע"ש ומשמע דוקא מפני שנכנס לבין הצלעות משו"ה בדק הריאה הא לא"ה לא הוה חיישׁ ודברי הב"י והש"ע אינו כן ולא ראיתי לשום אחד מהאחרונים שהרגיש בזה. הרד"ק בהגהותיו כ"י.

סימן נד

שיורי ברכה

א

דין א'. נשברו רובן וכו' עוף שנשבר א' מצלעותיו אפי' בלא עוקץ וכ"ש אם יש עוקץ טריפה. הרב כנה"ג בתשובותיו סי' ע"ה. ועמ"ש אני בעניי במחב"ר שהבאתי דברי האחרונים בזה. ועיין עוד בתשובות הרב הנז' סי' ע"ו בדין צלעות יתרות בבהמה ע"ש באורך.

ב

הלחם הפנים כתב בשם בה"י בכל מקום שתהיה הצלע של עוף שבורה ויש בה עוקץ אף שלא כנגד הריאה דשמא נקבו אברים הפנימים וכו' ע"ש ומה שרוצה להטריף אף שלא כנגד הריאה לא מסתברא לי ואפילו כנגד הריאה חומרא בעלמא היא והבו דלא לוסיף עלה. הרד"ק בהגהותיו כ"י.

סימן נה

שיורי ברכה

א

הרב כנה"ג בס' תשובותיו הנדפסות מחדש הנקרא בעי חיי חלק עץ הדעת השייך לי"ד האריך בכמה דינים השייכים לסי' זה וסי' כ"ו ולשונות הפוסקים וסוגיות הש"ס מסי' ע"ז עד סוף סי' פ"ו ע"ש בחון בהם וחקור מהם.

ב

דין ח'. ויש אוסרים בס' הקטן מחב"ר סוף אות ד' הלצתי בעד הרב כנה"ג שכותב בזה ובכמה מקומות כיוצא בזה דמרן לא הכריע דכונתו דאף דסתם וידוע דסברא שסתם נקיט לה

להלכה מ"מ לא היה לו למרן להביא סברת החולק כלל. ומשום הא דמייתי סברת החולק קרי ליה לא הכריע ע"ש. והן עתה כה הראוני שכן כתב הרב החסיד הרמ"ך ז"ל בספרו הנחמד יד מלאכי דף קצ"ד ע"ש.

ג

בענין העצמות קולית וצומת הגידים וגף דע כי איסורם מחמת ספק הקולית שמא יצא לחוץ אם הוא מורכב וצומת הגידים שמא נפסקו הגידים וגף שמא נקבה הריאה ולכן היינו נוהגים לגבי כלים שאם לא נודע מהאיסור עד שעבר עליהם מעת לעת אז הכלים מותרים והטעם שכיון שהכלים פגומים אינם אסורים אלא מדרבנן ובנ"ד שהאיסור הוא ספיקא דרבנן הוי לקולא וכן אנו נוהגים זה כמה שנים ודייקינן להא מילתא מדכתב הב"י סי' נ"ז וז"ל מ"כ וכי פליג על כל הש"ס בכל מקום שאמר דס"ס דאורית' לקולא ועוד ק' למה אין כל העדר מותר מכח ס' דרבנן לקול' ונראה דלא איירי ר"י אלא דוקא שנודע שדרס הזאב קודם שנתערב אבל כשנודע ב' הס' ביחד מותר וא"כ מהכא משמע שבנ"ד איסור דרבנן ונודעו הספקות ביחד מותר והכלים מותרי' דס"ס בדאורית' וס' דרבנן שקולים הם. ועוד בנ"ד יש טעם אחר שיש להם חזקת התר שהרי כתב ש"ע סי' ק"ז המבשל ביצים בקליפתן וכו' ואפילו לדברי האוסרים הכלים מותרים דהעמד כלי על חזקתו וכתב הש"ך הכלים מותרים וישהא אותם מעל"ע כדי שיהיו פגומים ע"ש והא עדיפא מדידן שלא היינו מתירין אלא שלא נודע אי' עד שעבר מעל"ע וכעין זה כתב בהגהת סי' קכ"ט בכלים שהיו בבית הגוי דאם ישהם ישראל מעל"ע מותרים ע"ש ולפ"ז מותר להשהותם לכתחילה ועוד גבי קולית יש טעם אחר דכתב הש"ך סי' נ"ה דוקא שיש רעותא מבחוץ אבל אם עור ובשר יפה אין לחוש ובקולית שאין רעותא מבחוץ הכלים מותרים לכ"ע. הרב הגדול מהר"ר שלמה עמאר ז"ל בפסקי דינים כ"י.

סימן נז

שיורי ברכה

א

דין א'. דרוסה וכו' עיין בתשובות הרב כנה"ג סי' פ"ז פ"ח פ"ט שקלא וטריא בענייני דרוסה ע"ש באורך. ועמ"ש הטור בסוף הסי' גבי דרוסה שנתערבה באחרות וכו' ועיין בתשובות מרן ריש סי' ר"י"ו ובחידושי הרב מהר"י לומברוזו בס' בני יוסף דף מ"ו ע"א.

ב

דין ח'. אין דרוסה וכו' עמ"ש הרב מהר"י לומברוזו ז"להה בחידושיו אשר בס' בני יוסף דף מ"ו:

ב

דין י"ח. לשהויי י"ב חדש וכו' עמ"ש הרב כנה"ג הגהת הטור אות מ"ו על דברי הרב מהרש"א בהליכות אלי סי' תשמ"ח וחזר ושנאו בתשובותיו י"ד סי' ז"ך ועמ"ש אני בעניי על דבריהם בקונטריס יעיר אזן בחלק הכללים מערכת טי"ת אות יו"ד ע"ש באורך:

סימן ס

* שיורי ברכה*

א

דין א'. אחוזת דם וכו' פירש הרמב"ם בפירושו חולין פ"ג שגבר עליה דם עד שחונקה ומעשה בא לידי בעוף א' שגבר עליו הדם עד שהיו כל בני מעיו בפנים מאודמים בדם וביותר סמוך לגרונו למטה מבית הבליעה ומצאתי כל בני מעיו שלמים ונקיים מכל מום והכשרתיו. הרב דוד קורינאלדי בהגהותיו כ"י.

ב

הגהה. בהמה שנתפטמה בדברים אסורים וכו'. הרב כנה"ג בתשובותיו הנדפסות חדשות מעתה בי"ד סי' תשעים אסר אכילת הפא"טא שמפטמין אותה בטחולי בהמה טריפה והאריך. וכבר כתב כל זה בספרו כנה"ג. ואני בעניי עמדתי על דברי קדשו בס' הקטן מחזיק ברכה והעלתי כי לדעתי הקצרה שריות' היא וכן היא דעת גדולי אחרוני זמנינו כמ"ש שם בס"ד.

ג

דין ב', אכלה סם המות וכו' אכלה דברים שסופן לנקב מעיה כגון זכוכית כתוש טריפה. גור אריה. והרד"ק בהגהותיו כ"י כתב דאם אכלה זכוכית כתוש ושחט' מיד נראה בעיניו דיש להקל זהת"ד והאריך קצת. ואני בעניי נראה לי להחמיר דזכוכית כתוש נוקב ודאי כחלתית ואפי' שחטה מיד יש לאוסרה ועמ"ש במחב"ר לעיל סי' נ"א ולפי מה שנתבאר שם הי"ל מקום לדקדק בדברי הרד"ק הנז' בשנו"תו את טעמ"ו אמנם נח"ץ ינח"ץ איש אשר כמוני לעת עתה והיום קצרה.

ד

דין ג'. וזו בדיקתה שלא יאכלוה אלא צלי וכו' מוכח דסבר מרן כמ"ש הרב הגדול בעל באר שבע בתשובותיו סי' ל"ד דף ע"ז (דפוס פפד"מ) וכמ"ש הרב ש"ך ועמ"ש אני בעניי לקמן סי' קי"ו אות ו'.

סימן סא

שיורי ברכה

א

דין יו"ד. ונותן הדמים וכו' בתשובות מרן הנדפסות עתה יש תשובה סי' י"ו על מה שהיו נותנין פרוטה לכהן בעד המתנות וזו התשובה היא להרב מהר"י קורקוס ואינה מתורת מרן וכמ"ש במח"בר אות י"ט.

ב

דין י"א. הצנועים מושכין וכו' עמ"ש הרב דרישה והרב ט"ז ועמ"ש אני בעניי על דבריהם באורך בס' הקטן פתח עינים על יומא דף ט"ל בס"ד.

ג

דין י"ט. ולא בבכור עמ"ש הרב כנה"ג בתשובותיו סי' צ"א עש"ב.

ד

דין כ"א בין בחוצה לארץ וכו' עיין תשובת הרב הגדול מהר"ר יוסף צאייח בזה הובאה בס' אבקת רוכל תשובות למרן הקדוש סי' יוד. ועמ"ש הרב כנה"ג בתשובותיו סוף סי' צ"ד.

ד [ב]

דין כ"ג. לויים ספק אם חייבים במתנות וכו' עמ"ש ה"בח והרב פר"ח השיגו ועיין במש"ל פ"ט דבכורים ובמ"ש אני הצעיר בספרי הקטנים שער יוסף נ"ז ופתח עינים על שבת דף נ"ו והוא בדף מ"ב ע"כ ועיין בכנה"ג.

ה

דין כ"ה. השוחט לכהן וכו' והמשתתף וכו' אם יושב עמו בבית המטבחיי' וכו' עמ"ש הרב כנה"ג בתשובותיו סי' צ"ה וסי' צ"ו.

ו

דין כ"ט חוץ ממתנותיה וכו' עמ"ש הרב כנה"ג בתשובותיו סי' צ"ב.

סימן סג

שיורי ברכה

א

דין א'. וכבר אסרו חכמים כל בשר הנמצא בשוק וכו'. הרב פר"ח ס"ק ג'. דף מ"ז ע"ד הביא מאי דאמרו בש"ס דרב חזייה למאן דמחוור רישא וכו' אסיק תרין וכו' אסרינהו תרוייהו וכתבו התוס' דאי לא אסיק אלא חד לא היה אוסר והשיג על התוס' מהירושלמי פ"ז דשקלים ע"ש באורך. ורואה אני דגם הריטב"א בחי' כתב כדברי התוספות. ואולי יש לישב הירושלמי דשאני התם דשכחו והלך אבל התוס' והרי"טבא מיירו כשהיה שם. ובש"ס דקאמר אזל אייתי סילתא היה למקום קרוב מאד ורב היה רואה. ואתה תחזה להרב קרבן העדה שם פ"ז דשקלים דנעלם מהרב ז"ל פירוש ענין הירוש' והפירוש הוא כמו שפירשו הרב פרי חדש מיסוד הרב מהר"ם די לונזאנו ז"ל במעריך וצריך לראות באחרונים.

ומ"ש הרב פר"ח בתחילת ס"ק ג' על רש"י בליקוטיו לי"ד (אחר ה' חנוכה) הורה גבר מ"ש עוד רש"י דף צ"ה רב הונא סבר לה כרב בהעלמה ולא ק"ל כוותיה בהא.

סימן סה

שיורי ברכה

א

דין א'. הגהה. וחתוך לתחת פי' שצריך שיניח מקום החתך למטה כמ"ש הטור וטעמא כדי שיזוב הדם. ומה שציין הר"ן בשם הראב"ד לא נהירא דמ"ש הר"ן בשם הראב"ד היינו מ"ש הש"ע בסעיף שני. ותו דאין הלשון סובל זה. הרד"ק בהגהותיו כ"י:

ב

דין ח'. הגהה. צריך לשבור ראשי העצמות וכו'. כן כתבו הרקח והגהות אשרי וכ"כ שבלי הלקט הלכה למעשה לאסור דיעבד כמ"ש מרן בב"י וכ"כ מהרי"קש בהגהותיו. ומי שהורה להקל בזה כתב הרב שבות יעקב ח"א סימן ז"ן כבר מילתיה אמורה בכיוצא בזה מהמרדכי שראוי לנדותו. ולכן יש להזהיר למפקפק הזה לחזור בו ולומר דברים שאמרתי לפניכם טעות הן יעויין שם.

סימן סו

שיורי ברכה

א
דין ב'. מותר לאכול בשר חי בהדחה בלי מליחה וכו' עיין מה שכתבו התוס' בשבת דף קכ"ח ומה שכתב הרמב"ם כפ"ו מה' שבת דין י"ו. כן מצאתי הגהה כ"י.

ב
דין ג'. השובר מפרקתה וכו'. הגהה. ונהגו להחמיר וכו' עיין מה שכתב הרב המובהק אב"ד ור"מ דקק"י תונס מהר"ר יצחק לומברוזו ז"להה בחידושיו אשר נדפסו עתה ממש בספר בני יוסף לכמהר"י הכהן טנוג"י נ"ע בדף מ"ו ע"ב יעויין שם דברי קדשו:

סימן סח

שיורי ברכה

א
דין ט'. הגהה ואם לא הדיח בית השחיטה וכו' עמ"ש גדול הנאמר הרב מהרי"ל בחידושיו בס' בני יוסף דף מ"ו ע"ג.

ב
דין יו"ד. אין מולגין וכו' עמ"ש הרב מהר"י לומברוזו בחידושיו הנקרא זרע יצחק ונדפסו בסוף ספר בני יוסף לכמהר"י הכהן טנוג"י דף מ"ו ע"ג.

ג
די בקליפת העור וכו' משום דעירוי מכלי ראשון אינו בולע יותר מכדי קליפה וכו' לקמן סימן צ"ד בהגהה ע"ש ובפר"ח. וכפי זה אם עירה התבשיל של איסור מכלי א' לכלי כשר אם דרכו של אותו כלי התחתון להשתמש בו בשופע תמיד מותר לבשל דמסתמא איכא ס' נגד הקליפה אבל אי לפעמים משתמשין בדבר מועט אסור משום גזרה כדלקמן סוף סימן צ"ט. הגהה כ"י לרב חביבא הרב מהר"ר אליהו ישראל ז"להה.

סימן סט

שיורי ברכה

א
דין ל"א. בשר שנתבשל בלא מליחה וכו' ראיתי בפסקי דינים כ"י להרב הגדול כמהר"ר שלמה עמאר ז"ל אב"ד ור"מ בעיר גדולה לאלהים ק"ק מרואיקום יע"א ברור שלפני פנינו שכתב וז"ל דע שבזמן הזה כמה בני אדם טעו בזה ומצריכים ס' וסומכים עמ"ש בש"ע סי' ס"ט דין י"א בשר שנתבשל בלא מליחה צריך שיהיה בתבשיל ס' כנגד אותו בשר ואז

הכל מותר ודבר זה טעות בידם דהתם מירי שנתנוהו במים שאינם רותחים ומתבשל אבל בזמן הזה כל בני אדם נותנים אותו במים רותחים והוי חליטה ומנהג זה נזכר בש"ע דין י"ט וז"ל אחד שנמלח הבשר והודח מותר ליתנו אפילו במים שאינם רותחים ויש מי שמצריך ליתנו במים רותחים ע"כ ומנהג העולם כמת ליתנו במים רותחים ואינו אלא חומרא בעלמא ומאחר שהכל נותנים אותו במים רותחים הוי חליטה ומותר. וכן מבואר בש"ע גבי כבד סי' ע"ג דין ב' אם חלטוהו ברותחין מן הדין מותר לבשלה אלא שהגאונים אסרו לעשות כן לכתחילה ובדיעבד מותר. הרי שאפילו הכבד שיש בו. רבוי דם אם חלטוהו בדיעבד מותר. וכתב הרב ב"י באותו סימן וז"ל בא"ח כתוב על בשר שנתנוהו בקדרה בלא מליחה וערב שבת היה והתירוהו משום דוחק מתרי טעמי חדא שהמים רותחים והוי"ל כחליטה ועוד שכתב הראב"ד הבשר שלא נמלח במאי דנפיק מיניה משערינן אפילו אין המים רותחים דדבר מועט הוא ובטל בס' עכ"ל הרי שהורה הלכה למעשה להתיר ואע"פ שכתב משום דוחק נראה דהרב ש"ע אינו מסכים בזה שהרי גבי כבד לא הזכיר שום דוחק. ואע"פי שכתבו הפוסקים אין אנו בקיאים בחליטה היינו לכתחילה אבל בדיעבד שרי כמ"ש הרב ב"י סימן ע"ג וז"ל ובאמת יש לתמוה מה בקיאות יש בחליטה. וכיון דמדינא שרי לא גזרו הגאונים אלא לכתחילה ונראה ברור מזה דבדיעבד מותר בלי שום דוחק. וכפי זה כל מה שנזכר בפוסקים בשר שנתבשל בלא מליחה היינו כשיתנוהו במים צוננים. ודע שטעמו של הראב"ד שכתב דבמאי דנפיק מיניה משערינן לפי שהחתיכה בעצמה היא מותרת והדם הוא מיעוט ולא אמרו בגמרא דמשערי' בכלה אלא כשהחתיכה כלה אסורה או גבי כחל שיש בו גומות מלאות חלב והוי דבר מרובה עכ"ל הרב מהר"ש הנז':

ואני בעניי כתבתי בפרט זה והבאתי דברי מרן הב"י בסימן ע"ג בשלמות. ומשם בא"ה דיש לדקדק קצת על הרב הנז' במה שהביא דברי מרן סימן ע"ג ושם הבאתי דברי הרי"טבא שכתב יכדבר הרב מהר"ש הנזכר דבדיעבד אם נתנו בשר שלא נמלח בקדרה רותחת מאד מותר אם עשה בשוגג ע"ש והבאתי דברי שבלי הלקט. וגם דברי האחרוני' על זה כמו שתראה בספר הקטן מחזיק ברכה סימן ע"ג אות י"ד ע"ש באורך:

גם בספר הקטן הנזכר בהלי' פסח סימן תס"ז אות יו"ד זכרתי הוראת הרב מהר"ש הנזכר מפי השמועה על חיטה שנמצאת בתבשיל של אורז בפסח ע"ש. ושם כתנתי דהאחרונים מחמירים ע"ש באורך:

ולכל הדברות צריך שיהיו רותחים מאד ואם ברור הדבר שהיו המים רותחים מאד ויש דוחק כגון שהוא ע"ש יש להקל ודוק:

ב

דין י"ב. בשר ששהא ג' ימים וכו' כתב בספר גור אריה שהר"ר יהודה מויניציא התיר בשר ששהא ג' ימים לתת אותו במים פושרים כדי שיתעורר הדם ויצא עכ"ד ואין לסמוך על זה כלל. וכן כתבו האחרונים דאפילו שיתנוהו במים פושרים לא מהני:

ג

ואחר שצלאו לא יבשלנו וכו' הרמ"ע מפאנו סי' קי"ג כתב אנו מתירין לבשל אחר שנצלה יפה מדין כ"א ורואים אנו שהדברי' ק"ו עכ"ל וכתב עליו הרד"ק בהגהותיו כ"י אין כאן ק"ו דדוק' התם כשלא נתיבש הדם מהניא הצליה להוציאו כלו לכן מותר לבשל הבשר אח"כ אבל בבשר ששהא ג' ימים בלא מליחה דנתיבש דמו איכא למיחש דאפילו על ידי צליה לא יצא כלו ויצא אח"כ ע"י בשול וכמ"ש האחרונים ומ"מ לצורך סעודת מצוה אין להחמיר באסור שלא נזכר בגמרא עכ"ל ודבריו ברורים במה שהקשה על הרמ"ע ואינו יודע איך הרב כנה"ג הגהת ב"י אות ר' שהזכיר סברת הרמ"ע לא הקשה על סיום דבריו. ושם בספר כנה"ג אות כ"א מבואר שיש לסמוך על המתירים לכבוד שבת לבשלה אחר צליה דבבישול יכול לעשות מטעמים רבים. וכמ"ש הרד"ק הנזכר להתיר לצורך סעודת מצוה. וכן עיקר:

ד

דין י"ג. ואם שרו אותו במים תוך שלשה ימים וכו' במחזיק ברכה אות ט"ל הבאתי תשובת הרב דבר שמואל סימן ש' דמלמד זכות על המשהה ג' ימים שלישיים על ידי שריה אחרת וכו' ע"ש ועתה ראיתי בהגהות גור אריה שכתב דמ"כ שאין להשהותו ג' ימים בשריה שנית וכן בעיר מנטובה המנהג לאסור לכתחילה ולהתיר דיעבד ע"ש:

סימן עג

שיורי ברכה

א

דין א'. הכבד יש בו רבוי דם וכו' עמ"ש הרב מהר"י לומברוזו בזרע יצחק הנדפס בס' בני יוסף לכמהר"י הכהן טנוג"י דף מ"ו ע"ד:

ב

דין ו'. הגהה מיהו הכבד עצמה אסורה וכו' והרב פרי חדש כתב דהכבד מותר וכן עיקר וגדולה מזו תראה פ' כל הבשר דף ק"ו ע"ב בתוספות ד"ה כברא מה אתון ביה וכו' דיש

מי שסובר דדם הכתב קיל טפי מדם שאר האברים דהא כבד כלו דם הוא ורחמנא שרייה ועש"ב הרב מהר"ר דוד קורינאלדי בהגהותיו כ"י:

סימן עה

שיורי ברכה

א

דין א'. הגהה. אם לא נגמר חלבון שלהם רק החלמון לבד צריכים מליחה וכו'. הרב פר"ח ז"ל ס"ק י"א כלל רבינו ירוחם בהדי הרשב"א והר"ן וכו' ומוכח מדבריו דגם רבינו ירוחם ס"ל דכשלא נגמר החלבון ג"כ דינו כבשר. ואיברא דכן מוכח מדברי מרן בב"י סימן פ"ז דאחר שהביא דברי הר"ן שכתב דביצים גמורות היינו שיש להם חלבון וחלמון וכה"ג לא בעו מליחה כתב עלה וכ"כ רבינו ירוחם בנתיב ט"ו אות כ"ב שאם אין לה חלבון עדיין בשר היא וטעונה מליחה עכ"ל מרן ז"ל הרי דהשוה רבינו ירוחם להר"ן כמבואר: **ברם** זו היא שקשה על מרן ז"ל ועל הרב פר"ח דגריר אבתריה שהרי רבינו ירוחם שם בנתיב ט"ו אות ב' מה שכתב זה לשונו. כתב הרשב"א השוחט תרנגולת ומצא בה בציים גמורות אין צריכים מליחה שלא אסרה תורה דם ביצים ואם אינם גמורות הן הגוף התרנגולת וצריכים מליחה ובציים גמורות כל שיש לה חלבון וחלמון אין לה חלבון עדיין בשר היא וטעונה מליחה וי"א שאינה גמורה עד שתגמר קליפתה הראשונה ותתקשה והראשון נראה עיקר עכ"ל רבינו ירוחם והרואה יראה שזה הלשון כלו הוא מועתק מהרשב"א בס' תורת הבית הקצר בית ב' ש"ג דף י"ד ע"ב דפוס קרימונה ע"ש (ובסוף הלשון בת"ה כתוב קליפתה החיצונה וזה כונת נסחת רבינו ירוחם שהרי כתב ותתקשה) וא"כ מה שכתוב ברבינו ירוחם והראשון נראה עיקר הם דברי הרשב"א ככתוב בס' תה"ק הנזכר ורבינו ירוחם לא כתב מדנפשיה כלום. ואם נפשך לומר ומה כל החרדה הזו הן לו יהי שהם דברי הרשב"א הרי הביא' רבינו ירוחם ושתיק משתק אלמא ס"ל כותיה. שמענה ואתה דע לך דעל כרחך רבינו ירוחם לא סבר בכל כהרשב"א שהרי באות כ"ח בדיני בב"ח כתב וז"ל השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותר לאכלן בחלב וכו' ופירש"י שנגמר החלמון וכו' וכ"כ הרא"ש וי"מ שנגמרו בחלבון וחלמון וראשון נראה עיקר עכ"ל הרי דרי"ו גלה סודו דסבר כרש"י והרא"ש דלא בעי חלבון דלא כהרשב"א ומוכרח דבאות כ"ב הביא דברי הרשב"א להורות דדין מליחה תלוי ג"כ אם הם גמורות אבל לענין פירוש גמורות סמך על מה שגילה דעתו בעיקר דין המבואר בש"ס לגבי בשר בחלב שכתבו באות כ"ח ותימה על מרן דבסמוך הביא דברי רבינו ירוחם שבאות כ"ח

ועדיין לחלוחית הדיו קיימת ואיך כתב בשמו להפך והם דברי הרשב"א ולא דבריו. וכפי מאי דסבר דרבינו ירוחם סבר כן אמאי לא קשיתיה דדבריו סתרא"י נינהו. שוב ראיתי להרב כנה"ג הב"י אות ט"ו שכתב וז"ל וכ"כ רבינו ירוחם וכו' ע"ש לשון חיבורו וצ"ל דלא ס"ל לרי"ו כרשב"א דאין לה חלבון אף על גב דיש לה חלמון דעדין בשר היא דהא לעיל בסמוך הביא הרב ב"י דבריו דס"ל כרש"י דבחלמון לבד מותר לאכלם בחלב. מצאתי הגה כ"י לה' עזריה יהושע. וזה א"א שהרי רי"ו שם הביא שם סברא אחרת שאינה גמורה עד שתגמר קליפתה הראשונה ותתקשה וכתב והראשון נראה עיקר אלמא ס"ל כן מסברא דנפשיה עכ"ל:

ועם האדון הסליחה דדברי הרב מהר"ר עזריה ז"ל נראין אמיתיים והן הן הדברים שכתבנו בעניותנו אלא שקצר מאד וזה גרם שהרב כנה"ג ידחה דבריו. וגם הרב מהר"ר עזריה לא הקשה על מרן ז"ל דבדבריו ממילא תמ"ה תמ"ה יקרא. ומה שדחה הכנה"ג שרי"ו הביא סברא אחרת וכתב והראשון נראה עיקר. נעלם ממנו שהכל לשון הרשב"א בת"ה הקצר כמש"ל אלא דהרב ז"ל לא הוה בידיה כידוע. ומה שחשב לתרץ הכנה"ג בזה ע"ש כבר הוא דחאו ואין צורך להאריך עוד:

סימן עו

שיורי ברכה

א

דין א'. הצלי א"צ מליחה וכו' עמ"ש הרב מהריי"ל בחידושיו שנדפסו בספר בני יוסף חדש דף מ"ו ע"ג:

ב

גבינה קרה לחה שנפלה על הצלי חם הגבינה צריכה קליפה מפני שבלעה מי הבשר דאע"ג דגבינה לא פלטה מ"מ בולעת טעם בשר. הרב חוות יאיר סי' ק"א בתוך התשובה דף ק' ע"א:

סימן פ

שיורי ברכה

א

דין א'. חיה טהורה וכו' נתנו סימן בקרנותיה וכו' עמ"ש הרב מהר"י לומברוזו בזרע יצחק שבס"ס בני יוסף דף מ"ז:

ב

הרב פר"ח ס"ק ב' שקיל וטרי על סוגית שבת גבי מאי הוי עליה דתחש ומקהה בה אקוואתא והביא דמינים טמאים יש בקרן א' והאריך בזה ועמ"ש מורי הרב ז"להה בס' הבהיר נחפה בכסף דף קפ"ד ומ"ש אני הדל על דבריו ועל הרב פר"ח בספר הקטן ברכי יוסף א"ח סימן תקפ"ו בס"ד ועמ"ש הרב בכור שור ולעת פנאי אעמוד על דבריו:

ג

הרב שיירי שם בא"ח כתב דרא"ם מין טמא והפר"ח שם א"ח סי' תקפ"ו השיגו ונדפסו מחדש תשובו' הרב כנה"ג ובי"ד סימן קע"ט והרב עצמו דין הוא הד"ר ממ"ש בשיירי ועל כל פנים לא זכר הרב ז"ל דברי התוספו' בזבחים דף קי"ג שהביא דבריהם הפר"ח :

סימן פא

שיורי ברכה

א

דין ו'. מותר לחזור ולינק עד סוף כ"ד וכו' מוכח דכיון דפירש אינו מותר אלא עד כ"ד חדש ודוקא אם לא פירש מותר עד ד' וה' וכמ"ש מרן בב"י. והרב מהרי"י מילר כתב דמסתמות הפוסקים משמע דאין חילוק ורצה להגיה בדברי הרמב"ם דהיינו להחליף הדברים ולו מצא עזר מס' יריעות עזים והובאה תשובתו בספר שבות יעקב ח"א סימן נ"ט. אך הרב המחבר שם דמה דבריו ומצא סמך לדברי הרמב"ם וגם סמ"ג כתב כדבריו וחלילה להקל נגד דבריהם ע"ש גם הרב יד אליהו סימן צ"ב הביא ראיות לדברי הרמב"ם ע"ש ועיין מ"ש עוד בהא דד' וה' שנים ולהרב מגילה ספר לאוין קל"ב דף ס"ג:

ב

הגהה. לא יניקו תנוק מן הכותית אם אפשר בישראלית וכו'. הכי מסיק הרי"טבא בחידושיו סוף פ' חרש וריש פ' אין מעמידין וכ"כ מהרש"ל בים של שלמה סוף פ' משר ע"ש:

ג

דחלב כותית מטמטם את הלב וכו' כן כתב מהרש"ל סוף פ' חרש סי' ז' דכתבו המקובלים שאכילת שקצים ודומיהם מטמטמין הלב והשכל ע"ש ורבינו בחיי פ' משפטי' כתב דבשר בחלב מטמטם הלב ונ"ט על פי הטבע ע"ש. והרב בית דוד סימן כ"א פשפש ולא מצא הא דטמטום הלב ועיין מ"ש אני בעניי בקונטריס פתח עינים שם בפ' אין מעמידין:

ד

ומוליד לו טבע רע וכו' הרשב"א בחידושיו סוף פרק חרש והביאו הר"ן פ' אין מעמידין כתב דישראל הם ביישניה ורחמנים וכשיונק מן הנכרי' מוליד לו אכזריות ועזות כמותן אך הריי"טבא בחידושיו ס"פ חרש ופ' אין מעמידין כתב דחלבן מאכילי' שקצים וכיוצא ומוליד טבע רע ואכזריו' ועיין מה דהביא הרב בית דוד מרש"י פ"ק דסוטה וע"ש מה שכתב:

ה

וכן לא תאכל המנקת אפילו ישראלית וכו' עמ"ש מור"ם בתור' חטאת כלל ס"ה ע"ש ובמנחת יעקב ובית דוד ובספר ארח מישור סביב הר"מ:

ו

לעיל דין ב'. ונמצא טריפה וכו' יש מקומות דרוב הבהמות הם טריפות והבודק לא יכשיר א' מעשרה ואפ"ה מגבנין גבינות מחלבן ולא היה אדם שערער. ונראה דסמכו דרוב הטריפות אינן מעיקר התלמוד ואיכא נמי כמה טריפות דבעו בדיקה ולא בקיאינן וכמ"ש הרב פר"ח סי' ט"ל ס"ק ג'. הגהה כ"י לרב רחומי הרב כמהר"ר אליהו ישראל ז"לההה:

סימן פג

שיורי ברכה

א

דין א'. סימני דגים מפורשים בתורה כל שיש לו סנפיר וקשקשת וכו' ובדין ג' כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר וכו'. דג סאקנקור. כתב הרב מהר"י חאגי"ז בהלכו' קטנות ח"א סימן רנ"ה דיש לו קשקשת ואין לו סנפיר אך יש לו ידים ורגלים ומסיק שהוא טמא. גם בח"ב סימן ה' הוסיף דאף אם יש סנפיר טמא כיון דיש לו ידים ורגלים ובודאי שהוא בורח ליבשה מידי דהוה הא דתנן פי"ז דכלים כל שנים טהור חוץ מכלב הים וה"ה זה ע"ש באורך:

ולי ההדיוט נראה דהגם דחזינן דאין לו סנפיר אין לומר דידיו ורגליו במקום סנפיר ולית ליה סנפיר ואינו נכלל כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר. דשאני הכא דיש לו ידים ורגלים ודוקא סנפיר טהור. דהרי כתבו הריי"ף והרא"ש והרשב"א דתורא דימא אסיר חמרא שרי כללא דמילתא כל דאית ליה קלפי שרי ומוכח דכללא דכל שיש לו קשקשת הוא אף אם יש לו ידים ורגלים ובקשקשת סגי ובודאי שהיה לו סנפיר כמ"ש הרב פר"ח

בדג שטי"נקוס מרי"נוס כמו שתרא' במאי דכתיבנא בעניותין בנדפס אות ז' ואות ט' ע"ש באורך וכ"ש אם יש לו סנפיר נראה בפשיטות דמותר ודוק:
אחד זמן רב נזדמן לידי ספר קרבן מנחה להרב הנז' וראיתי שם סי' קי"ז שהאריך בזה וצריך להתישב עוד בדבר:

ב
דג שיש לו סנפירין ארוכים מראשו ולמטה שחופים את רובו כחגב והם עשויים לפרוח בים ואין בהם נוצה ולפעמי' פורח למעלה מן המים אם יהיה לזה קשקשת טהור. הרב קרבן מנחה שם עש"ב:

ג
דין ז'. קרבי דגים וכו' עמ"ש הטור ומ"ש הרדב"ז בחדשות דפוס אשכנז סימן תק"ץ ע"ש:

ד
דין ט'. בין שנמצא דרך בית הרעי וכו'. בנדפס אות ח"י הבאתי. כלל הגהת דרישה דהיכ' דתני תנא בין בין אין לומר זו ואצל"ז וכתבתי דשמעתי מקשים משילהי ר"ה ע"ש ואחר זמן רב אתאן למבדיק בכתבי חושבנ"י ומצאתי אשר אנכי העירותיהו זה שנים רבות וכתבתי קצת ישוב. ועתה נדפס בקונטריס אחורי תרעא (בסוף דברים אחדים) סוף דף ק"ע בס"ד ע"ש:

סימן פד

שיורי ברכה

א
דין ח'. כל מיני פירות וכו' עמ"ש הרב מהר"י לומברוזו בזרע יצחק אשר בס"ס בני יוסף הנדפס עתה חדש ממש דף מ"ז ע"א:

ב
אין להשגיח במה שכתב הרב גו"אל בס' גור אריה בהגהותיו להתיר התולעים הנמצאים ברווי"ליה וכד נאים ושכיב אמרה. הרב דוד קורינאלדי בהגהותיו כ"י והאריך בזה:

ג
דין י"ד. הגהה והשאר מותר וכו' כתב הרב ט"ז דהטעם משום ס"ס ס' יש תולעת ואת"ל יש שמא נימוח בשעת אפיה. ולפי מ"ש מהרשד"ם ושאר אחרונים דאין לעשו' כדי להביא הדבר לידי ס"ס ה"נ אסור. וכדעת הרשד"ם יראה דס"ל להרשב"א ופסקו לעיל בש"ע בדין עבר ובשל תוך י"ב חדש וק' דהוי"לל יבשל לכתחילה כיון דאיכא ס"ס אלא

מוכח דסבר דאין להביא הדבר לידי ס"ס אך מדברי המרדכי שהביאו הש"ך והפר"ח סוף כללי ס"ס שהביא ראיה מההיא דפ' א"ט דאע"ג דאיכא ס"ס לא עבדינן עובדא נראה דפליג בהא דאל"כ מאי תלמודא שאני ההיא דע"י מעשנו בא לס"ס אלא ודאי דלא ס"ל הכי שוב ראיתי למהרי"מט שדחה ראיה זו בכך ולי פשיטא דהמרדכי לא ס"ל הכי. הגהה כ"י לרב רחומי הרב כמהר"ר אליהו ישראל ז"ל ודרך אגב אתיא זכירה סמך למ"ש בעניותי בעד הרב עזריה יהושע והבאתי דבריו בעין זוכר מערכת סמך אות ט"ו דיש חסידות לפרוש מס"ס ודוק כי קצרתי:

סימן פו

שיורי ברכה

א

דין ג', ביצת נבילה וטריפה וכו' ואפילו נתערבה באלף וכו'. כבר תמהו הרב ט"ז והרב ש"ך והרב פרי חדש ושאר אחרונים על מרן אין פסק דאפילו נתערבה באלף כלן אסורות והוא כדעת הטור ודעמיה ואילו לקמן סי' ק"י פסק כהרמב"ם דדבר שבמנין בטל אפילו את שדרכו לימנות:

ולא תעזוב נפשי לשאו"ל שבסגנון שכתב הר"ב ט"ז יש להרגיש שכתב וז"ל ואפילו נתערבה באלף וכו' הטעם דהוי דבר שבמנין ותימה על מחבר ש"ע שבסי' ק"י פסק דדבר שדרכו למנותו תמיד בטל עכ"ל ודבריו אינם מכוונים שהרי סברא זו שכתב מרן היא סברת ס' התרומה ודעמיה דפסקי כר"ל דאמר כל שדרכו לימנות ומשום הכי ביצה אסורה אף דזמנין אינה נמכרת במנין כמ"ש בש"ס בריש ביצה. אמנם לדעת הפוסקים כרבי יוחנן דאת שדרכו לימנו' ביצה בטלה דצריך דבר שתמיד ימכר בענין. ומור"ם לקמן סימן ק"י בהגהה פסק כמ"ד את שדרכי לימנות ומרן שם פסק כהרמב"ם דז' דברים לבד אינן בטלים כרבנן ור' עקיבא. והשתא הא דביצה אסורה קשיא בין למרן בין למור"ם ואמאי הרב ט"ז דקדק וכתב דהקושיא היא לש"ע שפסק דדבר שדרכו למנותו תמיד בטל והלא קשה גם למאן דפסק דדרכו לימנות תמיד אינו בטל דביצה אין דרכה תמיד לימנות והקושיא למרן היא ביותר שפסק דאפילו את שדרכו לימנות תמיד אינו בטל. וכן הרב ט"ז עצמו בסימן ק"י עמ"ש מור"ם שם וי"א דכל דבר שבמנין היינו שדרכו למנותו תמיד אינו בטל כתב וז"ל היינו כר' יוחנן בגמ' אליבא דר"מ דס"ל את שדרכו לימנות שנינו פי' שלעולם אין מוכרין במנין משא"כ ביצה שפעמים הם מוכרים סל מלא ביצים וכו' עכ"ל אלמא דלמו"רם ביצה בטלה וא"כ ק' גם על מור"ם איך לא הגיה בדין זה:

הן אמת שהרב ט"ז סיים שם והאידנא הוי ביצה דבר שמוכרים תמיד במנין וכו' ע"ש ואפשר דמשו"ה לא הקשה הט"ז למור"ם וכן תירץ הרב פר"ח למור"ם בדין זה ע"ש. אמנם ק' דלא אפשר לתרץ כן בעד מור"ם דמדבריו בתורת חטאת ריש כלל מ"ב ובכלל ס"ג מוכח בהדיא דסבר דביצה בטלה כאשר יראה המעיין וא"כ הו"ל להגיה בדין זה וכמ"ש הרב ש"ך:

ואחר זמן ראיתי להגאון מהר"ר חיים בצלאל בספר ויכוח מים חיים שכתב בכלל מ"ב וז"ל ומ"מ נראה דטוב להחמיר וגם הרב עצמו שכתב בסוף ודעת הטור י"ד כדעת העטור משמע קצת שחזר להסכים שדעת העטור הוא עיקר דביצה אינה בטלה עכ"ל וק' דאין כאן חזרה שהרי שם בת"ח כלל ס"ג כתב וז"ל לדעת ר"י והרמ"בם ביצה לא חשיבא ובטלה וכתב ב"י בשם א"ח דלזה הסכימו רוב הפוסקים והכי נהוג כמו שנתבאר לעיל כלל מ"ב עכ"ל הרי דהרב מור"ם לא חזר. והרב בני חיי ומרב כנה"ג נדחקו לישב פסקי מרן ואין דבריהם מחוורין כאשר יראה המעיין ואין להאריך:

סימן פז

שיורי ברכה

א

דין יוד. הגהה. עוד הקיבה לפעמים מולחים אותו ומיבשים אותו וכו' מותר דמאחר דנתיבש הוי בעץ בעלמא וכו' מכאן התיר הרב שבות יעקב ח"ב סימן ע' דם תיש הנקרש ונתיבש ונוהגים לאכלו אפילו חולה שאין בו סכנה והליץ טוב על המנהג דכיון דנתיבש מאד עד שנעשה כעץ ואין בו לחלוחית אין בו איסור כלל כדינו של הרב שבלי הלקט שכתב מור"ם בהגהה זו ועוד האריך ע"ש. ומטעם זה התיר הרב לחם הפנים מי שהכניס ראש אצבעו בעין בהמה לרפואה ונתיבש מאד ומפקנא לית ליה על כן שלח אצבע בכלי חלב רותח ולא היה ס' ומותר החלב דעור העין היה יבש מאד כעץ עש"ב ועיין לעיל בפר"ח ס"ק כ"ב מה שהקשה על ר"ת ועיין בספר בני יוסף הנדפס עתה למהרי"ך טנוג"י ז"להה דף כ"ד ע"ג:

ב

דין י"א. אבל המעמיד בעור קבת נבלה וכו' עמ"ד בתשובות הרי"ף הנדפסות חדשות ממתה סימן שי"ט:

ג

הרב פר"ח סוף סי' זה יביא בפריו תשובת הרשב"א סימן קמ"ג על קדרת גוי שהעמידו בה חלב שחלבו גוי אם מותר להעמיד באותה קדרה חלב שחלבו ישראל והשיב דחלב שחלבו גוי אסור וכשמעמידו הגוי בקדרה הקדרה בולעת וכו' ובדיעבד מותר דסתם כלים אינן בני יומן וכו' ע"ש:

והרב מהר"ש הלוי אב"ד איזמיר בתשובותיו כ"י סימן ג' נשאל על יהודי שעשה גבינה בקדרה שעושי' בה גבינה הגוים ועשה בה היהודי גבינה בלא הגעלה כלל אך שעשיית הגבינה של היהודי היה בצונן ואחר שנעשה בה גבינה בצונן עשה קארי"שה בחמין וחזר לעשות גבינה בצונן וקארי"שה בחמין לשבעה וגם לשמנה פעמים זו אחר זו בתוך ז' או ח' ימים. והשיב הרב ז"ל תשובה שלימה ובירר שהגבינה צריכה פושרין וגם הכלי היה בן יומו ואייתי תשוב' הרשב"א הנזכר ושקיל וטרי בה ומסיק להתיר הגבינות וקארי"שאס ועל תשובתו כתב הרב הגדול מהר"ר גבריאל איספיראנסה אב"ד ור"מ בעה"ק צפת ת"ו והאריך מאד לפלפל בתשובת הרשב"א הנזכר והעלה להתיר הכל לפי שיש הפסד מרובה ושעת הדחק:

ד

באריכה שהובאה בנאד מצד הבשר התירה הרב הגדול מהר"ר אברהם סכנדרי ז"להה בתשובותו הרמתה הנה באה ונהייתה בשו"ת בית דינו של שלמה להר' מהרש"ל נר"ו הבא לידי מקרוב בי"ד סימן י"ד ע"ש גופא דעובדא ומ"ש הרב ז"ל ועמ"ש אני הדל בקונטריס מחזיק ברכה בסוף סימן זה:

ה

הוה ליה זה וזה גורס וכו' אם יש ס' ויש כח באיסור לבד להעמיד נחלקו האחרונים אם מהני זה וזה גורם להתיר כאשר עיניך תחזינ' מישרי' להרב כהנ"ג ולהרב פר"ח ושאר אחרונים. והרב האחרון חביב בפרי מגדים בחלק משבצות זהב ס"ק י"ג הכריע לאסור ע"ש ועיין מה שהאריך הרב לשון למודים ומסיק הכי דדוקא כשאין האיסור לבדו סגי להעמיד שרי:

ו

אפילו מחומצת כבר בהתר ונפל איסור לתוכה ויש בה כדי לחמץ אסור כמ"ש פר"ח ממשנה ערוכה ע"ש ובית לחם יהודה ודוק:

ז

לחם לבן שדרכן של נכרים בקצת ערי אשכנז להחמיץ הלחם במי חלב הנקרא מולקי"ין ושאר שמרי' מותר לאכלן הלכה למעשה מכמה טעמים. חקי דעת לחם הפנים. בית לחם יהודה ע"ש באורך:

ח

נרות חלב שהגוים מערבין חמאה עמ"ש בעניותי בנדפס אות ט"ו. ועמ"ש הרב שבות יעקב ח"א סימן ס' עש"ב ודוק. והן עתה ודחה השמש ס' שמן המר והם תשובות לרב נהוראי" סבא קדישא הרב המופלא חסידא ופרישא כמהר"ר מרדכי רובייו ז"להה וראיתי בי"ד סימן ב' האריך הרבה בזה ומסיק דנרות הללו יש בהם דין בשר בחלב גמור ע"ש באורך נפלאות מתורתו:

ט

חמאה שבשלו בקדרה של בשר בת יומא נשאל הרב שער אפרים בזה כמ"ש בעניותי בנדפס אות ט"ז ועמ"ש הרב שבות יעקב ח"א סימן ל"ח עש"ב:

סימן פח

א

דין א. אפילו בשר חיה ועוף אסור להעלותו על השלחן שאוכל עליו גבינה וכו' ה"ה איפכא גבינה אסור להעלות על שלחן שאוכל בשר בהמה חיה ועוף. ש"ך ואחרונים:

ב

כתבו האחרונים משם א"ז יש ליזהר שלא להדליק בחמאה כי לפעמים נוטף חמאה למאכל בשר והוי בשר בחלב והוא אסור בהנאה. וכתב על זה הרב בית לחם יהודה וז"ל ולא ראיתי נוהגין כן דא"כ אין להדליק בנרו' של שומן מה"ט שמא נוטף למאכל חלב וכל אחרונים לא הביאו הא דא"ז להלכה לנ"ל והרב פרי מגדים בשפתי דעת חילק דחמאה מהותכת בנר ויש לחוש שע"י נענוע ישפוך משא"כ בנר חלב עשוי כעין פתילה ולא חיישינן שמא יטיף עכ"ד. ואני שמעתי דבמקום שמדליקין בנר חלב רבים מיראי ה' אין מביאין על השלחן ולא בבית התבשיל נר חלב דכמה תקלות יוצאין. ואעפ"י שהוא פתילה זמנין דמטיף וכיוצא. וכן ראוי לעשות:

ג

אסור להעלותו על השלחן וכו' כתב הרי"טבא בחידושיו לע"ז דף ס"ז ע"א מהש"ס דבשר בחלב מפני שהוא התר בהתר ולא בדילי אינשי מיניה החמירו בו חכמים יותר

משאר איסורין וכשם שאסרו להעלות בשר וגבינה על השלחן וכן החמירו ברישא וכו' ע"ש ומוכח דבשאר אסורים שרי להעלותן על השלחן וכ"כ הר"ן פ' גיד הנשה בשמעתא דריחא דחומרא החמירו בבשר בחלב יותר משאר אסורין דמשום דלא בדילי אינשי שכל אחד התר בפני עצמו החמירו יותר משאר אסורין כמו שהחמירו בו שלא להעלותו עם בשר על השלחן משא"כ בשאר אסורין שאם אוכל עם הכותי על השלחן מעלה עליו יין נסך ושאר אסורין עכ"ל:

וחמו"תי ראיתי או"ר יוצא מפורש מפי כהן גדול הגאון הרב ש"ך דמייתי דברי הר"ן הנזכריי וכתב וז"ל מיהו ממ"ש הרא"ש בפירושו לנדרים סוף דף מ"א גבי המודד הנאה מחבירו אוכל עמו על השלחן לא חיישינן שיאכל עמו דכיון שהדירו מסתמא שונאים זה את זה טפי מב' אכסנאים וכו' משמע דאף בשאר אסורין דינא הכי וי"ל דנדרים כיון שאינו אסור אלא מצד נדרו חשיב כבשר וחלב שכל א' התר בפ"ע אבל בשאר איסורים מודה הרא"ש עכ"ל וכונת הרב ש"ך נראה דכל שנדר ואסר עצמו בדבר אחד ה"ל כבשר וחלב מחמת כי הדבר מצד עצמו מותר ואיהו ניהו דנדר לאסור איסר על נפשו. וכן תפסו בדעת הרב ש"ך הרב מנחת יעקב כלל ע"ז ס"ק כ"א והרב פרי חדש בפשיטות ע"ש. ואחזה אנכי להרב חגורת שמואל דהפליא על הרב מנחת יעקב דאין כונת הרב ש"ך אלא במודר הנאה דכל חד בדידיה שרי והוי ממש כבשר בחלב ועדיף אבל הנודר ממין אחד הו"ל כשאר אסורין ושרי עיין בדבריו באורך:

ועמו הסליחה דודאי כונת הרב ש"ך כדתרגמוה רבנן דבכל נודר קאמר אפילו נדר לאסור עצמו במין אחד מעלנא לית ליה על שלחנו חדא דהכי מזכח מדקדוק דברי הרב ש"ך שכתב דנדרים כיון שאינו אסור אלא מצד נדרו והו"לל דשאני מודר הנאה ומדנקט דנדרים כיון שאינו אסור אלא מצד נדרו מוכח דבכל נדר שהוא אוסר על עצמו דינא הוא דאסור כיון דדבר זה מותר גמור מן הדין. ותו דהאמרינן לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב וכ"ש להעלותו על השלחן וכמ"ש הרב פרי חדש. וכן נראה מדברי הרב שפתי דעת שהבין כן בדברי הש"ך ע"ש.

והנה הרב ש"ך מסיק דמודה הר"ן בלחם אסור דצריך הרחקה טפי ואין להעלותו על השלחן כי על הלחם יחיה האדם ותלמודו בידו דאמרינן ריש כל הבשר דף ק"ד ריש ע"ב חלת ח"ל דאי לאו דהיא דרבנן גזרינן העלאה אטו אכילה אע"ג דאסירא בפני עצמה אלא דבלחם שייך (למגור) [למגזר] טפי ואסור להעלות לחם איסור על השלחן והביאו הרב כנה"ג לעיל ריש סימן כ"ט וכן הסכים הרב פר"ח.

ואני בעניי מצאתי להרמ"בן בחידושי ע"ז הנדפסים מחדש על דף ס"ו ע"ב מהש"ס (דף מ"ה מהס') שכתב וז"ל ועוד שגזרו בבשר בחלב יותר משאר איסורין מפני שמקלין בו ולא פרשי אינשי מיניה הואיל וכל א' התר בפני עצמו אבל שאר איסורין בדילי אינשי מינייהו והרי כמה גדרים גדרו בבשר וחלב שאינו עולה על שלחן אחד משא"כ בשאר איסורים ואעפ"י ששנינו בחלת ח"ל נאכלת עם הזר על השלחן הא חלת הארץ אסור התם נמי משום דהתרא הוא לכהן וישראל בשל כהן אתי למטעי ולא מצינו כן בשאר איסורים אפילו בשל תורה שאם אוכל עם העכו"ם על השלחן מעלה עליו יין נסך ושאר אסורין ואין ישראל נמנע מלאכול עמו עכ"ל הראת לדעת דהאי מילתא דהרי"טבא והר"ן דבר זה רבינו הגדול אמרו הרמב"ן ז"ל ומאריה דשמשתתא גופה נרגש מההיא דחלת האור שנתקשה הרב ש"ך. איהו מותיב לה ואיהו מפרק לה. ולפי דבריו אין לחלק בין לחם לדבר אחר כדמסיק הרב ש"ו ונמשכו אחריו הרב כנה"ג והרב פר"ח. ובענין זה עמדתי בדברי האחרונים במה שכתבו הכא בדין זה ובמה שכתבו בא"ח סימן ת"ס בדין חמץ והיה לי משא ומתן בדבריהם. אדהכי והכי אתא א"ר ופסיק ולפי שעתא טיררא קסתי הוסג אחור.

ואחר זמן בא לידי ס' תורת יקותיאל וראיתי להרב נר"ו שכיוין בדעתו הרחבה לדברי הרמב"ן בההיא דחלת האור ומסיק דאין חילוק בין לחם למידי אחרינ' הפך הרב ש"ך ולא יכולתי לעמוד בדבריו הדק היטב. ועיין מ"ש הרמב"ן במלחמות פ' כיצד צולין בכלל השגותיו על הרז"ה בס' המאור ע"ש ודוק.

ד

שלא יבא לאכלם יחד וכו' עמ"ש הרב דינא דחיי לאוין דף קל"ג ע"ד ובכנסת הגדולה:

ה

דין ב'. בשני בני אדם וכו'. גם אדם יחידי אסור להעלות בשר בהמה חיה ועוף עם הגבינה על השלחן. כ"כ הרב בית הלל והביא ראיות. ואין צורך כי הדבר פשוט. וכ"כ הרב פר"ח בקונטריס אחרון שהוא פשוט:

ו

כגון שכל אחד אוכל על מפה שלו וכו' הגם דמתחילה חלוקים במפות ואח"ך הביאו גבינה ובשר אין צריך להכר אחר' הרב כנה"ג הגהב"י אות ד':

ז

ונותנים ביניהם פת וכו' לחם שלם ולא פרוסה. וראיתי להרב פרי מגדים בחלק שפתי דעת בסוף הסימן כתב וז"ל בית לחם יהודה בשם הלבוש דוקא פת שלם הוא הכרא ולא

ראיתיו אדרבא ממ"ש דלא יאכלו מפת משמע אפי' אינו שלם עכ"ל ונעלם ממנו שכן כתב הרב הלבוש בא"ח סי' קע"ג וז"ל או יפסיקו בלחם שלם ביניהם ולא בפרוסה שלא יאכלו ממנו ועל זה יבואו לטעות עכ"ל והביאו הרב כנה"ג בסימן הזה אות כ"א וכתב עליו ויפה כתב דפרוסת פת אין כאן הכר שדרך להיות בשלחן פרוסות פת אבל לחם שלם אין דרך להניחו בשלחן בשעת האכילה ומה שנוהגין עתה ליתן פרוסת פת להכי טעות הוא בידם עכ"ל וק"ק על הרב שפתי דעת איך לא עיין בכנה"ג ומה גם שהרב בית לחם יהודה סיים וכ"כ כנה"ג ע"ש:

איברא דמאי דדייק הרב שפתי דעת מדברי הרב הלבוש כאן שכתב דלא יאכלו מהפת וכו' דמשמע כי לא שלם הוא הוי דוקיא מעליא לכאורה. אמנם בהגלות נגלות דברי הרב הלבוש בא"ח יש לכוין הדברים וכן דברי הרב כנה"ג עם דברי הרב הלבוש בא"ח יש להסכימם יחד כאשר יראה המעיין ואין להאריך ודוק:

ח

כתבו האחרונים משם הרב בית יעקב סי' י"ב דמי שאכל בשר שצריך לשהות שש שעות לא ישב אכל מי שאוכל גבינה שמא יושיט לו והרב פרי מגדים בשפתי דעת כתב דאין נזהרין בזה וכולי האי לא גזרינ' ע"ש ס"ק ב' במשבצות זהב. וכן עיקר:

ט

הגהה כלי מלח לכל אחד בפני עצמו וכו' נכון לכל בעל הבית שיהיה לו שני כלים של מלח אחד לבשר ואחד לגבינה ומכ"ש דאין למלוח בשר במלח שנשתמשו בו לגבינ' או איפכ'. הר' כנה"ג אות א':

י

טוב כשמביאין דבר של גבינה בשלחן לסלק כלי המלח מהשלחן עד שיאכלו הגבינה. הרב הנז' שם:

יא

כשרוצים לטבל איזה דבר במלח לא יטבלוהו בתוך כלי המלח אם הוא דבר של בשר או גבינה אלא יקח מלח מהכלי בידו ויתן על הדבר. הרב הנז' שם:

יב

אין לטבול הכף בתוך כלי המלח ואח"ך לתחוב הכף במאכל. הרב הנז' שם:

יג

יש ליזהר שכשחותך בשלחן איזה דבר מבשר או גבינה שלא יהיו ניצוצות נתזין ממנו לתוך כלי המלח. הרב הנז' אות ט':

סימן פט

שיורי ברכה

א

דין א'. אכל בשר אפי' של חיה ועוף וכו'. דעת הרי"טבא בחידושיו (דף ט"ז ע"ב מהספר) דאפי' אכל חיה ועוף בתחילה מותר לאכול גבינה אחריו בין ביום בין בלילה אפי' באותה סעודה בלא קנוח ובלא נט"י. והגם שכתב שם שזה פסקן של דברים הלכה למעשה. הנה הרב ז"ל נמשך אחד סברת רבו הרא"ה ורבה דרביה הרמב"ן כמ"ש בבדק הבית דף פ"ב. אמנם העיקר כמו שפסק מרן והוא דעת הרמב"ם והרשב"א וסיעתם. וכן כתב הרב פר"ח שהעיקר כפסק מרן וכתב עוד הרב פר"ח דהכי משמע מהא דאמרינן בס' הזהר סוף פ' משפטים ר' ייסא שרי למיכל לתרנגולא וגבינה וחלבא אמר ר"ש אסיר לך ולא יהיב איניש פתחא לזינין בישין ומיהו אפשר לדחות דר' ייסא שרא למיכלינהו כחדא וכסברת ר' יוסי הגלילי א"נ אפשר דר' ייסא המוזכר בזהר איהו ניהו ר' יוסי הגלילי וכו' ומיהו מתני' נמי דייקא דלא כוותיהו דקתני העוף עולה עם הגבינה על השלחן דמשמע דאוכל גבינה תחילה ואח"ך עוף וכו' עכ"ל הרב פר"ח בקיצור. עיין בספרו באורך:

ומה דמייתי מס' הזהר מ"ש הרב דיש לדחות הוא האמת דלאכלם יחד קמיירי. ובנסחת דפוס חדש (שהדפיס מהר"ש בוזאגלו מוגה) הכי גרסינן ר' ייסא שרי למיכל תרנגולא בגבינ' או בחלבא גם ראיתי בס' אספקלריא המאירה שכתב דצ"ל ר' ייסא שאל שרי למיכל. ע"ש. והיא נסחא אמיתית דר' יוסא שאל בדרך שאלה מרשב"י אי שרי וא"ל אסיד לך ובזה נוחים הדברים. ופשיטא דאין ר' ייסא ר' יוסי הגלילי דהוא היה מורה להתרא ונוהגים כן במקומו וכמ"ש בחולין דף קי"ו ומהזהר מוכח דר' ייסא קבל דברי ר' שמעון ואחרי דברו לא ישנה ובריש אדרא רבא קבעיה בעשירי ואחר זמן רב נדפס זרע יצחק להרב מהר"י לומברוזו בסוף ס' בני יוסף דף מ"ז ע"ב ומשכן נפשו להעמיד דר' ייסא הוא ר' יוסי הגלילי ע"ש ולי ההדיוט פשיטא לי להפך כמ"ש והמעיין יבחר.

ומ"ש דמתני' נמי דייקא דלא כוותייהו דהרמב"ן והרא"ה דקתני העוף עולה עם הגבינה וכו' ק"ק על דבריו דלאו דוקיא הוא דלא נחית להכי כלל כמ"ש הוא ז"ל ותו דנקיט בסגנון ריש פרקא דקפסיק ותני הלכתא דכל הבשר. ותו לדידיה תקשי דאדדייק מתני דלא מיירי בהכי אמאי לא דייק מאי דתני אגרא עוף וגבינה נאכלים באפיקורן ולדעת הרמב"ם וסיעתו צריך לידחק מאד דלאו דוקא והכונה גבינה ועוף וזוהי שקשה בעיני הרמב"ן כמ"ש בשמו וא"כ לדידיה דנקיט כפסק מרן ומוכרח לידחק דוחק עצום בהאי דתני אגרא. היכי מצי לאשתעויי דמתני' דייקא דלא כהרמב"ן והרא"ה ודוק היטב:

ואנכי חזון הרבתי. להרב כנסת הגדולה בריש סימן זה שכתב וז"ל לא נתבאר בדברי הרי"ף ורש"י אי ס"ל דמאי דתני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן אי ר"ל אפי' עוף תחילה או גבינה תחילה ואח"ך עוף עכ"ל ועמ"ש בהגהת ב"י אות ג' ע"ש. ועם היות שהרי"ף מייתי מאי דתני אגרא ולא בי"אר עליה מידי משמע שהוא סובר דהויא בפשטה עוף (ואמ"ך נבינה) [ואח"כ גבינה] כדעת הרמב"ן דאי לא ה"ל לפרש דעוף וגבינה דמעיקרא קאמר כי היכי דמפרש בתר הכי מאי דאמר ר"נ בין תבשיל לגבינה דלא נדוק מינה דלא אתא ר"נ לאשמועינן אלא דמים אמצעיים חובה ע"ש ומדלא מפרש בהא דתני אגרא מידי מוכח דסבר דאף עוף תחילה ואח"ך גבינה קאמר וכמשמעות עוף וגבינה כדסבר הרמב"ן. וכן ראיתי להרב כנה"ג עצמו שכתב כן כדכתיבנא בספרו דינא דחיי לאוין קמ"א דף קל"א ע"ג דמשמע דהרי"ף בכל גוונא שרי כדברי הרמב"ן ע"ש:

תו יש להעיר על הרב כנה"ג שכתב דלא נתבאר בדברי רש"י אי הוי אפי' עוף תחילה וכו' דהרי רש"י כתב אהא דתני אגרא עוף וגבינה וכו' וקאמר הוא תני לה והוא אמר לה בלא קנוח ובלא נט"י ופירש"י בלא קנוח הפה שאם אכל זה ובקש לאכול זה אין צריך ליטול ידיו ולקנח עכ"ל עין רואה דפירש אכל זה ובקש לאכול זה דהיינו בין אכל בשר עוף ורוצה לאכול גבינה בין אכל גבינה ורוצה לאכול עוף והוא כדעת הרמב"ן ואין כתב הרב כנה"ג שלא נתבאר בדברי רש"י והכי חזינא להרי"טבא בחידושיו שהוכיח מדברי רש"י אלו דאפי' כשאכל בשר עוף תחילה ע"ש:

ב

לא יאכל גבינה אחריו עד שישהא וכו' נחלקו הראשונים בטעם השהיה דרש"י פירש משום דבשר מוציא שומן והוא נדבק בפה ומאריך בטעמו. אמנם הרמב"ם פ"ט כתב דהטעם משום בשר שבין השיניים. וכתב הטור דלדעת הרמב"ם לאחר ששהה כשיעור מותר אפי' נשאר בשר בין השיניים. וכאשר ירדוף הקור"א תמ"ה יקרא דמנה ליה לרבינו הטור לומר כן בדעת הרמב"ם והרי הרב העטור סבר כהרמב"ם דהטעם משום בשר השיניים ואפי' הכי כתב דאם חושש בשר בשיניו אף אחר ששהא צריך להוציא כמ"ש הרשב"א בשמו בחידושיו ע"ש ונראה דהרשב"א מסכים הולך בזה. ואמאי לא נאמר כן שזה דעת הרמב"ם:

ועוד זאת יתירה כבר האחרונים הקשו דאי אמרת דלאחר ששהה אין להשגיח בבשר שבשיניו צא ופרנס מ"ש בש"ס א"ל רב אחא בר יוסף לרב חסדא בשר שבין השינים מהו קרי עליה הבשר עודנו בין שיניהם ואי בתוך שעור השהיה מאי קמיבעיא ליה בין שיהיה בשר בשינים בין לא צריך לשהות השעור לדעת זה אלא מוכרח דאחר שיעור

השהיה בעי ופשיט דאיקר' בשר וזוהי שקשה למה ששיער הטור בדעת הרמב"ם והשתא יקשה על הטור שתים חדא דמכח זה הי"ל לומר שדעת הרמב"ם דגם אחר שש שעות להוצאה ניתנה האי בשרא דבשיניו. ואם רוח מבינתו הכריע דאין כן דעת הרמב"ם הו"ל להקשות עליו מהסוגיא כדבר האמור:

ונראה דהטור לא נעלם ממנו דדעת הרב העטור ודעמיה דאף אחר ששהה כשעור אי איכא בשר בין שיניו בעי לאפוקי ולפ"ז תתפרש בעיית רב אחא בר יוסף אחר השיעור אמנם כל זה איננו שוה לו לדעת הרמב"ם דאם איתא דהוא מפרש הכי בש"ס אמאי לא השמיענו כזאת בחיבורו דאם אחד שש שעות יש בשר בשיניו אז יסי"ר מוצ"א הבשר מבין שיניו אלא ודאי דסבר דכל ששהה שם שעות אין צורך להוציא הבשר דאין בו ממש והו"ל כמעוכל. וראיתי להרב דינא דחיי לאוון קמ"א דף ק"ל ע"ד שמכח הבעיא ופשיטותא הנז' תפס בדעת הרמב"ם דגם אחר שהיה צריך להוציא בשר שבין שיניו ומה שלא ביאר כך סתמו כפירושו דכיון דכתב דהשהיה משום בשר שבין השיניים סתמו כפירושו דממילא משמע דצריך להסיר בשר שבין השיניים עכ"ד ולי ההדיוט לא יגהה מזור דכיון דהא הוי בעיא בש"ס ופשטוה צריך הרמב"ם לכתבו דבמילתא דאסתפק בש"ס אין לומר סתמו כפירושו ומה גם דארחיה דהרמב"ם לאתויי כל דאיתמר בש"ס כנודע. ולכן תפס הטור בדעת הרמב"ם ז"ל דאחר השיעור א"צ להסיר בשר השיניים. וק"ק על הרב פר"ח דדחה דברי הטור בדעת הרמב"ם וכתב דבעיית הש"ס ודאי אחר השהיה וגם הרמב"ם סבר כן דצריך להוציא בשר השיניים אף אחד שם עש"ב ולא העיר דא"ה אמאי השמיט הרמב"ם דין זה מאחר דהיא בעיא ופשיטות בש"ס. וכן אם נפרש דהפשיטות דא"צ להסירו כמ"ש איזה אחרונים אכתי קשה דאמאי הרמב"ם לא כתב זה כיון דהוי בעיא בש"ס ופשיטות ועוד דאינו מתישב יפה בש"ס כאשר יראה המעיין:

ולישובא דשמעתא לדעת הרמב"ם רחש לבי דבר ושוב מצאתי להרב שפתי כהן בספרו הארוך הנדפס מקרוב כי טוב פתר אך מהודענא לקורא נעים שילמוד לשון הרב ש"ך שם לבד בלתי ההגהות אשר בין חצאי לבנה שהם מהרב המגיה. ועיניו תחזינה משרים שישוב הש"ך ברור ופשוט ומתישב יפה וניחא לפי דרכו אמאי הרמב"ם לא זכר מבעיא זו ופשיטותא גם ל"ק מה שדקדק הרב דינא דחיי שנכנס בדרך קצת דוגמא לזה. אך דרך הש"ך פשוט וכמו שסיים הרב שהוא פירוש ברור בגמ' למדקדק ושפתי כהן ישמרו דעת כאשר יראה המעיין. והרב המגיה השיא דבריו לדרך אחר ע"ש והדברים פשוטים וברורים למעיין ולא רציתי להאריך. ועיין מ"ש הרב גנת ורדים י"ד כלל א' בסימן טו"ב

בסופו והם דברים דחוקים. גם מה שהכריע לעיל כטעם הרמב"ם דהרי בסמוך זכר הש"ס בשר שבין השינים ע"ש דף צ"ט סוף ע"ב עמו הסליחה דאדרבא מפשטא דסוגיא נראה להפך דעד השתא לא איירי מבשר שבין השיניים וכמ"ש הרב דינא דחיי דף קל"ד ע"כ ע"ש ובע"ד.

והנה בהגהת סמ"ק סי' ר"ג כתב רב אלפס פירש שישהא שיעור שש שעות וכן משמע מתוך פירוש רש"י עכ"ל וכתב על זה הרב כנ"הג בריש סימן זה וז"ל ואני בעניי לא ראיתי גלוי מזה לא בדברי הר"ף ולא בדברי רש"י דאפשר דהם מפרשים סעודתא אחריתי כדברי התוס' בסלוק שלחן וברכת המזון וכן ראיתי לדמשק אליעזר כתב דאפשר דהרי"ף ס"ל דסעודתא אחריתי היינו סלוק השלחן וברכת המזון עכ"ל ודבריו קשים חדא שכן כתבו הרשב"א בתורת בית ובמשמרת הבית והר"ן בביאורו בהלכות דעת הר"ף כהרמב"ם וכ"כ הר"ן עוד בחידושיו וכ"כ הרשב"א בחידושיו ג"כ. ותו דהרי הר"ף כתב בהדיא דלא שרי למיכל גבינה בתר בשרא אא"כ דשהי ליה שיעור מאי דצריך לסעודתא אחריתי דלא אשכחן מאן דשרי למיכל גבינה בתר בשרא בפחות מהאי שעורא דהא מר עוקבא אע"ג דשהי כהאי שעורא קרי אנפשיה חלא בר חמרא עכ"ל הר"ף וקרובים דבריו ללשון רבינו חננאל רבו שהביא הרשב"א ע"ש והרי הר"ף קרי בחיל דבעי שיעור מאי דצריך לסעודתא אחריתי ואיך כתבו הרב דמשק אליעזר והרב כנ"הג דאפשר דבסלוק השלחן ובהמ"ז שרי. ותו דהרב כנ"הג עצמו בספר דינא דחיי דף קל"ג ע"א כתב בפשיטות דדעת הר"ף כהרמב"ם:

גם מ"ש בהגהת סמ"ק דכן משמע מתוך פירש"י הדבר פשוט דכיון דרש"י כתב הטעם דהבשר מוציא שומן ונדבק בפה ומאריך בטעמו מוכח דבעי שיעור מסעודה לסעודה ולא סגי בסלוק השלחן ובהמ"ז דאין בזה יבוטל הטעם מבלי שום שעור. והיינו דכתב דכן משמע מתוך פירש"י כלומר דאע"ג דלא כתב שום פירוש במ"ש מר עקבא לסעודתא אחריתי אכילנא מ"מ מתוך דבריו בנותן טעם דהבשר מוציא שומן משם מוכח דבעי שיעור מזו סעודה לסעודה אחרת כדאמרן. וכן ראיתי בס' האורה לרש"י כ"י שכתב בסי' ק"י וז"ל אכל בשר אסור לאכול גבינה אא"כ שהה שעור סעודתא אחריתי עכ"ל ודבריו מוכיחים דמפרש כפירוש ר"ח והר"ף ולא שרי בסלוק השלחן ובהמ"ז אלא צריך שיעור מסעודה זו לסעודה אחרת:

וחזיתיה להרב מהר"י זיין בס' פרח שושן בריש י"ד דמייתי האי פלוגתא דרבוואתא בשריותא דסעודתא אחריתא אי פירושו אפילו לאלתר בסלוק שלחן והיינו סעודה אחרת או בעינן זמן כמו מסעודה לסעודה וכתב וז"ל ואע"פ שאיני כדאי להכריע מ"מ שפתי לא

אכלא שפירוש זה מדוקדק בגמרא יותר דקאמר לסעודתא אחרינא אכילנא ולא קאמר בסעודתא אחריתי משמע דאין הדבר תלוי בסעודה אחרת אלא בזמן הצריך לסעודה עכ"ל והדבר קשה דעייל נפשיה בין ההרים הרמים ואת האימי"ם להכריע בדקדוק דק וחלוש כי האי. ותו נעלם ממנו דנסחת הרי"ף והרא"ש והרשב"א בתורת הבית ומרן בבית יוסף א"ח סימן קע"ג ובכסף משנה פ"ט דמאכלות אסורות הוא בסעודתא אחריתי אכילנא. ובלאו הכי לאו דוקיא הוא כל עיקר וכן התוס' הוו גרסי לסעודתא ופירשו אפילו לאלתר ע"ש:

ג

שש שעות וכו'. הרב פר"ח ס"ק ז' כתב לאו דוקא שש שעות כגון בחורף שהימים קצרים כל שאכל בשר בשחר מותר לאכול גבינה בסעודת הצהרים. וכן אם אכל בשר בחצי היום מותר לאכול בשר בערבית אע"ג דליכא בין אכילה לאכילה אלא כמו ד' שעות בקירוב וזה דבר מוסכם אליבא דכ"ע דהא לשון הגמרא הוי בהא סעודתא הוא דלא אכילנא לסעודתא אחרית' אכילנא משמע דמסעודה לסעודה ש"ד ולא קמפליג בין ימים קצרים לימים ארוכים אלא משמע כדכתיבנא עכ"ל:

ומחכו עלה רבני איזמיר כמ"ש הרב בני חיי דלדעת מרן שיערו חכמים דמסעודה לסעודה דהיינו שש שעות שוב אינו מושך טעם הבשר ואיך יתכן דבחורף אינו מושך טעם בד' שעות ובקיץ מושך טעם עד שש ועד שבע שעות עכ"ל הרב בני חיי. וגם הרב גן המלך בסופו הטיח דברים על הרב פרי חדש בזה ע"ש גם הרב מהרי"י זיין בס' פרח שושן ריש י"ד כתב דאין השכל סובלו והרבה להשיב על הרב פר"ח עש"ב. ואני אומר גברא רבא אמר מילתא לא תחיכו עליה דיש פנים הנראין לסברת הרב פרי חדש ובשגם למעשה יש להחמיר מ"מ פסיק חוכא ולעגי שפה. וכונת הרב פר"ח דכיון דבש"ס לא קאמר עד עקבא אלא בהאי סעודתא לא אכילנא לסעודתא אחרינא אכילנא וגם רבינו חננאל והרי"ף לא הזכירו שעות אלא שיעור מסעודה אחת לסעודה אחרת א"כ יש לנו לומר דבד' שעות בקרוב אזדא לטעמא למי"ד או לא נותר בשר בין שינים למי"ד אלא דגדר גדרו מסעודה לסעודה וגם בימי הקיץ ישנו בבל תאכל עד סעודה אחרת ולזה כתב הרמב"ם שש שעות כלומר דגם בימי הקיץ צריך להמתין עד זמן סעודה אחרת ולזה דקדק הרמב"ם ואמר עד שיהיה ביניהם כדי שיעור סעודה אחרת והוא כמו ששה שעות הרי שדקדק וכתב כמו ששה שעות ולהורות נתן דבתר זמן סעודה אחרת גרירנא. וכן הוא לשון הרשב"א בתורת הבית הקצר בית ג' ריש שער ד' ממתין כשש שעות ואוכל ע"ש הרי דדייק לומר כשש. ושיטה זו מתישבת יפה דבש"ס ור"ח והרי"ף תלו בסעודה

אחרת. וכיון דאיכא גדולי עולם דסברי דסעודה אחרת אפי' לאלתר תיסגי לומר לדעת ר"ח והרי"ף והרמב"ם דכשהוא זמן סעודה אחרת סגי ולא פלוג רבנן. זוהי שיטת הרב פר"ח ופניה לו היו לה פנים מאירות. ומ"מ יש להחמיר כדברי האחרונים להמתין ששה שעות אף בחורף וכן המנהג:

ואחרי כתבתי ראיתי להגאון בעל מנחת יעקב בס' סלת למנחה שכתב וז"ל שש שעות משמע דדוקא קתני אף דבגמרא קאמר סתם מסעודה לסעודה י"ל דמזמן סעודת שחרית שהוא בחצי יום עד סעודת ערבית הוא זה השעור המוגבל בין שהיום ארוך מקדים סעודת ערבית או שהיום קצר מאחרין הסעודה וכ"כ להדיא התורת האשם (הוא חיבור הרב תו"ט על ת"ח כ"י) אכן הפר"ח סי' פ"ט כתב ומלשון הש"ס משמע מסעודה לסעודה אף שהימים קצרים סגי בהמתנה מסעודה לסעודה אף דליכא בין אכילה רק ד' שעות מותר אף שאין דבריו מוכרחים כל כך נגד משמעות הפוסקים מ"מ המקל לא הפסיד שהוא רק מצד חומרת המדקדקים גם לשון הרמב"ם פ"ט מהמ"א שכתב כמו שש שעות משמע דלאו דוקא והרוצה להחמיר יחמיר עכ"ל עין רואה דהרב ז"ל כתב דהמקל כהרב פר"ח לא הפסיד וסייעיה מלשון הרמב"ם ולא אתי עליה אלא דאין דבריו מוכרחים וכל זה נגד רבני איזמיר שלענו על הוראה זו כמ"ש הרב בני חיי:

ולענין דינא לא מיבעיא לדידן דפשטה הוראה כהרמב"ם ומרן להמתין שיעור מסעודה לסעודה והכל ממתינים ו' שעות דודאי יש להחמיר ושיעור זה בקיץ ובחורף יהיה כדעת כמה אחרונים שפסקו דלא כהרב פר"ח. אלא אפילו בערי אשכנז דהחמץ נהגו להמתין שעה אחת והמדקדקים הם ממתינים ששה שעות נראה דאין להקל כמ"ש הרב שמן למנחה וכהוראת הרב פר"ח דכיון דהמדקדקים קבילו עלייהו להמתין ששה שעות ראוי להשוות מדותיהם בכל זמן להמתין ששה שעות כדעת האחרונים וכאמור:

ד

שעות אלו אינם זמניות אלא הם שעות הנהוגות כל שעה חלק מכ"ד והשש שעות הם רביע יום ולילה כ"כ הרב כנה"ג והרב פרח שושן ושאר האחרונים. וכן המנהג פשוט:

ה

והלועס לתנוק וכו' ועמ"ש הרב ש"ך ולהרב מנחת יעקב ריש כלל ע"ו ולהרב מקום שמואל בחידושי דיני י"ד ע"ש:

ו

הגהה. והמנהג הפשוט במדינות אלו להמתין אחר אכילת בשר שעה אחת ואוכלין אח"ך גבינה וכו'. זה לשון הזהר הקדוש סוף משפטים. אשכחן דכל מאן דאכיל האי מיכלא

דאתחבר כחדא. בשעתא חדא או בסעודתא חדא מ' יומין אתחזיא וכו' וכתב הרב פר"ח ס"ק ו' דמדברי הזהר נמשך המנהג הזה שכתב מור"ם להמתין שעה אחת ע"ש ואע"ג דהראשון אדם שהזכיר מנהג זה הוא הרב תרומת הדשן בהגהותיו לשערי דורא וכתב דרבים נהגו להקל ועושים פשרה מדעתן להמתין שעה אחת אחר סעודת בשר וסלקו וברכו ואז אכלו גבינה אע"ג דלא אשכחן טעמא ורמז זה מ"מ מי ימחה בידיהם הואיל והתוס' וראבי"ה מתירין עכ"ל. אפשר דסבר הרב פר"ח דהרב תרומת הדשן כתב כן לפי שלא נתפשט בימיו סי' הזהר אמנם רבוואתא קמאי דקמיה ידעו מפי השמועה דברי הזהר ונהגו כן כי הזהר נתגלה למעלה מק' שנה לפני זמן הרב תה"ד בספרד ובראשונה היה נטמן ביד שרידים מספרד. ברם עדיין לא הונח לנו דאם המנהג הזה נקבע על פי דברי הזהר היה להם להמתין שעה אחת גם מגבינה לבשר דהכי מוכח מדברי הזהר כמ"ש הרב פר"ח גופיה ומוכח דמנהג אשכנז היה מבשר לגבינה להמתין שעה אחת ולא מגבינה לבשר ואי נקיטי כדברי הזהר הי"ל להחמיר גם בבשר אחר גבינה דמוכח מהזהר דאידי ואידי חד שעורא וכמ"ש גם כן מרן הבית יוסף באו"ח סימן קע"ג וכדברי הרב פר"ח:

הן אמת דיש מי שכתב דלאכול בשר אחר גבינה אדרבא הוא תקון על דרך הסוד והזהר לא מיירי אלא באוכל גבינה אחר בשר ומ"ש גורי האר"י ז"ל אין להשגיח כי מהר"חו ז"ל לא כתב אלא מורי לא היה אוכל (גינבה) [גבינה] ביום שאוכל בו בשר. והעד על כל זה דברעיא מהימנא פרשת פנחס דף רמ"ו כתוב אמצעיים בין גבינה לבשר זהו תורף דבריו וגם הרב יד אהרן בא"ח סימן קע"ג חלק על דברי מרן והזכיר דברי רעיא מהימנא ומכח זה רבים מיראי ה' אשר נהגו כמה שנים שלא לאכול בשר אחר גבינה מחמת דברי הזהר לדעת מרן וכמו שידענו אשר חסידים הראשוני' היו שוהים שעה אחת מגבינה לבשר ויש שנהג ששה שעות. עתה שבקי לחסידותיהו ואוכלים בשר אחר גבינה כי שמעו שהוא תיקון. וחכם אחד מחכמי הדור ז"להה כתב פסק שהם מותרים ואין צריכים התרה שהיה מנהג בטעות.

ואני בעניי אומר דהרי ראינו להרב מהר"ם ויטאל ז"ל בשער המצות פ' משפטים אשר צדיק עת"ק מכתב מר אביו מהרח"ו ז"צל כתב וז"ל מורי ז"ל נהג שבכל אותו היום שאכל גבינה לא היה אוכל בשר עד הלילה עכ"ל והרי מבואר שהרב האר"י ז"צל לא היה אוכל בשר אחר גבינה כל היום ואלו הם דברים המצודקים והדברים עתיקי"ם מכתב מהר"חו ז"צל עצמו מטהרת ידו יד הקדם. גם דברי הזהר פ' משפטים משמעותן כמ"ש מרן ז"ל והרב פר"ח דכל שהוא בחבורין גבינה ובשר בשעתא או בסעודתא אסיר וכן תפסם הרב

תורת חיים ז״ל פ' אותו ואת בנו וכתב דראוי לבטל מה שנהגו בעצרת לאכול חלב ואח״ך בשר ע״ש. ודברי רעיא מהימנא שכתב אמצעיים בין גבינה לבשר יכולני לפתו"ר דלאו דוקא אלא ר״ל בין גבינה לתבשיל של בשר ולא נחית להכי אלא הוא היה מונה סוגי וחלקי המים מים ראשונים וכו'. ומעין דוגמא כתב הרי״ף דמאי דקאמר רב נחמן בין תבשיל לגבינ' חובה לאו דוקא וי״ל בין גבינה לתבשיל דלא אתא רב נחמן לאשמועינן אלא דמים אמצעיים חובה וכ"כ הרשב״א בתורת הבית דף פ״ג דכיון דר״נ לאו בעיקר דינא דבשר וגבינה קאתי אלא בדינא דמים אמצעיים לא קפיד בלישנא ע״ש. וה״ה נמי נימא בדברי רעיא מהימנא דלא קפיד לפרש תבשיל. והא ניחא ועדיפא מסוג שכתבו הרי״ף והרשב״א וסיעתם בדברי ר״נ. כמבואר לכל מראה עיני. ולענין תיקונים וסודות אנן יד עניי לא צייתינן אלא אשר נמצא כתוב ממהר"חו ז״צל שקבל מרבינו האר"י ז"צל. ואפילו לתלמידי האר״י ז״צל שזכו ולמדו מפיו פה קדוש אזהרה שמענו ממהר״חו ז"צל שלא להשגיח בדבריה'. והחזיק בזה מאד הרמ״ז ז״להה כידוע. וכבר כתבתי במקומות אחרים ששמנה שערים שסידר מהר"ם ויטאל הן היותר אמיתיים שקבלם מאביו רבינו מהרח״ו ז״ל בכתב ובעל פה שלמדם עמו וזיכני ה' וראיתי ח' שערי' מכ״י הקדש מהרח״ו ז״ל עצמו ונתבוננתי צדיק מה פעל מהר״ש בסדרו ושניים יסעו ספרי דרך ע"ח ופרי ע״ח שסידר הרב מהר״ם פאפירש ז״ל ואכמ״ל.

הדרן למאי דהוינן בה דאם מנהג אשכנז נתיסד עפ״י דברי הזהר אמאי לא החמירו גם מגבינה לבשר ולזה י״ל דרבנן שנהגו מנהג זה לפי שידעו מדברי הזהר היו סוברין דהזהר לא מיירי אלא בגבינה אחר בשר כמ"ש מהרש"ל וסיעתו. ואפילו תימא דהבינו בזהר כמו שהבינו מרן והרב פר״ח וסיעתם לא קבלו אלא בגבינה אחר בשר אך בבשר אחר גבינה דבש״ס קאמר דשרי לאלתר לא רצו להחמיר. והרב כרתי ופלתי דחה דברי הרב פר״ח הללו דטעם המנהג ממ״ש בזהר וכתב דזה אינו דלשון שעתא כונתו עת חדא ואינו נגדר בשעות העולם רק עת ומצהרים עד ערב קרוי גם כן שעתא חדא עכ״ל והם דברים דחוקים להוציא תיבת שעה ממשמעה. אמנם ראיתי בספר זהר הרקיע כ״י (ובספר הדרת מלך מעתיק כמה ענינים ממנו) שכתב בפי' דברי הזהר הנזכר וז״ל אשכחן דכל מאן וכו' ג' חלוקות זו אף זו תחלה אמר דאתחבר כחדא פי' כי נתבשל יחד ונתחבר ואח״ך חידש יותר דאפילו אתחבר בשעה אחת פי' בראש השעה אכל אחד מהם ולאחר שעה אכל האחר ונמצא שנתחברו בשעה א' ואח״ך חידש יותר דאפי' נתחבר בסעודה אחת פי' כי ששה שעות נקרא סעודה אחת ואם עבר ו' שעות ונתעכלה הסעודה ואוכל סעודה אחרת אז מותר אמנם בתוך ששה שעות זמן סעודה אחת אסור לחברן יחד ובזה הוא

זו אף זו והנה מדברים אלו משמע דכיון שהם מתחברי' יחד לא שנא בין אכל תחילה הבשר או אכל תחילה החלב כיון שהם מתחברים וזה יורה מ"ש דאתחברן כחדא עכ"ל. **זכינו** לשי"חתו של ספר הקדוש הנזכר דגם לפי דברי הזהר צריך ששה שעות כדברי הרמב"ם ז"ל וסיעתו ולא סגי בסעודה אחרת אחר שעה. וגם דייק דברי הזהר דל"ש בשר ואח"ך גבינה ל"ש גבינה ואח"ך בשר כמ"ש מרן והרב פר"ח דלדעת הזהר אפילו גבינה ואח"ך בשר כמו שמבואר לעיל.

ז

אף לנזהר מותר לאכול תבשיל של בשר אחר גבינה בסעודה אחת. הרב אליה רבה בא"ח סימן קע"ג ס"ק ח'. וכן מתבאר ממאי דכתיבנא בעניותין לעיל בסמוך על דברי רעיא מהימנא דפ' פנחס:

ח

מצאתי בקונטריס שו"ת רבינו יעקב הלוי ממרוי"ש ז"להה שהיה שואל מן השמים בדינים שנחלקו הפוסקים ומביאים מדבריו המרדכי ושבלי הלקט כידוע וכתוב שם וז"ל שאלתי על מה שהורו חכמי צרפת לאכול גבינה אחר בשר בסעודה בנט"י וקנוח פה אז אם הלכה כדברי הגאון שאוסר. והשיב לא מחכמה שאלת על זה כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם הלא כתבתי לך שלישים במועצות אחרי רבים להטות ורבו היום האוסרים ובישיבה של מעלה אין מחלקת בזה וכלם הורו לאסור עכ"ל ומ"ש שהורו חכמי צרפת הם רבינו תם בית דינו. ומ"ש שהגאון אוסר ק"ק דהרשב"א בתורת הבית דף פ"ב הביא דברי גאון שסובר כר"ת וכן בעל הלכות גדולות. שוב ראיתי להרי"טבא בחידושיו שכתב משם הגאונים כדעת הרי"ף וסיעתו. ומ"ש ורבו היום האוסרים נראה דכונתו דכשהורו רבני צרפת להתרא אכתי לא הוו רבים החולקים אלא דאח"ך רבוואתא דאתו בתריה דר"ת אסרו ומשו"ה כתב ורבו היום האוסרים:

ט

אבל בלא ברכת מזון לא מהני המתנת שעה וכו' קודם ברכת מזון וכו'. והרב תי"ט בס' תורת האשם כ"י הביאו בסלת למנחה כתב דהעיקר להמתין שעה אחר בהמ"ז דליהוי הכרא שהוא סעודה אחרת עש"ב ובס' ויכוח מים חיים כתב כמדומה שנהגו להמתין שעה אחר בהמ"ז כמשמעות אסור והתר הארוך. וכן לנוהגים ששה שעות לא מצו למיכל גבינה אחר ששה שעות כל שהוא סעודה אחת וכמו שכתב מהרש"ל וכן כתבו האחרונים. וזו היא שקשה על הרב ברכת הזבח שכתב דיש ערכין וז"ל ראיתי בהגהת מנהגים שמביא ראיה דג' שאכלו ביחד ב' מהם בשר ואחד מאכל חלב דנותנין לברך

לאותו שאכל חלב דחזי לאצטרופי בהדייהו למיכל בשר אחר חלב ולא אפכא וכו' ואין אני רואה דבריהם דשאני אכילת קדשים ותרומה לזר וכו' אבל מאכל בשר מי לא חזי למיכל לגברא שאכל חלב אחר שיעור להפוסקים כדאית להו וכו' ע"ש. והדבר מבואר דיש ט"ס וצ"ל אבל מאכל חלב מי לא חזי למיכל לגברא שאכל בשר אחר שיעור וכו'. וקשה דבין למנהג שנהגו ההמון באשכנז להמתין שעה ובין למנהג ספרד דהכל ממתיני' ששה שעות צריך (לברכת) [לברך] ברכת מזון וא"כ לא מצי להצטרף אף שעבר השיעור דאכתי לא מצי אכיל חלב עד שיברך ברכת המזון ואיך יצטרף בסעודה זו דלא מצי אכיל חלב ומשו"ה כתבו הגמ"נ דנותנין לברך לאותו שאכל חלב דחזי לאצטרופי:

וכבר ראיתי להרב מגן אברהם בא"ח סימן קצ"ו שהביא דברי הרב בה"ז הנז' וכתב וז"ל ולא דק דהא עכ"פ צריך לברך בהמ"ז קודם ואם ימתין ששה שעות יתעכל המזון וגם שם נ"ל לברך ברכת המזון קודם כמ"ש הש"ך בי"ד סימן פ"ט משם רש"ל עכ"ל ודבריו ברורים. אך ראיתי להרב אליה רבה שם סי' קצ"ו שהביא דברי הרב מגן אברהם במה שהקשה על הרב בה"ז וכתב וז"ל ותמהני עליו דהא כתב הוא גופיה קודם זה דמשמע בהגמ"נ דאם אחד אוכל גבינה קשה אין מצטרפין וכבר כתבתי סימן קע"ג דא"צ להמתין אחר גבינה אלא שעה אחת ונראה דאף ברכת המזון אין צריך לברך ביניהם ומ"מ אין כדאי בקושית בה"ז לדחות עיקר הדין וכו' עכ"ל:

ולפום ריהטא דבריו קשים בעיני דהא הרב בה"ז מיירי במי שאכל בשר דכתב בהגה"מנ דלא (יבבך) [יברך] דלא מצי לאכול גבינה אלא יברך אותו שאכל חלב וע"ז הקשה הרב בה"ז דזה שאוכל בשר יכול לאכול גבינה אחר שעור להפוסקים וא"כ גם מי שאכל בשר יכול לברך וע"ז הקשה הרב מג"א דצריך שש שעות וברכה. ומ"ש בתוך דברי הרב מגן אברהם משם הרב בה"ז דהא יכולין לאכול בשר אחר המתנת השעור. הדבר ברור דהוא אגב שיטפא דלישנא דהרב בה"ז הנז' וכונתו דהא יכולין לאכול חלב וזה ברור דזהו כונת הרב בה"ז ועל זה השיב הרב מגן אברהם שפיר. ומה זו תמיה שתמה הרב אליהו רבה מאכל גבינה קשה דא"צ להמתין לאכול בשר אלא שעה אחת הרי הרב בה"ז והרב מג"א הם המדברים באוכל בשר דמצי לאכול חלב אחר שיעור:

וסבור אני לומר דאין כונת הרב אליה רבה להשיג על הרב ברכת הזבח ולהצילו מקושית הרב מגן אברהם שגם הוא אזיל ומודה דל"ק קושית הבה"ז אך יצא לידון בדבר חדש ותמה על הרב מגן אברהם דאחר שבא לזה איך לא העיר דהוא כתב דאם אחר אכל גבינה קשה אין מצטרפין ואמאי בשעה אחת סגי. אלא שסוף לשון הרב אליה רבה שכתב ומ"מ אין כדאי בקושית בה"ז לדחות עיקר הדין לא אתי שפיר דקושית הרב בה"ז ל"ק

כמ"ש הרב מגן אברהם. ואין לומר דכונתו על מה שהקשה הוא מאכל גבינה קשה חדא דסיים דאשתמיטתיה כל הפוסקים וזה מדבר על הרב בה"ז. ותו דקאמר לדחות עיקר הדין ואי כיוין על קושית אכל גבינה אמאי דחינן עיקר הדין נימא דמ"ש הפוסקים אבל חלב שם כולל ואפילו אכל גבינה קשה הדין כך הפך הרב מג"א. ולהרב מגן אברהם ל"ק מה שהקשה מאכל גבינה קשה דאף דנימא דתיסגי בשעה אחת סבר דצריך לברך ברכ' המזון שלא יהא סעודה

אחת ומשום הכי אין מצטרפין:

ואם נרצה לדחוק הלשון של הרב ברכת הזבח אפשר לפרשו נמי דכונתו דהאוכל בשר יכול לאכול חלב אחר השיעור ושיעור דבריו יש לפותרם כך אבל מאכל בשר (פי' שאכל) מי לא חזי למיכל לגברא שאכל (פי' בשר שיאכל אח"ך) חלב. ובאמת שהלשון דחוק ומסורס. וכן ראיתי לאלוף בתורה וליקר הדרי הרב חק נתן נר"ו שכתב שהוא ט"ס בספר ברכת הזבח. ושם הביא מה שהקשה צאן קדשים מתוס' ריש פ' שלשה שאכלו ופריק לה הרב נר"ו. שפיר. והראיה דהרא"ש כתב שם בפסקיו כהתוס' התם והרב בה"ז בספרו תפארת שמואל על לשון הרא"ש פ' שלשה שאכלו רמז לעיין בבה"ז וימצא נחת ומזה מוכח דלא אשתמיטתיה להרב בה"ז דברי התוס' דפ' ג' שאכלו דהרי הרא"ש שם כהתוספות ושם רמז הרב עצמו דבריו שבבה"ז למצוא נחת ומוכרח דסבר כמ"ש הרב חק נתן והי"ל לפשוט חילוק הרב חק נתן נר"ו:

וראה ראיתי להרב יד אהרן א"ח סימן קע"ג דמייתי מהאחרונים דאפי' אחר ששה שעות צריך שלא יהיה בסוף אותה סעודה אלא צריך לברך בהמ"ז ואחר יאכל חלב ועל זה כתב דמדברי הבה"ז ומגן אברהם סימן קצ"ו דאם אכל בתחילת הסעודה בשר כל שעברו שש שעות יכול לאכול חלב באותה סעודה עכ"ד ועמו הסליחה דהרי הרב מג"א סיים דאף שעברו ששה שעות צריך לברך וכן נראה לו וכ"כ הש"ך משם רש"ל ע"ש וא"כ איך השוהו לבה"ז בזה עם הרב מג"א. ובספר מקום שמואל בתשובותיו סימן צ"ד הלך אחר נסחת הבה"ז שבדפוס. ולדידי פשיטא שהוא ט"ס. מאי דתריץ יתיב לקושי' הרב מגן אברהם על הרב בה"ז לא שמיע לי:

ואפשר דהרב בה"ז מעולם לא עלתה על דעתו דאוכל בשר ואשתהויי אשתהי כב"ר שית שעי דיאכל באותה סעודה בלי ברכת המזון רק כל עצמו הוא לחלק בין כשהמאכל אסור למאכל היתר והני שאכלו בשר החלב התר הוא ושרו למיכל אחר השעור ואינו מעכב מאי דצריכי לשהויי ולברוכי דכיון שהמאכל התר מצטרפי השתא. אמנם ודאי דאין דבריו מוכרחים כלל. והגם דדברי התוס' פ' שלשה שאכלו דחשב בספר צאן קדשים

דאשתמיטו מיניה. אין הדבר כן כמו שכתבנו בעניותנו. מ"מ לא זכר שר דברי הגדולים דמייתו הרב מגן אברהם והרב אליהו רבא שם בסימן קצ"ו. עיין בדבריהם באורך. איברא דלשון הרשב"א בתורת הבית הקצר שכתב כיצד הוא עושה ממתין כשש שעות ואוכל לכאורה משמע קצת דאפילו בלי ברכת מזון ויש לדחות:

י

אבל אין נזהרים בזה וכו' עמ"ש הרב בכור שור בנותן טעם לישב קושית הרב טורי זהב ועמ"ש הרב כרתי ופלתי:

יא

ויש מדקדקים להמתין ששה שעות וכו'. כתב מהרש"ל והאחרונים דכל מי שיש לו ריח תורה ימתין ששה שעות ולשון הרב הלבוש המחמיר להמתין עד ששה שעות תע"ב משמע אפי' אינו בעל תורה. הרב אליה רבה א"ח סי' קע"ג אות ו'. והרבנים אצטריכו להא לבני אשכנז. אמנם בגלילותנו המנהג פשוט לכל אדם להמתין ששה שעות אין נקי:

יב

לועס לתנוק תבשיל שיש בו שומן אף דנראה דבין לפירש"י בין לפירוש הרמב"ם שרי דאינו מושך כיון דלא אכל ובין שיניים ליכא מ"מ יש להחמיר להמתין שש שעות דלא פלוג וישראל קדושים ואין לפרוץ גדר. הרב פרי מגדים בחלק משבצות זהב ס"ק ח' בסופו:

יג

דין ב. אכל גבינה מותר לאכול בשר אחריו מיד וכו'. רבים נהגו להחמיר יש מי שממתין שעה וגם שיהיה בסעודה אחרת והרבה גדולי ישראל נהגו להחמיר ששה שעות כמו שתראה להרב כנה"ג ואחרונים. וגם אני שמעתי דיש נוהגין אם אכלו בשר ממתינין ששה שעות ואח"ך אוכל גבינה ואם אכלו גבינה ממתינין ג' שעות ואח"ך אוכלים בשר:

יד

ואם היה בלילה וכו'. י"א דבאתרא דאיכא נדות טובא כגון בחופה דינו כיממא וראוי להחמיר. הריי"טבא בחידושיו לחולין. ועמ"ש הרב פר"ח. ועמ"ש הרב כנה"ג הגה"ט אות כ"א וכ"ב ויש להעיר קצת בלשונו ודוק:

טו

צריך לרחצם וכו' כתב הרב פר"ח ס"ק ט' מסתברא דאוכל במגריפה בין ביום בין בלילה א"צ נטילה עכ"ל וכ"כ מהרי"קש דיש מקלין ביש לו מגריפה והמנהג פשוט דאף אם

אכלו במגריפה נוטלין ידיהם. שוב ראיתי בס' מגורת שמואל ס"ק כ"ה שחלק על הרב פר"ח ע"ש ועיין בסמוך:

טז

והקנוח הוא שילעוס פת וכו'. הרב שפתי דעת ס"ק י"ג הביא משם הרב פרי תואר ז"להה דהקנוח שיבלע דוקא לא שלועס ופולט. ותמה עליו שבהרמב"ם מבואר ההפך בולע או פולט וכן משמעות הש"ע לועס אלמא הקנוח הוא בלעיסה עכ"ד וס' פרי תואר אין עמדי אך ראיתי להרב כנה"ג הגהת הטור אות כ"ה שהביא נסחת הרמב"ם כ"י שכתוב שלועסן או בולען ע"ש ומוכח שלא היה כתוב בהרמ' כ"י או פולטן:

יז

וכן בכל דבר שירצה חוץ מקמחא ותמרי וכו'. ריא"ז הובא בשלטי הגבורים כתב משם רבינו ישעיה דאף שאר פירות כתמרים. ובאמת שמהש"ס משמע להפך דאם כדבריו במקום תמרי הול"ל פירי ואמאי פירט תמרי אלא משמע דפירי אהנו בר מתמרי. ושוב ראיתי שכן הקשה עליו הרב דינא דחיי לאוין קמ"א דף קל"א ע"ב. ובכנסת הגדולה כתבה הרב בלשון אחר דסוגית הגמרא קפסיק ותני דבכל מילי הוי קנוח לבד מתמרי וכו' ובסגנון זה יש לדחות דאין למדין מן הכללות. וכן הרא"ה בבדק הבית דף פ"ג ע"ב כתב ובכל מילי הוי קנוח בר מתמרי וירקא וסלקא (נראה דצ"ל קמחא) ודכוותייהו עכ"ל. הרי שהרא"ה כתב ודכוותייהו דודאי אי ידעינן מילתא דלא מקנח שפיר לא מקנחינן בה דהגם דלא נזכר בש"ס אינהו ודכוותייהו קאמר ואין למדין מהכללות. אמנם מאי דקשה על הרב רבינו ישעיה היינו דנקט תמרי והול"ל פירי וכמ"ש בדינא דחוי. ונראה דגם בכנה"ג זה כונתו וקיצר. ומה גם שכבר פירש שיחותיו בדינא דחיי.

וחזיתיה להרב שם בכנה"ג בתחילת הלשון שכתב וז"ל כתוב בשה"ג בשם ריא"ז שכתב בשם זקנו הרב דאף שאר הפירות כתמרים וכתוב בס' שארית יהודה ואין שאר הפוסקים מורים כן ע"כ וכ"כ הרמב"ם וכו' בפת או בפירות עכ"ל וס' שארית יהודה אין עמדי. אבל אני רואה דהא שכתב בשם שארית יהודה הם דברי ריא"ז עצמו והביאו שם בשה"ג וז"ל ומז"ה אומר אף שאר הפירות כתמרים ואין שאר הפסקנים מורים כן עכ"ל. וגם בדינא דחיי השמיט סוף הלשון. ונראה דמה שלא הקשה ריא"ז על מז"ה מהש"ס כקושיין משום דאיכא למימר דמשום דבבבל שכיחי טובא תמרי ורגילי בהו תדיר להכי נקט תמרי דלדידהו הן הן עיקר הפירות וה"ה בשאר פירי והוה פשיטא לש"ס דאין לחלק בין תמרי לפירי אחריני משו"ה נקט פרי הרגיל ומצוי מאד וזה יהיה דעת מז"ה אמטו להכין לא אתי עלה אלא מצד דשאר פוסקים אינן מורין כן:

יח

לעיל. צריך לרחצם וכו'. הראב"ד בהלכות נט"י הובאו בס' תמים דעים סי' ס"ז כתב דמים אמצעיים דשאר משקין אין כשרים למים אמצעיים מפני שהם שמנים וצחים ואינם מנקין השומן והמאכל. והביאו בס' ארחות חיים בסוף ה' נט"י דף ג' ע"א. ומהרש"ל בים של שלמה פ' כל הבשר חלק עליו דשאר משקין כשרים למים אחרונים שמעבירין הזוהמא וכ"ש שמעבירין השומן והמאכל וכ"כ הרב פרי חדש ס"ק יו"ד. והגאון מהר"ר צבי אשכנזי בתשובה סי' נ"ה דרך קשתו והטיח דברים על הרב פר"ח. ואיני יודע למה העלים עין שדברי הרב פר"ח הן הן דברי מהרש"ל וכמו שכתוב בפרי חדש. ומדברי הרשב"א בתורת הבית הקצר דף נ"ט ע"ב סוף בית ששי שכתב שדין מים אמצעיים כדין מים אחרונים לכל דבר ויתרים עליהם שצריכים נגוב הראשונים. מוכח דשאר משקין כשרים לאמצעיים. וכבר תמה הרב מנחת יעקב כלל ע"ו ס"ק ט"ז על מור"ם בתורת חטאת שכתב ע"ד הראב"ד וכ"כ הרשב"א דהרי מהרשב"א מוכח איפכא. ולא עוד אלא שכתב כן משם מרן בב"י וליתיה בב"י ע"ש:

וחזה הוית להרב אליה רבה א"ח סוף סי' קע"ג כתב דאין ראיה מהרשב"א דאזיל לטעמיה דגם לראשונים כל מיני משקין כמ"ש סי' ק"ס וס"ל דאין להחמיר באמצעיים יותר מראשונים ואחרונים והשתא ניחא שכתב בת"ח על דברי הראב"ד וכ"כ הרשב"א עכ"ל ולפום ריהטא לא ראיתי בב"י בסי' ק"ס שכתב משם הרשב"א אלא דיין כשר לנט"י ואין מזה ראיה דהגם דיין כשר שאר משקין אינן כשרים והרי הראב"ד בה' נט"י הכשיר היין לנט"י ופסל שאר משקין כמבואר בספר תמים דעים סימן ס"ו, וא"כ אפשר דמודה הרשב"א דשאר משקין פסולים לראשונים. וא"כ באומרו דהאמצעיים דינן כאחרונים לכל דבר ודאי דמכשיר אמצעיים בשאר משקין. ובלאו הכי לא יתישבו דברי מור"ם בת"ח שכתב וכ"כ הרשב"א כמבואר וכן רמזתי בעניותי בברכי יוסף א"ח סימן קע"ג דלא שמיע לי:

ואחזה אנכי להרב כרתי ופלתי שהביא ראיה לדעת הראב"ד מדברי התוספו' בד"ח עוף דכתבו לשיטת ר"ת דא"צ להמתין מסעודה לסעודה היינו בלי קנוח ונטילה וכו' וקשה בשלמא הא ל"ק דהא בסעודה שניה הוצרך ליטול ידיו בלא"ה לאכילה דזהו באמת דלא נטל ידיו ולכך לא אכל עד סעודה אחרת ובאמת אז נטל ידיו אבל קשה הא בסעודה ראשונה בעת בהמ"ז היה הוצרך ליטול מים אחרונים וא"כ כבר הי"ל נטילה ודוחק לומר דסעודה דאיירי היינו פת בכסנין וכדומה דא"צ נטילה דאין זו קרוי סעודה ואי קבע עליה צריך לברך ואף מים אחרונים צריך וע"כ צ"ל דהיו רגילים ליטול במים משקין וכדומה

להעביר מלח סדומי' וזה אינו מועיל למים אמצעיים בין בשר לגבינה להעביר שמנונית ודברי הראב"ד מוכרח ואפשר דמזה יליף הראב"ד עד כאן דבריו ככתבו וכלשונו:

ושותיה דמר לא גמירנא דהרי התוספו' שם כתבו בשיטת ר"ת ומר עוקבא דלא אכיל עד סעודת' אחרית היינו בלא נטילה ובלא קנוח אי נמי מחמיר וכו' וכ"כ הרי"טבא בחידושיו וז"ל פירש רבינו יעקב דכולא מיירי בלא קנוח ובלא נט"י אבל אם קנח ונטל ידיו אעפ"י שאכל בשר מותר לאכול גבינה ולא הוזכר שהיה מסעודה לסעודה אלא למי שלא קנח ועובדא דמר עוקבא לפי שלא היה יכול לקנח פיו וכו' עכ"ל והדבר מבואר דשיטת ר"ת דבעי קנוח ונטילה אם סמוך לאכילת בשר רוצה לאכול גבינה אבל אם שהה בינתים מסעודה אחת עד זמן סעודה אחרת לא בעו קנוח ונטילה דכשעבר זמן זה נימוק הבשר וא"צ קנוח ונטילה והיינו דמר עוקבא לחד שינוי' וכן מתבא' מדברי הרז"ה בספר המאור דסבר כשיטת ר"ת ומדברי הרא"ה בספר בדק הבית כאשר יראה הרואה. אמור מעתה מאי קאמר ל"ק דהא בסעודה שניה הוצרך ליטול לצורך אכילה ותיובתא ופירוקא לא חזינא דקושיא ליכא דבסעודתא אחריתי וגברא שהי מסעודה ראשונה לזמן סעודה שניה על כן לא עמד טעמו וני"מוקי עמו ולא בעי נטילה וקנוח כמבואר בדברי הגדולים הנז' דקיימי בשיטת ר"ת. ופירוקא ליכא דלדידיה אכתי חסריה קנוח. וממילא אזדא לה ראיתו דהא נטיל מים אחרונים וכבר הי"ל נטילה דאכתי בצר ליה קנוח. וגם מאי דעביד אוקמתא דהיו נוטלים במשקין לא נהירא. ומ"ש דמזה יליף הראב"ד אינו מחוור דנראה דהרא"בד סבר כשיטי' הריי"ף והרמב"ם ממאי דלא השיג על הרמב"ם. ואין להאריך:

ולענין הלכה כבר כתב הרב ש"ך על דברי מהרש"ל דאין כדאי במ"ש לדחו' דברי הראב"ד ובפרט להקל בדבר שאין בו טורח כלל עכ"ד. ומיהו נראה דאם יהיה שעת הדחק כגון שהוא בדרך ועתה אין לו מים לפי שעה כדאי הם הרשב"א ומהרש"ל והפר"ח לסמוך עליהם בשע' הדחק ויטול בשאר משקין ונקה לו ינקה כל מה שיוכל מהשמנונית והמאכל ומה גם דמרן צש"ע א"ח סי' קע"ג סתם וכתב כל הדברי' הנוהגים באחרוני' נוהגים באמצעיי' בין להקל בין להחמיר ובסימן קפ"א פסק דמים אחרונים נוטלים בכל מיני משקים ונראה ברור דפסק כהרשב"א ודלא כהרא"בד. ומור"ם שם הגיה שם ויש שאמרו שאמצעיי' צריכים מים דוקא אבל דעת מרן דיכולים ליטול אמצעיים במשקין כאחרונים. וכ"כ הרב כנה"ג הג"ט אות י"ט דמהני שאר משקין משם הרב דמשק אליעזר ויש להרגיש שלא הזכיר דעת הרא"בד ומהרש"ל והש"ך מכד"אל ומכד"אל. וראיתי להרב שפתי דעת ס"ק י"ג שכתב שהרב כנה"ג חלק על הש"ך בזה וכעת לא ראיתי להרב

כנה"ג שהזכיר הש"ך בזה כי אם מ"ש באות י"ט הנז' להכשיר משם דמשק אליעזר לך נא ראה:

יט

מים אמצעיים נראה מדברי הראב"ד שאין ניטלים ע"ג קרקע אלא ע"ג כלי כאחרונים. והרב פר"ח כתב דמדברי הרשב"א מוכח דניטלין ע"ג קרקע והרב מהר"ר צבי בתשובה הנז' תמה עליו ואשתפיך חמימי וגם בזה העלים עין דמהר"של הבין בדברי הרשב"א כהרב פר"ח ע"ש וכבר הרב אליה רבה א"ח סימן קע"ג השיג על מהרש"ל שאין זו כונת הרש"בא. והאמת שלשון הרשב"א אין כונתו כדתרגמוהו הרב מהרש"ל והרב פר"ח וכמו שהוכיחו הרב אליה רבה והרב מהר"ר צבי מלשונו' הרשב"א בתורת הבית הארוך והקצר. ומהר"ר צבי הוכיח סברת הראב"ד אב"א גמרא אב"א סברא. וכבר כתבנו בעניותנו בספרי הקטן ברכי יוסף א"ח סימן קע"ג שהוכחות מהר"ר צבי בריאות וטובות ע"ש:

ואולם בעבור כבוד הגאון מהרש"ל והרב פר"ח אריוותא דאוריתא אמרתי להליץ קצת בעדם הגם כי מה שהבינו בדברי הרשב"א כשגגה שיוצא מלפני השליטים. מ"מ נראה דסתמות כל המחברים מוכח דלא כהרא"בד. ואשר הכריע הדבר הרב מהר"ר צבי מהגמרא דאמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא משו מיא בתראי על ארעא משום זוהמא א"ל מר משום דשריא רוח רעה עלייהו ומסתמא אביי חזי ליה נמי מים אמצעיים ואי ס"ד דמים אמצעיים נטלין אף ע"ג קרקע היכי סליק אדעתיה למימר משום זוהמא הא במים אמצעיים נמי איכא זוהמא ואפ"ה נטלין ע"ג קרקע אלא ודאי דבאמת מים אמצעיים נמי אין נטלין על גבי קרקע והא דנקיט אביי מיא בתראי משום דשכיחי טפי מאמצעיים ואף דא"ל רבה טעמא משום רוח רעה עדיין הדין במקומו עומד ובאמצעיים נמי איכא רוח רעה השורה על מקומות מזוהמות. ואב"א סברא מדפירשו ז"ל בסתרי תורה תיבת חובה הנאמרת במים אחרונים על רוח רעה השורה עליהם ואשכחן פ' כל הבשר שם דאמר רב נחמן על מים אמצעיים שבין תבשיל לגבינה חובה אף היא מתפרשת כעין חובה הנאמרת באחרונים שהיא מורה על רוח רעה השורה עליה' עכ"ל הרב מהר"ר צבי בתשובה הנזכר:

אמרי לך מהרש"ל והפר"ח דאין הוכחה מהש"ס כי מקמי הכי מייתי הש"ס ברייתא דקתני ראשוני' נוטלין בין בכלי בין ע"ג קרקע אחרונים אין נוטלים אלא בכלי וכו'. והשתא אפשר לומר דהמנהג פשוט הוא ליטול קמאי מציעיא בתראי על גבי כלי כאשר נהיגי גם בזמנינו ואביי סבר דהא דלא משו מיא בתראי על ארעא כלומר דקתני בברייתא

דאחרוני אין נטלין ע"ג קרקע סבר דה"ט משום זוהמא וא"ל רבה משום רוח רעה. וא"כ אין הכי נמי דלמאי דסבר אביי מעיקרא גם מים אמצעיים אין ניטלין על גבי קרקע אבל למאי דאמר רבה משום רוח רעה בכונה מכונת התנא נקט מים אחרונים דוקא דבמים אמצעיים ליכא רוח רעה. ומ"ש מהר"ן דרוח רעה שורה על מקומות מזוהמות. איברא דהכי אמרו בהגדה אמנם הן המקומות דיש בהם זוהמא בקבע או היה בהם בקבע אבל ליטול השתא מים אמצעיים ע"ג קרקע ואח"ך לכבדם אינו מקום מזוהם וליכא רוח רעה וכדעת מהרש"ל והפר"ח. ואביי תמיד עינו רא"ה בשל אחרים ובשלו דכלהו קמאי מציעאי ובתראי נוטלין ע"ג כלי כדנהיגי השתא נמי ואין ראיה מאביי:

ומאי דאסברא ניהלן מסתרי תורה יש לדחות דהא דאתמר חובה באמצעיים אינו שם העצם רק לחלק יצאת מהנהו דהוו רשות היינו על דרך מאי דקרי נמי בבריתא למים ראשונים חובה. ופוק חזי ברעיא מהימנא פ' פנחס דף רמ"ו דמוכח דקרי למיא דבין תבשיל ולגבינה אמצעיים רשות. ולפי האמת כפי סתרי תורה לא דמו כלל מציעאי לבתראי וגבה טורא בינייהו כנודע לחכמי המדע זה כתבתי בעניותי להליץ טוב על הגאונים מהרש"ל ופרי חדש:

ולענין דינא הגם דמסתמות כל המחברים בדפוס וכ"י משמע דדוקא באחרונים הוא דקפדינן ע"ג כלי ולא באמצעיים וכדעת מהרש"ל והפר"ח. מ"מ מאחר דהרא"בד והרשב"א סברי דגם באמצעיים יש ליטול ע"ג כלי כדמוכח בהדיא מדבריהם וכן מוכח מדברי מרן בש"ע א"ח סימן קע"ג הכי נקיטינן דלא שבקינן מאי דפשיטא לן בהרא"בד והרש"בא משום משמעות קצת מסתמות דשאר מחברים. ומה גם דהוי להחמיר וליכנס בסוג ספק סכנה דרוח רעה לדעת האחרונים:

כ

ואח"ך ידיח פיו וכו' הגם שאין קפידא בקנוח והדחה הי מינייהו קדים כמ"ש האחרונים. מ"מ נכון הדבר להקדים הקנוח להדחה. הרב כנה"ג הגה"ט אות כ"ט:

כא

במים או ביין וכו' אפשר דה"ה לשאר משקין כנה"ג שם בשם הרב דמשק אליעזר:

כב

אבל אם בא לאכול בשר עוף אחר גבינה אינו צריך וכו' מרן בבית יוסף א"ח סימן קע"ג כתב דאנו שזכינו לס' הזהר טוב ונכון להחמיר אפילו בבשר עוף וגדולי האחרונים חלקו עליו דמהזהר אין ראיה לאסור עוף אחד גבינה ומה גם דהש"ס מתיר להדיא ועיין מ"ש הרב הלבוש ובספר חגורת שמואל והרב מר וקציעה שם באי"ח סי' קע"ג ועמ"ש בכרתי

ס"ק י"ב דדברי הפר"ח אינם נוחים וגם דברי הב"י אינם נוחים ע"ש והמעיין בפר"ח ס"ק א' וס"ק ו' יראה דצדקו דבריו דמ"ש הפר"ח בס"ק ט"ו הוא על דברי הזהר שהביא מרן בב"י בא"ח ועל זה קאמר דאירי בבהמה. ולשון הזהר שאחר זה דעליה אמר בכרתי שאינם נוחים דברי הב"י כבר הפר"ח ס"ק א' מביאו וע"ש מה שכתב ודוק:

כג

הגהה מיהו טוב להחמיר. מהר"ם בתשו' ד"פ סימן תרט"ו והביאו המרדכי ריש פ' כל הבשר כתב וז"ל בימי חורפי הייתי מתלוצץ בבני אדם שהיו עושים כן (ששוהים מגבינה לבשר) ואדרבא היה נראה בעיני כמו מינות עד שפעם אחת מצאתי גבינה בין שיני מסעודה לסעודה גדרתי להחמיר על עצמי בבשר אחר גבינה כמו גבינה אחר בשר ואין בדבר זה כחולק על התלמוד ולא כמוסיף שהוא גורע דהא חזינן פ' כל הבשר אנא לגבי אבא וכו' וכל חד מצי לאחמורי אנפשיה לעשות משמרת וכו' עכ"ל מהר"של קרא תגר על המחמירים שהוא כמו מינות ודוקא מהר"ם שבא מעשה לידו פעם אחת אבל מי שלא בא תקלה על ידו אינו יכול להחמיר. והרב ש"ך ס"ק י"ז כתב עליו שאין דבריו מוכרחים ואדרבא מתשובי' מהר"ם שם משמע איפכא עכ"ל:

והנה הרב ז"ל לא הרוה צמאונינו לאסבורי ניהלן מאי דקאמר מהר"ם אשר זאת לפנים היה מתלוצץ בנוהגים כך ונראה בעיניו כמו מינות. דלפי שיטתו דחלק על מהרש"ל מעיקרא מאי סבר מהר"ם. וכבר ראיתי להרב כנה"ג הגה"ט אות י"ו דמייתי תשובת מהר"ם ומ"ש מהרש"ל וכתב וז"ל וכתב ש"ך שאין דבריו מוכרחים ואדרבא מתשו' מהר"ם משמע איפכא גם דמשק אליעזר כתב ולא ידעתי מה מינות שייך וכי אין אדם רשאי להחמיר לאסור במותר לו וכו' וא"כ כשמחמיר מאי מינות איכא עכ"ל הרב כנה"ג. ואין דבריו מכוונים דבמחטא חדא מחטינהו להרב ש"ך ולהרב דמשק אליעזר ולפום ריהטא גבה טורא בינייהו דהרב ש"ך תפס בדעת מהר"ם הפך מהרש"ל דיכול להחמיר אפי' בלא אירע לו שום דבר. ואלו הרב דמש"א מקשה דאמאי מהר"ם קרי עלייהו שהוא כמו מינות דיכול להחמיר. והגם דהש"ך ודמש"א ס"ל דיכול להחמיר מ"מ בכונת מהר"ם נראה שהם חלוקים. והרב כנה"ג הו"ל להעיר על הש"ך דהרי מהר"ם קאמר דהוי כמינות עד אשר מפני סי"בה גזר על עצמו (ואין בידינו ס' דמש"א) ואי הרב דמש"א משמע ליה כדעת מהר"ם כהרב ש"ך ממ"ש בסוף וכל חד מצי לאחמורי וכו' הו"ל להקשות מרישא לסיפא. והרי' דברי יוסף בתשובותיו סימן מ"ה מוקי לדברי מהר"ם כשהוא עושה מצד הדין ולא משום חומרא ועל זה כתב שהוא כמינות משא"כ אי מודה דשרי מדינא והוא עושה לגדר לשמור משמרת יכול להחמיר. וכבר כתבתי בזה

אני בעניי לעיל בי״ד בסימן טו״ב כאשר תראה בס' הקטנים ברכי יוסף ומחזיק ברכה שם בס״ד. וכתב בס' ויכוח מים חיים דמי שיש לו נקבים בשיניו יש ליזהר מאד לחטט יפה בנקבים כשבא לאכול בשר שהגבינה נדבקת בהם:

כד דין ג'. אכל תבשיל של בשר וכו'. יש נוהגים שהלשון לאחר שמלחוהו והדיחוהו כדין חוזרים לתת עליו מלח ומשאירים אותו כמה ימים שיתקיים ואח״ך מנפצים המלח שעליו ומיבשים אותו ומשתמשים בו למאכלי בשר ויהי היום בשלו ירקות בלי בשר ולקחו מהמלח הנז' ונתנו בירקות הללו ושאלו אם אחר אכילת ירקות האלו יכולים לאכול גבינה בסעודה אחת. ונראה דשפיר דמי דהרי פסק מרן בדין זה דתבשיל שנתבשל עם בשר שרי לאכול גבינה אחריו בנט״י וכ״ש בנדון זה וגם למה שהחמיר מור״ם בהגהה דאכל תבשיל בשר לא יאכל גבינה אחריו נראה דאין להחמיר בנדון שלנו דהרי מור״ם התיר בתבשיל שנתבשל בלי בשר בקדרה של בשר וכתבו האחרונים דאף כשלא הודחה יפה דיש קצת ממש שרי וה״ה בנ״ד ומה גם דנדון זה הוי מילתא דלא שכיחא ולא גזרו בה רבנן ועיין מה שאכתוב בסמוך בס״ד:

כה

אבל אם בא לאכול הגבינה עצמה וכו' חובה ליטול וכו'. ק״ק על מרן דהוא ז״ל כתב בבית יוסף באו״ח סי' קע״ג דנהגו העולם שלא לאכול גבינה אחר תבשיל של בשר כלל ואין לפרוץ גדר עכ"ל ומאחר שכן איך קפסיק ותני ומעלה על שלחנו דאם בא לאכול הגבינה אחר תבשיל בשר יטול ידיו ואוכל וגם בש״ע או״ח סי' קע״ג הנז' סתם וכתב מים אמצעיים בין תבשיל לגבינה חובה. והוה ליה למימר דנהגו שלא לאכול כאוכל הבשר עצמו. ואין לפרוץ גדר. כדאשמועינן בבית יוסף:

וראיתי להרב גנת ורדים י״ד כלל א' בסימן טו״ב שכתב דמרן חזר בו בש״ע וסתם להתרא ומשמע אפי' רוטב של בשר שרי לאכול גבינה אחריו וכו' ע״ש ורחוק בעיני שחזר בו דהתינח אם לא היה מנהג אבל השתא דנהגו כך משום גדר והוא מנהג פשוט בעולם לא שייך חזרה. והמנהג מיוסד דלדברי הרי״ף וסיעתו לא הוזכר בש״ס התר גבינה אחר תבשיל של בשר וכמ״ש הרב פר״ח סי״ק י״ח. והמרדכי כתב ראיתי מורי שאסר לאכול גבינה אחר ביצים מטוגנים בשומן משום גזרה אטו בשר בחלב והניחו מרן בב״י שם באו״ח סי' הנז' ועל זה כתב וכן נהגו העולם שלא לאכול וכו'. ומאחר שכן הו״ל להביא המנהג בש״ע:

כו

הגהה. ושומן הבשר דינו כבשר וכו'. הם דברי הרשב"א בתשובה סי' ש"ז וז"ל אמרת שהם חלוקים במעשה אלפס שנעשה בשומן של בשר שמתיר האחד לאכול אחריו מיד גבינה והאחד אוסר. תשובה הדין עם האוסר והמקל הזה טועה בשקול הדעת שהוא סבור שלא אסרו בשר ואח"כ גבינה אלא מפני בשר שבין השיניים וכשהוא אוכל ממשו של בשר יש לחשש זה מפני חוטי בשר וגידין שנאחזים בין השיניים אבל שומן הניתך הרי הוא כגבינה ואח"ך בשר שרי בקנוח ונט"י. ואינו לפי שלא חילקו באכילת בשר עד שנאמר האוכל בשר גם אסור והאוכל דק דק של בשר מותר שאם אתה אומר כן נתת דבריך לשעורין עכ"ל. והרב גנת ורדים בתשובה הנז' הקשה על הרשב"א בתשו' הנז' שהפליג ולעג על המקל שסבור שטעם האיסור משום בשר שבין השיניים והלא הרמב"ם ורבינו יונה רבו כתבו טעם זה ולכל הפחות אם הוא סבור כטעמו של רש"י מ"מ הי"ל להזכיר טעמן של הרמב"ם ורבינו יונה ולדחותם ואין לומר דהרשב"א ס"ל כרש"י ולדבריו של המקל אתי עליה מטוניה דא"כ אח"ך הול"ל שעיקר טעמא פריכא דהעיקר כפירש"י. והנראה שגם הרשב"א אזיל לשיטת רביה והרמב"ם וצריך להגיה בדבריו שכתב שהוא סבור שלא אסרו צ"ל שהוא סבור שכיון שלא אסרו וגזרת הדבר הוא מ"ש וכשהוא אוכל ממשו וצריך למחוק אות וי"ו מתיבת וכשהוא ועיקר דחייתו שלא נתנו דבריהם לשעורין עד כאן דבריו של הרב גנת ורדים ע"ש:

ויש להרגיש על הרב ז"ל דמצדד אצדודי אי הרשב"א סבר כטעם הרמב"ם וסיעתו דהוי משום בשר שבין השיניים או סבור כטעמו של רש"י והרי בחידושי הרשב"א בסוגיין מוכח דסבר כטעם הרמב"ם כאשר ישקיף וירא עין אדם. והדבר מפורש בתורת הבית הקצר להרשב"א בית ג' שער ד' דנקט בפשיטות דטעמא משום בשר שבין השיניים ע"ש: **ומה** שהרב הנז' הוצרך להגיה בתשובת הרשב"א לי' ההדיוט נראה דאין צורך להגיה כלל רק לפרש דמ"ש שהוא סבור אינו נרדף ואינו רוצה לומר שהוא סבור טעם בין השיניים ואינו רק הכונה שהוא סבור. שלא אסרו וכו' פי' דידוע שלא אסרו בשר ואח"ך גבינה אלא מפני בשר שבין השיניים. וכשהוא אוכל וכו' כלומר שזהו סבור. והדברים פשוטים. דבשופי נוכל לפרש כן ואין צורך להגהה. ולהקדים הקדמות שמסורת בידו שתשובות הרשב"א כלם הם מקוצרות וכו' כמו שכתב הרב הנז'. ואני בעניי אומר דסתם תשובות הבאים כדרכן וכתוב בהן שאלה וכו' תשובה וכו' מסתמא הן כהוייתן בציבוין ובקומתן ואשר כתוב נשאל וכו' והשיב וכו' הן הן המקוצרות וזה מבואר ובפרט למי שראה ס' הבתים ותשו' ח"ג שנדפסו מקרוב ופשוט:

כז
מרק שהוא צלול מותר לאכול אחריו גבינה אבל עב כגון עם ירקות אסור לאכול אחריו גבינה שמא יש במרק בשר ואינו נראה. רבינו ירוחם הביאו מרן בב"י א"ח סי' קע"ג ואחרונים:

כח
אין להקל רק בשומן בשר שיצא במרק אבל אם הוסיפו ונתנו בקדרה שומן והותך ונצטרף עם שומן שיצא עם הבשר יש לאסור. הרב גנת ורדים י"ד כלל א' בסימן טו"ב:

כט
אין להתיר במרק שיש בו שומן אלא בתבשיל שנתבשל כי אורחיה שיש בו מרק מרובה לאפוקי צלי קדרה שנותנין בו מעט מים ויוצא השומן ומתמעט עם המרק דפשיטא דאסור דאין זה תערובת שומן במרק אלא תערובת מרק בשומן. הרב הנז' שם.

ל
כל הני שריות' היינו מדינא אבל למה שנהגו להחמיר שלא לאכול גבינה אחר תבשיל של בשר כמ"ש מרן בב"י א"ח סימן קע"ג ומור"ם בסמוך ה"נ אפילו שתה מרק צלול אין לאכול אחריו גבינה והכי נהוג להחמיר במרק כמו בשר עצמו. וכבר כתב מרן בב"י דאין לפרוץ גדר וכ"כ בהגהה בסמוך.

לא
המנהג להחמיר גם במרק צלול של עוף ועמ"ש הרב אליה רבה בא"ח סימן קע"ג יעויין שם.

לב
משקה הנעשה באופן זה שנותנין בקדרה מרק תרנגול' ומי ורד וסממנים ובתוך הקדרה משימי' כוס ריקן וטחין הכסוי שלא יצא הבל לחוץ וההבל עולה ומזיע עד שנופל לכוס אחר שתיית הכוס הזה המלא מההבל והזיעה מותר לאכול גבינה ולא דמי למרק כלל הרב פרי ארץ ח"ב סימן י"ד.

לג
שנתבשל בקדרה של בשר מותר וכו'. הרב ש"ך והרב פר"ח אוקמוה כשלא הודחה יפה והיינו רבותא דשרי. אבל הרב אליה רבה הקשה על הרב ש"ך והעלה דמירי בקדרה נקיה שהודחה יפה ומשו"ה שרי אבל אם לא הודחה יפה יש להחמיר ע"ש בא"ח סי' קע"ג סעיף קטן ד'. ועמ"ש הרב שפתי דעת ס"ק י"ט. וראיתי בכלבו דף קכ"ג סוף ע"א שכתב תבשיל שנתבשל בקדרה שכבר בשלו בה בשר והודחה יפה יפה מותר לאכלו

בחלב וכן תבשיל שנתבשל בקדרה חולבת מותר לאכול אחריו תבשיל של בשר וכו' ע"ש ושוב נזכרתי שהרב אליה רבה רמז הכלבו ושוב ראיתי מה שהאריך בארח מישור סביב דרכי משה עיין שם.

לד

אכל תבשיל שנתבשל בקדרה של בשר לא בעי קנוח ונטילה ומותר לאכול גבינה מיד. הרב אליה רבה שם.

לה

שמש המשמש בסעודה וכו' הרב שפתי כהן תמה על מרן הב"י ועל מור"ם בדין זה ואחריו נמשך הרב פר"ח והרב מנחת יעקב כלל ע"ו כתב עלה הנפק אך הרב כרתי ופלתי יצא לישע מרן ומור"ם ותריץ יתיב ע"ש וגם ראיתי להרב תורת יקותיאל שהאריך בזה להעמיד דברי מור"ם ומרן ע"ש באורך.

לו

אם מאכיל אותו אחר יש להסתפק אם צריך נט"י ויותר נראה דדוקא במים ראשונים חייב ליטול אבל לא מים אמצעיים. הרב תורת יקותיאל:

לז

אם השמש אוכל על ידי אחר צריך ליטול ידיו. הרב הנז' ע"ש באורך.

לח

דין ד'. אסור לאכול גבינה על מפה שאכלו בשר וכו'. נהגו להסיר הפתיתין ולהפוך המפה ויש להם על מה שיסמוכו. הרדב"ז בתשובותיו דפוס וינציא סי' תשכ"א.

לט

אפילו הפת שאוכלים עם הגבינה אסור לחתוך וכו'. הגהה. וכן וכו' מיהו על ידי נעיצה בקרקע וכו'. הנה מרן בב"י הביא מתשו' להרמ"בן סימן קע"ב שאסור לחתוך גבינה ואפילו צוננת בסכין שרגילין לחתוך בשר ולע"א אפילו הפת שאוכלין עם הגבינה אסור לחתוך בסכין שחותכין בה בשר לפי שלפעמי' הסכינין שומנו של בשר קרוש עליהם וכשחותכין הפת נדבק בו כדאמרינן צנון וכו' ועל זה כתב מרן וז"ל ובארחות חיים כתב דברים אלו בשם הרשב"א ואח"ך כתב שם בשם בעל התרומה שרבינו שמשון היה מתיר בסכין של בשר לחתוך בו לחם ולאכול עם גבינה משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהתרא אבל לחתוך בה גבינה ודאי אסור אם לא נעצה בקרקע עשרה פעמים וכו' ומיהו בלא קנוח אפילו לחם אסור מפני שמנוני שעליו עכ"ל ומ"ש מרן ובא"ח כתב דברים אלו משם הרשב"א אינו מדוקדק דידוע דתשובות המיוחסות להרמב"ן הנז' הם מהרש"בא

וכמ"ש מרן בהקדמתו וא"כ הו"לל כתב דברי הרשב"א הללו ומה גם תשובה זו אשר עין בעין נראה שהיא מהרש"בא והיא לו נדפ"סה בתשו' הרשב"א ח"א סימן ע"ו. וזה יש להרגיש על הרב ב"ח שכתב וזה דעת הרמב"ן והרש"בא שהביא ב"י בשמם וכו' והוא אגב שטפיה דהרמב"ן לא דיבר בזה ותשובות להרמ"בן הם מהרש"בא וכן יש להרגיש על מהר"של בים של שלמה סימן ח' ע"ש כאשר יראה הרואה.

ואולם נדעה נרדפה לדעת אם הרשב"א חולק על רבינו שמשון שהביא ארחו' חיים ובאונו שר"א לחתוך בסכין בשר לחם לאכול עם גבינה אם קנח הסכין. ונאמר דהרשב"א פליג עליה דאף דקנח הסכין אסור לחתוך לחם לגבינה ומשו"ה קתני איסורא ולא תני תקנתא שיקנח הסכין ויותר. או כלך לדרך זו דהרש"בא נמי רב שרי בקנוח ולא אצטריכא ליה לפרושי שריות' כיון דבהדיא כתב טעמא דאיסור' דזמנין דהסכין שומן בשר עליו אורך הקר"ש וממילא נשמע דבקנוח יפה שרי.

ומדברי מרן בש"ע דסתם וכתב בדין זה אפי' הפת שאוכלים עם הגבינה אסור לחתוך בסכין וכו' משמע דסבר דהרש"בא והר"ש פליגי ופסק כהרש"בא לאסור איסר. דאי מרן סבר דגם הרשב"א מודה להתיר הו"לל דאם קנחו שרי מאחר שבב"י הביא דברי הר"ש. ותו דלא פירש דהטעם מפני שמנונית כמ"ש הרשב"א דאז היה מקום לומר דסמיך אטעמא. כמו שצדדנו בסמוך אלא מוכח דסבר דהרש"בא פליג ופסק כהרש"בא. וק"ק דאמאי שביק בעל התרומה ורבינו שמשון וא"ח דשרי ופסק כהרש"בא. ואין לומר דממ"ש א"ח שרבינו שמשון היה מתיר משמע ליה דיחידאה הוא דהרי מדברי בעל התרומה ריש סימן ע"א שכתב ואם רוצה לחתוך גבינה צוננת בסכין שחתך בה בשר וכו' צריך תחילה נעיצה וכו' ע"ש וכן כתב המרדכי ריש חולין והביאו בהגהות אשרי שם דאם רוצה לחתוך גבינה צוננת בסכין של בשר צריך נעיצה וכו' ע"ש וכ"כ בקצור שבלי הלקט כ"י סימן כ"ח ומוכח מדבריהם דלחתוך לחם לאכול גבינה אין צריך נעיצה וסגי בקנוח ודוק' לחתוך גבינה צריך נעיצה דאי לא הו"ל למנקט לחתוך לחם והרי מצינו בעל התרומה והמרדכי והג"א סברי כרבינו שמשון. ומסתמא גם א"ח וכלבו הכי סברי ונמצאו דרבים פליגי על הרש"בא ואמאי מרן פסק כוותיה דהרשב"א במקום רבים ואפשר דסבר מרן דגם הרש"בא אזיל ומודה לענין דינא כהנך רבוואתא אך לא רצה להתיר בקנוח שמא לא יקנחנו יפה ומשו"ה סתם דאסור. וראה מרן ז"ל להחמיר כהרשב"א. א"נ אפשר דטעם מרן ז"ל שסתם לאסור הכא בש"ע היינו משום דראה כל העם שנזהרים בזה ויש להם סכין מיוחד לגבינה ולכן סתם כהרש"בא.

גם מהרש"ל אכיף ימא רבה ים של שלמה פ' כל הבשר סימן ח' נראה דתפס דפליג הרשב"א על הר"ש וכדעת מרן כמו שנבאר בס"ד. הנה הרב ז"ל שם הביא תשובה להרמב"ן הנזכר ודברי ארחות חיים הנזכר וכתב וז"ל ונראה דהא דכתב דלחתוך גבינה אסור אם לא נעצה דמשמע דנעיצה שרי לכתחילה לא נהירא דלא התירו נעיצה אלא אם אירע במקרה וכו' אבל להתיר לכתחילה לחתוך בסכין של בשר גבינה על ידי נעיצה אינו ראוי כי אם בהגעלה ועל זה נהגו וכו' כל בר ישראל יש לו שני סכינים וכו' עכ"ל. ומ"ש הרב דלהתיר לכתחילה אינו ראוי ק"ק דאיך העלים עין דבס' התרומה והמרדכי והגהות אשרי שרו לכתחילה וכן הוא בשבלי הלקט כמו שנאמר.

וחזיתיהו להרב כנה"ג הגהת ב"י אות י"ו שכתב וז"ל דברי רש"ל ברור מללו שלא קרא תגר אלא הרוצים לחתוך גבינה בסכין של בשר אבל בבא לחתוך לחם עם גבינה אפשר שאפילו נעיצה אינו צריך אלא קנוח עכ"ל ואיברא דלשון מהרש"ל שהבאתי מוכח כהרב כנה"ג שהרי הביא כל דברי א"ח וחלק על מה שהתיר נעיצה לחתוך גבינה ומשמע דמה שהתיר לחתוך לחם על ידי קנוח אודויי אודי ליה. אמנם מרמזי הדין שכתב בתחילת הסימן וז"ל שאסור לאכול גבינה על מפה שאכלו בה בשר ואפילו הפת שאוכלין עם הגבינה אסור לחתוך בסכין של בשר עכ"ל מזה מוכח דאסר כהרש"בא וסבר דפליג על הר"ש ולא סגי בקנוח ולא הוצרך לפרש בפנים על חיתוך הלחם בסכין מקונח דאסיר שכבר הביא תשובת הרמב"ן וגילה דעתו ברמזי הדין.

ובה אוסיף להביט למור"ם ז"ל בתורת חטאת כלל ע"ו שכתב בהדיא דפליגי וז"ל וכתב הרשב"א בתשו' סימן ע"ז לאסור לאכול גבינות על מפה שאוכלין עליה בשר וכו' וכ"ש שאסור לחתוך פת בסכין שאוכלין בו בשר ולאכול הפת עם גבינה משום שומן הנדבק בסכין ודלא כב"י בשם א"ח דשרי מיהו אם קנחו הסכין בתחי' הטב ונעצו בקרקע קשה מותר לחתוך בו הפת שרוצה לאכול בו גבינה עכ"ל הרי דקרי בחיל דהרשב"א פליג על א"ח ולא סבי בקנוח הטב לחתוך לחם שיאכלנו בגבינה אלא בעי נמי נעיצה. וראיתי להרב כנה"ג שם שכתב על דברי הרב תורת חטאת דמשמע מדבריו דלחתוך גבינה עצמה לא מהני נעיצה כדברי רש"ל. ולי ההדיוט אין ראיה מדברי התורת חטאת דלא מהני נעיצה לחתוך הגבינה עצמה דהגם דהרב כתב דאם נעצו מותר לחתוך בו הפת לאו לדיוקא אתי דנעיצה לא מהני לחתוך הגבינה עצמה אלא דהרב לא קאי התם כי אם על הלחם לבדו והדבר פשוט דלדעת הרב תורת חטאת מהני גם לאכול הגבינה. ובין כך ובין כך הדבר מבואר בתורת חטאת דדחה דברי הא"ח ואחר קנוח הצריך נעיצה לחתוך פת שיאכל עם הגבינה. ותימא על הרב ט"ז שפירש דברי מור"ם בהגהה שכתב

אבל כבר נהגו כל ישראל להיות להם ב' סכינים וכו' דכונתו דלפי המנהג אסור לחתוך גבינה בסכין כשר אפילו על ידי נעיצה אבל לחתוך לחם לאכול גבינה שפיר יש לסמוך אמה שמקנחו תחילה ופשוט עכ"ד ונעלם ממנו דברי הרב תורת חטאת דקרי בחיל הפך דבריו ובפה מלא כתב דלא קי"ל כא"ח דשרי וצריך אחר קנוח נעיצה לחתוך לחם לאכול גבינה. וכבר הרב כנה"ג שם השיג על הט"ז מדברי ת"ח וכתב דמור"ם בהגהה קאי אדסמיך על הפת שאוכלים עם הגבינה.

אכן לפום ריהטא חזות קשה חזאי מ"ש עוד הרב כנה"ג וז"ל ואיכא למידק על הרב המפה דלפי דעתו בס' ת"ח דלא קי"ל כא"ח אלא כהרשב"א וכו' למה לא הצריך שני (כצ"ל) סכינים לפי המנהג ואפשר שמפני זה פירש הט"ז דבבא לחתוך לחם אף לפי המנהג בקנוח סגי ולא ראה ת"ח או אפילו ראה סובר שחזר בו אלא שאם ראה ת"ח תקשי ליה על ת"ח למה לא הצריך שני סכינים עכ"ל בקצור ודברים ככתבן קשים לשמוע דמוכח מדבריו דמאי דדייק היינו על מור"ם בהגהה והרי הוא כמבו"אר שכך כונתו. וזו היא שקשה דכבר כתב מור"ם בהגהה אבל כבר נהגו ישראל להיות להם שני סכינים וכו' ומאי קשיא ליה דאמאי לא הצריך ב' סכינים. גם שיירי הלשון לא סליק. והנראה בעיני דכל זה הלשון מואיכא למידק שייך למעלה קודם מ"ש ולכן צ"ל דמ"ש בס' המפה וכו'. והרב היה סבור דמור"ם בהגהה קאי אלחתוך גבינה עצמה כמה דתרגמה הרב ט"ז ועל זה דקדק דהו"ל להרב המפה להצריך שני סכינים לחתוך לחם וכתב דזה טעמו של הרב ט"ז וכו' ועל זה כתוב וצ"ל דמ"ש בס' המפה וכו' וא"כ כבר כתב על פת לחם דלפי המנהג צריך שני סכינים ול"ק על ההגהה ודברי הרב ט"ז סלקי בקשיא מדברי הת"ח. כך עלה במחשבה לתקן דברי הרב כנה"ג דהמעתיק עוית דהיה הכתוב בגליון וי"עתק משם שלא במקומו. והמעיין יבחר.

וממוצא דבר לא זכיתי להבין מאי דעתיה להרב מנחת יעקב כלל ע"ו ס"ק ח"י דבסוף דבריו הביא דברי הרב ט"ז ושתק שתיקה כהודאה. והרי מוכח מדברי הרב ט"ז דבעד מור"ם כתב כן והיו דבריו גם לפי המנהג דהו"ל תרי סכיני והו"ל להקשות על הרב ט"ז דהוא הפך דעת מור"ם עצמו כמבואר בת"ח וכדתהי עלה הרב כה"ג כדאמרן. וכן השיג עליו הרב נקודות הכסף ונעלם מהרב מנחת יעקב השגת הרב נקודות הכסף. וראיתי בס' דמשק אליעזר (שנזדמן כעת לפני) פירוש תורת חטאת הקצר שכתב וז"ל אם קנחו הסכין וכן פסק הט"ז וכן נראה עיקר פר"ח. והגאון ויכוח מים חיים מחמיר לחתוך מן הפת בכדי עוני אצבע ממקום שאכלו בו הבשר בסכין מקונח או בסכין שאינו של בשר ולא של חלב והשאר אוכלין עם הגבינה בסכין של חלב וכן ראוי להחמיר משום

דבכל צד של הפת יש לחוש שנדבק בו המאכל הראשון והיה ראוי אח"ך לקלוף כל הפת עכ"ל ובעיני דבריו קשים לשמוע. חדא דלשון הרב ת"ח הקצר דעליה קאי כן הוא מיהו אם קנחו הסכין תחילה הטב ונועצו בקרקע קשה מותר לחתוך בו הפת ולאכול עם גבינה עכ"ל והן הן הדברים אמורים בתורת חטאת הארוך. ומאחר שכן מאי קאמר אם קנחו הסכין וכן פסק הט"ז דמשמע דהרב ט"ז פסק כת"ח והוא להפך דהט"ז סגי ליה בקנוח הסכין לחוד ומור"ם בת"ח הארוך והקצר בעי נעיצה נמי כמש"ל. ואיך יכתוב על לשון ת"ח וכן פסק הט"ז והם חולקין דאף דתפס בתיבו' אם קנחו הסכין לא יתכן לכתוב על זה וכן פסק הט"ז כל שהת"ח סיים דבעי נעיצה כמבואר. גם מ"ש על זה וכן נראה עיקר פר"ח. הוא תמוה דהרב פר"ח מירי במה שמהרש"ל בים ש"ש קרא ערער דנעיצה בדיעבד אתמר על זה כתב הרב פר"ח ס"ק כ"ג וז"ל על ידי נעיצה בקרקע שרי ואף לכתחילה וכו' ורש"ל כתב שלא התירו נעיצה אלא במקרה וכו' ודברי ההגה נראין עיקר עכ"ל הרי הוא כמבו"אר דהרב פר"ח עסיק דאף לכתחילה שרי ע"י נעיצה והכריע כמור"ם נגד מהרש"ל ומאחר שכן מאי קאמר וכן פסק ט"ז וכן נראה עיקר פר"ח והדבר נגלה אין צורך להאריך.

ועד אחרון מ"ש משם הרב ויכוח מים חיים לא צדק וז"ל הרב ויכוח מים חיים עמ"ש הרב ת"ח מיהו אם קנחו הסכין וכו'. ובמדינת פולין ראיתי כמה בני אדם אשר אין להם אוכלין הרבה וקשה בעיניהם לחתוך פת שלם וחותכין מן הפת בכדי עובי אצבע ממקום שאכלו בו הבשר בסכין המקונח או בסכין שאינו של בשר ולא של חלב והשאר אוכלין עם הגבינה בסכין של חלב ולא ראיתי עושין כן בארצות אלו וכן ראוי להחמיר משום דבכל צד של הפת יש לחוש שנדבק בו המאכל הראשון והיה ראוי א"כ לקלוף כל הפת עכ"ל עין רואה שהוא הפך מ"ש דמשק אליעזר והקרוב אלי שט"ס נפל בדבריו ובתחילת הלשון צ"ל מחמיר שלא לחתוך מן הפת ואף שעדיין קצת גמגום יש בלשון:

הדרן לדברי הרב ט"ז הנז' כי ראיתי להרב לחם הפנים הביא דבריו הנז' ונעלם ממנו דברי הר' נקודות הכסף שהשיג על הרב ט"ז כדאמרן. והיותר קשה על הרב בית לחם יהודה דבס"ק ך' העתיק דברי הרב לחם הפנים (והשמיט תיבת ט"ז) כאשר יראה הרואה והוא עצמו בס"ק י"ט מייתי דברי הט"ז ושחלק עליו הנקודות כסף דמבואר בת"ח דאף לאכול לחם צריך נעיצה ועדיין לחלוחית הדיו קיימת ואיך אח"ך הוסיף שנית להביא דברי הט"ז בסתמא. והרב חגורת שמואל והרב תורת יקותיאל המה ראו כן תמהו על הרב ט"ז והאריכו בזה הלא בספרתם. ואשתמיט מיניהו דברי הרב תורת חטאת והרב נקודות הכסף דמסייעי להו:

מ
הגהה וכן להפך אסור וכו' עמ"ש מהריי"קש בהגהותיו ודבריו צריכים ישוב ודוק הטב:

מא
מיהו ע"י נעיצה בקרקע וכו' כתב הגאון תי"ט בס' תורת האשם הביאו הרב מנחת יעקב בסלת למנחה דהיינו עשרה פעמים וכן כתב הרב הנז' וכן כתב הרב בית הלל ע"ש ודלא כהרב חגורת שמואל דהתיר בפעם אחת ע"ש:

מב
נהגו כל ישראל להיות להם שני סכינים וכו' והמדקדקים יש להם ג' א' לבשר וא' לגבינה ואחד לחתוך לחם ומנהג נכון הוא. כן כתב הרב פרי חדש. וכל האחרונים הביאוהו בשמו. ושל כת הקודמין הוא והם דברי מהרש"ל בים ש"ש סי' ח' וכ"כ הרב דמשק אליעזר כמ"ש בשמם הרב כנה"ג ע"ש:

מג
ונהגו לרשום של חלב וכו' ואסמכוה אקרא חריצי החלב. הרב הלבוש והרב לחם חמודות:

מד
ואין לשנות וכו' שאם יחרוץ בבשר הגם שהוא יכירנו אחרים יטעו לאכול חלב דרוב ישראל עושין הסימן בחלב. הרב הלבוש. והרב כנה"ג הגהת ב"י אות ט"ו. הביאו בשם הרב לחם חמודות קצת בלשון אחר. ולא זכר שכ"כ הרב הלבוש. גם יש להרגיש קצת על הרב ל"ח שכתב כן מסברת עצמו בלשון ונראה לי ע"ש פ"ק אות כ"ח וכבר קדמו הרב הלבוש:

מה
המוצא סכין חרוץ ברחוב היהודים ודאי של חלב הוא. משבצות זהב סוף הסימן:

סימן צ

שיורי ברכה

א
דין א'. ואם קרעו שתי וערב וכו' מותר לבשלו עם הבשר וכו'. כן אנו נוהגים ולית דחש לס' המצות. הרב מהר"ש בן הרשב"ץ בתשובותיו סי' קע"ז בתוך התשובה. וכ"כ הרב מהריי"י עייאש בשו"ת בית יהודה י"ד סי' ל"ו שזה מנהגם מזמן הרבנים קדושים אשר בארץ ז"להה:

ב

דין ב'. נהגו שלא לבשלו עם בשר וכו' שינוי מנהגים בזה איש ממקומו עיין בהרב כנסת הגדולה הגהת בית יוסף אות ג"ן:

ג

ולצלי קריעה שתי וערב וכו', הטור לפום ריהטא שינה טעמו בדעת רש"י דברישא כתב דלרש"י לצלי קריעה שתי וערב ובסוף כתב קריעה כל דהו וכתב זהו לדעת רש"י וכבר עמד מרן על זה. והרב מהר"ל מפראג בהגהותיו תירץ דקריעה כל דהו דהכא היינו קריעה שתי וערב ואמר כל דהו בערך שהוא מחוסר טיחה עכ"ד ובאמת שהוא דוחק מאחר שלמעלה נקט לצלי קריעה שתי וערב. ועמ"ש הרדב"ז בזה בתשובותיו דפוס ויניציא סי' תתכ"ז:

ד

הגהה. שלא לאפות פשטי"דא כחל עם של בשר בתנור קטן וכו'. אבל עם חלב מדינא אסור דכחל בשר גמור הוא ופשוט. פרי חדש ס"ק י"ז. וכיוצא בזה כתב הרי"טבא בחידושיו לדף ק"י סוף ע"א דכחל מותר לבשלה בכל כלי בשר ואפי' הן בני יומן שלא גזרו בה על פליטת כלים וכו' ומיהו נראה שאין לבשלו בקדרה חולבת דהא עיקר הכחל בשר גמור הוא דאוריתא עכ"ל ועיין בכנה"ג הב"י אות ג"ן דיש מבשלין בכלי בפ"ע והכי נקיט הרב דמשק אליעזר ע"ש:

ה

דין ג'. מותר לחתוך כחל וכו'. הרב פר"ח ס"ק י"ח קרא ערער על דברי הר"ן. והרב בני חיי יצא לישע ופירש דברי הר"ן ע"ש:

סימן צא

שיורי ברכה

א

דין א'. בשר וגבינה שנגעו זה בזה מותרים אלא שצריך להדיח וכו'. דוקא כשהאחד מהן לח אבל אם שניהם יבשים אפי' הדחה אין צריך. הרב בית חדש והאחרונים:

ב

דין ב'. הגהה אבל דבר יבש אם לא בלע הכלי רק צונן וכו' משמע דתרתי בעי דבר יבש ובלע הכלי צונן אבל אם היה דבר לח אפי' בלע הכלי בצונן אסור או בלע הכלי בחמין אפי' דבר יבש אסור. וקשה מ"ש מבית שאור ובית חרוסת דאמרינן דמותר להניח בהם

מצה אפויה צוננת ואפי' לא בלע הכלי רק בצונן מותר להניח בו דבר לח בלא הדחה אלא האמת הוא שט"ס נפל בהגהה וצ"ל אבל דבר יבש ובלע הכלי בחמין או לא בלע הכלי רק בצונן מותר להניח בו דבר לח בלי הדחה וביאור דבריו דקאי אמ"ש הש"ע בקערה של איסור והיינו שנשתמשו בו בחמין והיינו דקאמר רמ"א הא דאסור להניח בקערה שבלעה בחמין דוקא דבר שיש לו לחלוחית אבל דבר יבש ממש אפי' בלע הכל בחמין מותר דומיא דבית שאור ובית חרוסת או לא בלע הכלי רק בצונן מותר להניח בו אפי' דבר לח בלא הדחה. הגהה כ"י מרבני המערב. ואנכי איש צעי"ר תמהני על גדולת חכמתם שכתבו בדעת מור"ם והגיהו מאי דמבואר בדרכי משה ובתורת חטאת כלל י"ז דין ד' להפך וביותר יש לתמוה שהרב ש"ך הביא דברי ת"ח וד"מ והאריך בזה ע"ש.

ג

דין ד'. מליח וכו' דינו כרותח וכו' בתשובות מרן סי' רט"ו יש קונטריס בעניני מליח הרי הוא כרותח ע"ש באורך ועיין בתשובות רבינו מהר"י ן' מיגאש הנדפסות חדשות מעתה בסי' צד"ק:

סימן צב

שיורי ברכה

א

דין א'. כזית בשר וכו' מלשון הפוסקים דנקטי בשר סתם מוכח דאין חילוק בין בשר בהמה לחיה ועוף דלא כהגהות אשרי שהביא מרן בב"י וכן כתב מהריי"קש בהגהותיו. וראיתי להרד"ק בהגהותיו שתמה על מרן שהשמיט זה ע"ש ואין כאן תימה דהגם שבב"י לא כתב מידי היה פשוט בעיניו שהפוסקים דסתמו פליגי ולכן השמיטו בש"ע אך ראיתי להרב פר"ח ס"ק יו"ד דכתב דמפורש איפכא בדברי הר"מ והתוס' והרשב"א ע"ש ואיברא דכל כי הא הוי"ל למרן לכתוב בב"י שהפוסקים כתבו להפך בפירוש:

ב

דין ב'. נפל חלב לתוך קדרה של בשר וכו' עמ"ש הרב ט"ז והרב נקודות הכסף ועיין מ"ש בס' מכלל יופי ודרך סלולה חדש בסוף הס' על דבריכם ז"ל:

ג

אבל אם ניער וכו' עמ"ש הרב פר"ח. ועמ"ש מהריי"קש בהגהותיו:

ד
נאסרה אותה חתיכה וכו' עמ"ש הרב ש"ך לישב מ"ש לקמן סי' ק"ה ועמ"ש הגאון מהר"י בשו"ת נודע ביהודה י"ד סי' כ"ה.

ה
דין ד'. החתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת. בשו"ת הרב מהר"ם פרובינצאל כ"י סי' קכ"ח כתב דצ"ל להיות מתרת דברי"ס ק"ו פסק דהיא עצמה אינה מותרת והכא ר"ל שהיא מצטרפת לבטל אבל היא עצמה אסורה עכ"ד. ואינן מחוורין כאשר המעיין יראה מכמה טעמים ודוק וכבר העירו האחרונים על מרן.

ו
אם נתערב בשר בחלב ונפל לתוך קטניות מבושלות לא אמרינן שהקטניות כלן נעשו נבילה לשער בהן כולן. מהרי"קש בהגהותיו:

ז
הגהה. י"א דלא אמרינן חנ"נ אם נתערב איסור לח בהתר לח וכו' עמ"ש בשו"ת פני אריה חדש ממש להה"ג אב"ד של ק"ק רוטרדם סי' מ"ח ועי"ש כמה פרטי דינים.

ח
דין ה'. טיפת חלב שנפלה על הקדרה וכו' מדין זה מוכח דבכלים בלועים נמי אמרינן חנ"נ ודלא כמ"ש מור"ם בהגהה בסוף סעיף הקודם מהמרדכי והרב בדרכי משה הרגיש בזה ותירץ ונדחק מאד ע"ש. הרד"ק בהגהותיו כ"י ועיין בפר"ח ריש סי' צ"ג ועיין בסי' צ"ח.

ט
דין ט'. נר של חלב וכו' להדליק הפי"פא של טאבאקי"ו מנר חלב הרב כנה"ג ובני חיי לקמן סי' ק"ה אוסרים וכ"כ הרב כנה"ג בתשובותיו י"ד סי' קמ"ב. והרב פר"ח לקמן סי' ק"ח ס"ק כ"ג שרי להדליק מראש השלהבת. והרב מופת הדור מהר"ח אלפאנדארי בס' בני חיי בהשמטות שבסוף י"ד סי' ק"ה שרי אף כשמקרבה אל הפתילה הדולקת. והרב המו' מהר"ר אברהם ישראל נר"ו אמר לי שהביא ראיה ממתני' סוף פ"ד דמכשירין בעצים דבלעו משקין טמאים והיו עליהם גשמים דתנן ויסיקם בידים טהורות ופירשו רבינו שמשון ורבינו עובדיה דלא אמרו סוף משקה טמא הבלוע לצאת דבעצים דהאש שולטת בהם ונאחז בהם האור כלה המשקה בתוכן ואין יוצאין לחוץ וה"ה הכא שכלה החלב ז"התד.

ולי ההדיוט אין הנדון דומה לראיה חדא דהרי לפי התוספתא שהביא הרב תוספת י"ט שם רבנן פליגי בלחים דיוצאין המשקין ונר של חלב כלחים דמי ואפי' תימא בפי' הרמב"ם דמכשרי בלחים ויבשים יש לומר דנר של חלב מודו כולי עלמא כיון דהכא החלב ניתך ועי"ז מאיר הנר ומה דמות יערוך לעצים שהאש מבחוץ מסיקן אבל הכא האור הזה מן החלב עצמו וזה פשוט.

אמנם הרב המובהק כמהר"ר ישועה זיין ז"לה בספרו משו"ת שערי ישועה כ"י בי"ד שער א' סי' ד' וסי' ה' הרב ז"ל והרב מהר"ר שלמה סאלאמי ז"ל התירו בראיות ברורות. ומ"מ כתב הרב מהר"י זיין דבעל נפש יחוש. וראיתי להרב לקט הקמח שכתב דהרב המו' מר קשישא מהר"ר דוד גרשון ז"ל התיר ועבד עובדא בנפשיה ונצטער בחלום קשה על זה בפירוש ע"ש. ובעה"ק ירושלם תו' כמעט רוב הת"ח נזהרים בזה.

ו

אם אחד נזהר להדליק הפי"פא מנר של חלב אסור למי שנוהג התר להדליק הפי"פא מנר חלב וליתן למי שהוא נזהר מזה. הרב משאת משה ח"א י"ד סי' ד'. ועמ"ש בשו"ת סמא דחיי י"ד סי' ה'. ועמ"ש במחב"ר א"ח סי' ר"י ששם נכתב באגב ע"ש.

סימן צג

שיורי ברכה

א

אבל הקדירה אסור לבשל בה וכו' עמ"ש הרדב"ז בתשובות החדשות הנדפסות בפי"רדא סי' תרי"ז:

ב

הגהה. ודין כסוי קדירה וכו'. מבואר בדברי מור"ם דאם כיסה קדרה חולבת שאין בה מאכל בכסוי של קדירה שבשלו בה בשר דהכל שרי לכ"ע. ומדברי הש"ך ופר"ח סי' ק"ה ס"ק כ"ז משמע אפי' שניהם חמים. ובהיות מאכל בקדירה צוננת חולבת הקדירה וגם הכיסוי נראה ברור שאסור ודלא כמור"ם. ובש"ך התיר כשהכסוי אין בו לחלוחית. ולטעם הפר"ח משמע דלא שנא ע"ש ובכנה"ג סי' צ"ב הב"י אות פ" ולפי נסחת מרן בהגהת שערי דורא נראה דאפי' אין בקדרה צוננת מאכל אסור וכן נראין דברי הכנה"ג שם. אבל לנסחא שהביא מור"ם בדרכי משה אין הכרח ואדרבא נראין הדברים בדאיכא תבשיל ומה שדימה לטיפה שנפלה וכו' דמיון הוא והבו דלא לוסיף עלה. ומ"ע סברא

יחידאה כשהקדרה צוננת ואין בה מאכל. מורינו הרב בתי כהונה בנימוקיו כ״י. ועמ״ש הרב בית דוד בי״ד סי׳ מ׳:

סימן צד

שיורי ברכה

א

התוחב כף חולבת וכו׳. ממ״ש הש״ע לקמן סי׳ צ״ה נותן טעם בר נ"ט דהתרא מותר ולכן קדרות של בשר שהודחו ביורה חולבת וכו׳ אפי׳ שניהם ב״י מותר משום דהוי נ״ט וכו׳ ע״ש משם אנו אומרים שאם אירע שבשלו תבשיל בקדרה חולבת ונתנו בה מעט חלב שיש בתבשיל ס׳ נגד החלב ותחבו כף של בשר בת יומא באותה קדרה של חלב. שהכל מותר. לפי שהחלב נתבטל מאחר שיש ס׳ במים כנגדו והוי כמי שאינו וכאלו אין שם אלא מים לבד והו״ל נ״ט וכו׳ ולכך צריך המורה לשאול ולחקור כי בעו מיניה כשתחב כף בת יומא בקדרה חולבת אם יש חלב בקדרה או לאו וגם כשיש בו כמה יש בו דלפעמים נותנים מעט לבד ובזה יורה צדק.

ודע שאם תחבו כף של בשר או של איסור בקדרה של התר שכתבו הפוסקים דצריך לשער בכל הכף. דע דהיינו דוקא כשתחבה בתוך האיסור שכל מה שבקדרה הראשונה היה איסור כלו כגון שהיה חלב לבדו מתבשל בקדרה הראשונה שנתחבה הכף בה שאז כל מה שבלעה הוא איסור ולא ידעינן כמה בלעה ולכן משערינן בכלה דלא ידעינן כמה בלעה ואנו משערים בדעתנו שבלעה כמוה. אבל אם התבשיל היה של התר מתבשל בקדרה ונתערבו חלב או איסור ותחבו הכף שם ונאסרה הכף מפני זה ואח"ך תחבוה בקדרה של התר אז אין צריך לשער כנגד כל הכף אלא אנו משערים בדעתנו כאלו נלקח חלק מאותו תבשיל כשעור דהיינו אם יש בכמות הכף ליטרא ד״מ אנו חושבים כאלו נפל ליטרא אחת מאותו תבשיל איסור לתוך ההתר ואח״ך אנו חוזרים וחושבים כמה מגיע מהאיסור מאותה לטרא של התבשיל. המשל בזה הרי שבקדרה אחת היו מבשלים עשרה לטרין של תבשיל ונפלו שם עשרה אוקיות של אסור הרי שלכל ליטרא מגיע אוקיא אחת ואם נלקח משם ליטרא של תבשיל ונפל אותו תבשיל בקדרה של התר בודאי שא״צ לשער אלא כנגד אוקיא אחת שיש בו דהא קי״ל אין חתיכה נעשת נבילה ולכן כף זו אף שנחשוב שכלה תבשיל הרי ליטרא בתבשיל של אותה קדרה אין צריך לשער אלא כנגד מה שבלעה וכן כתב המרדכי להדיא פ׳ כל הבשר סי׳ תרצ״ז וז״ל נשאלתי על יורה של בשר שנתבשל בה חתיכת איסור ולא היה בהתר ס׳ לבטל האיסור

לכן נאסר כל מה שביורה ולקחו המרק של יורה ושמו בקדרה שהיה בה מאכל של התר ולא היה ס' בקדרה שניה מכל תערובת האיסור ועתה שואלים אם המרק אוסר הקדרה או לא כיון דאיכא ס' נגד המרק כלומר היו מסופקים אם צריך ס' מכל התערובת או א"צ ס' רק מן האיסור המעורב בו כי אין הכל אסור. ונ"ל שאין המרק הנאסר אוסר אלא לפי חשבון שיש מדומע בו מן האיסור וכו' דתנן אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון וכו' ע"ש כל לשון המרדכי באורך. ודע שאם לא נודע כמה הוא האיסור מתחלה אנו משערין עד שיצא הספק מלבנו. הרב הגדול מהר"ר שלמה עמאר ז"להה בפסקי דינים כ"י:

ב

תבשיל שעורים שנתנו בו חמאה א' מארבעים מהתבשיל והגיסוהו בכף ונתחב הכף לקדרה של בשר שאין בה ס' כנגד החמאה שנתנה בתבשיל שעורים הורו המורים לאיסור ודלא כמאן דשרי. שו"ת פני אריה חדשו' סי' מ"ח וע"ש סי' מ"ט.

ג

דין ב'. ולא נודע בינתים צריך ב' פעמים ס' וכו' עמ"ש הרב מהר"י עייאש בשו"ת בית יהודה י"ד סי' מ"א.

ד

דין ג'. כל זמן שהיא בת יומא וכו' עמ"ש הרב פר"ח שהשיג על הרב בית חדש ועיין בתשובות גאוני בתראי סי' ל"ח.

סימן צה

שיורי ברכה

א

דין א'. דגים שעלו וכו' עיין מ"ש הרדב"ז בתשובותיו דפוס ויניציא סי' רל"ד ועיין מה שהאריך בשו"ת הרב כנה"ג הנדפסות מחדש ס' בעי חי' בחלק עץ הדעת סי' דק"ל.

ב

כוסכוסו שנתנוהו על קדרה של בשר לקלוט ההבל כמנהג והן בעודנו רותח נתנוהו בתוך קערה חולבת. יטול ממה שיש באמצע הקערה דלא נגע בדופני הקערה. ואוכלו. והשאר הוא אסור.הרדב"ז בתשובותיו דפוס ויניציא סי' ר"י ע"ש באורך.

ג

דין ג'. מותר משום דה"ל נ"ט בר נ"ט דהתרא וכו'. וכן נהגנו. הרב מהר"י עייאש בשו"ת בית יהודה דף קט"ו. סי' ג'.

ד

יראה לי שאם נתנו אפר וכו'. הרב ש"ך קרא ערער על זה והרב פרי חדש יצא לישע מרן ז"ל. וכן הגאון מהר"ר צבי אשכנזי בתשובותיו סי' ק"א דחה דברי הרב ש"ך ותמה מאד עליו והרב צמח צדק סי' צ"א הורה בפשיעות כמרן וכן הרב בית דוד סי' מ"א העלה כדעת מרן. ואולם הרב כנה"ג החמיר כשהשנים הם בני יומן ע"ש ובתשובותיו סי' דק"ל. **ולענין** הלכה אנן אתכא דריש גלותא מרן סמכינן דשלמים וכן רבים סברי כדעתו. ומה גם דפשט המנהג כדעתו ז"ל כמ"ש הרב כנה"ג שנהגו כמרן ז"ל ע"ש. והן עתה נדפס ס' קול אליהו לרב חביבא כמהר"א ישראל ז"להה ועמ"ש בזה בי"ד סי' י"א.

ה

דין ז'. מלח הנתון בקערה וכו' עמ"ש הרדב"ז בתשובותיו דפוס ויניציא סי' רל"ו ועמ"ש בספר הלכות קטנות ח"ב סי' קצ"ו.

ו

דין ח'. נ"ט בר נ"ט וכו' עמ"ש בשו"ת פני אריה חדשות מעתה סי' מ"ח וסי' מ"ט על סברת ש"ר דאין נ"ט בר נ"ט אלא בכלי לא באוכל ע"ש באורך וע"ש סי' ן'.

סימן צז

שיורי ברכה

א

דין א'. או ששינה צורת הפת שתהא ניכרת וכו' הכי אתמר בש"ס דעבדינהו כעין תורי וכו' וראיתי להרב מהר"י חאגי"ז בשו"ת הלכות קטנות בח"א סימן נ"ו שכתוב שם וז"ל אם מותר ללוש ביסקוג"וס בחלב. תשובה נראה דלא מיקרי זה כעין תוארו והוי כשאר פת כיון שעושין תדיר מהם (לא אתי למסרך). והדבר ברור דהמעתיק הבין דכונת הרב להתיר שאינו תואר לחם וכיון שעושין תדיר לא אתי למסרך והוא הוסיף תיבות לא אתי למסרך וכן הם בתוך חצאי לבנה. ומזה נמשך להמעתיק שכתב בלשון הרב כעין תוארו. וכל זה שגגה היא דהרב ז"ל אוסר דאע"ג דהביסקוג"וס הם משונים בצורתן לא מיקרי זה כעין תורי שאמרו בש"ס דשרי דהא עושין תדיר ביסקוג"וס בצורה זו ואינם בחלב. ועתה שזה לש בחלב אינו כעין תורי דהגם דהוא צורה אחרת מצורת הפת לא יש שינוי בין אלו להביסקוג"וס שהם עושין תדיר ואסור זה כונת הרב ופשוט. וכמדומה כי זה שנים ראיתי שכתב כן הרב יעבץ בשו"ת שאלת יעבץ ח"א ועתה אין הספר ידי.

ב

בארץ הצבי ובטורקיאה נהגו לעשות בורי"קאס דאתו ממולאי"י בש"ר להם וכן עושים מלאות ביצים או ירק וגבינה וכיוצא והמנהג על הרוב לעשות של גבינה בשינוי על דרך כעין תורי וצריך להזהיר על זה:

ג

מדוכה שדכו שומן הרב ט"ז אסר והרב פר"ח התיר דאין לנו לגזור גזרות מדעתנו ע"ש ומעין דוגמא כתב הרב פר"ח בא"ח סימן תנ"א וסימן תנ"א וסימן תס"ג וחלק על הרב בית חדש ועל הרב כנסת הגדולה ובילדותי מצאתי להרא"ש בפסקיו פ' במה מדליקין שתמה איך יכלו הגאונים לחדש גזרה אחר התלמוד ע"ש וכיוצא כתב הרא"ש בפסקיו פ' בית שמאי ע"ש והיא ראיה לדברי הרב פרי חדש.

ד

כתב הרב מהרי"מט בתשו' י"ד סימן ח"י דלא אסרו ללוש בחלב אלא דוקא בחלב הרבה שאין בעיסה שעור לבטלו ויש בה בנ"ט אבל בחלב מועט שמתבטל עם הקמח שרי ולא דמי למבטל איסור לכתחילה דכשנתערב התר בהתר הוא. ומזה דן הרב כנה"ג בתשובותיו י"ד סימן קל"ו שמותר לערב מעט חלב ביין כשיעור שיש ס' נגדו לבעל החלב ולשתותו עם בשר ע"ש והזכיר דין זה גם כן בספרו כנסת הגדולה ע"ש.

ה

ראיתי להרב כנה"ג בהגהת ב"י סוף אות ג' שכתב וז"ל והוי יודע דהא דאמרינן בגמרא דאי עבדינהו כעין תורא לא נאמר בגמ' במקומו אעובדא דההוא תנורא דטחו ביה טיחיא ואסרה רבא בר אהילאי וכו' דאקשינן עליה מהך בריתא דאין טשין את התנור וכו' ומסיק בתיובתא אלא אהא דאמר ר"בל פ' כל שעה דף ל"ו יומא קמא לא תלושו לי בחלבא וכו' דמקשינן והתניא אין לשין את העיסה בחלב ומשני כדאמר רבינא כעין תורא שרי ה"נ כעין תורא ואיברא דמדקאמר בגמ' כדאמר רבינא כעין תורי ה"נ כעין תורי מוכח דרבינא אמרי למילתיה במקום אחר אבל מצינו כיוצא בזה בסוטה פ' אלו נאמרין דאמרינן כדא"ר חסדא בעזרת נשים ה"נ בעזרת נשים אע"ג דרב חסדא לא אמרה במקום אחר אלא על קושיא זו עכ"ל והרב ז"ל קבע דבר זה בספרו שיירי כנה"ג א"ח כללי התלמוד אות פ"א כתב וז"ל מצינו בסוטה פ' אלו נאמרין דאמר כדאמר ר"ח בעזרת נשים ה"ג בעזרת נשים אע"ג דרב חסדא לא אמרה במקום אחר אלא על קושיא זו וכן מצינו פ' כל שעה דף ל"ו כדאמר רבינא כעין תורא וכמ"ש בכנה"ג י"ד סימן צ"ז עכ"ל:

ותימא על גדול שכמותו איך כללא כייל לן מדעת עצמו אטו לפי שהוקשה לו בש"ס ולא תירץ עשאו כלל ואם אחד מהראשונים אמרה החרשתי דהם ידעו דרכי הש"ס וקבלו מקמאי אבל הרב ז"ל איך יסבול לקובעו כלל ולומר שהש"ס אומר לשון תפל יתר וכבד ובלתי צודק. ואי משום דהוקשה לו די שיכתוב מה שהרגיש אבל לעשותו כלל הוא דבר קשה במקום שהלשון אינו מתישב כלל. ותו תחילת דיבר הרב ז"ל בכנה"ג אינו מכוון מאי קאמר הרב ז"ל והוי יודע דהא דכעין תורא לא נאמר במקומו אעובדא דההוא תנורא וכו' הרי התם פי כל שעה דף ל' גבי תנורא אינו מקומו דסוגיא דהתם בתנור שטחו באליה ומה מקום להא דכעין תורי דאתמר אלש בחלב אלא דהתם גבי תנור הביאו תחילת הבריתא דאין טשין התנור באליה דקתני אין לשין וכו' כיוצא בו אין טשין וכו' דארחיה דש"ס על הרוב לאתויי כולא בריתא. ונמצא דהא כעין תורי אין מקומו שם. אלא מקומו האמיתי בדף ל"ו גבי רי"בל דקאמר יומא קמא וכו' דאיירי בלש בחלב ועלה אתמר כעין תורי שרי.

ועד זאת אדרש על הרב ז"ל דמאי קושיא בסוגיין ומאי פירוקא למשוייה כללא בסוגיין דפ' כל שעה דפריך אריי"בל מבריתא דאין לשין וכו' ומשני כדאמר רבינא כעין תורי שרי ה"נ כעין תורא. והרי הדבר פשוט ומבואר דרבינ' אמר על הך בריתא דאין לשין את העסה בחלב כעין תורי שרי וזהו מימרת רבינא על הבריתא לאשמועינן הך דינא דכעין תורי לשין בחלב. וכי פריך על רי"בל איך לש בחלב מהך בריתא פריק כדאמר רבינא על בריתא זו כעין תורי שרי ללמד דין זה. ה"נ תריץ ואימא דרי"בל כעין תורא קאמר ומיושב הלשון כמשפטו כמבואר נגלה.

ותו אשתמיטיתיה להרב ז"ל סוגית יומא דף ס"ט ע"ב כי הנה הוא ז"ל סמיך אסוגית סוטה דף מ' דקאמר כדא"ר חסדא בעזרת נשים ה"נ בעזרת נשים אע"ג דרב חסדא לא אמרה אלא על קושיא זו. ולא זכר דביומא שם הש"ס בעי אמאי דאמר כדאמר ר"ח בעזרת נשים ה"נ בעזרת נשים והיכא אתמר דרב חסדא אהא מתיבי היכן קורין בו בעזרה וכו' ואמר רב חסדא בעזרת נשים. הרי דהש"ס הבין כפשטו כדאמר ר"ח במקום אחר. ועל זה הקשה והיכא אתמר דרב חסדא. וא"כ מאי קאמר הרב ז"ל.

וכבר זה שנים רבות ראיתי במכתב להרב הכולל כמה"ר חיים הלוי סנדורי ז"ל שהשיג כן על הרב באר שבע בתוספותיו לסוטה שכתב על הא דקאמר התם כדאמר רב חסדא וכו' וז"ל תימה היאך שייך למימר כדאמר ר"ח וכו' כאלו רב חסדא הוה אמר בעזרת נשים על קושיא אחרת בענין אחר והא ליתא דהא רב חסדא בא לחזק מה שתירץ כאן בעזרת נשים על הך קושיא גופה והאמר מר אין ישיבה בעזרה ואין שיטה כזאת בגמרא

עכ"ל וע"ז כתב הרב מהר"ח הנז' דנעלם ממנו תלמוד ערוך ביומא דף ס"ט דהתם בעי תלמודא והיכא אתמר דרב חסדא עכ"ל. ואפשר דהרב כנה"ג ראה דברי הרב באר שבע הנז' נמצא בסוגיין כדאמר רבינא כעין תורי וכו' ועל זה סמך לעשותו כלל אף ע"ג דהרב באר שבע תהי עלה. ונראה דנעלם משני המאורות הגדולים הרב באר שבע והרב כנה"ג סוגית יומא הנז' דאי מדכר דכירי לא הוו שתקי מינה.

הן אמת דסוגית יומא הנז' לפי נסחתנו דגרסינן והיכא אתמר דרב חסדא אהא מתיב וכו' אינה מיושבת כמבואר. ואי הוה גרסינן והיכא אתמר דרב חסדא אהא דתניא היכן קורין וכו' הוה סליק שפיר דרב חסדא אהך בריתא דהיכן קורין אמרה. אמנם מדברי רש"י בסוטה ודברי תוספות ישנים ביומא מפורש דגרסי מתיבי וכבר אני בעניי כתבתי זה בס' הקטן פתח עינים ביומא בסוגיא הנז' וצדדתי שם בזה ע"ש.

איכו השתא שפר קדמי לישב הסוגיות דיומא וסוטה ויבא הכל על נכון דמאי דקאמר מתיבי לאו אשינויא דמוקי בעזרת נשים כדמשמע מריהטא דשמעתא. אמנם זאת לפנים רבנן דמתיבתא הקשו על הא דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד מהך בריתא דפרשת הקהל קורין בעזרה וידוע דהמלך יושב וקורא ופריק רב חסדא בעזרת נשים והך קושיא והך פירוקא נאמרה במתיבת' דרב חסדא. ובמתיבתא דרבינא ורב אשי הקשו על משנתנו מכלל שהוא יושב והא אין ישיבה בעזרה ואמרי כדאמר רב חסדא בעזרת נשים ה"נ בעזרת נשים ורב חסדא לא דיבר בזה. ופריך הש"ס ביומא והיכא אתמר דרב חסדא ומשני אהא מתיבי וכו' כלומר דהקשו על זה דאין ישיבה מקורין בעזרה ופריק רב חסדא בעזרת נשים וכי היכי דאמר כן בפרשת הקהל וה"ה הכא כמ"ש תוספות ישנים ביומא. ובסוטה מייתי מתיבי וכו' אמר רב חסדא והיינו כדאמרן דמקדש הקשו על הא דאין ישיבה מבריתא דקורין בעזרה ופריק ר"ח בע"נ. וזהו שכתב רש"י שם בסוטה כדאמר רב חסדא לקמן. ובזה נתישבו סוגיות הש"ס ודברי רש"י ותוס' ישנים כאשר יראה הרואה ודוק הטב כי למי שבקי בסגנון הש"ס

זוהי דרך ישרה לדעתי הקצרה:

סימן צט

שיורי ברכה

א

דין א'. עצמות האיסור מצטרפין וכו' לענין מליחה עיין בתשו' מהר"י הלוי אחי הרב ט"ז סימן ז"ך וע"ש סימן כ"ח. ובעת ההדפסה כן קרבו שו"ת חדשים פני אריה וע"ש

בסימן צ"ט שהאריך וחלק על הרב פר"ח. ושקיל וטרי אם מה שחוץ לקדירה מצטרף ע"ש באורך:

ב

דין ד'. משערין ברוטב וכו' הרב פרי חדש ס"ק ו' עלה בהסכמה דמשערין בכמות ולא במשקל וכן הסכים הרב שער אפרים סימן נ"א ע"ש באורך והנמשך וכן העלה הרב החסיד מהר"ר יעקב מולכו בתשובותיו כ"י סימן נ"ו וכזה ראה הרב מהר"י פראג'י מהמה בתשובותיו כ"י סימן ט"ל וכן פסק הרב מהר"ם חאגי"ז בשו"ת הלק"ט ח"א סי' ז"ך וכן דעת רב חביבא הרב זרע יעקב סימן ס"ח ע"ש ועיין מ"ש בשו"ת חינוך בית יהודה י"ד סימן ל"ג ומ"ש הרב מופת הדור מהר"ח אלפאנדארי בהגהות ספר בני חיי בהשמטות י"ד ע"ש ועיין בספר בית דוד סימן מ"ג:

ג

דין ה'. אין מבטלין איסור לכתחילה וכו' הרב פרי חדש ס"ק ח' מייתי פלוגתא דרבוואתא אי הא דאין מבטלין איסור לכתחילה הוא דאוריתא או דרבנן והתוספות ס"ל דהוי מדרבנן והראב"ד ס"ל דהוי דאוריתא והרב פר"ח כתב לסייע לסברת התוס' ממשנתנו מגורה שפינה וכו' ובאמת שאינה ראיה כמ"ש הרב הר"ח קאזיס בספר חק לישראל ומורי הרב ז"ל בספר נחפה בכסף דף קס"ו ע"א והרב החסיד עיר וקדיש על ארעא דרבנן אות ט"ז והרב המפורסם מהר"י עייאש ע"ש. וגם הרב פר"ח עצמו לא הביאה לראיה אלא לסייעתא להתוס'. והרב ארעא דרבנן כתב דבס' בני חיי הביא ראיה למ"ד דאיסורייהו מדאוריתא והם דברי הרב מופת הדור מהר"ח אלפאנדארי בהשמטות י"ד. ולא זכר הרב ארעא דרבנן שהרב פר"ח עצמו הביא ראיה זו לדעת הראב"ד בליקוטי י"ד הבאים אחר ביאור ה' חנוכה ע"ש. ועמ"ש הרי"בש בתשו' סימן שמ"ט ומה שהק' עליו הרב פר"ח לעיל סוף סימן ס"ד ועמ"ש הרב מופת הדור מהרח"א בלשונות דף ח' ע"ד ומה שהאריך בזה מורי הרב ז"ל שם באריכות. ועתה מחדש נדפס ספר קול אליהו ועמ"ש שם בענין זה בי"ד סימן ט"ז:

ד

אין מוסיפין עליו וכו' אם בא גוי והוסיף אפילו הוא מכירו מותר ולא קנסינן ליה ואין שייך לגזור כאן. הרדב"ז בתשובות החדשות דפוס פי"ורדא סימן תקמ"ז:

ה
ליקח מן הגוי דבר שיש בו איסור מעורב אלא שנתבטל ביותר מס' אסור דבשעה שלוקחו מן הגוי הוי כאלו מבטלו לכתחילה. הרדב"ז בתשו' הנז' ועמ"ש הרב בסוף התשובה על תשובות הרשב"א:

ו
אם אמר לגוי לבטל קנסינן ליה ואסור לאותו שאמר לגוי לבטל ולאחרים שרי. הרדב"ז שם בתשו' הנז':

ז
המערים להניח הקדרה שנפל בה האיסור סמוך למקו' שיש התר כדי שיפול מעצמו ויתבטל יש להקל. הרדב"ז בתשובה הנז' ע"ש באורך:

ח
דין ו'. איסור של דבריהם וכו' עמ"ש הרדב"ז בתשו' דפוס ויניציא סימן תשכ"ה והרב המובהק מהר"י זיין ז"ל בתשו' שערי ישועה כ"י שער ב' סימן ה' העלה להלכה דכל איסורי דרבנן בין יש להם עיקר מן התורה בין אין להם צריך ס' ולא מצינו שמותר ברוב אלא חמאה ופש"ג של מור"ם סימן קי"ב וסימן קט"ו ואין חילוק בין נתערב במינו בין שלא במינו ראוי להחמיר להצריך ס' ודלא כהרב ב"ש דבמינו אוקמיה אדאוריתא ואם נפל איסור לתבשיל אם מין במינו יש לפסוק כמרן דמרבה עליו ומבטלו כשנפל מעצמו ובמין בשא"מ ראוי להחמיר כמור"ם ואסור לערב' או להוסיף עליהם ואם אין האיסור בעין שנימוח וכיוצא אז אף במין בשא"מ ראוי לפסוק כמרן דמותר להרבות עליו ולבטלו. ותרומת ח"ל ופש"ג וחמאה שלהם בטילי ברוב ואין צריך ס' ומותר לערבם לכתחילה ברוב ולאכלם זהו תורף דברי הרב מהרי"ז הנז"ל בתשובה הנז':

ט
דין ו'. הגהה. חוזר ונעור וכו' עמ"ש הרב פרי חדש ס"ק כ"א ובמ"ש דף צ"א ע"ג ד"ה גם מ"ש עוד הראב"ד עיין מ"ש הרב מרכבת המשנה ח"א ה' מקואות פ"ד דין ח' דף קכ"ה ע"ב שהשיג על דבריו. ועיין מ"ש הרדב"ז בתשו' דפוס ויניציא סימן תש"ס באמצע התשובה:

סימן ק

שיורי ברכה

א

דין א'. בריה וכו' עמ"ש מהר"ש בן הרשב"ץ בתשובותיו סימן תרי"ג ועמ"ש בשו"ת בית יהודה י"ד סימן מ' ע"ש ועתה בעת ההדפסה ממש הגיע לידי ס' פני אריה חדש וע"ש סימן צ"ב מה שהאריך בדין ב':

ב

וביצה וכו' עמ"ש הרדב"ז בתשובותיו דפוס ויניציא סימן תרצ"ט:

ג

שיש בה אפרוח וכו' בספר באר הטב הביא קושיא משם הרב מהר"י ותירץ. ועמ"ש כו"ף ודבריו קשים וכמה דיות נשתפכו על זה:

ודע שראיתי להרב הגדול כמהר"ר שלמה עמאר ז"ל בפסקי דינים כ"י שכתב וז"ל ביצה שנתבשלה בתבשיל ויש בה אפרוח או דם והיא סרוחה מבפני' בתבשיל מותר ואינה צריכה ביטול והטעם דהוי נ"ט לפגם כמ"ש סימן ק"ג פגם זה א"צ שיפגום לגמרי עד שיהיה קץ לאוכלו אלא אפילו פוגם קצת אינו אוסר תערובתו והכל מותר ולא שייך בזה דין בריה מאחר שמכירה ומשליכה עכ"ל ודברי הרב ז"ל יש בהם טעם כעיקר דאוריתא:

ד

שאסור מתחילת בריתו וכו'. יש מקשים דלפ"ז התולעים דפרשו מהבור לא יהיה להם דין בריה כיון דבעודם במים מותרים א"כ אף אי פרשו ואסירי מטעם שרץ הארץ לא יהיה להם דין בריה כיון שאינם אסורים מתחילת ברייתם. ולק"מ דאף אלו אסורים מתחילת ברייתן הן שהן אסורין מחמת עצמן. והא דפירשו לא חשיב דבר אחר שגרם לאוסרן. חדא דהיינו רביתייהו דפרשו. ותו שאינו מעשה בגופם אלא בשינוי מקומן ולא מיקרי שדבר אחר גרם להם ליאסר ודוק:

ה

וכן צריך שיהיה שלם וכו' אכל פרי שיש בו תולעת ולעסו יפה יפה עד שנתרסק התולעת ואח"כ בלעו אינו נפטר ממלקות. הרב משאת משה ח"ב י"ד סי' ג' ע"ש:

ו

הרב פר"ח ס"ק ג' הוכיח דכל מידי דחשיב ולא בטיל כגון בריה וחתיכה הר"ל וב"ח וכיוצא הכל הוא מדרבנן והאריך בזה והביא דברי מרן בכ"מ פ"ז דמעילה גבי האומר פרוטה בכיס זה הקדש שכתב וא"ת ולבטיל ברובא וי"ל דדשי"לם הוא א"נ מטבע חשיב והשיב עליו מהתוס' שדחו דדשי"לס מדרבנן והם נמי תירצו מטבע חשיב ואשתמיטיתיה למרן דברי התוס' וגם דברי התוס' קשה דד"ח דרבנן ז"התד. וביותר יש

לתמוה על הרב תי"ט דהביא דברי מרן הכ"מ ולא יע"ד דהם דברי התוס' ודחו תירוץ ראשון. וגם הרב משי"ל פ"ז דמעילה עמד על דברי התוס' הוא והרב מהרי"י אלפאנדארי באורך וכבר קדמם הרב ברכת הזבח בשיטתו ובלשונות הרמב"ם ועמ"ש הרב מהר"חא בעץ החיים דף קמ"ג ובשו"ת שאלת יעבץ ח"א סי' קכ"ח ובספרי משנה לחם פ"ז דמעילה ומורינו הרב חזון נחום שם הביא משם הרב מהרי"י חאגי"ז דדין זה דמי לטבל ולא לדין תערובת ע"ש ובמה שהביא הרב לחם משנה מההיא דבקשו לגנוז כספא ודהבא וכו' ודוק בדבריו ובדברי הרב משי"ל שם:

ז

דין ב'. אם מכירו וכו' הרב חוות יאיר סי' ק"ג אסר תבשיל שנפל בו פרעוש ואי אפשר לסננו ולא לבודקו ע"ש באורך. והרב פנים מאירות ח"ב סי' ס"ז פקפק עליו מטעם שהוא נמאס וצידד בזה והשיבו הר' חוות יאיר לחזק דבריו. ועמ"ש הרשב"ץ בתשובותיו ח"ב סימן מ"ט:

ח

דין ד'. שנמצאו בהם ג' תולעים וכו' הרב ט"ז והרב פר"ח והרב בית שמואל א"ה סי' ט' דחו דברי הרב ב"ח דכתב שני תולעים והרב ט"ז והרב בית שמואל הוכיחו מדברי הרא"ש פ' הבע"י ואין הוכחתם הוכחה וכן הקשו עליהם הרב מנחת יעקב כלל מ"ו ס"ק ט'. והרב בכור שור דף ק"ב. וגם אני בעניי דקדקתי עליהם דאין הוכחה מדברי הרא"ש הנז' בס' הקטן ברכי יוסף א"ה סי' ט' ע"ש באורך:

והראני ה' דברי הרא"ם פ' המקבל שכתב בהדיא כמ"ש בדעתו הרב ט"ז והרב ב"ש בשגם אינהו ז"ל לא זכרו מדברי הרא"ש פ' המקבל. והיה העלמ"ה מהרב מנחת יעקב והרב בכור שור וכמו שכתבתי אני עני בס' הקטן מחב"ר בי"ד סי' יו"ד וסי' פ"ד:

ולענין הלכה באוריתא יש להחמיר בתרי כדעת הרמב"ן והרשב"א והריי"טבא והנמקי ודעמייהו. אמנם בדבר שהוא איסור דרבנן אזלינן לקולא ובעי תלתא וכן הסכים הרב בכור שור בסיום הספר והרב פלתי בדין זה ע"ש. ועיין דבר שמואל סי' ק"ב. ועיין מ"ש הרא"ם בתשובותיו ח"ב סי' כ"ד ומ"ש הרב פר"ח סי' קי"ט. ודע שהרב כנה"ג סי' י"ח כתב דתשובה הנז' אינה מתורת הרא"ם וכמדומה לו שהיא מהרב כמהר"ר יצחק ן' לב ז"לה:

סימן קא

שיורי ברכה

א

דין א'. חתיכה הראויה להתכבד וכו' עמ"ש הר' מהר"ר שלמה בן הרשב"ץ בתשובותיו סי' תרי"ג בתנאי חתוכה הראויה להתכבד:

ב

דין ב'. תרנגולת בנוצתה וכו' עמ"ש בשו"ת שמש צדקה י"ד סי' ל"ג:

ג

וכן לא חשיבה ראויה להתכבד וכו' מדקאמר הש"ע וכן בכל חלוקה כונתו לומר דאינה נקראת חתיכה הראויה להתכבד אלא דוקא באלו התנאים קטנה ומבושלת ובלא נוצה ואם חיסר א' מכל התנאים אינה נקראת חתיכה הראויה להתכבד וכן נהגו כמאראכש. הרב הגדול מהר"ר שלמה עמאר ז"ל בהנהה כ"י:

ד

דין ה'. קרקבן וכו' כבד של אווזות המפוטמות כתב הרב הלבוש דמקרי ראוי להתכבד וכיוצא כת' הרב ש"ך בשם מהרש"ל על קרקבן של אווז. והרב גור אריה חלק עליהם. והרד"ק בהגהותיו כ"י כתב דדבריהם נכונים דהא עין רואה שנזמן הזה מכבדים בהם. ובדין חה"ל אין לנו אלא כפי הזמן והמקום. וכ"כ האחרונים דדינים אלו משתנים לפי הזמן עכ"ד:

סימן קב

שיורי ברכה

א

דין א'. הגהה אם לבנו וכו' הרב פר"ח הביא תשובת הר"ן סי' ע' בדין חזותא והקשה עליו ועמ"ש לישב דעת הר"ן הרב מופת הדור מהר"ח אבואלעפיא בס' עץ החיים בלשונות דף ח' ע"ג והרב בני יעקב בתשובותיו סי' ג' באריכות ובס' חק לישראל להרב מהר"ח קזיס ז"ל:

ב

דין ב'. יש מי שאומר שלא אמרו דשי"למ אלא כשהמתיר עתיד לבא עכ"פ וכו' הרב ש"ך והרב פרי חדש כתבו דכן עיקר ולא נמצא חולק ותמה הש"ך דאמאי כתבו בשם יש מי שאומר אטו איכא מאן דפליג והוכיח הש"ך מהש"ס ריש ביצה גבי ספיקא אסורה והסכים על ידו הרב פרי חדש. ולכאורה נראה דנעלם מהרב ש"ך והרב פר"ח מ"ש מרן הכ"מ פ"ז דע"ז דין יו"ד בתוך דבריו דהרמב"ם חולק בדין זה דלדעתו הוי דבר שיש לו

מתירין אף שאין המתיר עתיד לבא על כל פנים ע"ש וא"כ משו"ה קאמר מרן בש"ע יש מי שאומר דלצד שכתב הוא ז"ל בכסף משנה הרמב"ם פליג עליה. והן לו יהי כדברי הש"ך הרי כתב סמ"ע דדין מחודש דרכו של מרן לכתבו בשם יש מי שאומר ומאי קשיא ליה הכא:

ואחר זמן רב מידי עוברי בס' מקראי קדש להרב הגדול מופת הדור מהרח"א ראיתי בה' ע"ז דף קי"ג ע"ב שהקשה על הרב ש"ך מדברי מרן הכ"מ הנז'. ושם האריך הרב לישב סוגית ריש ביצה דהוכיח ממנה הרב ש"ך כמדובר ע"ש באריכות ובספרו הנורא עץ החיים בלשונות דף ו' ע"ג. וגם הרב בני חיי האריך לדחות הוכחת הש"ך הנז'. ועד אחרן הרב תוספת שבת בריש הספר בדף שקודם ההקדמה דחה הוכחת הרב ש"ך הנז' ע"ש. ועיין בשו"ת צמח צדק סי' ס"ט ובס' הארוך מהש"ך מה שהאריך המגיה שם והן עתה בא לידי ס' חדש תשובות מהגאון מהר"ר רפאל הכהן נר"ו אב"ד דק"ק אהו"ב הנקרא ושב הכהן וראיתי שם בסי' ק' שתמה על דברי הרשב"א בדין זה מדברי הירושלמי פ' הנודר מן המבושל גבי נדרים אי חשיבי דשי"למ ע"ש. ועמ"ש ביעיר אזן בכללים מערכת דל"ת אות כ"ו בס"ד:

ג

הרב פר"ח ריש הסי' הביא דברי המרדכי משם רבינו יום טוב דלא הוי דשי"למ דבר החוזר לאיסורו שנה הבאה וכו' והאריך לתמוה עליו ועמ"ש הרב מופת הדור מהרח"א בעץ החיים בלשונות דף ו' ע"ג. ועתה מידי העלותי קונט' זה על מזבח הדפוס קבלנו פני אריה להה"ג אב"ד דק"ק רוטארדם נר"ו ומידי עוברי ראיתי בתחילת הס' האריך מאד בדיני דבשי"למ סי' אבג"ד ע"ש באריכות:

ד

דין ד'. הגהה. כל (אוסור) [איסור] שלא היה ניכר וכו' עמ"ש הרב פר"ח. ומצאתי הגהה כ"י לרבני המער' שכתב וז"ל י"א כגון שהיו הרבה ביצים במקום א' ובאתה תרנגולת וילדה עליהם ואין אנו מכירים אותה ביצה לא מיקרי דבר שיש לו מתירין. מהרב כמהר"ר יעקב אלבאז עכ"ל:

סימן קג

שיורי ברכה

א

דין א'. הגהה. מיהו דברים החשובים כבריה וכו' כתב הר"מ פ"ב דמ"א אפי' סרחה הבריה וכו' וכתב הה"מ דמיירי בשלא סרחה והבאישה עד כדי שלא תהיה ראויה לאדם. והרב פרי חדש ס"ק א' חלק עליו דאפי' נפסלה מאכיל' אדם. וכתב מורינו הרב בתי כהונה תלמידו בכ"י. נראה ברור דדוקא מאוכל אדם אבל נפסלה מאכילת כלב שריא תדע שהרי טומא' שרץ חמירא מאיסורא כדמוכח בבכורות דף כ"ג וע"ש בתוס' ובחידושי הרשב"א חולין דף ע"א מהש"ס והרב עצמו פ"א דשא"ה פסק בנסרחה אח"ך דוקא שנפסלה מאכילת כלב ובסרוחה מעיקרא מאוכל אדם ומוכרח לומר כחי' התוס' שהרי כאן פסק דבהסריח ובטל מאוכל אדם פטור ושם פ"ד דין י"ב בטו' שרץ כתב כדין בשר נבלה אלא עכ"ל דאם נפסלה מאכילת כלב אפי' בשרץ שריא וכן בדין דמאי דאסר רחמנא באכילה השרצים אף דמאיסי דיינינן להו בהדרגה חדא דאפי' נפסלה מאכילת אדם אבל מאכילת כלב לא עדיפא מטו'. ומ"מ אף שאין הכרעת תלמיד מכרעת נראין דברי הה"מ אחר מה שנמצא להקל גבי טו' בנפסלה מאכילת כלב והשוו אותה לנבלה וגם יש קצת פנים לזה בסוגיא שהביא מורי הרב עצמו ואף שיש פנים הנראין כדעת מורי ממה שלא הזכיר הרב בתו' שרץ שאם הוסרחה מעיקרא ונפסלה מאכילת אדם שהוא טהור כמו שחילק גבי נבלה בפ"א משמע דגבי שרץ תלי בנפסל מאכילת כלב אבל מאוכל אדם לא וכטעמיה דמר מ"מ אין זה מכריע דאפשר דסמך אמ"ש פ"א גבי נבלה וכבר גילה קצת וה"ה לשאר וכבר השוו ז"ל טו' שרץ לטו' נבלה בשאר ענינים כמ"ש בנדה ושאר דוכתי:

ב

דין ב'. אפי' פוגם קצת וכו' עמ"ש לעיל סי' ק' בשם מהר"ש עמר ז"ל:

סימן קה

א

דין א'. מעת לעת בצונן מקרי כבוש וכו' היה כבוש כ"ג שעות והוציאוהו. ואח"ך היה שעה אחת. אין זה כבוש דצריך מעת לעת רצופי. הרב שב יעקב י"ד סי' ז"ך:

ב

מקרי כבוש וכו'. כתב או"ה והביאוהו האחרונים חלב תפל ששהה מע"ל בקדרה של בשר ב"י אסורים אף בדיעבד. והשיגוהו דלא נעשה כבוש אלא אחר מע"ל ואז הוי נטל"פ. ותירץ הרב פר"ח ז"ל דהכבישה הוי סוף מע"ל ונט"ל לא הוי אלא אחר מע"ל וכו'

ע"ש. ולא נתקררה דעתי הקצרה כי בכל זה אין מתישב דין האו"ה שהרי הקדרה זו כבר יש לה שעה או יותר או קרוב שבלעה ובא זמן מע"ל של נט"ל קודם שיהיא כבוש וסתם קאמר האו"ה. ועוד דמוכח ודאי שקודם ששמו בה חלב בישלו בשר בקדרה והסירוהו וזה הזמן קדם לנתינת החלב וא"כ מע"ל דנט"ל קדים למע"ל דכבוש. זה כתבתי בימי חרפי. ואחר זמן בא לידי ס' בני חיי ובהעברה ראיתי שכתב כן על דברי הרב פר"ח. וגם אמרו לי שהרב המופלא ח"ק הרב פרי תואר דחה דברי הרב פר"ח מטעם זה. עלץ לבי. ועמ"ש לקמן סוף סי' קי"ג בדינים השייכים כאן ע"ש:

ג

ואם היה כבוש בתוך ציר או בתוך חומץ וכו' הרב פר"ח רמי ומקשה על זה וכבר הקשו זה למרן עצמו והשיב הלא הוא בס' אבקת רוכל הנדפס מחדש מתשובות מרן ע"ש סוף סי' רט"ז ע"ש וכבר כתב הפר"ח כי בס' שארית יהודה הזכיר תשו' מרן ז"ל וס' הנזי אין עמדי:

ד

לא מיקרי כבוש אלא במים או רוטב לח כמים אכל כארי"שה שבאה בנאד עור מצד הבשר לא מיקרי כבוש. הרב הגדול מהר"ר אברהם סכנדרי בתשובה הועתקה בשו"ת בית דינו של שלמה י"ד סימן י"ד ע"ש באורך:

ה

דין ב'. חום של כלי שני אינו מבשל וי"א שגם אינו מפליט ולא מבליע וכו'. כתב הרב לחם הפנים בתוך דבריו דדעת כל הפוסקים ראשונים ואחרונים דכלי שני אינו מבליע ואינו מפליט וכו'. וזה אינו דלהטור כפי מה שביאר הרב בית יוסף ולהרשב"א בתורת הבית מבואר ואע"ג דכלי שני אינו מבשל מ"מ מבליע ומפליט לאסור כדי קליפה וכדברי הפר"ח. ועוד דהרמב"ם פ"ג מה' מעשר דין ט"ו פסק להדיא שאם היה חם ביותר כדי שיכוה את היד הרי הוא מבשל וכתב הכ"מ שכן הוא בירושלמי ורואין אנו שהדברים ק"ו ואפי' תימא שאינו מבשל כשהי"סב מ"מ מבליע ומפליט. ומ"ש הרמב"ם דאם היה חם ביותר כדי שיכוה היד דמבשל קשה דהוא עצמו פסק בה' שבת פכ"ב דין ו' דאעפ"י שהוא רותח אינו מבשל וגם התוס' בשבת דף ע' ע"ב ד"ה ושמע מינה כתבו כן בהדיא ושמא יש לחלק בין שמן דמיירי בה' מעשר לתבלין דאיירי בה' שבת ומיהו עדיין ק' מההיא דשבת דמיירי בשמן וי"ל דלהרמב"ם מתוקמא כשאין הי"סב. הרד"ק בהגהותיו כ"ל:

ו
דין ט'. ולענין שאר החתיכות וכו' עמ"ש הר' בית דוד י"ד סי' יו"ד:

ז
דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב וכו'. קשה הא אמרינן לעיל דחתיכת איסור הנוגעת בחברתה בצלי צריך ס' אלמא אפי' בלא רוטב מפעפע האיסור מחתיכה לחתיכה וליכא למימר דהתם איירי באיסור שמן והכא מיירי באיסור כחוש דא"כ אמאי צריך בכל א' ס' נגד האיסור וליכא למימר דהתם מיירי בצלי והכא מיירי במליחה יש חילוק בין בצלי למליחה זה אינו דהא קי"ל דמליח כרותח דצלי:
אל האמת הוא דעיקר הדין כמ"ש השי"ע לעיל דחלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב בין בצלי בין במליחה וכן דעת רוב הפוסקים לענין דינא דחלב מפעפע מחתיכה לחתיכה אפי' בלא רוטב ולפי"ז אין כאן אלא ס' נגד האיסור והחתיכות כלן מצטרפות לבטל האיסור משום שהאיסור מפעפע בהם. וכן המנהג בעירנו מראכ"ס י"עא שהיא עיר גדולה של חכמים ושל סופרים ואין לפקפק בזה. הגהות רבני המערב כתיבת יד:

ח
ואם אין ידוע אם נגע בכלן כלן אסורות וכו' כתב מז"ה מהר"א אזולאי ז"לזה בהגהותיו כ"י משם הרב הגדול מגורי האר"י מהר"ר סולימאן ן' אוחנא זכר כלם לברכה לחיי העה"ב. וז"ל נלע"ד שאין לחוש לכל זה דאע"פ דאפשר להסתפק דילמא נגע בכלן מ"מ הנגיעה שנוגע החלב בכלן אינה אוסרת בנגיעה בעלמא עד שישהו כשעור מליחה נוגעין בחלב שאז הוי כרותח ואוסר ולכן אף שבשעת מליחה הדרך הוא להפך החתיכות מצד זה לצד זה כדי שיהיו נמלחות יפה מ"מ כשגומר להשליך עליהם מלח כדי צרכן מניחן יחד זה על זה כשעור מליחה ורוחץ אותם ובודאי אנן סהדי שהמקום שיש בו חלב לא נגע בכלן ושהה שעור מליחה בנגיעתו וא"כ עדיין יש להסתפק איזו נגע החלב ומספיקא שרו כלהו:

ט
הגהה. אם הקרומים או חוטים. עמ"ש בשו"ת מהר"י אחי הט"ז סי' כ"ו ושמש צדקה י"ד סי' ל"ד:

י
דין י"ב. הגהה. בשאר כלי איסור וכו' דאין מליח כרותח להפליט מן הכלי מה שבלוע מתוכו וכו'. דין זה הוציא הרב מתשו' הרשב"א שהביא הרב בית יוסף שהתיר מליחה בכלי שמכניסין הגוים יין וכו' ואין ראיה דדוקא ביין אמרה אבל לא בשאר איסורים

דמסתרכי כמ"ש הרשב"א גופיה בתשו' הביאה הב"י בסי' ע' ושם כתב כן משם רבינו קולונימוס. וכפ"ז דוקא ביין או דם או גבינה שפסק הש"ע דלא מסרכי אך בשאר אסורים מסרכי. אבל מצאתי בהגהות אשרי פ' כל הבשר דפסק ראבי"ה דמלח אינו מפליט מה שנבלע בעץ ובמתכת ובחרס ובאבן ולא חילק בין איסור לאיסור וכן כתב מהרש"ל הביאו הט"ז דאין מליחה לכלי כלל אפי' אסור דאוריתא שנבלע בכלי וכדאים הם ראבי"ה ומהרש"ל ומור"ם לסמוך עליהם להלכה ולמעשה. זהו תורף דברי הרד"ק בהגהותיו כ"י: **ומכלל** הדברים אתה שומע דלדעת הרשב"א ורבינו קולונימוס בשאר אסורים דמסתרכי יש מליחה לכלים. ואפשר שזה דעת הרדב"ז בתשו' דפוס ויניציא סי' תפ"ז דמוכח דסבר דיש מליחה לכלים ואסר בפסח גבינה שהעמידוה בקיבה שנמלחה בכלי הבלוע מחמץ והקשו עליו מדין זה דאין מליחה בכלים וכמו שכתבתי בעניותי בס' הקטן ברכי יוסף א"ח סי' תמ"ב אות ו'. וכפי האמור לק"מ דדעת הרדב"ז כהפוסקים דבשאר איסורים מסתרכי ואמרינן דיש סליחה לכלים כמבואר. והגם דבשאר איסורים יש להקל כמ"ש הרב דוד קורינאלדי ז"להה בהגהה הנז' דסמכינן על ראבי"ה ורש"ל ומור"ם. מ"מ משום חומרא דחמץ יש להחמיר כמו שפסק הרדב"ז כן נ"ל:

אחר זמן עלה בכב"ש מזבח הדפוס עתה מחדש ס' קול אליהו לרב חביבא כמהר"א ישראל ז"להה וראיתי לו ז"ל בא"ח סי' כ"ו דרמי ומקשי על תשובת הרדב"ז הנז'. והאריך בזה כנראה שנעלם ממנו תשובת הרשב"א סי' קכ"ט שהיא תשובת הרשב"א שהביא מרן בב"י סי' ע' הנז' ודברי רבינו קולונימוס שהביא מרן שם כאמור. גם לא זכר מדברי הרב כנה"ג שם סי' ע' שעמד בתשובות הרשב"א וחילק בין יין ודם לשאר איסורים וצידד עוד בזה ע"ש. גם ראיתי להרב הנז' שהביא תשובת הרדב"ז בסי' רל"ו בחדשות ואין הפנאי מסכים לעמוד על דבריו ואני אמרתי בחפזי. ויש להעיר על הרב מהרי"קש בהגהותיו דהכא בסימן זה בדין הלז קפסיק ותני דאין מליחה בכלים אלא באוכלים ובסי' ע' מסתפק בכלי הבלוע מאסור שנמלחה בו דגים ע"ש:

סימן קז

שיורי ברכה

א

דין א'. המבשל ביצים וכו' ובדיעבד מותר כמ"ש ההגהה ונראה דאם נתן אפר עליהי' בקדרה מותר לכ"ע אפילו לכתחילה. הגהה כ"י מרבני המערב:

ב

דין ב'. הגהה. ואם לקח עם הכף וכו' הרדב"ז בתשובות דפוס ויניציא סימן מ"ז החמיר בזה הרבה ע"ש באורך. ועתה נדפס חדש ממש שו"ת לרב חביבא מהר"א ישראל ז"להה זה שמו קול אליהו ומידי עוברי את קולו שמענו בי"ד סימן כ"ב שהרבה להקשות על תשובות הרדב"ז הנז' וקצת קושיותיו הרואה בעיניו יראה שיש לישבם בנקל. והוא ז"ל העלה לענין דינא דמותר להוציא הזבוב על ידי כף אך יוציא רוטב הרבה עמו. ואם לא הוציא רוב התר עמו. מותר לחזור ולתוחבה בקדרה מאחר דאיכא רובא דהתרא כקדרה ולא מקרי מבטל איסור לכתחילה:

סימן קח

שיורי ברכה

א

דין א'. הגהה. מכוסה בבצק וכו'. אם היה בתנור פשטידא של בשר ושל גבינה או מולי"ינא של בשר ושל גבינה שהבצק חופה אותו מכל סביביו אפילו שנגעו זו בזו חותך מזו ומזו הבצק שבמקום הנגיעה והשאר מותר. אבל לעשות כן לכתחילה על ידי נגיעה אסור. ואם מרוחקות זו מזו מותר. ואם הבשר מגולה או שהשומן מעורב עם הבצק אם הסך התנור הוא מבפנים לכתחילה אסור ובדיעבד יש להקל. הרדב"ז בתשובותיו דפוס פיורדא סימן תקכ"ז ע"ש באורך:

ב

דין ו'. שק מלא פלפלין וזנגביל וכו' כ"כ מרן בב"י משם תשובת הרש"בא והיא לו נדפ"סה בשו"ת הרשב"א ח"ג הנדפסות מקרוב בליוורנו סימן רל"ד ועמ"ש האחרונים ומ"ש אני בעניי בספר הקטן מחזיק ברכה בא"ח סימן רצ"ז בס"ד:

ג

דין ו'. ושל ערלה וכו' עיין מ"ש הרדב"ז בתשובותיו דפוס ויניציא סימן מ"ד ועמ"ש הרב פרי חדש בסוף הסימן. ועמ"ש אני בעניי בספר הקטן ברכי יוסף י"ד סימן רצ"ד אות י"ג ודוק הטב:

סימן קי

שיורי ברכה

א

דין א'. וככרות של בעל הבית. הרב פרי חדש ס"ק ה' הקשה על מ"ש מרן בב"י בא"ח סימן תמ"ז דלא קי"ל כר"ע בככרות של בעה"ב וכו' ואיברא דזו היא שקשה ותמיהא קיימת וכן הקשה בפר"ח שם סימן תמ"ז דין ט'. וכבר הרב שיירי כנה"ג שם בא"ח סי' תמ"ז העיר בזה. ומאי דתריץ יתיב אינו מחוור ע"ש ודוק:

ב

כל דבר שהוא חשוב אצל מקום מהמקומות וכו' עמ"ש בעניותי לקמן ריש סי' קי"ג בס"ד:

ג

הגהה. וי"א דכל דבר שבמנין דהיינו שדרכו למנותו תמיד וכו' הרב כנה"ג הגהת ב"י אות ו' כתב דנר' מדברי מרן בבית יוסף שדעת סמ"ג כן והק' עמ"ש רש"ל באו"ש דסמ"ג פסק דביצה אינה בטלה ע"ש באורך והרואה יראה שמדברי מרן בב"י אין הוכחה כלל. אמנם נעלם מהרב ז"ל שכן כתב מרן בכסף משנה ריש פי"ו דמאכלות אסורות דמשמע דהלכה כר' יוחנן דאמר את שדרכו לימנות וכן פסק סמ"ג עכ"ל והא הו"ל לאתויי להרב כנה"ג מדברי מרן בכ"מ:

וזה לשון הסמ"ג לאוין קמ"א. ריי"צבא אומר שהלכה כרבי יוחנן האומר את שדרכו לימנות שנינו וכו' ומתוך כן התיר קרקבן של תרנגולת נבילה שנתערב בקרקבנין כשרים שאין זה דבר שבמנין וגם אין לאסור מכח דבר ראוי להתכבד שאין הקרקבן ראוי להתכבד וכו' ומורי כתב בזבחים ומכח זה לא רצה ר"י להתיר על ישראל אחד שהי"ל רגלי בהמה וכו' דהוי כל שדרכו לימנות עכ"ל בקצור נמרץ. ובהגלות נגלות דברי הסמ"ג הללו יש להעיר על מ"ש הטור בסימן זה וז"ל ופירש ר"י דוקא דברים שאין מוכרין אותו אלא במנין דהלכה כר' יוחנן דאמר את שדרכו לימנות וכו' ובעל העטור כתב שביצה אינה בטלה והרמב"ם וכו' ה"ר יהודה הורה על קרקבן טרפה שנתערב באחרים שהוא בטל וכו' עכ"ל בקצור דכפי מ"ש הסמ"ג ריי"צבא הורה להתיר בקרקבן וכו' והטור שהביא דברי ריי"צבא וכתב ופי' ר"י דוקא דברים וכו' שהם דברי ריי"צבא כמבואר וכמו שכתב הרב ב"ח אמאי לא סיים דברי ריי"צנא שמתוך כך התיר קרקבן וכו' כמ"ש הסמ"ג והטור הביא דברי ריי"צבא והניח יתרם ואחר שהביא סברות אחרות כתב הורה ה"ר יהודה על קרקבן וכו' והלא זו הוראת ריי"צבא והוי"ל להביאה לעיל בסיום דברי ריי"צבא ואם ה"ר יהודה הורה כן לימא אח"כ וכן הורה ה"ר יהודה ושתי' זו שמענו דריי"צבא ורבינו יהודה שום וי"ורו המורי"ם להתר הקרקבן.

ותבט עיני להרה כנה"ג הגה"ט אות י"ד שכתב וז"ל ופירש רבינו יצחק וכו' צדק הב"ח שכתב דאין זה סתם ר"י דהוא ר"י הזקן בר שמואל אלא ר"י בר אברהם שפסק כרבי יוחנן כדכתב סמ"ג לאוין קמ"א ולשם כתב על שם ר"י וכו' ואין זה ר"בא אלא סתם ר"י וחולק אר"בא אמנם קשה לי מי לחש לו דר"י המוזכר בסמ"ג שפוסק כר"ל הוא ר"י סתם ר"י בר שמואל ואינו ר"י בר מאיר או ר"י בר ברוך וכו' ואי משום שסתם ר"י הוא בן שמואל שהוא בן רשב"ם הא ליתא וכו' אם לא שתאמר וכו' הוא בן שמואל ואינו בן רשב"ם אלא בן רבינו שמואל אחר וכן מצאתי בספר יוחסין וכו' עכ"ל ותימה על גדול שכמותו שהיה בעיניו חידוש דר"י סתם הוא ר"י בר שמואל וחשב דהוא בן רשב"ם וכו' דהרי הרמב"ן והרשב"א כמה זימני למאות רגילי לומר ר"י בר שמואל הזקן בעל התוס' פעמים אין מספר. כידוע לקורא בחידושיהם וחיבוריהם. וסוף דבר נעלם מהרב ז"ל מאן ניהו מר אבי ר"י בעל התוספות ולא זכר תשובת ר"י עצמו הובאה במרדכי ריש מ"ק שאבי ר"י בעל התוס' היה רבינו שמואל בן רבינו שמחה בר שמואל שיסד מחזור מטרי מתלמידי רש"י. ועוד קשה על הרב ז"ל דהכא מצא בספר יוחסין שאומר כי ר"י הזקן בן אחותו של ר"ת ואין כתב הרב. עצמו בשיירי א"ח סימן תמ"ז כי מ"ש הטור בשם ר"י הוא ר"י הבחור שהיה בן אחות ר"ת דאם היה ר"י הזקן היה מקדימו לר"ת ע"ש ולא זכר מ"ש בכנה"ג כאן דר"י הזקן היה בן אחותו של ר"ת ונתחלף לו בשיירי שכתב היה בן אחותו של ר"ת ור"י הזקן קדים לר"ת. ואין זה אמת כי ר"י הזקן בן אחותו של ר"ת. ור"ת קודם לו. וכל זה פשוט. ומה שכתב הרב ז"ל דמי לחש להרב ב"ח דר"י שהזכיר סמ"ג הוא ר"י סתס וכו', דברי הרב ב"ח צדקו יחדיו שהרי כתב הסמ"ג ומורי כתב בזבחים לא רצה ר"י וכו' ורבו של הסמ"ג הוא רבינו יהודה החסיד תלמיד ר"י בעל התוספות. הרי מוכח דר"י שכתב הסמ"ג הוא סתם ר"י. וכי תאמר בלבבך מאן לימא לן דזה שכתב הסמ"ג ומורי כתב הוא על רבינו יהודה דילמא הוא על רבינו שמשון או רבינו ברוך שגם הם רבותיו של הסמ"ג. הא לאו מילתא היא דרבינו שמשון משאנץ ורבינו ברוך בעל התרומה גם הם תלמידי ר"י בעל התוספות כידוע. וא"כ מ"ש סמ"ג מורי כתב בזבחים לא רצה ר"י וכו' רבו הוא תלמיד ר"י בעל התוס' ועליה קאמר לא רצה ר"י וכו'. ואחרי כתבי ראיתי בהגהות מיימוניות פי"ו דין י"וד שכתבו וז"ל כתב ספר המצות שכתב רבינו יהודה בזבחים וכו' ע"ש הרי שפשיטא להו דכתב מורי שכתב הסמ"ג הוא רבינו יהודה כדאמרן.

ותו נעלם מהרב כנה"כ דברי רבינו ברוך בספר התרומה סימן ע"ו שכתב וכן מפרש מורי רבינו יצחק בר שמואל ההיא דריש ביצה וכו' ע"ש כל הלשון ומשם באר"ה דדעת ר"י

בעל התוספו' רבו דביצה הוי דבר שבמנין וע"ש בספר התרומה סימן ן'. וא"כ הראת לדעת דמ"ש הרב בית חדש דר"י שכתב הסמ"ג הוא ר"י בעל התוס' שהוא ר"י בר שמואל דבריו אמת וצדק נאמנו מאד.

עוד ראיתי להרב כנה"ג שם אות ס"ו שהקשה במ"ש הטור ובעל העטור כתב דביצה אינה בטלה דכאן כתבו הטור משם בעל העיטור ובסי' פ"ו כתבו משם ספר התרומה ומדוע ככה עשה וכו' גם נסתפק שם הרב כנה"ג אם כונת העטור הוא שפוסק כר"ל דכל שדרכו לימנות. או אפילו שפוסק כרבי יוחנן קאמר דביצה אינה בטלה משום דביצה דרכה למנותה לעולם וכן נסתפק רש"ל בים של שלמה פ' גיד הנשה סימן ן' ומסיק דט"ס הוא בטור וצ"ל בעל התרומה במקום בעל העטור. זהו תורף דברי הרב כנה"ג ז"ל. ומ"ש דהטור בסימן פ"ו כתבו משם ספר התרומה. הרואה יראה בטור סי' פ"ו דכתב סתם בתחילה דביצת טריפה שנתערבה באלף כלן אסורות ומ"ש משם ס' התרומה אינו אלא לחלק בין ספק נבילה לספק טריפה ע"ש וא"כ בסימן פ"ו סתם מדעתו דעת עליון כבעל העטור אלא שאח"כ מייתי מספר התרומה לחלק בין ספק נבילה לספק טריפה. ונחה שקטה האר"ש דהגם שס' התרומה סבר כעטור הוא לא הביא בשמו עיקר הדבר רק כתב הדין סתם. והכא בסימן זה רצה לכתוב משם בעל העטור ולהורות נתן דהעטור סבר כדעתו וכדעת ס' התרומה.

ואפשר עלה ונסתפ"ק מאי דעתיה דהעטו' וכתב דכן נסתפק מהרש"ל. עמו הסליחה דמהרש"ל לא נסתפק מטעם ספיקו אלא מטעם אחר דמהר"של נסתפק אם בעל העטור פוסק כר"ל או דעתו כדעת הראב"ד דביצה חשיבא בריה. והוא ז"ל נסתפק אם העטור פוסק כרבי יוחנן דאת שדרכו לימנות וביצה דרכה למנותה לעולם כמבואר. ולי הדיוט הדבר פשוט דמהטור מוכח דטעם בעל העטור משום דפסק כר"ל דכל שדרכו לימנו' ואין לומר כמו שצדד הרב כנה"ג דטעם הרב העטור דהגם שפוסק כרבי יוחנן ביצה דרכה למנותה לעולם ולכן אינה בטלה דאם כן זהו מחלקת במציאות ולא פליג עם ר"י"בא בדין דגם ר"י"בא לא אמרה אלא לפי המנהג בזמנו דביצה אינה נמכרת תמיד במנין אצל אם היה המנהג להפך גם הוא מודה ולא חו"ל לטור לכתוב זה בצורת מחלקת דשניהם מודים בדין ומר כי אתריה ומר כי אתריה ומדכתבה הטור בלשון מחלקי נראה דפליגי בדין. גם נראה דהטור דעסיק ואתי בהא דכל שדרכו וכתב דברי ר"י"בא והרמ"בם א"כ גם דברי העטור מענין זה הם והוא חולק על ר"י"בא וסובר כר"ל כל שדרכו. ותו דמאחר דבסימן פ"ו נראה דהטור פסקי' כר"ל אינו נח לומר דלא הזכיר בסימן זה דמייתי בהא פלוגתא דרבוואתא סברת מי שפוסק כר"ל דהוי כדעתו להלכה. והטור ז"ל ארח לצדיק

לכתוב כל הסברות ואמאי השמיט בעיקר הדין סברא זו ומה גם דסבר כן להלכה. ותו דמאחר דבסימן פ"ו מוכח דסבר הטור דהלכה כר"ל וגריר בתר סי' התרומה אם דעת העטור כהרא"בד כמו שצדד מהרש"ל על מי סמך שכונת העטור לאסור איסר משום בריה ולא נפרש דפוסק כר"ל. לכן נראה דאין להסתפק דדעת העטור לפסוק כר"ל ופליג אריי"בא דפסק כרבי יוחנן. והגם כי הכרחיות אלו שכתבתי יש מקום לדחותם מ"מ לפי הדרך הישר נראה כמ"ש דהעטור פוסק כר"ל. והטור כתב כל הסברות בהא דדבר שבמנין כי ארחיה.

גם אשו"ר להרב כנה"ג שכתב עוד באות י"ז על דברי ה"ר יהודה שהביא הטור אשר הערה כאשר אנכי העירותיהו לעיל וז"ל שוב ראיתי בסמ"ג שהביא דברי רבינו יהודה וכתב שם בפירוש שהתיר קרקבן וכו' ושאין זה דבר שבמנין גם אין לאסור הקרקבן מכח דבר הראוי להתכבד ורבינו בעל הטורים קיצר ועיין בב"ח שכתב וצדד דרבינו יהודה סבר לקרקבן אינו דבר שבמנין כלל אפילו לר"ל או דאע"ג דלפעמים הוי דבר שבמנין קיי"ל כרבי יוחנן דאת שדרכו להמדד שנינו ומדברי הסמ"ג נראה דבעל הוראה זו הוא ריי"בא והסופרים טעו וכתבו רבינו יהודה ולפ"ז אין לספק רס"ל כר"ל אלא דהקרקבן אינו דבר שבמנין דבפירוש פוסק ריי"בא כרבי יוחנן עכ"ל.

ואני בעניי לא הונח לי למחוק הספרים שכתוב הה"ר יהודה ומר דרב גובריה תלה בט"ס מ"ש הה"ד יהודה שצ"ל ריי"בא גם מ"ש בעל העטור צ"ל בעל התרומה כמו שהבאתי לעיל ואנן יד עניי לא שמיע לן. ותו לדברי הרב ז"ל שצ"ל ריי"בא אמאי הפסיק הטור דברי ריי"בא והו"ל להביאם כמו שכתבם הסמ"ג הגם שרוצה לקצר דבריו. והנה ראיתי למורי"ם בדרכי משה שכתב וז"ל דעת בית יוסף וכו' משמע מדבריו דנקיטינן כרבי יוחנן וכן נ"ל מלשון מהרא"י וכו' וכן נ"ל דהא כתב רבינו דברי ר"י בלא מחלקת וכ"ש לדעת הרמב"ם שמקל יותר עכ"ל וק"ק שהרי הטור כתב המחלק' שאחר סברת ריי"בא כתב ובעל העטור כתב שביצה אינה בטלה אלמא שבעל העטור ס"ל דהלכה כר"ל דכל שדרכו למנות. ואם נאמר שסבר מורי"ם דדעת העטור כמו שצדד מהרש"ל דהוי משום בריה או כמ"ש הרב כנה"ג דלעולם נמכר' תמיד במנין. כבר בעניותנו כתבנו דהיותר נראה דבעל העטור פוסק כר"ל ותו דהגם דיש לצדד בדע' העטור כמהרי"של או כהרב כנה"ג מ"מ איך קפסיק ותני שלא כתב הטור מחלקת והלא יש מקום לפרש בפשיטות שדעת העטור כר"ל וגם הרבנים הנז' לא החליטו אלא ספוקי מספקא להו. ותו דהרב ז"ל עצמו בתורת חטאת כלל ס"ג דין ג' כתב וז"ל כתב בטי"ד סי' פ"ו דאפילו באלף אינה בטלה דהוי דבר שבמנין וכ"כ בסימן ק"י בשם בעל העטור וכ"כ באו"ה אבל לדעת ר"י

והרמ"בם ביצה לא חשיבה ובטלה עכ"ל והשתא יקשה תרתי על הרב ז"ל חדא שבת"ח קאמר שבעל העטור סבר דאינה בטלה דהוי דבר שבמנין ופליג על ר"י שהביא הטור שהוא ריי"צבא וא"כ בעל העטור פוסק כר"ל דאין לומר דפליגי במציאות כאשר ישר יחזה המעיין בצדק וא"כ הרי כתב הטור מחלקת כאן בסימן ק"י הפך מ"ש בדרכי משה. ותו דהוא עצמו כותב דהטור בסי' פ"ו פוסק דהוי דבר שבמנין ומוכח דהוי כר"ל וכן כתב שם בת"ח כלל מ"ב דדעת הטור י"ד סימן פ"ו כדעת העטור ע"ש. וא"כ מאחר דהטור סימן פ"ו פוסק כר"ל מאי קאמר בדרכי משה להוכיח שהלכה כרבי יוחנן שהטור כאן סי' ק"י כתב דברי ר"י בלא מחלקת ומה הוכחה זו אפילו לדעתו כל שהטור פסק בסי' פ"ו נגד ר"י והדברים מבוארי' למימוני' בם.

ומכלל הדברים השתא דמוכח שדעת הטור דהלכה כר"ל כל שדרכו לימנות וכדעת העטור וס' התרומה. אפשר לישב דברי הטור ולאוקומי גירסא דקמן דגרסינן בטורים חדשים גם ישנים הה"ר יהודה הורה על קרקבן וכו' והיא נסחא אמיתית. ורבינו יהודה הלז הוא רבינו יהודה החסיד רבו של הסמ"ג והוא תלמיד ר"י בעל התוספות כמש"ל וכתב הסמ"ג והבאתיו לעיל כתב מורי בזבחים לא רצה ר"י וכו' דהוי כל שדרכו להמנות. ומסתמא רבינו יהודה כרביה ס"ל ופשיטא לרבינו יהודה דהגם דקי"ל כר"ל כל שדרכו לימנות קרקבן אינו נמנה ובא ללמד שאינו ראוי להתכבד וא"כ הטור בחכמה יסד אר"ש דלא רצה להביא דברי רי"בא בקרקבן דרי"בא פוסק כרבי יוחנן דאת שדרכו לימנות שנינו והתיר בקרקבן שאינו דבר שבמנין וגם אינו ראוי להתכבד. ואם הטור היה מביא דברי רי"בא בקרקבן הוה ס"ד דלר"ל דכל שדרכו לימנות קרקבן הוי בכלל. והוא סבר להלכה כר"ל כמ"ש סימן פ"ו להכי הביא דברי רבינו יהודה שסבר כר"ל והתיר בקרקבן. והשמיט התר הקרקבן מדברי רי"בא ודוק הטב.

וצופה הייתי להרב מהר"ר יונתן בספרו כרתי ופלתי בפלתי בסימן זה ס"ק ד'. שהביא ראיה להכריע דהלכה כמ"ד את שדרכו לימנות דהתוספות פ"ב לחולין דף כ"ח הקשו הא דאמרינן בנזיר דף כ"ט האב מדיר את בנו בנזיר וקאמר ר"ל לחנכו במצות ופריך הגמרא א"כ הקרבנות חולין ומייתי חולין שנשחטו בעזרה ומשני חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורית' ופריך הא אוכל נבילה דמליקה ומשני קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה והקשו תוס' רבי סבר לחנכו במצו' וסבר דיש שחיטה לעוף מן התורה ותירוץ התוס' דחוק והקושיא עצומה ונראה דמה פריך בגמ' דאכיל מליקה ונבילה מאי קושיא בבית המקדש לא היה עוף זה לבד אצל הכהנים היו אלפים מקיני זבין וזבות ויולדות וכדומה וא"כ כשמולק זה העוף הכהן היה מערב עם שארי עופות וחד בתרי בטיל וחזר איסור

להיות התר ולישב זאת צ"ל אמת דאיסורי דרבנן לא חששו בהם דהם אמרו והם אמרו כדי לחנכו אבל להתיר אסורי דרבנן בשביל לחנכו לא אמרינן וכאן יש שני אסורים ראשון מבטלין אסור תחילה ושנית דבפ' התערובות פריך ולבטיל ברובא אף מדרבנן וכו' תנא דליטרא קציעות דסבר כל שדרכו וכו' וא"כ אף פה בנזיר וכו' קושית הגמרא לר"ל דסבר כל שדרכו וא"כ הו"ל תרי דרבנן וא"א לומר דמערבו ברוב כשרי' וצ"ל אין שחיטה לעוף וכו' אבל לרבי לק"מ דרבי ס"ל דבר שבמנין בטל ויתכן דמבטלו בין הצפורים הכשרים ולק"מ ונשמע מזה דרבי דהלכה כמותו סבר את שדרכו לימנות עכ"ל בקצור. **ואני** הדל אומר דכל כי הני מילי דמר מילי שפירי לאפוקי מעשה חי"דודים לחדודי בעלמא אמנם להביא ראיה להכריע בין ההרים הרמים פלוגתא דרבואתא קמאי ולקבוע הלכה כיוצא בזה לא שמענו דמודעת זאת דבדחיה בעלמא נדחית הראיה ואיבעי ליה למכריע לאתויי ראיה שאין בה פקפוק. והכא שהתוספות בחולין תירצו לקושיתם דהתם בנזיר דחויא בעלמא דמההיא ליכא למידק אי הוי פלוגתא דתנאי אי הלכה בנזיר או כדי לחנכו אבל מ"מ אמת דר' סבר הלכה היא בנזיר כיון דאית ליה שחיטה לעוף מן התורה א"נ סבר לחנכו ומביא חטאת העוף ואינו נאכל מידי דהוה אחטאת העוף הבא על הספק עכ"ל וכן הרשב"א בחידושיו הקשה ותירץ כמו שתירצו התוספות א"כ מה מקום להביא ראיה ולהכריע כמ"ד את שדרכו כיון די"ל כמ"ש התוספו' והרשב"א ואף אי יהבינן כל דיליה שתירוצם דחוק מ"מ אהנו לדחות הראיה ואינה הכרעה. ומילי דהתו' והרש"בא אמרי לקושטא ודאי סגי ומסגי לדחות הראיה.

ותו הן לו יהי כדבריו דרבי סבר הכי איך קפסיק ותני דהלכתא כוותיה והלא רב פפא דבתרא הוא מוכח דסבר כתנא דליטרא קציעות וכמ"ש מהרש"ל בי"שש פ' גיד הנשה סימן ו' וקי"ל הלכה כבתראי. ותו דהתם בנזיר קאמר אפלוגתא דר"י ור"ל אם הוא הלכה או לחנך לימא כתנאי רבי ורבי יוסי בר יהודה וכו' ודחי דכ"ע הלכה או דכ"ע לחנך. והנה בהך פלוגתי' אי מדיר בנו בנזיר הלכה או לחנך דפליגי רבי יוחנן ור"ל נראה דקי"ל כר' יוחנן דהלכה היא וכמו שפסק הרמ"בם פ"ב דנזירות והכי קי"ל דהלכה כרבי יוחנן לגבי ר"ל. והשתא לרבי יוחנן דהלכה היא ודאי יפרש דרבי ורבי יוסיו בר יהודה סברי תרוייהו דהלכה היא כוותיה ובחד שינוי' דמשני הש"ס. ונמצא דכל פלפולו אליבא דר"ל דלית הלכת' כותיה דאלו לרבי יוחנן רבי סבר הלכה היא ומייתי קרבן ואזדא לה הראיה: **ואעיקרא** מאי דמסיק דלרבי דשחיטת עוף מן התורה מבטלו פין הצפורים הכשרים כמו זר נחשב דליספו איסורא כהנים הקדושים ולבטולים בידייהו. ותו דתנן פ"ק דבריתות דחטאת העוף באה על הספק ואינה נאכלת וכתב הרמב"ם פ"א דמחוסרי כפרה

דנשרפת. ותו התם בנזיר מייתי דר' יוסי בר יהודה סבר דחטאת העוף לנקבה באה על הספק ואינה נאכלת דיש שני איסורים חולים שנשחטו ומליקה ומוכח דהוו אסורי תורה ודחי דהוו אסורי דרבנן ואינה נאכלת. ולשיטת הרב הנז' לרבי האיכא תרי אסורי דאוריתא ואיך קאמר דכהנים מערבין אותו בין הכשרים ומתבטל ואסור נעשה התר. ואי תימא דמאי דקאמר הרב הנז' היינו כשמבטלו חזינן אי איכא תרי אסורי דרבנן או חד אסורא. מ"מ לר' יוסי בר יהודה בין לס"ד דהוו דאוריתא בין למאי דדחי דהוו תרי אסור דרבנן אמאי אינה נאכלת תבטל בכשרי ותאכל. ויש לישב. ולא רציתי להאריך:

ודע דרבינו עובדיה בפירוש המשנה פ"ק דכריתות פירש דחטאת העוף הבאה על הספק אינה נאכלת דשמא אינו קרבנן והסליקה כנבילי ומשום חולין בעזרה ליכא דאין למזבח אלא דמה ולא חשיבא אכילה. והרב מהר"ר שמשון חסיד בתוספות חדשים איתיביה מסוגית נזיר הנז' וע"ק מה שתירץ הרב מהר"ש ז"להה והרא"ש בפירושו לנזיר כ"י ובשיטה מקובצת כתבו דזורק הדם לשם מים והאמורים לשם עצים ע"ש:

ד

שדרכו למנות תמיד אינו בטל וכו' אבל דבר שלפעמים מוכרים ג"כ באומד כמו ביצים שפעמים מוכרים סל מלא ביצים לא מיקרי דבר שבמנין ובטל דקי"ל כר' יוחנן דאמר את שדרכו לימנות שנינו וכדמוכח בש"ס פ"ק דביצה דלר' יוחנן ביצה לא הוי דבר שבמנין ובטלה. אמנם כתבו האחרונים דעתה דלא משכחת שימכרו סל מלא ביצים באומד בלי מנין לא בטלי וכ"כ הרב ש"ך והפר"ח. אך הרב ש"ך בספרו הארוך הנדפס מחדש כתב על זה דהיינו לרש"י פ"ק דביצה ושאר כל הפוסקים דמפרשי כל שדרכו לימנות כן אבל לרש"י בזבחים דף ע"ב ע"א דפירש דאם לפעמים מוסיפין אחד יתירה לא מיקרי את שדרכו לימנות אלא כל שדרכו לימנות לא יתכן זה דהרי מעשים בכל יום שמוסיפין ביצה אחד יתירה בזמנינו זה עכ"ל:

ואנן בדידן קי"ל כדעת הרמב"ם וכמו שפסק מרן בדין זה דדבר שבמנין לא חשיב ובטיל וכמו שכתב הרב פרי חדש ע"ש:

ה

וכן נוהגין וכו'. הרב כנה"ג תמה דמחלפא שיטתייהו דרבני אשכנז במנהג דמר כתב דנהגו כן ומר כתב להפך ואפי' בק"ק קראקא עצמו הנה המלכים מור"ם והרב ב"ח אשר אור תורתם קדמה מז"רחה בק"ק קראקא מור"ם כתב בהגה וכן נוהגין כמ"ד את שדרכו והב"ח כתב שהמנהג כל שדרכו והאריך בזה ע"ש הנהת בית יוסף אות ו'. והנה בתורת חטאת סי' ס"ג כתב מור"ם והכי נהוג. והרב ארח מישור סביב הר"מ בי"ד סי' נ"ב כתב

דכשכותב מור"ם והכי נהוג ר"ל כן ינהגו ואין פירושו דכן הוא המנהג ע"ש. ולפ"ז נראין הדברים שכך היתה כונתו בת"ח סי' ס"ג שכתב והכי נהוג ר"ל שינהגו כן מכאן והלאה כדעתו דאת שדרכו ולא כמו שהיו נוהגין כמ"ד כל שדרכו כמ"ש או"ה. ומכי יצא לאור ת"ח שכתב והכי נהוג שינהגו כן. נהגו כן כמ"ש מור"ם. ואח"ך בשכתב ההגהה כתב וכן נוהגים. אמנם מכי סליק רב לבי קברי והיתה מנוחתו כבוד חזרו הרבנים לנהוג מנהג הראשון וכשנתקבל הרב ב"ח לרב בקראקא מצא המנהג כמ"ש או"ה. וכזאת אירע בענין הפרשת מעשרות בשביעית שנחלקו מרן והרב המבי"ט וכמו שכתבתי בעניותי באורך בספרי הקטן ברכי יוסף י"ד סי' של"א ע"ש ודוק הטב:

1

דין ג'. שכל קבוע וכו' התוס' בסנהדרין דף פ' ע"פ בנתערבו הנסקלין בנסרין ר"ש ידונו בסקילה כתבו לחד שינויא דהו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ופטור מדאוריתא וכו' ע"ש ומחלפא שטתייהו דהתוס' כתבו בפסחים פ"ק ופ' גיד הנשה דף צ"ה ושאר דוכתי דכל שנתערב ולא ידיע מדאוריתא ברובא בטיל ולא שייך כל קבוע אלא בדבר הידוע כגון ט' חנויות וכו' ע"ש. וכבר ראיתי להרב המובהק בדורו מהר"ש נאוואי ז"ל בתשובה הובאה בס' גנת ורדים י"ד כלל א' סי' י"א שעמד בדברי התוס' דסנהדרין הנז' וצידד כמה צדדים

ע"ש:

ועוד זאת יתירה דהתוס' בדיבור הנז' כתבו בפשיטות לר' שמעון דכל קבוע כמע"מ דמי ופטור מדאוריתא ע"ש ומהסוגיא דהתם דף ע"ש מוכח דר"ש לית ליה כל קבוע אלא שהתוס' שם כתבו לישב ע"ש ד"ה וכל קבוע. והכא בדף פ' אזדי לטעמייהו דגם ר"ש אית ליה כל קבוע וכו' מדאוריתא. אמנם אחד הרואה ישוב התוס' בדף ע"ט עינוי יחזו דיש להשיב עליו. וכבר ראיתי לרבינו יונה בחדושי סנהדרין ב"י שם בדף ע"ט שהקשה קושית התוס' שם ואסיק בקשיא. והר"ן חיידושי שם מסיק דר' שמעון לית ליה כל קבוע כמע"מ דמי מדאורייתא אלא מדרבנן ע"ש:

והרב פרי חדש ס"ק י"ב הביא דברי רבינו שמשון בס' כריתות שכתב כדברי התוס' בשאר דוכתי דלא שייך כל קבוע אלא כשניכר האיסור וכו' וכתב ובהכי ניחא מה שמקשים העולם יאסר כל העולם בחרישה וזריעה מטעם נחל איתן שהוא קבוע ולמאי דפרישית ניחא כיון דלא ידעינן היכן נחל איתן לא שייך כל קבוע אבל אי ידעינן מקומו אמינא כי הנזרע בתוכו אסור ואי נסבינן זרע ולא ידעינן אי מעלמא אסור וכתב הרב פר"ח דמ"ש כי הנזרע בתוכו אסור נפקא ליה מסוגיית פ' כל הבשר כל שתעבתי לך הרי הוא בבל

תאכל וכו' ע"ש ועיין מה שהקשה על זה הרב כמהר"ר יהודה אשכני ז"להה הביא הרב שער המלך בה' יסודי התורה דף ג' ע"ג שהקשה דלימא הש"ס פ' כל שעה אינא ביניהו נחל איתן ע"ש באורך וקושיא זו אינה על הר"ש רק בש"ס קשיא. וכבר נודע שיש מן הראשונים שסוברים דזמנין דמשכחת ביניא אחרת וכמ"ש במ"א ודוק הטב:

ועיני ראו להרב פרי מגדים בחלק שפתי דעת ס"ק י"ד שכתב וז"ל והנה לקושית הר"ש מקינון מנחל איתן י"ל כמ"ש הרמב"ם פ"ט דרוצח נחל איתן ששוטף בחזקה י"עש שמים עוברים בתוכו עיין פירש"י בחומש וא"כ אין אותו מקום ראוי לזריעה וליכא חששא עכ"ל ועמ"ש מהרי"י קולון בתשובה סי' קנ"ח ובתשו' מהר"ר צבי סי' ל"ב ובתשו' שאלת יעבץ ח"א סי' כ"ד בפי' נחל איתן ואין להאריך כאן ובמ"א כתבתי קצת בזה. ומה שתירץ הרב פרי מגדים לדעת הרמב"ם גם זה יקשה דהרמב"ם כתב פ"י דמקום העדיפה אסור להעבד ולזרוע וא"כ איבא חששא דיבש הנחל ונזרע ונראה שכונתו דכיון שהיה בעת העדיפה נחל שוטף אין צורך לדברי הר"ש דלא נודע היכן הנחל דמעיקרא אפשר דהנחל עדיין שוטף ולא מקום זרע ואין לעשות אוקמתות רחוקות דיבש הנחל ונזרע ועדיין יש לצדד ודוק כי קצרתי ועיין במוצל מאש (דש) [ריש] סי' נ"א ובשער המלך שם בה' רוצח:

ומה שהביא הרב פר"ח מס' בריתות והמרדכי על הסנהדרין ע"ש כן כתב רבינו אלעזר בעל הרוק"ח סי' תס"ז:

ז

דין ה'. מי שלקח מהמקול וכו' ועיין בשו"ת דרכי נועם י"ד סימן ובשו"ת גנת ורדים י"ד כלל סי' ו' והן משך עד סי' טו"ב. ועמ"ש הרב פנים מאירות ח"א סי' ק"ה וסי' ק"ו ובשו"ת יד אליהו סי' ס"ט ע' ע"א ובשו"ת שאלת יעבץ ח"א סי' נ"ז. ועמ"ש בשו"ת גאוני בתראי סי' ה' וסי' ו' בחון בהם וחקור מהם כי האריכו בדיני קבוע ואביזריה כאשר ירדוף הקור"א:

ה

דין ד'. בטלה ברוב וכו' כתב מז"ה בהגהותיו כ"י משם הרב הגדול מהר"ר ישראל בנימין ז"להה וז"ל מז"ה כתב מהרי"י בנימין נר"ו וז"ל ולא פליג אדלקמן דין ח' שכתב דצריך שיתערב תערובת ג' דשאני הכא דמעיקרא לא אתחזק אסור' דלא ידעינן אי שחוטה או נבלה אבל לקמן היה אסור ודאי קודם שנתערב ולפיכך צריך תערובות ג' עכ"ל ועמ"ש הרב מהרי"קש בהגהותיו. ומור"ם בספר תורת חטאת:

ט

דין ט'. הגהה. ואפילו הי"ל חזקת איסור וכו' הרב פרי חדש האריך בזה ס"ק מ"ט ובסוף דבריו כתב דמלקינן בס"ס אף בדאתחזק אסורא גמור וכדמוכח מהיא דרוב מצויין אצל שחיטה דמהני אפי' באתחזק אסורא גמור והך ראיה דרוב מצויין אצל שחיטה טפי מכרעא מראיתו של הרשב"א וכן העלה בכללי ס"ס כלל ט"ז דאף בס"ס שסותר החזקה מהני ס"ס להוציאו מחזקתו עש"ב:

ולפום ריהטא יש להעיר מהא דתנן ריש פ' בתרא דיבמות האשה שהלך בעלה וצרתה וא"ל מת בעליך לא תנשא ולא תתיבה ופירשה רבא דאית לה חזקת ליבום ורבא לשוק אייתי מיעוטא דמפילות סמוך לחזקה והו"ל פלגא ופלגא לא תנשא ולא תתיבם וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם פ"ג דיבום והטור ומרן א"ה סימן קנ"ו. והרב פר"ח כתב הכא ובכללי ס"ס דס"ס הוי כרוב ומשום דבחדא ספיקא הו"ל פלגא ופלגא וכי איכא תרי ספיקי הו"ל כרובא. ולדבריו הרי הכא דאף דאיכא רובא דרוב נשים מתעברות ויולדות אמרינן אייתי מיעוטא דמפילות סמוכה לחזק והו"ל פלגא ופלגא וה"ה נימא גבי ס"ס דכי חזקת איסור גמור כגון ההיא דחוקה ליבום לא ליהני ס"ס. ואף דיש לדחות דס"ס עדיף מרוב כמ"ש הרשב"א בתשובה סי' ת"א שהביא הפר"ח. מ"מ לדברי הפר"ח דתלי זיניה ברוב כמ"ש בכללי ס"ס עדיף כרוב ואמרינן פ"ק דחולין דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין אלמא אע"ג דאתחזק איסורא דאמ"ה אתי רוב ומפקע ליה מחזקתיה וא"כ ה"ה לס"ס דאע"ג דאתחזק אסורא בתרי ספיקי מפקינן ליה מחזקתיה עכ"ל וקרוב לזה כתב הכא בס"ק מ"ט. הרי דאשכחן ברוב דהיכא דהחזקה מסייעת למיעוט הו"ל פלגא ופלגא ומחמרינן. תו יש להעיר בהא דנשען בראית רוב מצויין אצל שחיטה וכתב דמכרעא טפי מראית הרשב"א דהרי כתבו התוס' בבכורות דף ך' והרא"ש בפסקיו שם פ"ג דבכורות וריש פ' בתרא דיבמות ופ"ק דחולין גבי סכין שנאבד ובשמעתא דרובא ומהרי"קו שרש עק"ב גהא דאמרים רוב מצויין אצל שחיטה מומחין ולא אמרינן סמוך מיעוט דאין מומחין לבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ה"ט דמיעוט שאין מומחין לא שכיח ואפילו רבי מאיר דחייש למיעוטא. למיעוטא דלא שכיח לא חייש כדאמרינן בנדה ובריש גטין עש"ב ולפ"ז מאי מייתי הרב פר"ח מהא דרוב מומחין דאתי רוב ומפקע ליה מחזקתיה שאני התם דמיעוט שאין מומחין לא שכיח ולא חיישינן ליה אפילו לר"מ אבל אי הוי מיעוט דשכיח אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא ומחמירינן. ואחרי כתבי ראיתי שזה דעת הרא"ה אבל הרשב"א פליג והביא דבריהם הרב כנה"ג ריש י"ד ולק"מ:

סימן קיב

שיורי ברכה

א

דין ו'. הגהה ואותם ני"לוש הם בכלל פת וכו' והגאון מהר"ש אב"ד מפראג דעתו להתיר אף למי שנזהר מפש"ג דכיון דבלשון בני אדם אין נקראים פת כמ"ש בשמו הרב מנחת יעקב כלל ע"ה ס"ק כ"א וז"ל מצאתי בכ"י מוח"ז הגאון המפורסם מהר"ר שמעון זצ"ל וז"ל יש שרוצין לומר מי שנזהר מפתן אסור לאכול הני מרקחת שקורין לעקו"ך ממ"נ אי חשיבי פת אסירי משום פת ש"ג ואי לא חשיבי פת אסורים משום שלקות ולי נראה להתיר דבנדרים הולכין אחר לשון בני אדם ובלשון בני אדם אינן קרוין פת אע"ג דאנן חשבינן פת לעניין בש"ג דהוא מילתא דרבנן ואזלינן בה להקל עכ"ל וכתב עליו הרב מנחת יעקב דלשון מור"ם בת"ח שם משמע שיש לאסור להנזהר מפתן וכ"כ להדיא בהגהה ועמ"ש בס"ק ב' עכ"ל הרב מנחת יעקב. ומדברי האחרונים מוכח דס"ל כמור"ם ועיין במ"ש הרשב"ץ בתשוב' ח"ג סימן י"א ע"ש ודוק. הלכך נראה דהנזהר בפת ש"ג יש להחמיר בלע"קוך ודכוותיה ועמ"ש לקמן אות ט' בס"ד:

ב

דין ז'. פת בעל הבית אסורה לעולם וכו'. מושל גוי שיש יכולת בידו להזיק ישראל ונתן מפתו לישראל שיאכל לפניו בדבש מותר לו לאכול כי שעת הדחק היא מפני היראה. הרב מהרי"קש בהגהותיו. ועיין מה שהאריך הרב תוספת י"ט בס' פלפלא חריפתא על הרא"ש פ' אין מעמידין בדין פת בעה"ב לבאר דברי הירושלמי והרא"ש והטור וללמד זכות על ישראל ע"ש באריכות ועמ"ש הרמב"ן בחידושיו ודוק:

ג

המשרתים בבית השרים והם ישראל והשר נותן פת ליום למשרת וכן לרופא הוי כפת פלטר וכן עמא דבר. הרב מהרי"קש שם ועיין בסמוך אות ו':

ד

בפרקי רבי אליעזר כתוב דעזרא וב"ד החרימו שלא יאכל ישראל פת כותים ואפילו היכא דפש"ג מותר של כותים אסור. כפתור ופרח הביאו מהרי"קש שם. והרב פר"ח כתב דעתה מסתברא שאין להחמיר עליהם יותר מפת גוים אחרים ומדברי הרב כפתור ופרח משמע דבאיסורייהו קיימי ע"ש פ"ה דף י"ז ודוק הטב:

ה

דין י"ג. מי שאינו נזהר מפש"ג וכו' הרב פר"ח ס"ק כ"ג כתב דאין דברי הרב בית חדש נראין ע"ש. והרב תוס' י"ט כתב להרב ב"ח עצמו שלא כיוין יפה והביא לו דברי אבי העזרי בכ"י שמתוכן יראה דאין פירושו מחוור עמ"ש בשו"ת גאוני בתראי סימן י"ח וכן האריך לדחוי דבריו הרב ז"ל בתורת האשם כלל ע"ה הביאו שם בסלת למנחה. ועמ"ש הרב יד אליהו בתשובותיו סימן ס"ד ועמ"ש אני בעניי בספרי הקטן ברכי יוסף א"ח סימן ע"א ע"ש.

ו

מ"ש בסמוך אות ג' בשם מהרי"קש שהתיר הפת שנותנים המושלים והשרים פת ליום לכל אחד ואחד מהמשרתים והרופאי'. אחרי כן ראיתי להרב כנה"ג בהגה' הטור אות ב' דאסר וכתב דיראי ה' הצנועים מושכין ידיהם ממנו אלא דכתב שהיו מתירין מטעם דלא שייך חתנות בית המלך והמשנים ודחה דבריהם. אמנם הרב מהרי"קש סבר דכיון דעושים כך ובחלקו' ישיתו למו דבר יום ביומו למשרתי' ואביזרייהו הוי כפת פלטר ומה הפלטר כיון שעושה למכור שרי דלא נאסר אלא פת בעה"ב גם זה כיון דע"מ כן אופין לתת למשרתי גוים וישראל והרופאים הותר מדין פלטר. ומהרי"קש מיירי במשרתי השר ישראלים כי הם יקחו חלקם ושריותא גביהו. והרב כנה"ג נראה דמיירי שהמשרתים גוים לוקחי פת בגם מוכרים אותו ואסר לישראל ליקח מהם ולדעת מהרי"קש נראה פשוט דשרי טפי ליקח ולקנות מהם. ומהרי"קש העיר שנתפשט ההתר וסיים וכן עמא דבר כמדובר ולדעתי קצרה נראה כדברי מהרי"קש. ואחרי כתבי ראיתי שהרב פר"ח ס"ק י"א הביא דברי מהרי"קש והסכים עמו דמ"ל למכור או ליתן במתנה או להאכיל לפועלים וכן הסכים בסלת למנחה כלל ע"ה.

אמנם בדין הקודם שכתבתי משם מהרי"קש אות ב' פליג דמצי לאשתמוטי שהוא מתענה או אין לו תאוה ולא יאכל פת בעה"ב ע"ש. ואני בעניי אומר דאי מצי לאשתמוטי גם מהרי"קש מודה אך מיירי כשידע שהמושל יפקיד ויזיק לו ובכי הא נראה דהדין עם מהרי"קש. אח"כ בא לידי ס' בית לחם יהודה וראיתי שהסכים עם מהרי"קש ע"ש.

הגם הלום הן עתה עלו בדפוס תשובות הרב כנה"ג ס' בעי חיי ובחלק עץ הדעת תשו' י"ד סי' קנ"ב כתב כדבריו בס' כנה"ג ע"ש:

ומידי עוברי אשו"ר ברהטי"ם בתשובת הרב ז"ל ראיתי שתמה על הרשב"א בתורת הבית דף פ"ח שפי' מ"ש בגמ' דאייבו הוה מנכית ואכיל וכו' ואמר רבא לא תשתעו בהדי אייבו דאייבו היה אוכל פת בעה"ב וכו' הרי הרשב"א סבור דמתוך סוגית ההלכה

לא הותר פת של גוים ואפילו של פלטר וא"כ לימא דאייבו היה אוכל פת של פלטר ואולי כיון ובירושלמי התירו של פלטר לא הי"ל לרבא לומר לא תשתעו בהדי אייבו זהו תורף דבריו ז"ל. ואנכי איש צעיר לא ידעתי מאי קשיא ליה להרב ז"ל דהרי הרשב"א שם בתורת הבית כתב וז"ל והא דרבי חלבו ור' יוחנן דהכא למ"ד התיר ר' את הפת קאמר ולדידהו לא ס"ל מ"מ מדשקלי וטרו בה רבי חלבו ורבי יוחנן משמע דנהוג בה התר ובכל כי הא דליכא פלטר ישראל מניחין אותן על התרן ליקח מפלטר נכרי וטעמא דמילתא משום דגזרת הפת הוי"ל גזרה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה וכו' ולפיכך עמעמו עליה אמוראי והתירוה משום חיי נפש כדאיתא בירושלמי עכ"ל ומבואר מדבריו דגם מגמרין מוכח דהניחום לנהוג התר בפלטר וה"ט דשקלו וטרו בה רבי חלבו ורבי יוחנן ומשו"ה פירש לדאייבו בפת בעה"ב. והא דאתיא מכללא דר' יוחנן דגמרין בפירושא אתמר בירוש' דעמעמו על הפת והתירוה והשתא ניחא דאתיא דרבי יוחנן כדאיתמר בירושלמי דרבי יוחנן חיבר גמרא דמערבא כידוע. והרי"טבא בחידושיו פירש הסוגיא על דרך זה באורך וכתב שהרא"ה הסכים לפירושו ודבריו בכלל דברי הרש"בא הנז' אלא שהוא ז"ל הרחיב הדברים.

ז

בקושט' דפת פלטר ישראל משובח משל פלטר גוי ואפ"ה קוני' מפלטר גוי הטעם דלא אמרו דכשפלטר ישראל מצוי אין ליקח מפלטר גוי אלא כשפת פלטר ישראל מספיק לכל ישראל אשר בעיר ובקושט' דפלטר ישראל לא יספיק לא' מאלף. הו"ל כאלו אין פלטר ישראל. הרב מהרי"מט הביאו הרב כנה"ג בתשו' הנז'.

ח

אם הבעלי בתים עושים פת למכור דינם כפלטר ופשוט כמ"ש מור"ם דין ב' ומכ"ש אם הפלטר נחבא אל הכלים מיראת המושל. והבעלי בתים עשו פת למכור דודאי מותר לקנות מהם. הרב כנה"ג בתשו' הנז' בנדון שנשאל במעשה שהיה ע"ש.

ט

הרב פרי חדש ס"ק י"ז הביא תשובת הרשב"ץ שהביא מרן בב"י סימן קי"ג דמיני מתיקה שעושים הגוים מסלת ודבש דדובשא עיקר וסלת לדבוקי וכדין נהגו בהם התר. והוא בתשובותיו בתש"בץ ח"א סימן פ"ט וח"ג סימן י"א והוא ז"ל חלק עליו דהני מיני מתיקה מברכין במ"מ ומעיקר הדין אסירי משום בש"ג והביא דין המלביי"ן והעלה דכל דבר שמברכין עליו במ"מ אם כשקובע סעודה עליו מברך המוציא ובהמ"ז דינו כפת ובמקו' שנהגו התר בפש"ג גם זה מותר. ואם הם דברים שאפילו בקביעות סעודה אינו מברך

המוציא כמו המיני מתיקות יש בהם משום בש"ג ואם הם דברים שאעפ"י שיש בהם קמח אין מברכין עליהם במ"מ א"כ קמחא תפל ואין בו משום בש"ג זהו תורף דבריו ז"ל. ודבריו חיים וקיימים ודין המל"בן כ"כ באורך הרב ז"ל בקונטריס התשו' שבספרו מים חיים סימן א' וכך פשטה הוראה וכמ"ש אני הדל בס' הקטן ברכי יוסף א"ח סוף סימן י"ד משם הגדולים רבנן סמוכי ע"ש.

ואל זה אביט להרב המוסמך מהרי"ט צהלון ז"להה בתשובותיו סי' קס"א דמהדר אשריותא להנזהר מפש"ג לקנות מהפלטר כעכין יבשין קראו בשמותם ביסקוג"וס ופתח בתשוב"ה להתיר וחקר חקירה וז"ל ויש להקשות לכאורה מה טעם מתירין פת של פלטר ת"ל משום שלקות ולאו קושיא היא דשלקות גופייהו משום חתנות ובפלטר ליכא מתנות דבאומנותו עוסק ובזה נמצא סמך למה שאנו אוכלים אפונים של גוים הנקראים בערבי קודאמ"י והרי הם עולין על ש"מ דמה שנהגו התר בקודאמ"י משום דהן מן הפלטר אעפ"י שבפת יש חולקים דאף מהפלטר אסור דוקא פת דחשיב אבל קליות העושה אותם למכור בשוק כ"ע מודו דליכא איסור דליכא טעם דחתנות ונבא לנ"ד דהרא"ש שרי פת של קטנית משום דאינו נקרא פת גם אנו נאמר דבי"סקונוס שרי דאינם נקראים פת ואינן צריכים המוציא ולא נטילת ידים יצאו מכלל פת כמו פת קטנית שמא תאמר הרי עולים על ש"מ של פלטר נינהו וליכא חתנות ועוד דטעם הרמב"ם בקליות שייך בהו דאין אדם מזמנקליות גם אין אדם מזמן בביסקוג"וס הכלל העולה דאלו הביסקוג"וס כיון שאין נקראים פת ואינם חייבים המוציא ונט"י הו"ל כקליות ומותר לקנותם מהפלטר ואף שנהגנו בפת כמחמירים אפי' בפלטר הכא בביסקוג"וס אין להחמיר בשל פלטר דוקא עכ"ל בקצור נמרץ הלא בספרתו באורך:

ואני בעניי איני רואה ראיה להתיר והנה מ"ש הרב דגם בבישולי גוים יש התר בפלטר זו לא שמענו דדוקא בפת הותר הפלטר ולא בבש"ג דדוקא בפת משום שהוא חיי הנפש והיא גזרה שאין רוב הצבור יכולים לעמוד בה הניחום שינהגו התר בפלטר וכמתבאר מדברי הרשב"א והרי"טבא כמש"ל אות ז' והיינו מאי דאתמר בירושלמי עמעמו והתירו פלטר משום חיי נפש והי"ד בפת אבל בבש"ג ליכא שריותא דפלטר כלל. וכ"כ הרשב"ץ בתשובה ח"א סי' פ"ט ויש בו משום בש"ג וכו' ודוקא פת של פלטר התירו משום חיי נפש אבל בלא פת אסור עכ"ל וכן מוכח ומשמע מדברי כל הפוסקים ועמ"ש עוד הרשב"ץ בח"ג סי' י"א ע"ש.

ועוד דמה דמות יערוך פת הבאה בכסנין לפת קטניות שכתב הרא"ש דההוא אינו לחם וברכתו בורא פרי האדמה ובנ"ר לבסוף ואפי' אורז דמברך במ"מ בסוף מעין שלם לא

אלא בנ"ר. אבל פת הבאה בכסנין ברכתו במ"מ וברכה מעין ג'. ותו דקי"ל דאי קבע סעודתו מברך המוציא ובהמ"ז על פת הבאה בכסנין והרי שהוא פת דמברכינן המוציא לחם מן הארץ ובהמ"ז. ותו דאפש' להזמין על כעכין יבשין ופרי מגדים ולא דמי לקליות. ומאחר שכן נ"ל פשוט דהנזהר מפת פלטר צריך ליזהר שלא לאכול בי"סקוגוס של גוים וכמו שנראה מדברי מור"ם בהגהה. והאחרונים ז"לה:

י

גלוסקאות של גוים התיר הרב נחלת שבעה סי' ע"ב לשרותם ולבשלם א"כ לא הוי פתם וכו' ע"ש וכבר דחה דבריו הרב מהר"י בסלת למנחה כלל ע"ה ע"ש ומיהו הרב נחלת שבעה לא רצה להתיר בפשיטות אלא בשנת בצורת ע"ש ובסמוך אות ך':

יא

סופגנין הנעשים מעסה רכה ומטגנין אותם בשמן ואוכלים אותם בדבש נהגו במצרים ליקח אותם כשישראל יושב שם ומחתה באור. העלה הרב מהר"י זיין בשו"ת שערי ישועה כ"י י"ד שער שני סי' א' דאלו אינם כמו הסופגנין שאוסר הרמב"ם פי"א דמאכלות אסורות ואלו אינן נאכלים עם פת כלל וכל שאין מלפתין בו את הפת אין בהם משום בש"ג וקרוב לזה כתב הפר"ח סי' קי"ג ס"ק ג':

והרב מהר"א הלוי הרב המחבר גנת ורדים בתשובה כ"י (ואינה בדפוס) הובאה שם סי' ב' השיב על הרב מהר"י זיין ושדי נרגא בטעמו דאע"ג דאין דרך ללפת בו את הפת יש בו משום בש"נ והביא ראיות אמנם רב שר"י בנ"ד מטעם דישראל עומד ומחתה מתחלת המלאכה ע"ס. ובסי' ג' חזר הרב המחבר להעמיד דבריו:

יב

החאלוה של עכו"ם מה טעם נהגו בה איסור הגם דבכל מרקחות ש"ג נהגו בהן התר. השיב הרב מהר"י זיין בתשו' כ"י שם סי' ד' דה"ט דהישמעאלים מערבין בה די"בס ויין צמוקים ואסירי ואף דאין באלו איסור יי"נ כבר כתב הר"ן דיש מהגאונים שחלקו על הרא"ה ואסרו פליטת כלים הבלועים מבש"ג ולפיכך ראוי לנהוג איסור וכ"כ מרן סי' קכ"ג ומהאי טעמא אסר הרב מקור ברוך סי' ל"ז הקונפיטי"ס של גוים:

יג

מיני מתיקה שעושים העכו"ם מסלת נבחר ודבש שקורין זאלבי"א נוהגים התר והסכים בהתרן הרשב"ץ ח"א סי' פ"ט. אבל הרב מהר"ר שלמה בנו של הרב ז"ל בתשובותיו סי' תרכ"ח כתב דהגם דהרי"בש והרב מר אביו התירו לא סיימו קמייהו איך נעשית

זאלבי״א זו ולדעתו אסורה והרצה דבריו לפני הרב מר אביו ז״ל והודה לדבריו ופשט איסורם בכל הקהל ע״ש:

י

דין י״וד. על ידי קיסם בשני הפעמים ובפעם הג׳ וכו׳ עמ״ש הרב בית דוד י״ד סימן ן׳ עיין בדבריו:

טו

דין י״ד. בטל ברוב וכו׳ בין ביבש וכו׳ כתב הרב פר״ח ס״ק כ״ה אפי׳ הוא דבר חשוב וכו׳ עיין מ״ש מורינו הרב בתי כהונה בנימוקיו כ״י הבאתיו בקונט׳ יעיר אזן בחלק הכללים עין זוכר מערכת בי״ת אות מ״ו:

טז

אם יש פת ישראל עד ד׳ מילין וכו׳ עמ״ש הרב החבי״ב בס׳ כנסת הגדולה ובתשובותיו ס׳ בעי חיי חלק עץ הדעת סי׳ קנ״ב עיין שם באורך:

יז

ראיתי בקצור שבלי הלקט ח״ב כ״י שכתב וז״ל בשאילת חלום של רבינו יעקב ממרוייש מצאתי שאלתי על פת גוים אם מותר בהשלכת עצים לתנור אם לאו ואם יש בו חשש דגעולי גוים או אם נאמר דהאש שואבת כל לחלוחית שבו ומותר. והשיבו. הלא זה אוד מוצל מאש ופירשו לי הלא זה אוד מוצל מאיסור מחמת אש עכ״ל ואני הדל יש בידי קונטריס שאלות ותשובות אלו מרבינו יעקב ממרוייש ז״להה וכתובה שם שאלה זו רק שההתחלה היא כך שאלתי על תנור גוי אם מותר בהשלכת עצים בתוכו וכו׳ כלשון הנז׳. ובשער המצות שסידר מהר״ש ויטאל פ׳ עקב כתוב שהאר״י ז״ל היה מזהיר שלא יאכל פת מפלטר גוי ואפי׳ אם קונה מפלטר ישראל צריך לבדוק שמא פלטר ישראל קונה מפלטר גוי ואז לא יאכל גם מפלטר ישראל עכ״ד:

יח

בהשלכת קיסם שרי אפי׳ פת של בעלי בתים. כן נראה מהרשב"א בתשו' סי׳ רכ״ח והביאה מרן בב״י וכ״כ האחרונים ועיין פר״ח ס״ק א׳:

יט

חלות גוי משוחות בשמן ונאפות בשמן כתבו משם באר עשק שאסורות מכמה חששות ע"ש באורך. וכתב הרד״ק בהגהותיו כ״י ואין לדבריו שרש בעיקר הדין והעיקר כמ״ש מור״ם דין ו׳ מיהו דבר שבלילתו רכה אסור כמ״ש הרי"בש.

כ

פת של ישראל שאפאה גוי אין תיקון על ידי שיבשלנו שכבר נאסר ומה יועיל בישול הרב הלק"ט ח"ב סי' פ"ג וזה כדעת הרב מנחת יעקב שכתבתי בסמוך אות י"וד ודלא כהרב נחלת שבעה שכתבתי שם:

סימן קיג

שיורי ברכה

א

דין א'. דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי וכו' שאל שאל האיש הרב הגדול מהר"ר ישראל בנימין ז"ל מהרב המופלא מהר"י קשטרו ז"ל והוא בס' תשובות הרב מהריי"קש הנקרא אהלי יעקב שנדפס מחדש סימן ח"ן אדם שאינו אוכל גבינה חיה ונתבשלה ע"י גוי מי אמרינן הואיל ולרוב בני אדם נאכל כמות שהוא חי בטלה דעתו אצל כל אדם ושרי ליה נמי כדאמרינן גבי סוכה בכר וכסת ופ"ו דברכות גבי חמרא אי קבע סעודתיה עילויה או"ד שאני התם דברעותיה תליא מילתא אבל הכא דנפשיה לא מקבלא גבינה חיה על כרחיה הלכך לא ליבטיל דעתיה ואסיר ליה. והשיב הרב מהריי"קש מדאמר רב כל הנאכל כמו שהוא חי ואי ס"ד דאזול לכל חד כדעתיה הול"ל כל שזה אוכלו כמות שהוא חי ומדקאמר כל הנאכל ש"מ דבתר ארחייהו דבני אדם אזלינן ולא חיישינן לדעתו של זה. ותו דבש"ג גזרת חכמים ואין לנו אלא מה שגזרו בפירוש לא גזרה לכל א' ותו מדשיילינן בש"ס מאי בינייהו דתרי לישני ולא קאמר דאיכא בינייהו דלישנא קמא אזלי בתר דעתיה דכל חד ולאידך שוה בכל ותו דמסתמא אית לן לדמויי לישנא אהדדי ועלה בידינו דאזלינן בתר ארחא דעלמא ולא חיישינן לדעתו של זה. זהו תורף תשובת מהריי"קש ז"ל עש"ב.

ולפום ריהטא יש מקום לדוחה לדחות ראיות והכרעו' הרב ז"ל. זה יצא ראשונה אשר דקדק מלשון כל הנאכל כמות שהוא חי דלא קאמר כל שזה אוכלו כמות שהוא חי. יש לדחות דמשום דהוה פשיטא ליה דכיון דהגזרה משום מתנות ודאי אזלינן לכל חד כפי דעתו דעיקר הגזרה שמא ימשך אחריהם וגזרה עומדת על כל אדם שיורד על פי מדותיו משם הכי לא דקדק בלשון דסבר שלא יטעה אדם בכך. ומאי דקאמר דכיון דגזרת חכמים היא אין לנו אלא מה שגזרו בפירוש לא גזירה לכל א' כיון שלא פירשו לכאורה היה מקום לדקדק על זה מהא דכתב הרא"ש פ"ק דחולין דנפקא מנה מבעיית אברי בשר נחירה לצבור שגזרו על מין אחד מזמן פ' וכו' דכיון דגזרה על הצבור היא אין לנו לעשות

גזרה לכל א' ואין לנו אלא מה שגזרו בפירוש. ותו דבעיית הש"ס היא אדינא דאוריתא ואיך כתב הרא"ש דנ"מ לגזרת צבור ומה ענין איסור דאוריתא לגזרה על הצבור. אמנם אין דברי הרא"ש ענין לזה דהתם הבעיא היא למען דעת מה הדין נותן בענין זה ואי דינא בצד אחד ה"ה לגזרת הצבור דדינא הכי. ותו דהתם יש לומר דהגזרה שוה דלא יאכלו מאותו המין בזמן פ' מהנעשה מאותו הזמן ואילך ותלוי בזמן ושוה בכל:

ומאי דהכריע ממאי דבעי מאי בינייהו וממאי דקאמר איכא בינייהו דגים קטנים וכו' מלבד דיש מן הראשונים דכתבו דארחיה דש"ס דלא קאמר כל מאי דאיכא בינייהו. בר מן דין האי ביניא לא דמי לביניא דעלמא דהביניא היא דהא מילתא להך לישנא שרי ולאידך אסיר והכא במאי דקמן אין זאת רק דלחד לישנא תלוי בדעתו ולאידך שוה בכל ואין זה דומה לביניא דעלמא באופן דלכאורה אין הכרעות הרב מכריעין:

ואני תמיה על שני המאורות הגדולים הרב השואל והרב המשיב איך נעלם מהם ז"ל דברי הגהות אשרי פ' אין מעמידין שכתבו ז"ל פסק רשב"ם כר"י דמליחתו זהו בישולו הואיל ונאכל כמות שהוא חי וארי"נגאס מותר לנו מפני שאין נאכלים חיים במקומותנו שהרי אנו מבשלים אותם ואוכלים ולמי שדרכו לאוכלן חיים אסורים עכ"ל ופשטן של דברים משמע דהדבר תלוי בו אי אכיל חי אי לא. והי"ל להרבנים ז"ל להביא דבריהם ולבארם לקרבם או לדחותם:

והרב פרי חדש חקר חקירת הרבנים הנז' ומייתי דברי הגהות אשרי הנז' וכמה סוגיות מייתי בפרט זה ומסיק דיחיד בטלה דעתו ואפי' מקום א' בטלה דעתם נגד רובא דעלמא וצ"ל דכונת הגהות אשרי היכא דלא ידעינן רובא דעלמא היאך נהיגי דאיכא אתרי הכי ואיכא אתרי הכי ובכי הא כל חד וחד כי אתריה וכדוכתיה ליקום ולא מבטלי אהדדי כיון דלא ידענין הי מינייהו הוי רובא זהו תורף דבריו ז"ל ע"ש באורך וברוחב:

ולפום ריהטא יש (להיו) [להעיר] על כל הרבנים ז"ל אמאי לא מייתי ממ"ש הרמב"ם פי"ו דמאכלות אסורות גבי דבר חשוב שפסק כרבנן ור' עקיבא דז' דברים לבד חשיבי אגוזי פרך ורמוני בדן וכו' וכתב הרמב"ם על זה יראה לי שכל דבר שהוא חשוב אצל בני מקום מהמקומות כגון אגוזי פרך ורמוני בדן בא"י באותן הזמנים שהוא אוסר בכל שהוא לפי חשיבותו באותו מקום ובאותו זמן ולא הוזכרו אלו אלא לפי שאוסרין כל שהן בכל מקום וה"ה לכיוצא בהן בשאר מקומות עכ"ל ולכאורה לפי דברי מהרי"קש יש לדון דאף אי במקום א' אינו נאכל כמות שהוא חי לא משגחינן בהו מן הטעמים שכתב הוא ז"ל דגזרת רז"ל שוה בכל. ותו דלימא איכא ביניהו דלמ"ד אינו נאכל כמות שהוא חי אם מקום א' אינן אוכלים דבר כמות שהוא חי אסור להם אע"פ שאינו עולה על שלחן

מלכים. ולמ"ד אינו עולה עש"מ אפי' במקום שאינם אוכלים כמות שהוא חי כל שאינו עולה עש"מ שרי וזהו לדעת מהרי"קש דהכריח ממאי ביניהו. אמנם לו ההדיוט אף בסגנון זה שכתבנו לא ניחא לש"ס לומר איכא בינייהו כי האי גוונא כי הנה יש להעיר בפשטא דשמעתא מאי קאמר מאי ביניהו והלא הרי הוא כשמבואר והביניא מפורסמת דבר שהוא נאכל כמות שהוא חי ועולה על ש"מ אי נמי דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי ואינו עולה על ש"מ ומוכרח דקאמר מאי בינייהו לומר לו בפרטות איזה מין הוא דלמר שרי ולאידך אסיר ואשכח דגים קטנים וכו'. ולפ"ז אינה הוכחה מאי דהוכיח מהרי"קש כאשר יראה המעיין: ומהו לדברי מהרי"קש ה"ה מקום א' דאינו נאכל כמות שהוא חי לא משגחינן בהו והרי דבר חשוב שכתב הרמב"ם דאם במקום א' חשוב אוסר בכל שהו: **וגם** לדברי הרב פרי חדש דמסיק דאף מקום א' בטלה דעתם נגד רובא דעלמא לכאורה איכא למידק מדברי הרמב"ם שכתב דכל דבר שחשוב אצל בני מקום מהמקומות ומשמע אף דבמקום א' חשוב ולא כשאר מקומו' אסור באותו מקום לבד בכל שהוא שבאותו מקום חשוב ונראה הפך הרב פר"ח: ונראה דכונת הרמב"ם שבמקום ההוא שכיח פרי אחד מצויין לטובה ובשאר מקומות לא שכיח הפרי ההוא והיינו דקאמר כגון רמוני בדן באי"י ופשוט:

וראיתי להרי"טבא בחידושיו לע"ז שכתב וז"ל שהוא נאכל כמות שהוא חי פירוש שראוי לאכלו כמות שהוא חי ואף שאין רגילות לאכלו אלא מבושל והכי רהיט כוליה פרקין עכ"ל ולפי דבריו אזדא ליה מעיקרא מה שהוכיח מהרי"קש ממאי דקאמר נאכל כמות שהוא חי ולא קאמר כל שזה אוכלו כמות שהוא חי כמש"ל ולא צריכנא לדחיה שכתבנו. דנקט האי לישנא לאשמועינן האי דינא דהרי"טבא שראוי לאכלו כמות שהוא חי הגם דרגילי לאכלו מבושל אמנם אכתי מיבעיא לן בדבר שאדם זה נפשו קצה עליו ואינו יכול לאכלו כמות שהוא חי אי לדידיה אסיר ודוק הטב:

ואחזה אנכי להרב בני חיי שכתב על הרב פרי חדש במ"ש על דברי הגהות אשרי דלא אפשר דאזלינן בתר כל חד דבטלה דעתו אלא אתרי נינהו וכו' וז"ל ולי נראה דלכל חד בתר דידיה אזלינן והטעם דבש"ג כיון דנאסר שמא ימשך אחר הגוי ויאכילהו דבר טמא א"כ לא שייך בטלה דעתו דבדבר הנאכל חי שייך הך גזרה וזה שאינו אוכלו חי אין לומר בטלה דעתו כיון דאיכא למיחש דממשיך בתריה וכן איפכא ומ"ש הפר"ח דההיא דהגהות אשרי אתרי נינהו לא משמע הכי מהגהות אשרי שכתב ולמי שדרכו לאכלו כמו שהוא חי משמע דלא מיירי באתרי אלא לכל חד בתר דידיה אזלינן עכ"ל. ומ"ש דלא שייך בטלה דעתו הכא. יש להשיב דרבותנו תדיר השוו את מדותיהם. ואנן בדידן

עינינו הרואות להרי"טבא ז"ל שהבאתי בסמוך דפשיטא ליה דאם נאכל כמות שהוא חי אף דרגילים לבשלו שרי והרי דהקלו קולא גדולה וא"כ יש פנים לומר דאם א' לא אכיל מצינן לו' בטלה דעתו אצל כל אדם. ומאי דדייק הרב ז"ל מלשון הג"א יש לומר לאו דוקא. וראה בעיניך דטפי איכא למידק ממ"ש הג"א ברישא וארי"נגאס מותר לנו מפני שאין נאכלים במקומינו חיים שהרי אנו מבשלים אותם ואוכלים משמע דאזלינן אחר המקום דאי לא הול"ל וארי"נגאס מותר לנו שאנו מבשלים אותם ואוכלים ומדהוסיף שאינם נאכלים במקומינו חיים משמע דאזיל בתר המקומות וצדק הרב פר"ח ז"ל:

איברא דממ"ש הרי"טבא בחידושי עירובין על דף כ"ח ע"א נראה בצד מה הפך דברי הרב פר"ח דשם העלה הרי"טבא דאם המנהג משונה אפי' נהגו אל מקום אחד בטלה דעתם ואם אין המנהג משונה והיו יכולים לנוהגו בשאר מקומות אז היכא דנהוג נהוג אי הוי אתרא. ואי המנהג יפה וראוי. אותו המקום הוי רובא דעלמא ומנהג איש ומשפחה לא חשיב וכו' וכתב על זה אשר הורם תרומה טהורה מדברי רבותיו ז"ל זהו תורף דבריו ע"ש באורך ובתוספות בשבת דף צ"ב. ולפ"ז במנהג שאינו משונה אמרינן היכא דנהוג וזה נראה דלא כמסקנת הרב פר"ח דדחיק ומוקי דברי הגהות אשרי דלא קים ליה איזה מנהג רובא וכמש"ל ועמ"ש בספרי הקטן מחזיק ברכה א"ח סי' רנ"ד ע"ש:

אמנם מצאתי רב גדול מרבוואתא קמאי ראב"ן ז"ל שכתב בספרו דף נ"ד ע"ד וז"ל ודג מליח שבשלו גוי וביצה שצלאה גוי אעפ"י שיש בני אדם שאוכלים דג מלוח חי וביצה גומעין

אותה חיה מיהו כיון דרובא דעלמא לא אכלי הכי אסר להו ר' יוחנן והלכתא כוותיה אבל דג קטן מליח כגון הרינ"גאס שבישלו גוי אין בו משום בשולי גוים דרובא דעלמא אכלי ליה חי כשהוא יבש וכל דבר שאוכלין אותו רובן כמות שהוא חי אם בשלו גוי אין בו משום בש"ג עכ"ל הרי מוכח מדבריו כסברת הרב פר"ח:

ב

עולה על שלחן מלכים וכו' לאו דוקא מלכים אלא אפי' עולה על שלחן שרים שבארץ ההיא אסור. רבינו האר"י זצ"ל בשער המצות פ' עקב ועמ"ש בס' נגיד ומצוה מהר"י צמח בסוד הלא שרי יחדיו מלכים ע"ש:

ג

הקאהב"י של גוים רבינו האר"י אסרה משום בש"ג כמ"ש בס' נגיד ומצוה אך לא ראיתי זה בשער המצות וכן דעת הרב כנה"ג בסימן זה ובתשו' הנדפסות מחדש י"ד סי' קנ"ה וכתב דהיה אוסרו על עצמו שלא לשתות אך לא היה מוחה בשותים. אמנם מדברי

מהריי"קש בסי' קי"ג שאסר לשתות הקאהבי"י במקום הנועד לזה משום חתנות וכ"כ הרב הגדול מהר"ר אברהם סכנדרי ז"ל בתשובה כ"י מוכח דמשום בש"ג ליכא וכן הוא דעת הרב פר"ח סי' קי"ד ס"ק ו'. וכ"כ הרב שאלת יעבץ ח"ב סי' קמ"ב דף ע"ה. אכן הרב פנים מאירות בח"ב סי' ס"ב חלק על הרב פר"ח וסבר דיש בו משום בש"ג ע"ש באורך. ועתה נדפסו תשובות הרדב"ז מחדש באשכנז ובסי' תרל"ז התיר הקאהבי"י דאין בה משום בש"ג אך לא ישתה במסיבתם ע"ש וכן התיר הרב בני חיי וכתב דאפשר דהרב האריי"י היה מחמיר על עצמו ע"ש ומלשון נגיד ומצוה נראה שהאריי"י זצ"ל מן הדין קאמר וכבר הרב כנה"ג והרב פנים מאירות ס"ל דמדינא אסור:

ד

בשבת דף נ"א אמרו דרב נחמן שתה מיא דאחים קפילא ארמאה ושמע ר' אמי ואקפד דאדם חשוב צריך להחמיר על עצמו. והביאו הרב מהריי"קש בהגהותיו. וכ"כ רבינו האריי"י שיש להזהר וכ"כ הרשב"ץ ח"א סי' פ"ט. והרב ב"ח תמה על הטור שהשמיט דין זה והרב כנסת הגדולה צדד כמה צדדים. וחזר לשנותם בתשובותיו שנדפסו מחדש סי' קנ"ד ע"ש באורך. ואני בעניי כתבתי על דברי הרב כנה"ג הנז' בספרי הקטן ברכי יוסף א"ח סי' נ"ר ובמחזיק ברכה שם כתבתי בעניותי עמ"ש הרב קרבן נתנאל בזה ועמ"ש הרב תוספת שבת על דברי הרב פר"ח כאן ע"ש באורך:

ה

הרב באר שבע כתב בתשובה סימן מ"ח דדוקא בבש"ג אמרו דאדם חשוב צריך להחמיר וכבר השיגו הרב מהריי"י אירגאס בשו"ת דברי יוסף סי' ע"ה ועיין מ"ש אני הדל בזה בספר הקטן ברכי יוסף ח"מ סימן טו"ב אות כ"ג. והרב מנחת יעקב כלל ע"ה אות ל' כתב דטעם הטור והש"ע שהשמיטו דין זה היינו דחומרא זו היו מחמירין בזמן הש"ס לא כן עתה בזמנינו שאינן בני תורה וכו' ע"ש ואנכי העירותיהו בספר הקטן ברכי יוסף שם בח"מ סימן טו"ב ע"ש. ועתה ראיתי בתשובות מרן הקדוש בסי' אבקת רוכל שנדפס מחדש בסי' ה' דף ג' סוף ע"ד גבי אדם חשוב דאמרו גבי רבית שכתב דאפשר דהוא מדת חסידות אלא מהר"מ פ"ט דמלוה כתב אסור אפשר דאסור אלאו דוד עכ"ד ויש להשיב קצת:

ו

דין ב'. הגהה. ומותר לאכול אפונים קלויים של עכו"ם וכו' רבינו האריי"י אסר הביליבי"יזיש ובערבי קודאמאס שעושין הגוי' שאעפי"י שאינן עולין על שלחן מלכים עולין על שלחן שרים כמ"ש בסמוך:

ז

קודאמאס שבאים מתונס פה ליוורנו וכאן לא יעלו גם על שלחן הדיוטות יש להסתפק אי שרו לאכלם פה ליוורנו ויש לצדד כמ"ש בקונטריס חיים שאל סימן ע"ד סעיף הששי ודעתי הקצרה נוטה לאסור:

ח

ערמונים שקלאן גוי מותרים דהא נאכלים כמו שהן חיים אעפ"י שרוב אכילתם ע"י צליה ובישול. הרד"ק בהגהותיו כ"י שוב ראיתי להי' פר"ח ס"ק כ"ב שהביא מחלקת בזה והעלה להתיר ע"ש באורך:

ט

כמהין ופטריות. או"ה כתב דיש בהם משום בש"ג והרב פרי חדש חלק דאינן עולים עש"מ ע"ש וכתב הרד"ק הכל לפי המקום והזמן ועמ"ש לעיל אות א' ודוק ועיין בבית לחם יהודה איזה פרטים ובתשו' נחלת שבעה סימן ע"ב:

י

דין ו'. כל שבישלו ישראל מעט בישולו בין בתחילה בין בסוף מותר וכו'. הוה עובדא בשפחת ישראל שהטילה לתוך קדידה תבשיל שעל גבי האור ב' ביצים בקליפותיהם להתבשל והקדירה הניחתה יהודית עם התבשיל ע"ג האור להתבשל. הנה הגם דבהנחת ישראל סגי אע"ג שהגוי הגיס וסייע בתבשיל והוי גומרו ביד גוי. מ"מ היה מקום לחלק דהתם שאני שהניח הקדירה והתבשיל עצמו שמתבשל והוא כדי להפקיע בשול גוי כמ"ש ז"ל אבל הכא דפנים חדשות באו לכאן שכשהניחה היהודית לא היו שם הבצים לא יועיל הנחת הקדירה:

ומ"מ יש להתיר התבשיל בפשיטות כשיש בו רוב בעלמא דלבשולי גוים לבטל לא בעי ס' לדעת רוב האחרונים וכמתבאר מדברי הרב המפה סי' קי"ב וקט"ו והמפרשים. ועיין כנה"ב סימן צ"ט אות ל"ז וסי' קי"ב הגהת ב"י אות מ"ב וסימן קי"ג הב"י אות ע"ו. ואולם לפי דעת הרשד"ם י"ד סימן מ"א נראה דבעי ס' והוא יחיד בדבר. וכ"ש דאיכא למימר דלאו דוקא כמו שיראה המעיין ולחומרא אמרינן דלא דק. ואי נמי דוקא והיה גם כן קחלקת שקול דהשתא הוי ספיקא דדינא הא קי"ל בבש"ג ס' להקל דהוי דרבנן וכבר הסכימו רוב האחרונים וסוגיין דעלמא הכי אזלא דפלוגתא דרבואתא ס' מיקרי ומצורף לזה לחשש ס' הרשד"ם מצטרפת סברת האומר דיש להקל בשפחות שלנו מט' דלא שיין בהו חתנות. ומה גם דלמ"ד בישל גוי בבית ישראל אינו בכלל איסור בש"ג כנודע. והנה כי כן יש להתיר בפשיטות ברוב בעלמא. וכ"ש אם הגיס ישראל דהוי גומרו ביד

ישראל. ואולם מט' היות הביצים בקליפתם דלדעת הרשב"א בתשו' נראה דלא פלטי ומאי דפלטי מיא דביעי הוא ועיין כנה"ג סימן צ"ה הב"י אות ל"ג לא אתינן עלה לפי הסכמת הפר"ח סימן פ"ו ס"ק י"ב ומצורף חומרת ה' המפה שם. אך ברוב ברוב להתיר. שוב ראיתי להפר"ח סימן צ"ט ס"ק י"ז הכריע כסברת האומר דאפילו בבש"ג בעי ס'. ומ"מ מידי פלוגתא לא נפקא ודברי מרן לא מכרעו. ובנ"ד יש להקל בפשיטות. מורינו הרב בתי כהונה בחידושי דינים כ"י:

יא

הגהה. ואפילו לא היה מתבשל בלא סיוע הגוי וכו'. הרב שפתי כהן והרב פרי חדש חלקו על זה. וכן העלה לאסור הרב מהר"ר ישועה זיין בתשובה כ"י בספר שערי ישועה י"ד שער א' סימן ט' ויש למחות בנוהגים ליתן הבשר על גבי הגחלים והגוי עומד על ימינו להפך הבשר עד שנצלה ואם יודע שאין שומעין לו מוטב שיהיו שוגגים וכו':

יב

רבים טועין שמניחין המחבת במקום שראוי להתבשל והגוי מגביה אותו ברחת ומכניסה יותר מבפנים וזה אינו כלום כדלקמן דין ח'. הרב פר"ח ס"ק י"ד. והרב המובהק מהר"י זיין בתשוב' הנז' חלק עליו דאין ראיה מהתם והעלה דהקפידה היא שלא ישלקם הגוי מהאור עד שיתבשל. וכתב שכן מצא כדבריו בתשובת הרדב"ז כ"י סי' אלף תי"ו:

יג

דין ט'. אם בישולו גוי כמאבל בן דרוסאי וכו' חטים ששולקין אותם הגוים עד שמגיעים למאכל בן דרוסאי וחוזרין ומיבשין אותם כדי לעשותם גריסין ושוב אין נאכלים אלא על ידי בישול אחר נראה דכיון דאיסורא דרבנן הוא ויש מתירין הני חיטים כיון דמתיבשים כ"כ דאינם נאכלים אלא ע"י בישול אחר והבישול הא' אינו ניכר בהם מותרים ואפשר דאפילו האוסרים בתבשיל יתירו באלו החיטים כיון שאינן נאכלים אלא על ידי בישול מחדש. מרן הקדוש בתשובות הנדפסות מחדש והוא ספר אבקת רוכל סימן ל'. ועיין בתשובת נחלת שבעה סימן ע"א. ובספר לקט הקמח דף ז' הביא משם חקי דעת דבנדון דומה ממש לנדון מרן שהתיר ע"ש דכיוין להלכתיה וטעמיה דמרן ז"ל שוב ראיתי בלחם הפנים והוא עצמו הרב חקי דעת שהביאו בסיען זה ונדון כיוצא בו וכתב שכיוין לתשובת נחלת שבעה ע"ש ודוק הטב:

יד

דין י"ג. דגים קטנים וכו' הרב פרי חדש הביא דברי התוספות דפירשו דגדולים קצת וכתב דהרב בית חדש והרב שלי"ה דף ע"ו פירשו דהם מין דגים קטנים שאינם גדלים וסייעם מסוגית פי כ"מ ע"ש באורך ועמ"ש הרב בני חיי על דבריו:

טו

דין י"ג. הגהה. כבוש אינו כמבושל דלא אסרו אלא בישול של אש וכו' כרוב כבוש מהגוים שנוהגין לקנות מהן ישראל לאכלו למאי דקי"ל דלא אסרן בש"ג אלא ע"י האור לאפוקי מליח כרותח ומעושן וכבוש ולא חיישינן לכליהם מטעם שיש להם כלים מיוחדים ויש להם על מה שיסמוכו כנודע. אבל מקרוב אתרע חזקתייהו שהוגדר שהכלים שכובשין יש מהן שמשתמשין חומץ ויש מהם כלי גבינה מלוחה ומהם סא"ג י"אגי"י ולא נודע בבירור מי כובש בכלים נקיים ומיוחדים לכך ובכן יש לאסור לבלתי קחת מהם אפילו בידוע שלא היו בי"י והטעם דכבוש הרי הוא כמבושל ומפליט ולא שייך נט"ל משום שהוא חמוץ וחריף וד"ח משוה לכלי שאינו בי"י כב"י. ודבר חריף מפליט ומבליע ועיין כנסת הגדולה סימן צ"ו הגהת ב"י אות מ"ב. ואף שנותנים מים בשעת הכבישה. ובזתים כתב ב"י סימן קי"ד דבטל חורפיהו ל"ד דהכא החריפות נולד אח"ך והמים עצמן נחמצין אבל התם החריפו' מצד עצמם והמים מחלישין אותו וכ"ש שהרוב הוא כרוב החמוץ ועיין פר"ח סימן קי"ד ס"ק י"ח וס"ק כ"ו. מורינו הרב בתי כהונה זל"ה בחידושי דינים כ"י מידי יד הקדש:

טז

כבוש עלי גפנים הנקראים יאפראקי"ס מגויס במים ומלח לא אתייליד רעותא הנז' בכרוב ול"ד להיא דסימן קל"ד במשקין שדרכן לתת בהם יין וכו' ובסי' קי"ד ולדון נ"ד שדרכן שהם כובשים בכלים הנ"ל דהתם נותנין להשביח וכמובן. וכ"ש דאפילו תימא שכובשין בכלים הנ"ל סתם כלים אינן בי"י וכשכובשין בהם כשנגמר מע"ל דכבישה כבר פגום הטעם שבדופני כלים וכ"ש דאיפשר דבשעת כבישתם כבר הם פגומים לפי שסתם כלים בחזקת שאינם בי"י וזה אפילו לפר"ח סימן ק"ה ס"ק א' וכ"ש לכנה"ג שם וע"ש בבני חיי. ודברי הפר"ח הם כשבא המציאות מכוון בזמן א' וידעו דכל כה"ג מקרי דיעבד לאכול המאכל באופן דאי משום כבוש כמבושל לענין הפליטה אין לחוש וידוע דסתם כלים מקונחים. ואי משום המלח דחריף ידוע דמעט מלח נותנים והמים הם יותר מג' חלקים באופן שהמים מכחישים כח החריפות ועיין סימן קי"ד והפר"ח סימן קי"ח. ואי משום מליח כרותח אין בשיעור כיבוש זה שיעור מליח כרותח דעלמא ועוד דמליח

כרותח אין בו כח להפליט ועיין בהגה סי' ק"ה דין י"ב. וידוע דאין כבוש זה מחמיץ והעלים חימוצן חלוש מאד ולא בא לכלל חורפא דפירות (המוצים) [חמוצים] שאמרו או חומץ יין וכ"ש דלפי שיעור המים שנותנין אין ס' דמבטל אותו חריפות דעלין כי מעט הוא ולכן אין נראה לאוסרן כי אין רוב הצבור יכולין לעמוד בה מפני שישראל כובשין מעט ואין לחוש. מורינו הרב בתי כהונה בחי' דינים כ"י:

יז

דין ט"ז. הגהה. גוי שבשל לחולה בשבת וכו' עיין מה שכתבתי אני הדל בדין זה ודברי הרב בית דוד בספר הקטן ברכי יוסף א"ח סימן שי"ח בס"ד ושם רמז דברי האחרונים הם המדברים בדין זה ע"ש ועיין בשו"ת כנ"הג י"ד סימן קנ"ד:

יח

בשלה שפחת ישראל לחולה בשבת ועד שלא הוכשר הכלי בשלו בו יראה ברור (שמוסר) [שמותר] התבשיל וטעמא דהנה הרא"ה אית ליה בכה"ג שהתבשיל מותר ואין בו משום בש"ג וגם הכלי וכן פסק הרב המפה סוף סי' קי"ג. ובעיקר הכשר הכלים מבש"ג הוא מחלקת אלא דמרן פסק וסתם כדעת המצריכין אבל יש מהאחרונים פסקו להקל ועיין כנה"ג הב"י סוף סימן קי"ג. וגם ידוע המחלקת שיש בשפחו' שלנו ואפילו למה שאנו תופסין עיקר ההתר למלאכת שבת. גם ידוע המחלקת שיש בבישול גוי בבית ישראל ועיין כנה"ג שם. הנה כי כן בכל כה"ג דדיעבד בשלו פשיטא מילתא דשרי התבשיל ואף למ"ש הכנסת שם בהב"י אות ח' ועש"ב. וכבר היה נראה להתיר הכלי נמי מבלי הכשר מחמת כל הטעמים הנז' מיהו לכתחילה ראוי למיחש לחומרא ולהכשירו. מורינו הרב בתי כהונה בחידושי דינים כ"י:

יט

ראיתי להרב מנחת כהן בתערובות ח"א פ"א כתב דמרן לא הכריע בכלים שבשל הגוי אם צריכים הכשר והוא פסק להקל ע"ש. וכבר ידוע דמרן פוסק כסברא שהביא בסתם אמנם הרב הנז' קרי ביה לא הכריע כיון שהביא ס' אחרת ועמ"ש בקונטריס זה לעיל סימן נ"ה ע"ש:

סימן קטו

שיורי ברכה

א

דין א'. חלב שחלבו גוי וכו' הרב פר"ח ס"ק ו' כתב דבעיר שלא נמצא שם חלב טמא או שהיא ביוקר יותר מחלב טהור מותר לקנות מהגוי חלב שחלב בלי ראיית ישראל וכן מצא המנהג פשוט באמשטרדם וכו' ע"ש באורך ויש סיוע לדבריו מתשובת הרדב"ז בראשונות סי' ע"ה מ"ש וכמ"ש הרב ז"ל גופיה ועמ"ש בספר כנה"ג ובתשובות הרב ז"ל הנדפסות מחדש סימן קט"ן שהאריך הרבה. וכתבו משם הרב החסיד בספר הזכרונות שהחמיר הרבה. והרב בית דוד סימן ג"ן השיג על דברי ס' הזכרונות. וראיתי בס' קטן שמו תשובת הגאונים ומעשה רב שנדפס באמשטרדם שנת תס"ז ובדף י"ו הטיח דברים נגד התייר הגדול הרב פרי חדש ולא עוד שאמר שאין המנהג באמשטרדם כמו שאמר ע"ש באורך. ושרי ליה מאריה לדבר תועה על המאור הגדול ובענין דינא הגם שנכון להחמיר. מ"מ יש לסברתו מקום ופנים מסבירות וכך המנהג כדברי ה' פר"ח בארגי"ל על פי הרב הגדול הר"ש בן הרשב"ץ כמ"ש בתשובותיו סי' תקנ"ד וכמ"ש הרב בית יהודה במנהגי ארגי"ל דף קי"ד ע"ג ע"ש. ואשר פקפק על עדותו באמשטרדם תימה עליו דתלי בוקי סריקי על הרב ז"ל והלא מזמן הרב עד זמנו עברו יותר מט"ו שנה והי"ל לתלות דאשחני למעליותא אבל בזמנו צדק הרב בעדותו. ופשוט. ובשו"ת הרב מעיל שמואל סי' י"ב חלק על תשובת הרדב"ז מ"ש באורך. ועמ"ש מהר"ש דודאן בטור הראשון שבסוף התשב"ץ סימן ל"ב שכתב שכך בוא מנהג תלמסאן וארגי"ל וטעמא טעום להתרא ע"ש. ואחרי כתבי ראיתי מ"מ הרב בית דוד להרד"ק פ"ב דע"ז וכתב שם שהרב מהר"ש אאיליון נתוכח עם הרב פר"ח עמ"ש שנהג הוא עצמו כמנהג אמשטרדם ע"ש. ומוכח קצת שעל מה שהקל לעצמו דוקא נתוכח. וגם זה הדבר מפוקפק כי מהר"ש אאיליון היה ש' ת"ו בלונדריס כמ"ש בש"ות מהר"ן וכשנדפס פרי חדש ש' אתי"ן היה רב בק"ק אמשטרדם הרב מהר"ר יצחק אבוהב ויתכן שאין שמועה זו אמת או שלא היה פב"פ:

ולענין הלכה במקום שלא יש מנהג בעיר פשוט לכל להקל יש להחמיר ודאי וכן פשטה הוראה בכל גלילות טורקי"אה וארץ הצבי:

ב

הגהה. חלב של עכו"ם אוסר כלים וכו' וכן גבינותיהם וכו'. כתב מורינו הרב בתי כהונה בחידושי דינים כ"י. כלים שנתבשל בהם גבינת הגוים בדיעבד והיום אינן ב"י אם מותר להשתמש בהם בלי הכשר. וא"נ ב"י להשהותם עד שיעבור היום נחלקו האחרונים בספק איסור תורה ובאיסור דרבנן עיין בכנה"ג י"ד סימן א' הגב"י אות מ' ועיין סימן

מ"ד וקכ"ב ובבני חיי ועיין סוף סי' קי"ב. ופשט דברי מהרי"בל אפילו בס' איסור דרבנן. ומ"מ בהא דגבינות דעתי לאסור דהא ספיקו כודאי וכמ"ש או"ה הביאו הש"ך סימן קי"י בכללי ס"ס כלל י"ז. ועיין הגם סימן קט"ו דין א' ופר"ח ס"ק י"א ובפר"ח סוף כלל י"ד מכללי ס"ס גבי גבינה דלא כאו"ה הנה יש חולקין והיותר נראה עיקר דספיקו כודאי ונראה להחמיר ולב חכם ישכיל זאת בהתישבו בדברי האחרונים. ומ"מ בהפסד מרובה אפשר להקל. ועל כל דברי האחרונים שבאים מטענת נ"ט לפגם דרבנן יש לדון שנשתמשו בהם דבר חרי"ף ועיין זרע אברהם י"ד דף ק' ע"ד ובית דוד י"ד סימן נ"ד:

ג

דין ב'. גבינות הגוים וכו' יש מקומות שישראל הולכים לעשות גבינה אך אי אפשר שיראו כל החלב בשחולבים אותו ונלאו לתקן ולא יכולו. העלו להתיר הגבינו' לכתחילה הרב נזיר אלהים קדוש מהר"ר משה הלוי ז"להה בתשובות מטה יוסף להרב בנו יד סימן ט"ו ומורינו הרב שארנו בשו"ת זרע אברהם י"ד סימן כ"ה והאריכו מאד בשקלא וטריא על כל דברי הפוסקים ע"ש באורך:

ד

דין ג'. החמאה של עכו"ם וכו' עמ"ש אני השפל בקונטריס חיים שאל סימן מ"ג ע"ש באורך בס"ד ועיין בתשובות הגאון מהר"ר גרשון ז"ל הוא ספר עבודת הגרשוני סימן פ"ח:

ה

הקאי"מאק והיגורט"י של גוים הרב כנסת הגדולה ובתשובותיו י"ד סימן קנ"ט אסר וכתב שכך נתפשט המנהג ופורץ גדר וכו'. וכן כתב הרב מהר"ם חאגי"ז בשם מהרי"קש שאוסר הקיי"מאק וכתב שרבותיו ורבני עיר הקדש ירושל' מחמירין בקיימאק ורי"קוטא ואוסרין הכל חוץ מחמאה ע"ש וכן מורינו הרב זרע אברהם י"ד סוף סימן כ"ה כתב דשומר נפשו ירחק מבי"ראת וריקוטא וחלב חמוץ ע"ש. ומיהו יש הפרש קצת בין דברי מהר"ם חאגי"ז לדברי מורינו הרב כי מהר"ח כתב בפשיטות דרבותיו ורבני עיר הקדש מחמירין ואוסרים ומענישין על הכל. ואלו רבו מורינו הרב זרע אברהם אפיקיה בהאי לישנא שומר נפשו ירחק וכו' ומוכח דלא פשט איסורו בעה"ק ירושלם ת"ו. ואולי מורינו הרב נקט הכי כי תשובה זו כתב לאנשי מצרים ככתוב שם. והרדב"ז בתשובה כ"י סימן ב' אלפים רצ"א כתב הי"גרות של גוים יש נוהגים התר שרוחצים אותו עד שיצאו צחצוחי חלב שבו. כל ימי יגורתי להורות בו התר דאפי' החמאה שהתיר הרמב"ם ע"י בשול חלקו עליו האחרונים וכ"ש זה שלא יתוקן ע"י רחיצה ועוד שהרי הגבינה נאסרה במנין ואף

שהיא יבשה ואפילו העמידוה בשרף כ"ש הי"גורת ואסור כגבינה. והרב בית דוד סימן נ"ה התיר הקאי"מאק על ידי בישול ב' להוציא צחצוחי חלב שבו ע"ש. ומעין דוגמא כתב הרב פרח מטה אהרן ח"ב סימן ל"ג שנהגו בשלוניקו מזמן הקדמונים קדושים אשר בארץ לשים הי"אגורטא בשקים של פשתן ואח"כ מדיחין אותו היטב פעם ופעמים עד שילכו צחצוחי החלב ע"ש. והרב פרי חדש התיר הכל ע"ש ואני בעניי נ"ל דאפי' בעיר שנהגו התר בדברים אלו שומר נפשו ירחק מהם:

ו

המנהג פשוט בסלוניקי שאין אוכלים החמאה שמביאין אותם הבלא"חוס שהיא על הרוב רכה ואין אוכלין רק החמאה הבאה מן היאי"לאס שהיא קשה הרב בית דוד סי' מ"ט וע"ש הטעם:

סימן קטז

שיורי ברכה

א

דין א'. משקין שנתגלו וכו' עמ"ש הרב פר"ח על הרב ב"ח במה שהקשה על מרן בדין הציר. וכדברי מרן והרב פרי חדש מוכח מדברי הר"ן בחידושי חולין על דף מ"ט ע"ש ודלא כהרב בית חדש:

ב

בירושלמי פ"ח דתרומות תני רבי הושעיא הגלויין נוהגין בין בארץ בין בח"ל בין בימות החמה בין בימות הגשמים וכתב הרב פר"ח סוף ס"ק א' על הירושלמי הזה כלומר דלא תימא כיון דקתני במסכת אבות שלא הזיק נחש ועקרב בירושלם מעולם א"כ אינו נוהג דין גילוי בירושל' קמ"ל דהיכא דקביע הזקא שאני דלא סמכינן אניסא א"נ הנס היה במה שאינן יכולים להזהר וכו' עכ"ל. ואנא חזיתיה להרב הגדול מופת הדור מהר"ח אבואלעפיא ז"להה בס' עץ החיים פ' בשלח דף מ"ב ע"ג ובספר ישרש יעקב סוף פ"ק דיומא שדקדק הרב במשנת עשרה נסים נעשו לאבותנו במקדם ומסיי' בהא דלא הזיק נחש ועקרב בירושלם דהתנא אמאי לא פתח בניסי ירושלם דקדים ותירץ להודיענו דניסי ירושל' לא קיימי רק אחר בנין הבית ולא לפני הבית ולא אחר החרבן וכמ"ש בירושלמי גלוי נוהג בארץ ובח"ל ונתן טעם הרב פר"ח בי"ד סימן קי"ו דלא תימא לא הזיק נחש ועקרב בירושל' קמ"ל עכ"ל ומוכח מדבריו דכונת הרב פר"ח קמ"ל דנס היה בזמן הבית

אבל לא אחר החרבן ואם כך כיוין הרב ק"ק דדברי הרב פר"ח מוכיחין בבירור ואף אי אכתי הנס במקומו היכא דקביע הזקא לא סמכינן אניסא
א"נ הנס היה במה שאינן יכולים ליזהר וכו' והני שינוי איתנהו אף כשהיה נס כמבואר. ואולי כונת הרב שהרב פר"ח הקשה ותירץ ולפי דרכו יש לומר בסגנון אחר דהנס לא היה אחר החרבן וכבר לא נעלם מעיני הרב ז"ל דכונת הרב פר"ח כדאמרן והוא דוחק בדבריו: **ויש** להעיר בירושלמי דבין לפירוש מהרח"א בין לפירוש הפר"ח אמאי נקט ר' הושעיא הגלויין נוהגין בארץ ובח"ל דהוי"לל בין בירושלם בין בשאר ארצות כיון דלא אתא אלא לאפוקי מאי דתנן לא הזיק נחש ועקרב בירושלם דמוכח דהנס לא היה אלא בירושלם וכן כתב הרב י"עבץ בעץ אבות ודחה מ"ש במדרש שמואל ליחס הנס לכל הארץ הקדושה כי לא היה הנס אלא בירושלם ע"ש. אמנם לא חזינא כי האי סימנא במד"ש דלא עלתה על דעתו כן ומ"ש כי כדאי קדושי' הארץ וכו' על ירושלם קאמר. ועמ"ש הרב הנזי במשנה לחם ועוד יש להאריך ואין כאן מקומו.

ג

ועכשיו שאין נחשים בינינו וכו' הרב פר"ח מסיק ליזהר הן עוד היום וראוי לכל ירא לנפשו ליזהר והאריך ע"ש וכן נהגו בארץ ישראל לישמר:

ד

מיהו יש להקל עתה שאין מצויין כל כך לרחוץ ידיו במים מגולים ושמעתי שכ"כ הרב המופלא ח"ק כמהר"ח בן עטר ז"ל בספר פרי תואר.

ה

נתערבו מים מגולים עם שאר מים טובים אינם בטלים בס' אלא בשיעורם דהיינו כדי שתאבד בהם המרה. הרב מהר"י עייאש ז"ל בספר בית יהודה שו"ת י"ד סימן כ"ה ועיין מ"ש הרב פר"ח ס"ק ד'.

ו

ראיתי להרד"ק בהגהותיו כ"י שכתב וז"ל ראיתי כתוב בשם הפר"ח דעיסה שנלושה במים מגולים אפי' נאפה הפת אסורה שאין ארס הנחש גלה באור ואני אומר להפך דבחולין דף נ"ט איתא ליתביה בנורא דאיהו בדיק נפשיה ואי אותבה בנורא ולא נפל תלחי תלחי שרי ופירש"י שם תלחי מתפרק ונופל חתיכות חתיכות עכ"ל ואם כונתו להוכיח משם דהארס כלה באור לפעמים דאי לא נפל שרי אינה ראיה דכי לא נפל תלחי תלחי אות הוא שלא היה ארס נחש אבל לעולם דכי אית ביה ארס נחש אינו כלה באור כדכתב הרב פרי חדש. ואם כונתו דהרב פר"ח כתב שאינו כלה באור מכלל דהאור

מבטל קצת הארס אלא דאינו כלה. ואלו מההיא דנפל תלחי מוכח דאדרבא הארס באור מתחזק לגלות כחו. הן אמת דבזה הוה דייק מ"ש ואני אומר להפך אמנם מלבד דהא ל"ק כאשר נבאר עוד בה דהו"ל להביא עובדא דש"ס דנפל תלחי ולא לומר ואי אותביה ולא נפל שרי דאין זה בש"ס אלא דמשמע מדיוקא ואם כונתו כמ"ש הו"ל להביא מ"ש הש"ס דנפל והוה אתי שפיר לדקדוקו. ועוד אני תמיה עליו דאין זה תורת הפר"ח אלא הם דברי הרמב"ם פי"א דרוצח דעיסה שנלושה במים מגולים אסורה אפי' נאפת ואפי' תרומה תשרף והוא סברת ת"ק בתוספתא פ"ו דתרומות ובירושלמי פ"ח דתרומות. ומאי אית ליה עם הרב פר"ח והא דכתב הפר"ח שאין ארס הנחש כלה באור הוא לאפוקי ר' נחמיה דסבר דנאפית שריא לפי שארס הנחש כלה באור וא"כ לת"ק אין ארס הנחש כלה באור והיינו דכתב הרב פר"ח:

איברא דיש לחקור דכי היכי דבחתוכת רגל נהדקת באור ואי לא נפל תלחי שריא וכמ"ש הר"מ ריש פי"ב דרוצח צולה אותם בתנור אם לא נחתך הבשר ולא נשתנה משאר הצלי הרי אלו מותרים ואמאי בנאפית העיסה שנלושה במים מגולים אסורה והול"ל דאם הפת לא נחתך ולא נשתנה שרי והרמב"ם פסק סוף פי"א דאפילו נאפת הפת אסורה וקא פסיק ותני לא שנא אם יש שינוי בפת או נחתך. לא שנא אם הפת טוב ושלם אידי ואידי אסורה ואפי' של תרומה תשרף והני בי תרי סמיכי אהדדי דבסוף פי"א כתב דין הפת ובריש פי"ב כתב דין חתוכת הרגל. ואפשר דזה כונת הרב דוד קורינאלדי בהגהתו הנז' דפסיקא ליה דגם בפת ע"י האור מהניא בדיקה ואי ליכא שינוי שריא וזה כיוין להקשות על הרב פר"מ הגם דאין לשון ואני אומר בהפך דכתב דאיק. ומלבד דיש לתמוה עליו דדברי הרב פר"ח שם דברי הרמב"ם ומאי ק"ל על הרב פר"ח כמו שנאמר. גם דמיונו אינו עולה יפה. והוא דנראה ברור לישב החקירה הלזו דיש הפרש בין בשר צלי לפת הנאפית דבשר צלי האור שולט בו יותר מהפת בשעת אפיה. וזה פשוט. וא"כ בבשר צלי אהניא תוקף שליטת האור לגלות הארס שבהן ארסי"ם יצאו דחופים להוציא פעולתם הנפילים היו תלחי תלחי. אך בשיעור אפית הפת טמון באש הארס ואינו מתגלה זהו דעת הרמב"ם ובחכמה יסד אר"ש לכתוב שני הדינים סמוכים לומר דהא כדאיתא והא כדאיתא. והפרש גדול ביניהם:

ורואה אני בעניותני דחילוק זה דמוכח שמחלק הרמב"ם בין הנושאים נלמד מהירושלמי פ"ח דתרומות בסוגיא זו עצמה וכך היא שנויה. מים שנתגלו לא יגבל בהם את העיסה ר' נחמיה אומר אפייה מותר מפני שארס של נחש כלה באור ר' סימן בשם ריי"בל אמר כשאינה נופלת אבל אם היתה נופלת אסור. הרי דרי"בל בחלקות ישית אם הפת נופלת

או לא דסבר דדמיא לחתוכת רגל דנבדקת באור. ומזה נשמע דת"ק אסר בכל גונא וזהו שפסק הר"מ דהפת אסורה ואין לה בדיקה כת"ק ומוכרח לחלק בין צלי לאפיה ומ"ה אמרו בתוספתא דתרומה תשרף כי לא יש תקון:

וחמות"י ראיתי אור להרב מהר"ר אליהו ז"ל בפירוש הירושלמי שכתב וז"ל ניפולת שנא נפל הלחם לחתיכות אבל אם לחתיכות נפל אסור שהוא סימן שלא נשרף הארס באש עכ"ל ומוכח שסבר הרב ז"ל דאין דעת ר"י"בל כדמשמע בגמרין פא"ט גבי חתוכת רגל דאם היה בה ארס נופל תלחי תלחי ואי לא ידעינן שלא היה בה ארס מעיקרא אלא דעת ר"י"בל שאעפ"י שהיה ארס במים מגולין זמנין דהאור מכלה אותו לגמרי וזמנין דהאור לא מכלה והפת נופלת וז"ש אם לחתיכות נפל אסור שהוא סימן שלא נשרף הארס באש כלומר דאם לא נפל לחתיכות מורה דאהניא האור לכלות הארס והדין עמו שהרי ר' נחמיא סבר דארס הנחש כלה באור ועלה קאמר ר' סימון בשם ר"י"בל כשאינה נופלת כלומר דהא דר' נחמיא דאמר דארס הנחש כלה באור ה"ד כשאינה נופלת אז ידעינן דכלה באור אבל אם נופלת סימנא מילתא דהפעם הזו לא כלה. ומ"מ בין כך ובין כך מוכח דת"ק פליג ולא מחלק בין נופלת לשאינה נופלת דגם באינה נופלת לא כלה ארס הנחש באור והרמב"ם פסק כוותיה ואמטו להכי כתב השני דינים סמוכים לומר דיש חילוק בין אפית הפת לבשר צלי כדאמרן:

ועוד נראה לחלק בסגנון אחר ונראה דקצת מוכרח מהירושלמי דאתמר התם הכל מודים במים שהוחמו שאסור וכו' שמואל אמר מה יעשה לי רשע זה אין אני שותה אלא חמין מילתיה אמר צונן שנעשו חמין מותרת ופירש הרב מהר"ר אליהו וז"ל מה יעשה לי רשע הנחש שאין דרכי לשתות אלא חמין וכבר כלה הארס. צונן שנעשו חמין אם החם צונן שהיו מגולים מותר עכ"ל הרי דשמואל סובר דמים מגולין צונן אם החם אותם כלה הארס. ואלו שמואל גופיה בגמרין פא"ט בדיק בחתוכת רגל באור ונפל תלחי תלחי (תלחי) והרי דהאור ששלט בצלי בלי הפסק ולא אהני לכלות הארס ונפל תלחי תלחי ואיך מתיר למים מגולי' צונן להחם אותם ואהני לכלות הארס אף שהכלי מפסיק כמ"ש בירושלמי. ונראה דסבר שמואל דבחתוכת רגל מתפשט האדם בבשר ושדי תיכלא בכולא וגבר עד כי נחתך רגלה ובכי ה"נ האור אינו מכלה הארס אשר נשתרש וגם נתפשט בבשר אמנם האור יפה לבדיקה שהאור תוסיף כח לארס לפעול ונפיל תלחי תלחי. ואם תעמוד על עומדה ולא יהיה שינוי הלא זה או"ת מוצל מאש הארס כי לא היה בה ארס מעיקרא. אכן במים שהארס שם ולא נתפשט על ידי האור כלה וסגי להחם המים כי הארס לא נתפשט. זה דעת שמואל אך הת"ק דסבר דאין הארס כלה באור

סבר דמשום דלא נתפשט הגם דאפה פת אין האור מגלה שום דבר ודוקא בחתוכת רגל שנתפשט ועי"ז נחתך הרגל אז על ידי האור פועל יותר הארס:

הגם הלום ראיתי אחרי רואי לרב נהוראי סבא הרב חסדי דוד בפירושו לתוספתא שכתב וז"ל עיסה שנלושה וכו' וטעם רבנן דאיברא דהאור יש בו כח למשוך אליו ארס הנחש וכדחזינן בההוא עובדא דפא"ט דההוא בר טביא וכו' מ"מ סברי רבנן דחיישינן שמא לא כלה הכל באור ונשאר בו הלכך להחמיר מהניא בדיקת האור ולא להקל א"נ דוקא בס' ניקור סמכינן אבדיקה דנורא משא"כ בנילושה במים מגולין דודאי היו מגולין וכצ"ל בדעת הרמב"ם שהרי בספי"א אסר עיסה וכו' ש"מ דלא מהני ליה בדיקה ושם ריש פי"ב התיר בהמה וכו' ואמאי לא שאי כה"ג בפת א"ו דכה"ג שהיו המים מגולין חשיבא רעותא טפי ולא סמכינן אפילו אבדיקה עכ"ל ותחילת דבריו אינם מכוונים דמאי ק"ל מההיא דפא"ט הרי התם מוכח דאין האור מועיל לכלות הארס ואדרבא נפל תלחי תלחי ואמאי הוצרך לומר דחיישי שמא לא כלה הכל. ואם כונתו להקשו' דאמאי בפת שנאפית ולא נשתנה לא שרינן לא משתמען מילוהי כאן בתחילה הכי כמבואר. ותו מ"ש להחמיר מהניא בדיקה ולא להקל אינו מובן דמשמע דבחתוכת רגל לא מהניא להקל והרי אם לא נפל ולא נשתנה מותרת כמ"ש הרמב"ם והביאו הוא עצמו אחר זה וכן פסק מרן בש"ע סי' ס'. ומ"ש בתירוץ שני דמים מגולים חשיבא רעותא טפי. הסברא הוא להפך וכ"כ הרב באר שבע בתשו' סימן ל"ד דף ע"ז (דפוס פפ"דמ) דאיכא רעותא טפי בחתוכת רגל טפי ממים מגולים וכן הטור והרבה מחברים כתבו דין חתוכת הרגל אף שהתירו מים מגולים. וכתב הרב ש"ך דזו דעת מרן הש"ע דבסימן ס' כתב דין חתוכת הרגל וסימן קי"ו כתב דאין לחוש למים מגולים ע"ש והגם דהרב פר"ח שם כתב דפסוקת הרגל אינה רעותא כל כך ואין חילוק בין דין זה לדין מים מגולים וכו' ע"ש מ"מ אין סברא דמים מגולים רעותא טפי. ותו דדברי הרב באר שבע נראין וזו דעת מרן בש"ע. ותו לא זכר הירושלמי דאיכא למ"ד דגם גבי פת שרי באינה נופלת והו"ל להביאו ודוק כי קצרתי:

ז

דין ב'. שלא לאכול בשר ודג וכו' נפל דג בקדרת בשר או איפכא. הרב מהר"ר יעקב היה אוסר הכלי בלא הגעלה. תפארת למשה:

ח

דין ג'. ירחון ידיו בין בשר לדג וכו' אין להחמיר בבשר עוף לדגים ואין למחות במקלים הרב מהר"י עייאש בשו"ת בית יהודה י"ד סימן כ"ד. אבל הרב שבות יעקב ח"ב סימן ק"ד הצריך לרחוץ ידיו בין עוף לדג ע"ש וכן מנהגנו:

ט

דין ה'. ולא יתן תבשיל ולא משקין תחת המטה מפני שרוח וכו'. הרמב"ם פי"ב דרוצח פירש הטעם שמא יפול בו דבר המזיק ואין רואהו. וכתב הרב פר"ח דלדבריו אם הם מכוסים מותר ואינו מחוור דסתמא תני והעיקר מפני רוח רעה ואף אם הם מכוסים כמ"ש פ' ערבי פסחים משקין תחת המטה אפילו מחופין וכו' ע"ש. וכ"כ מרן בב"י דצריך לחוש לדברי הר"ן דתני פ' ע"פ משקין תחת העטה וכו' ע"ש. ואני בעניי אימר דאלו הנסחא פ' ערבי פסחים כמ"ש מרן והפר"ח דלא הביאו אלא משקין תחת המטה אז לא הוה קשה על הרמב"ם דהוא ז"ל מיירי בתבשיל תחת המטה שהוא אוכלין והש"ס מיירי במשקין. אבל בנסחא דקמן בש"ס גרסי' אוכלין ומשקין והשתא דינא קמשתעו מרן והרב פרי חדש. ואיני יודע למה

השמיטו תיבת אוכלין (ואפשר דבב"י בדפוס ויניציא וכיוצא הגירסא אוכלין ומשקין כי כעת אין אתי אלא דפוס ברלין):

וחזה הוית להרב דרישה שכתב דלא פליגי הרמב"ם והר"ן דהר"ן מיירי במטה שושנים והרמב"ם מיירי במטה שיושבים בשעת אכילה והטור והדין דאין לרבן לכתוב אלא דבר הנהוג ועתה אין יושבין ואוכלים על המטו' משו"ה סתמו וכתבו לאיסור עכ"ד ויש להשיג דהרמב"ם והר"ן פליגי בפירוש הירושלמי דהרמב"ם מפרש שמא יפול בו דבר המזיק והר"ן מפרש מפני רוח רעה וכן כתב הרא"בד בהשגות שם פי"ב דרוצח א"כ כיון דהרמב"ם כתב דין זה מכח פירושו בירושלמי ואלו הר"ן מפרשה משום רוח רעה א"כ מהיכא תיתי ליה דין הרמב"ם וכן הרמב"ם כיון שמפרש בירושלמי בפירושו אינו מודה להר"ן. ולצד אחר אפשר לומר דכונת הרב דרישה דהר"ן והטור מודו לדין הרמב"ם מצד הסברא בעלמא אף דלדעתם אין כן פירוש הירושלמי ודוחק. והרב תוספת שבת בביאור לסימן רס"ב הקשה על הדרישה דנעלם ממנו דברי הטור בח"מ סימן צ"ז שכתב דמסדרין שתי מטות אחד שיושב עליה ואחד שישן עליה ואני בעניי הלצתי בעד הרב דרישה בספרי הקטן מחזיק ברכה שם בא"ח סימן רס"ב ע"ש:

ומעתה הנני בא משום יתובי דעתא דהרמב"ם בהא דמפרש הירושלמי דטעמא שמא יפול בו דבר המזיק ומה ראה על ככה ומה הגיע לו לפרש פי' זה. ואפשר לומר דטעמו של הרמב"ם דמפרש הכי בירושלמי היינו משום דיש סימנים לפירושו דהכי אתמר בירושלמי פ"ח דתרומות ופ"ב דע"ז אמר רבי אמי צריכין אנו למיחוש למה דברייתא חששין אסור דלא למיתן בר נש פריטין פנו פומא ותבשילא תותי ערסא פיתא תחות שיחיא וכו' משמע דהבריות חוששין מעצמם וצריך לחוש. ואי תבשילא תותי ערסא

מפני רוח רעה מאי קאמר דבריתא חששין הלא אין זו חששת הבריות רק קושטא דמילתא הכי הוי דרוח רעה שורה עליו. ועוד דהוא דבר הלמד מענינו מה הנך דנקיט בהדה אין הדבר עצמו מזיק רק יש לחוש מצד אחר הא נמי דתבשילא תותי ערסא אין הדבר מצד עצמו רק דאיכא למיחש שמא יפול וכו' זאת היתה לו להרמב"ם לפרש הכי: **אך** קשה על הרמב"ם אמאי השמיט הא דאמרינן בתלמודין פי' ע"פ דלעיל דאוכלין ומשקין תמת המטה אפילו מחופין בכלי ברזל רוח רעה שורה עליהם. אמנם לכיי תידוק אתה מוצא שהרמב"ם לא זכר מכל הדברים שאמרו בש"ס מפני רוח רעה כמ"ש הרב תבואות שור לעיל סי' ו' ע"ש ודוק:

ו

מי שנתן אוכלין ומשקין תחת המטה כמ"ש בעל העטור הביאו מרן לעיל סימן ו' דאם שחט בקנה אמר בירושלמי דרוח רעה שורה עליו וכפ"ז בדיעבד מותר. כן כתב השואל בשו"ת שבות יעקב ח"ב סימן ק"ה והסכים עמו הרב המחבר ז"ל. ולי ההדיוט אין הנדון דומה לראיה דהתם הרוח רעה שורה על הקנה ולכן לכתחילה לא ישחוט בו ובדיעבד שרי אבל הכא הרוח רעה שורה על האוכל ולכן אף בדיעבד אסור. וראיה לזה ממ"ש פי' כל היד האוכל שום קלוף וכו' שעבר עליהן הלילה מתחייב בנפשו משום דרוח רעה שורה עליהן. הרי דמשום רוח רעה אסורים דיעבד והכי מוכח ממ"ש פי' ע"פ אוכלין ומשקין תחת המטה אפי' מחופי' ברזל רוח רעה שורה עליהן ת"ר לא ישתה אדם מים לא בלילי רביעיות וכו' ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה מאי סכנה רוח רעה. הרי דאיכא סכנת רוח רעה בדיעבד. וגבי אוכלין וכו' לא קאמר לא יתן אוכלין אלא קתני אוכלין ומשקין וכו' לומר דאפילו בדיעבד סכנה. והראיה אחרת שהביא הרב שבות יעקב אינה ראיה כלל כמבואר למעיין:

שוב ראיתי מ"ש הרב בכור שור לעיל סי' ו' דקרומית שאינה של אגס החשש הוא שמא יופרש קיסם א' ויבא לפיו והרוח רעה שבקיסם ההוא יזיקנו ע"ש ומשו"ה בדיעבד כשרה דאפשר דלא נשאר קיסם ואם נשאר יפול אח"כ. ומה שכתב שם הרב הנזכר דלא אשכחן דאסרו דיעבד משום רוח רעה כונתו באופן דמיירי התם בהנך דמייתי אמנם אם שורה רוח רעה על האוכל האוכלו דמו בראשו כמו שנתבאר. והנה בההוא דלעיל בסימן ו' דלא ישחוט בקנה אמרו בב"ר פ' נ"ו משום רוח רעה והרב י"פת דף שכ"ט ע"ג כתב דל"ג ליה ואשתמיטיתי' דברי הירושלמי והרב העטור שהבאי מרן ב"י לעיל סימן ו' ע"ש ודוק:

יא

הגהה. כמו תחת קיר נטוי וכו'. לשון הרמב"ם פי"ב דרוצח תחת קיר נטוי או על גשר רעוע או ליכנס לחרבה וכן כל כיוצא באלו משאר סכנות וכו' ויש להעיר קצת דמוכח מדברי הרמ"בם דבכניס' החרבה ליכא אלא משום סכנה והרי ריש ברכות דף ג' מוכח דאיכא נמי משום חשד ונפקא מינה כי ליכא טעמא דמפול' כגון בחדתי ואינהו תרי ופריצי וליכא משום מזיקין אכתי איכא משום חשדא היכא דלא הוי בדברא כמבואר שם. ומדברי הרמב"ם דתלי משום סכנה מוכח דאי הוי בחדתא ותרי אפילו פריצי יכול ליכנס דאין שם סכנה לא משום מפולת ולא משום מזיקין. ומהש"ס מוכח דאפ"ה אין נכנסין משום חשד. וכן למה שפסק הרמב"ם פכ"ב דאסורי ביאה דלא תתיחד אשה א' אפילו עם אנשים הרבה נ"מ דבחדתי ותרי וכשרי או בתלת וכשרי אסור ליכנס לחרבה משום חשד:

ואפשר לישב על פי מה שפי' הרב מהר"ר אופנהיי' הביאו הרב שבות יעקב בסוף חלק ראשון בריש קונטריס פאר יעקב בהא דפריך שם בש"ם מפני המפולת ותפוק ליה משום חשד ומזיקין והקשה מהרש"א דהוה מצי למפרך ותפוק ליה משום חשד לחוד כדפריך לעיל באינך אי משום מזיקין אי משום מפולת לחוד ותירץ הרב הנז' דחשד ליכא בסתם בני אדם שהם בחזקת כשרים דאמרי' והוי דן את כל האדם לכף זכות אבל אי איכא רגלים לדבר דהלך למקום דיש חשש סכנה ממפולת או מזיקין או איכא חשדא דאיתרע חזקתיה שהלך למקום משם סכנה ממפולת או מזיקין דיצריה אלבישיה ואיכא חשדא וא"כ ניחא דחשש דמפולת ומזיקין איכא למיחש אכל חדא וחדא אבל חשד ליכא למיחש אלא בחדא דאית בה חד מאינך ומשום הכי פריך ות"ל משום חשד ומזיקין ות"ל משום חשד ומפולת. ומאי דקאמר בש"ס דבחדתא ותרי ופריצי דליכא מפולת ומזיקין וחייש לחשד לבד. שאני התם דפריצי אתרע חזקתייהו משא"כ בסתם בני אדם עד כאן דברי הרב:

ועלה מן הארש שפתי צדיק דליכא חשד אלא כי איכא חשש סכנה ממפולת או מזיקין אבל כי ליכא חשש ממפולת ומזיקין כגון בתרי וכשרי ובחדתי אף דפסק הרמב"ם דלא תתיחד אשה אפילו עם אנשים הרבה מ"מ הכא לא חיישינן דצריך לדון לכף זכות. ואמטו להכי הרמב"ם הכא לא רמז אלא דאיכא סכנה בחרבה דכי ליכא סכנה אף חשד ליכא. ולתרי ופריצי לא חש הרמב"ם ז"ל דכבר חשידי בלא"ה. אמנם הש"ס מפרש הבריתא דנקטה בהדיא חשד ומפולת ומזיקין לרווחא דמילתי' ואגב אינך והרי הוא כמבו"אר:

ותבט עיני למרן הקדוש בכסף משנה פ"ה מהלכות תפלה דין ו' דעל מ"ש שם הרמב"ם ואין מתפלל בחרבה שכתב וז"ל ואע"ג דמשמע התם דאף שלא בשעת תפלה אין נכנסין לחרבה מ"מ כיון לגבי תפלה אמרה אליהו זכור לטוב כתבה רבינו לענין תפלה עכ"לם דוכאשר ירדוף הקו"רא יבין את זאת דלא כתב רבינו דאין נכנסין לחרבה אלא שם לתפלה ומשו"ה נרגש ממשמעות הש"ס וק"ק דהרי כתב הרמב"ם פי"ב מה' רוצה דין ו' שלא יכנס לחרבה. ופשיטא דהתם תפלה אצטריכא ליה דס"ד דכיון דהוי משום חששא בעלמא ותו דכתיב שומר מצוה לא ידע דבר רע טוב ליכנס לחרבה להתפלל שלא יפסיקוהו כל עוברי דרך קמ"ל דלא משום דהוי"ל כקביע הזקא דלא סמכינן אניסא ודבר זה למדנו מאליהו זכור לטוב דאמר לרי יוסי שלא היה לו להכנס לחרבה אלא להתפלל בדרך וקצת מזה ראיתי שכתב הרב לח"מ:

ולפי שעה נזדמן ס' עץ יוסף וראיתי שכתב שם על הסוגיא דהרמב"ם סבר דאף דליכא בחרבה משום חשד ומפולת ומזיקין כגון בחדתי ותרי וכשרי אין מתפללין תוך החרבה וזה המציא הרמב"ם מדעתו כי אין דעתו מיושבת כשמתפלל בחרבה והאריך בזה ע"ש דף ד' ע"ד. ודבריו לא האירו אעיקרא דדינא פרכא דכי ליכא מפולת וחשד ומזיקין אמאי אין דעתו מיושבת דהא איכא נמי בהדיה אדם כשר לצוותא בעלמא. ותו דבר שאין לו שחר הוא לומר דהרמב"ם חידש דין מדעתו הפך מאי דמוכח מפשטא דשמעתא ולכותבו סתם. וידוע דכשמחדש דין מדעתו כותב יראה לי כמ"ש הוא ז"ל בתשובותיו ואגדותיו ומה שהקשה עוד על דברי מרן לק"מ ועמ"ש בקונטריס מחזיק ברכה א"ח סימן תשעים בס"ד:

יב

שלא לשתות מים בשעת התקופה וכו' מור"ם א"ח סימן תנ"ה ומהרי"ל כתבו דמשימין ברזל במים ואין רשות למזיק. ובמחזיק ברכה שם הבאתי דמהר"ר איסרלן בעל תה"ד בביאוריו פ' וארא דחה זה ע"ש. ואחרי כן בא לידי חיבור רבינו אפרים כ"י על התורה ובסוף כל פ' חידושי רבינו מהר"ר אלעזר בעל הרקח זכר כלם לברכה ושם רבינו אלעזר כתב בפה מלא דמשימין ברזל במים בשעת תקופה לפי שאין מצוי בכלי מתכות. ואלו הרב תה"ד הוה ידע דרבינו מהר"א בעל הרקח כתב זה אפשר דהוה שב מידיעתו. ועמ"ש אני בעניי עוד במחב"ר ויש מי שהביא ראיה לשים ברזל מעובדא דאתמר במדרשא ויקרא רבה ריש פ' כ"ד כמ"ש בלחם הפנים מ"ב ע"ש ולי הדל אין הנדון דומה לראיה ע"ש ודוק:

יג
הרב פר"ח הביא דין נטילת הצפרנים ומאי דאמרי' כיון דאשתני וכו' ועמ"ש הוא ז"ל ומ"ש אני בעניי על זה בברכי יוסף ומחב"ר א"ח סימן ר"ס ע"ש:

יד
דין ו'. וכן אסור לאכול ולשתות בכלים הצואים וכו'. מרן ז"ל בבדק הבית סי' קכ"א כתב משם א"ח דצריכין הגעלה והוא ז"ל חלק עליו דא"צ הגעלה והסכים עמו הרב פר"ח שם. ומורינו הרב בתי כהונה בכ"י כתב דצריך לחלק בין זו למ"ש התוס' פ' המדיר דף ע"ב ד"ה חכם לגבי מומי אשה דאף דנתרפאת היא נמאסת כשזוכר שהיו בה מומין ועיין ב"י א"ה סי' ט"ל ועוד האריך הרב ז"ל ובסוף כתב דלא דמי דהכא משום בל תשקצו נגעו ואין שקוץ בגוף הכלי ואי מאיס ליה ממה שקדם מיאוס זה מצד עצמו כי הכלי נקי הוא עתה וברור זהו תורף דברי מורינו הרב הנז' בכי':

טו
לא אמר מרן דין זה אלא כשהיה באקראי בכה"ג סגי בשפשוף ושטיפה. אבל כלי המיוחד למ"ר ודאי שנשתמש בהם בקבע לא מיבעיא בכלי חרס שאינן יוצאין מידי דפיין לעולם אלא אפילו בכלי שטף פשיטא דלא מהניא בהו אפילו הגעלה ולא לבון ורוח רעה שורה עליהן אלא בהחזרת כבשונות או בלבון שנצוצות נתזין מהן דפנים חדשות באו לכאן. הרב שאלת יעבץ חלק שני סימן קע"א ע"ש באורך:

טז
הרב ט"ז הביא דין איסור קציצת אילן מאכל וכתב שהפוסקים השמיטוהו זולתי הסמ"ג לאוין רכ"ט ולא זכר דברי הרמב"ם פ"ו דמלכים והטור רמזו בח"מ סי' שפ"ג וכבר השיגו הגאון מהר"ר גרשון בס' חידושי הגרשוני בהגהותיו בסי' זה ועוד נעלם מהט"ז ומהגאון המשיג דברי רבינו ירוחם נתיב כ"א סוף חלק ב' וכבר השיג על הט"ז הרב שבות יעקב ח"א סי' קט"ן ועמ"ש אני עני בענינים אלו בס' הקטן חיים שאל סי' כ"ב וסי' כ"ג ועל דברי רבנן בתראי איש איש ממקומו מתל כד"ל אמרתי ומשם נסעו חידושי דינים בזה לך נא ראה ומשם באר"ה:

יז
עוד הביא הרב ט"ז מ"ש מהרש"ל בים של שלמה פ' הגוזל סי' ל"ז לאסור הכבשים שנולד להם מין שחין וכו' ע"ש באורך ועמ"ש מרן הקדוש ז"ל בספר אבקת רוכל סי' ר"י"ג ורמזתי דבריו בקונטריס זה לעיל סי' נ"א בס"ד:

סימן קיז

שיורי ברכה

א
אסור לעשות בו סחורה וכו'. מדברי הרשב"ץ ח"ג סי' רצ"ב נראה דאיסור זה מן התורה וכן משמע מדברי קצור שבלי הלקט ח"ב כ"י. אמנם מתשובות הרשב"א ח"ג סי' רכ"ג נראה דסבר דאיסור זה מדרבנן. ועיין מה שכתבתי בעניותי בקונטריס יעיר אזן בחלק הכללים מעדנת אל"ף אות ס"ח בס"ד:

ב
אם הוא דבר המיוחד וכו' על זה סמכו לגדל העופו' המדברים גם בהמות של רכיבה. מהרי"קש בהגהותיו. וכן סמכו על זה לגדל צפורים טמאים המנגנים וכיוצא ועיין בבית יוסף:

ג
חוץ מן החלב שהרי נאמר בו יעשה לכל מלאכה וכו' הרב טורי זהב כתב דכל דבר שהתירה התורה בפי' אין כח ביד חכמים לאוסרו. וכמה דיות נשתפכו בזה. וכבר בעניותי רמזתי האחרונים הם המדברים בזה בספר הקטן ברכי יוסף א"ח סי' תקפ"ח. ועיין ביעור אזן בכללים מערכת גי"מל אות ו' ושם מערכת ה"א אות ס"ג:

ד
אם נזדמנו לצייד וכו'. אם מוצא קונים שיקנו הטריפו' ומולחם להרויח אסור שזו סחורה לכתחילה והדבר פשוט שאם מצא קונה ואפילו בזול הרבה הוא עובר על דברי תורה אם אינו מוכרח מיד הרשב"ץ ח"ג סי' רצ"ב ע"ש באורך ועמ"ש מרן בב"י משם המרדכי מראבי"ה ומ"ש עליו מרן לדחות ראייתו ממ"ש במדרש ע"ש והמדרש הוא במדבר רבה פ' בלק ע"ש. ועיין מ"ש אני בעניי בס' הקטן ברכי יוסף א"ח סימן קפ"א. ועיין בשו"ת נחלת שבעה סי' ע':

ה
הגהה. להאכילו לפועליו גוים וכו' עמ"ש הרב שפתי כהן ועמ"ש הרב בני חיי ועיין להרב מהר"ר עזרא מלכי ז"ל בתשובותיו עין משפט שהאריך מאד בזה והנלוה ומתיחס בכל הפוסקים. ונ"ד לבקש התר לישראל נשכר לגוי למכור לו נבלות וכשרות ונוטל שכר וכו' והאריך למעני"תו הלא בספרתו י"ד סימן א':

ו

כתב הרב בית הלל סימן פ"ד שמי שקונה מאכל מתולע אם אסור מן התורה אסור לשאת ולתת וכו' ע"ש והשיג עליו הרב פר"ח דאין סוחר בתולעים אלא באוכל וכו' ע"ש בקונטריס אחרון והסכי' עמו הרב מהר"י לומברוזו בזרע יצחק בס"ס בני יוסף דף מ"ז. ועיין שער אפרים סי' נ"ז ופר"ח בק"א סי' י"ט. ועיין בשו"ת מהר"ם די בוטון סי' ה' ובשו"ת משאת בנימין סימן כ"ח ובית יעקב סימן מ"ב ובשו"ת חוות יאיר סי" קמ"ב וקע"ח ובשו"ת אמונת שמואל סי' י"ד ובדין פירות שיש בהם תועלים הנז' עמ"ש הרב בית דוד סי' נ"ט והרב כרם שלמה י"ד סי' ט"ו.

ז

נתן לגוי מעות בעסקא ובביתו והוא מוכר נבילות וטריפות ונותן לו חלק הריוח מותר הרב דבר משה ח"א י"ד סימן י"ג י"ד:

סימן קיח

שיורי ברכה

א

דין ב'. הגהה. אף שהחותם מקולקל וכו' הרב נודע ביהודה חלק י"ד סי' ל"ח ביאר טעם סברא זו ותריץ יתיב מה שהקשה רב אחד על זה ע"ש באורך. ובדין חותם בתוך חותם עמ"ש בשו"ת יכין ובעז ח"א סי' קי"ט וק"ך ובעיקר נדונו ע"ש באריכות:

ב

דין ד'. מפתח לא חשיב חותם וכו' הרב פרי חדש ס"ק י"ח כתב בדין התנור שחותמין בנייר שמשימין על גבי המנעול וביום השבת קורעין הנייר על ידי גוי והעלה דאסור לקרוע הנייר ע"י גוי דמלאכה גמורה היא וכן אסור לפתוח חותם הכתבים על ידי גוי. והתנור סגי במפתח א' זהו תורף דבריו והאריך הרב ז"ל ע"ש. וראיתי לאחד קדוש ז"ל שכתב על דבריו וז"ל בתוספתא דשבת פי"ז תני קורע אדם את העור שעל פי החבית של יין ושל מורייס ובלבד שלא יתכוין לעשות זינוק הא קמן דשרי לכתחילה ואין לחלק בין אית ביה חותם ללית ביה דהני ראיות דמייתי הרב המחבר לא מיירי באית בהו חותם ועוד דמסתמא התוספתי באית בהו חותם מיירי דמורייס ויין אין מפקידין ביד גוי בלא חותם ומסתמא חתומים בעור שעליהם עכ"ל ויש לצרף לזה מאי דקי"ל באי"ח סימן שי"ד חותמות שבכלים מתיר אף מפקיע:

וכבר איתחזי לן אריא הגאון מהר"ר צבי ז"ל בתשובותיו סי' ט"ל שהשיג על הרב פרי חדש בזה בכח גדול וביד חזקה והעלה דלא סגי במפתח אחד ומותר לקרוע הנייד ע"ש באורך וכתב שם הרב שנתוכח על זה עם הרב פרי חדש ז"ל עצמו וחלק עליו לאסור איסור מאי דשרי ובאונו. שר"א מאי דאסר ושתק לו:

הגם הלום ראיתי אחרי רואי להרב יעבץ בנו ז"להה בתשובותיו ס' שאלת יעבץ ח"ב סימן ק"ס וז"ל מותר לפתוח אגרת חתומה בשבת וי"ט וכן כתב מהרי"ל ואף עפ"י שהרב מגן אברהם סי' תקי"ט פירש דבריו דוקא כשאין צורות ואותיות עליו. ליתא דאין חותם אלא באותיות וסימן ופשוט דמותר דהא קי"ל חותמות שבכלים מתיר אף מפקיע וחותך וכן קבלתי מא"א הגאון ז"ל להתיר אף שקטן הייתי ולא ידעתי טעמו. ודבר זה נעלם גם מפר"ח בי"ד סי' קי"ח ושרי ליה מריה דהקל במידי דאיסורא ושרי משום דלא לפגע בהתרא לגמרי עכ"ל ויש להעיר על הרב ז"ל דמעיד בגודלו מה שקבל בקטנו מהגאון מר אביו ז"ל ולא זכר מ"ש הרב אביו בתשובותיו סי' הנז' שחלק בפה מלא על הרב פר"ח ז"ל כמדובר ועמ"ש אני בעניי בקונטרי' חיים שאל סי' ד"ע סנ"ב:

ג

יין בא מרודי"ס לנא אמון בכדי' ופיהם סתום במעלת אדוק ומזופת בזפת ועל הזפת דבוק נייר הטב הדק וכתוב עליו בכתב ישראל כשר. נשאל הרב מהר"י זיין אי הוי זה חב"ח או"ד כיון שיכול להזדיי' כי מחמם הזפת ונפשר ויכול להסיר הנייר ולהניחו לא שמיה חב"ח או טריחא ליה ולא טרח לזייף והשיב תשובה שלימה והעלה דשפיר מיקרי חב"ח ושרי בשתיה בספרו שערי ישועה ב"י י"ד שער ג' סימן ב' והאריך הרבה בכמה צדדין:

ד

בשו"ת מהר"ש בן הרשב"ץ סי' ש"ה ראיתי שהחמיר בחבית זפותה וכתוב כשר ובתוך החבית שפופרת ופתק כתוב כשר ונשארה בספינה ואסר ע"ש. ואין תשובת מהרי"ז הנז' בידי.

ה

שם כתב משם הרב אביו הרשב"ץ ז"ל שהתיר חבית שבסיד שהיא סתומה היה כתוב כשר והוא ז"ל נ"ט להתר ע"ש באורך:

ו

יין שהביאו בעליו וכל החניות חתומות כהוגן אך בקצתן לא יש פתק כשר הכל הוא מותר הרשב"ש סי' תק"ן וע"ש סי' תקנ"ג באנוסים שהביאו יין וכו' ע"ש באורך:

ז

הניחו יין בתיבה סגורה בלי חותם בספינה והמפתח ביד ישראל ואחר ימים באה הספינה יש להתיר מכח ס"ס הרב דבר משה ח"א י"ד סימן ח"י:

ח

יין שהניחו בתיבה בבית הגוי במפתח והמפתח ביד גוי אסור היין הרב דבר משה שם סי' י"ט ועמ"ש הרב בית דוד סי' ע':

ט

דין ה'. וכן כל חתיכה שניקר בה נקור וכו' כתב הרב פר"ח ס"ק כ"א דאף לכתחילה מותר לשלוח ע"י גוי על ידי סימן נקור וכ"כ הר"ן פ' ג"ה בשם רש"י וכו' וכן עיקר עכ"ד. ובלקוטי י"ד שלו הור"ה גבר דברי רש"י פ' אלו מציאות דף כ"ג ע"ש. ועיין בחידושי הרי"טבא לחולין על דף צ"ה ע"ב. ומצאתי כתוב. אם נקרו מן העוף ורידי הצואר הוי סימן וכן נעשה הלכה למעשה באמשטרדם בימי הרב שאול הלוי מורטירה. מפי הרמ"ז שלמד בפניו ע"כ מ"ך. ועיין מה שהאריך בזה הרב כנה"ג בתשובותיו חדשות מעתה סימן ק"ס ע"ש באורך:

י

מעשה ישראל שבא בפרק הספינה מליואנטי לערי אדום והביא עמו כד של שומן אווז נתון בתיבה סגורה ומסומרת ומכורכת בחבלים ובהגיעו לנמל הוליכו ללאזאריטו סחורתו וכד השומן הנז' ונשאר שם כמספר הימים כמנהג. ולא היה חתום הכד ולא התיבה כלל. נראה דיש להתיר דאינו מצוי בעיר שומן אווז לא כשר ולא טרף ויש להביא ראיה מתשובת הר"ן שכתב מרן בב"י בסוף סי' זה משם הר"ן בתשובה על מי שהביא טלאים מלוחים בספינה ממי"ורקא והניחם בספינה והפליג והלך למקום אחר לחוג פסח וכו' ובכל אותם מקומות לא נמצא ביד גוי לעולם בשר טלאים כאלו מלוחים והשיב להכשיר כיון שהוחזק שבאו טלאים כשרים ממי"ורקא ואין דרך הגוים למלחם בכל הארצות ההם ע"ש באורך. וה"ה לנ"ד כיון דשומן אווז בל יראה ובל ימצא לא אצל הגוים ולא אצל ישראל בעיר ההיא יש להכשיר. ומ"ש הר"ן כיון שהוחזק וכו' לנדונו אצטריך שכתב דבקאסטיליא מולחים הגוים גדיים כמו שהביא לשונו מרן וכן בת"ח כלל ל"ב דין ו' רמזה אף שלכאורה יש לדקדק על מור"ם בנסח שכתב תשובת הר"ן למ"ש בשמו מרן לא ע"ט האסף. ומ"ע בנ"ד עפ"י תשובת הר"ן נראה להכשיר. וכן ראיתי להרב נחלת שבעה סי' ע"ה בנדון קרוב לנ"ד על שמן אווז שלקח השר וכו' שהביא ראיה מתשובת הר"ן להכשיר. וגם שאר הטעמים שכתב הרב בנדונו מט"ע ומ"ש באגודה להכשיר על

שומן אווז ג"כ בט"ע ה"נ בנ"ד כי הישראל פתח בכר ויש לו ט"ע כי לא חלו בו ידים כלל. וגם מ"ש דהשר מסתמ' שלא החליפו כי אין לו הנאה בחליפין כן הוא בנ"ד דאפילו הוה שכיח מה שאינו. ליכא הנאה כלל בחליפין. ודידן עדיף מנדון הרב נחלת שבעה דשומר הלאואריטו ליתיה בשליחות יד. ואם שלח יד בשום דבר קטן וגדל ענש יענש כאשר ישית עליו בעל העצ"ה. והרואה תשובת הרב נחלת שבעה כלה כמות שהיא עיניו תחזינה משרים דיש להכשיר בשופי בנ"ד ואין להאריך:

יא

דין יוד. דלא חיישינן שמא החליף וכו' הרב פר"ח ס"ק ל"ו הרבה להשיב על הרב מהריי"מט ופליג עליה ע"ש באורך וכן הרב מנחת יעקב כלל ל"ג ס"ק ג' הקשה על מהריי"מט והרב בני חיי יצא לישע מהריי"מט ע"ש. ובמ"ש הרב פרי חדש ס"ק ל"ז עמ"ש בסלת למנחה כלל הנז':

יב

דין ט'. הגהה. גבינות החתומים וכו' עיין מה שכתבתי אני בעניי בקונטריס חיים שאל סי' ע"ד סעיף ט"ו. והן עתה אנא חזיתיה לרב רחומי הרב כמהר"י אליהו ישראל ז"להה שכתב בנימוקיו כ"י וז"ל ש"ע י"ד סי' קי"ח דין ט' אעפ"י שאינו ידוע וכו' מכאן נראה להתיר בענין גוים המביאים גבינות ממקום למקום ובידם עדות בשני עדים חתומים מגידים שגבינה זו היא נעשית בכשרות והם כך וכך לסמוך על עדות זו אעפ"י שאין ניכרות החתימות. וראה בעיניך דהרב מהר"ש בן הרשב"ץ בתשובותיו סימן תקנ"ג העיד משם הריי"בש והרב מר אביו ז"ל שהיו מתירים אף אם אינן ניכרות מטעמא דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד י"עש. ומהריי"מט ח"א סי' י"ב כתב דאין להכשיר מטעם זה דלא אמרינן הכי אלא בשטר הנעשה מדעת לזה למוסרו למלוה. אבל עדות כזה אין תורת שטר עליו כדאמרינן פ' ד' אחים גבי זמן דקדושין י"עש ועמ"ש הריי"בש סי' ר"י. ובאמת דבריו שגבו ממני דהרואה יראה לתוספות והרא"ש שם שהקשו מההיא לפרק הגוזל ופרק גט פשוט ותירצו שאם היו מעידים שכך ראו בשטר שפיר הוו עבדי דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד אבל חיישי' וכו' ועוד הביאו משם ר"ת שנהגו עתה לשלוח עדותם לב"ד וכו' אלמא גם בעדות כזו אמרינן עדים החתומים על השטר וכו'. גם מהירושלמי שהביאו הפוסקים עדים שהעידו בין לטמא בין לטהר וכו' י"ל אמר עדים החתומים וכו' משמע דלא כמהריי"מט דאכלהו קאי ר"ל בין לאסור בין להתיר. גם מ"ש דאף אי לא בעינן הכר חתימות בעינן שיהיו העדים החתומים ידועים אצלנו וכ"כ גם בח"ב זו סברת מהריי"קו שהביא ההגהה.

ואנן על מרן סמכינן שפסק כהרשב"א ושבלי הלקט. ולענין מעשה כדאי הם הרשב"א והריב"ש והרשב"ץ ודעמיהו לסמוך עליהם כיון דמידי דרבנן הוא. וכיון שהסכמת האחרונים דבהכר החתימות ומנין הגבינות סגי כמ"ש הרב כנה"ג. אנו שזכינו לראות הוראת הריב"ש והרש"בץ סמכינן אף בלי הכר החתימות כיון שהענין הוא כמו שכתוב בעדות אעפ"י שאין בהם שום חותם עכ"ל הרב מהרא"י הנז'. ולי הצעיר נראה דבעיירות שפשט המנהג והרבנים דור אחר דור נהגו לקיים הכתב ועדות הגבינה יחזיקו במנהגם. אך בשעת הדחק והפ"מ יסמכו על עלות מהר"ש בן הרשב"ץ ששמע מהרב מר אביו זכר כלם לברכה:

יג

גבינה שהביא קראי עמ"ש אני בעניי שם בקונט' חיים שאל. ועמ"ש הרב כנה"ג בתשו' סי' קנ"ח לענין גבינת הקראים ודוק:

סימן קיט

* שיורי ברכה*

א

דין ז'. ובשל אחרים נאמן וכו' זוהי סברת הרמב"ם ס"פ י"ב דמעשר והרב פרי חדש ס"ק י"ז הביא השגת הראב"ד על הרמב"ם ותירוצי מרן והרב ב"ח והרב לח"מ ודחאם ועוד הביא מה שהקשו על הרמב"ם מהירושלמי והאריך. והרב מהר"י קורקוס בביאורו תריץ יתיב בדרך נכון. ועמ"ש הרדב"ז בביאורו על הרמב"ם. ומהר"ש בן הרשב"ץ בתשובותיו סי' רצ"ז כתב דלא קי"ל כר"מ דחשוד לא דנו ולא מעידו דהו"ל סתם ואח"ך מחלקת ושכן פסקו הרמב"ן והרשב"א ע"ש ובהרי"בש סי' י"ב ודבריו כמחילת דברי מהר"י קורקוס ע"ש. ומ"ש מהר"י קורקוס שם וז"ל הרי זה סתם ואח"ך מחלקת ואין הלכה כסתם כלומר שיהא מוכרח שיהא הלכה כסתם עכ"ל דבריו מכוונים למ"ש הרמב"ן הביאוהו הרי"טבא והרב הנמקי פרק החולץ וכ"כ הרשב"א בתשו' סי' קי"ד ע"ש:

ב

יהודים שנשכרו לעשות יין כשר והם חשודים ששותים סתם יינם אף דקי"ל כרשב"ג דהחשוד נאמן על של אחרים היינו כשלא יש להם שום הנאה אבל אלו שיש להם הנאת השכר וגם מחוינים לשלם כל ההפסד אינם נאמנים. הרב פני יהושע בתשובותיו י"ד סי' י"ד ועיין תשו' הר"ן סי' נ"ה:

ג

אם העדים שהעידו על אלו ששתו סתם יינם אמרו שטענו שבמקו' שהלכו היו המים רעים וכו' ויש מקום לומר שאם היי"ל יין כשר לא היו שותים אוקמינן להו אחזקתייהו ונאמנים בעדותן לומר שהיין כשר. הרב הנז' שם:

ד

דין ז'. הגהה. מי שהוא חשוד בדבר דלא משמע לאינשי שהוא עבירה וכו' לאותו דבר אינו נאמן וכו'. כתב הרב גור אריה בהגהותיו על זה וז"ל הטעם שאנו מאמינים למי שאינו נזהר מסתם יינם לומר שזה יין כשר מפני שהם חושבים דסתם יינם מותר להם אלא שיותר טוב לשתות יין כשר ועיין תשובת מהרמ"א קכ"ד עכ"ל ולא מצאתי טעם דכיון שהוא סבר שמותר אין לו קפידא לומר שהוא כשר ואינו חושב שעושה איסור בזה ואיך יהיה נאמן ומהרש"ל בי"שש הביאו הרב פר"ח הקל כשישביעוהו שבועה מפורשת ע"ש והרב ש"ך פקפק בזה ע"ש:

ומ"מ אם השותים סתם בעיר גם הם נזהרים בקדוש והבדלה לומר על כשר יכול ליקח מהם לקדוש דגם הם נזהרים בקדוש ולא נחשדו לקדש על ס"י ובזה נאמנים . וגם למ"ש הרב דבר שמואל סי' נ"ה דמי שבביתו שותה יין כשר וכשהולך בדרך שותה סתם שאינו נאמן לומר שזה היין כשר וכתב שהסכים בזה הרב הגדול בעל גדולי תרומה. מ"מ נראה שאם ידענו שנזהרים שלא לקדש ולהבדיל כי אם על יין כשר תדיר בניתם ובדרך יש להאמינם ללוקח מהם יין לקדוש בפירוש. ושמעתי שבכמה מקומות שהשומרים שהולכים לעשות היין נחשדו על ס"י ששבית דין משביעים אותם באר היטב וסומכים על מהרש"ל שהורה כן הלכה למעשה והסכים עמו הרב פר"ח וגם הרב ש"ך לא חלק בהדיא אלא היה מפקפק והולך והרב פנים מאירות ח"ב סי' קט"ז סמך על מהרש"ל ע"ש:

ה

דין ח'. אפילו בשבועה. יש מי שהקשה ממשנתנו בבכורות דף מ"ה הנושא נשים בעבירה נודר וכו' ואם איתא להא הוא חשוד על הנדרים גם כן וכבר פריק לה שפיר הרב מהר"ר צבי אשכנזי בתשובותיו סי' ל"א עיין שם באורך:

ו

אפילו בשבועה. כתב הרב פרי חדש וז"ל ואע"ג דלענין ממון לא מקרי חשוד על השבועה וכמ"ש בח"מ סי' צ"ב איסור' מממונא לא ילפינן. ועוד הכא מלבד מה שמושבע מהר סיני עבר עבירה גם כן גרע טפי וכ"כ בש"ך עכ"ל ולעיקר הקושיא אפשר לחלק דשאני

מושבע מהר סיני שהיה לכל ישראל ונורא מאד מאד ולכן בהא מפסיל אף שהשבועה היתה לעתיד ומה דמות יערוך לשבעה פרטי' שנשבע זה והגם דמושבע מה"ס נמי לקיים לא תשבעו לשקר כיון דמצד לא תשבעו גופיה לא מפסיל להבא גם מה שמושבע מה"ס על זה הכי הוי:

ועוד יש לחלק בין מושבע מהר סיני להיכא דהוא נשבע שהוא בדה האיסור ע"ד שכתבו התוספות בתמורה פ"ק דף ו' דנשבע שלא לגרש וגרש כיון שהוא בדה האיסור בכה"ג לא אמר רבא לא מהני והגם דר"י בר פרץ פליג עלה ומהר"י וייל סי' קנ"ו ומהרשד"ם ויתר אחרונים סמכי עליה כמ"ש בפרח מטה אהרן ח"א סימן ס"ח ע"ש ובאחרונים. מ"מ אע"ג דנימא דגם בנשבע סבר רבא דאי עביד לא מהני. מ"מ יועיל לנו החילוק הזה לחלק בין מושבע ועומד מה"ס להיכא דנשבע הוא עצמו להבא כאשר יראה המעיין דיש מקום לזה: **הגם** הלום מידי עוברי בספר קול אליהו הנדפס מחדש לרב נהוראי הרב מהר"א ישראל ראיתי בהעברה בי"ד סי' ג' שהאריך להקשות על תשובת הרשב"א הלזו כקושית הרב ש"ך והרב פרי חדש והאריך בזה ועד אחרן הביא מאי דמש"נו רבנן הרבנים הנז' ודחה תירוציהם ושוב תמה על הרשב"א מנושא נשים בעבירה מדירה וכו' והאריך בזה ואסיק תשובת הרשב"א בקשיא. ופנאי לא הי"ל לעמוד בדבריו רק זה אומר דעיקר הקושיא שהקשו הרב ש"ך והרב פר"ח אכן בעניותין פריקנא לה. ומה שהקשה על תירוץ איסורא מממונא לעת הלום לית בחילי למיקם עלה. אך הקושיא שהקשה על תירוץ דמלבד מה שמושבע עבר עבירה נראין הדברים פשוטים דכונת הרב ש"ך והרב פרי חדש ברורא דעבר עבירה מלבד עבירת שעבר על השבועה והגם דמושבע מה"ס על השבועה שם שבועה אחת היא כדאמרי' בעלמא בכיוצא בזה ופשוט. ומאי דקשיא ליה מנושא נשים בעבירה כבר קדמוהו רבנן שהקושיא הנה באה בשו"ת מהר"ר צני משם גדול ואיהו מפרק לה שפיר כדאמרן בסמוך:

ז

לא כתב הרשב"א דאינו נאמן בשבועה אלא למי שעדיין מחזיק בטומאתו לשתות סתם יינם אך נשבע שייך זה כשר בזה הוא שכ' הרשב"א דאינו נאמן. אך אם זה מקבל עליו שלא לשתות עוד בחר"ט אנוש על אשר חטא ונשבע לקיים שלא ישתה מודה הרשב"א דנאמן לומר יין זה כשר. כן מתבאר ממ"ש הגאון מהר"ר צבי שם והיינו משנתנו דבכורות הנזכר. ולפ"ז לא היה צריך לטרוח הרב מהר"א ישראל ז"ל בנדונו שם סי' ג' דהיה משתכר ושוחט וקבל עליו שלא לשתות ונשבע והביא ראיה מתשובת הרשב"א שאינו נאמן ושוב עשה לו מטעמים בנדונו להאמינו וכפי האמור לא דמי לנדון הרשב"א

ובכה"ג דחוזר בו מחטאתו ונשבע לקיים מודה הרשב"א עיין בדברי הרב הנז' באורך ודוק כי קצרתי:

ח

מי שגבה בחובותיו סתם יינם ואח"כ מכר יין לישראל והראשי"ם יצאו דחופים כי אמרו שהוא היין שגבה ומוכרו להשר ודברו אתו משפט וטעם שס"י שגבה מכרו לגוי פי' וגוי פי' וחקרו מהגוים והכחישו והוא נותן אמת לאות למה שהכחישו ונשבע שס"י מכרו לגוים וזה שמכר לישראל הוא כשר. נאמן בשבועה. הרב פנים מאירות ח"ב סימן קט"ז ע"ש באריכות:

ט

דין ט"ו. המוכר דברים האסורים מעבירים וכו' הרב פרי חדש הפליא עצה להשיג על הרא"ם ח"ב סי' כ"ד ועל הרב מהרי"בל בח"א כלל ט' וח"ב סי' פ"ו והרב בני חיי והרב מהר"ח קזיס הליצו בעד הרא"ם ומהרי"בל ודרכו קשתם על הרב פר"ח עיין בדבריהם. ומ"ש הרב מהר"ח קזיס לישב דברי הרא"ם בראיתו מהרא"בד ע"ש באורך. אני הדל זכיתי וראיתי ס' משהו להראב"ד כ"י דמיניה מייתי הרא"ם ומשתמען מילוהי כמ"ש הרב פר"ח וצריך להתיישב במ"ש הרב בני חיי. ומ"ש הרב פר"ח על מהרי"בל אני בעניי עמדתי קצת בזה ובמ"ש הרבנים הנז' בס' הקטן ברכי יוסף ח"מ סי' ל"ד אות מ"ג ע"ש:

י

עד שילך למקום שאין מכירין אותו וכו' עמ"ש אני הצעיר שם בברכי יוסף אות מ"ד ואות מ"ה ושם רמזתי תשו' האחרונים בזה ועיין בית דוד סימן ב' משאת משה ח"א י"ד סימן ג' ודבר משה ח"א ריש י"ד:

יא

דין י"ז. טבח שיצאת טריפה וכו' עיין הרשב"ץ בתשובותיו ח"ג סי' קע"ב ובספר יכין ובועז ח"א סי' ה':

סימן קכ

שיורי ברכה

א

דין א'. או של זכוכית וכו' צלוחיות של זכוכית שמוקפין מבחוץ בסיב דקלים שהם עושין לשמרם שלא ישתברו אינם צריכי טבילה ואע"ג דהחיפוי אינו מצילם מ"מ כיון שאין משתמשים לשתות בהם כמו כוסות וגם אין מבשלים כמו קדירות אינם טעונים טבילה

וכן נהגו בארגי"ל. הרב מהר"י עייאש בשו"ת בית יהודה י"ד סי' נ"ב. אבל הרב בית דוד סי' ס"ב פסק להפך דכלי זכוכית שמכניסים בהם לקיום אף שאין שותים בהם ואין מבשלים בהם טעונים טבילה והביא ראיות לדבריו ע"ש:

ב

כלי עץ וכלי אבן אינם צריכים טבילה כמ"ש הרמב"ם פי"ז מה' מ"א לאפוקי מחכם שטעה בזה והביא ראיה לדעתו והכל הבל. הרב כנה"ג בתשובות י"ד הנדפסות מחדש סי' קס"ד יעויין בדבריו ז"ל:

ג

כלי פארפורי אינם צריכים טבילה וכן מנהג העולם. הרב כנה"ג הגה"ט אות יו"ד. וכ"ש דעתה בזמנינו נתפשט המנהג להחזיקם ככלי חרס ממש בין לענין פסח בין לענין איסור ולא כמ"ש הרב שיירי א"ח סי' תנ"א וכמ"ש אני בעניי במח"בר שם ושם רמזתי תשובת הרדב"ז דפוס פי"ורדא סי' ת"א והביא הרדב"ז שם תשובת הגאון עיין שם ודוק:

ד

קנה עץ גולם ונגר גוי תקנו לעשותו כלי לעריכה א"צ טבילה ושרי ליה מריה למי שהצריכו טבילה בברכה וטעה. הרב מהר"י עייאש בשו"ת בית יהודה י"ד סי' נ"ו:

ה

צריך להטבילם במקוה וכו'. אין לתת כלים בתוך סלי חורי ולהכניסם לבור להטבילם דאפשר דיהיו הכלים סמוכים ולא יכנס ביניהם המים וזו החששא אינה אלא במכניס כלי תוך כלי אבל זה סמוך לזה בתוך הסל אין לחוש. הרב כנה"ג הגהת הטור אות ד' ומורינו הרב מזון נחום בסוף פכ"ה דכלים דף ע"א הקשה על דבריו ושקיל וטרי ולבסוף מסיק כוותיה וצדיק דינו:

ו

דין ה'. סכין של שחיטה וכו' אבל סכין שחותכין בה לחם או שאר דברים צריך טבילה. הרב בית דוד סי' ס"א והאריך בזה. והדברים פשוטים . וכן המנהג:

ז

שאינו צריך טבילה וכו' דלא חשיב כלי סעודה דעדין צריכה בישול וצלי. אבל הדוד אשר מרתיחין בו השמרים והסמדר להוציא שכר חשיב כלי סעודה דעל ידי דוד זה השכר חזי לשתיה ויטבלנו בברכה. הרב הגדול מהר"ם ן' חביב ז"ל (בעל גט פשוט) בתשובותיו כ"י סי' י"ט ובשו"ת הלכות קטנות ח"א סי' ע"א גם כן הצריך הכל טבילה עיין שם:

ח
דק ו'. כלי עץ שיש לו חשוקין וכו' כתב הרב פרי חדש דכלי עץ שניקב והטיפו לתוכו אבר לכ"ע צריך טבילה משום דאית ביה תרתי שמעמיד ומשתמשין בו דרך האבר ע"ש ס"ק ט"ז. והרב מהרי"י עייאש פקפק בדין זה ע"ש בחלק י"ד בשו"ת בית יהודה סי' נ"ו ע"ש:

ט
דין ח'. והשאילו לחבירו וכו' אפילו עבר הראשון ונשתמש בהם בלא טבילה לא פקע טומאתן וצריכי טבילה. הרדב"ז בתשובותיו סימן תשמ"ה:

י
דין ט"ו. אם הטביל כלים על ידי גוי וכו' ה"ה נפלו מאליהם. כ"כ האחרונים וכ"כ הרדב"ז ח"ב (הם תשובות הרדב"ז נדפסות בויניציא) סי' ל"ד. ושם כתב הרב דאפילו רבי יוחנן דפליג ארב בנדה מודה בהא דטבילת כלים דרבנן כמ"ש הרמב"ם פי"ז דמאכלות אסורות ע"ש. וכבר כתבו ז"ל דאף אי טבילת כלים דאוריתא וגם אי פסקינן כרבי יוחנן בנדה יש להקל משאר טעמים אי ממ"ש הרשב"א בתשובה ועוד נ"ל וכו' ואי משום דהך טבילה אינה מטומאה לטהרה ולא בעיא כונה כמ"ש הרב תרומת הדשן. וק"ק דהרדב"ז לא זכר מתשובת הרשב"א ותשובת הרב תרומת הדשן. ועמ"ש לקמן סימן קצ"ח דין מ"ח:

סימן קכא

שיורי ברכה

א
דין ב'. של עץ או של אבן וכו' עמ"ש בשו"ת הרב כנה"ג הנדפסות מחדש סי' קס"ד ע"ש:

ב
דין ג'. דיני הגעלה וכו' עמ"ש הרב המובהק מהרי"י לומברוזו בקונטריס זרע יצחק הנדפס עתה מחדש בסוף ספר בני יוסף דף מ"ז ע"ב:

ג
דין ד'. מחבת שמטגנים וכו' עמ"ש הרב מהרי"י לומברוז הנז' שם דף מ"ז ע"ג:

ד
דין ה'. הגהה. ואפילו כלים שתשמישן בצונן אם יש לחוש שחממו וכו' עמ"ש הרב הגדול מהרי"ד בס' בית דוד סי' ס"ד:

ה
דין ז'. כלי מתנות וכו' עמ"ש הרב מהר"י לומברוזו הנז' שם:

ו
דין ז'. ואם יש בה גומות וכו' עמ"ש הרב הגדול מהר"ד יוסף דוד בספר הבהיר בית דוד י"ד סי' ס"ג:

סימן קכב

שיורי ברכה

א
דין א'. סתם יינם וכו'. מגע ישמעאל ביין שלנו אינו אוסר בהנאה. כן כתב הרב מהרי"קש בהגהותיו. וכן מוכח מדברי הרדב"ז בתשובות החדשות הנדפסות באשכנז סי' תנ"ג וכתב שם הרדב"ז דכחו של ישמעאל אוסר היין בשתיה ע"ש. וכן מצאתי בתשובות הגאונים כ"י סי' של"ט והרשב"ץ בתשובותיו ח"ב סימן מ"ח כתב דאין חולק בזה. וכן נראה מדברי הרשב"א בתשו' ח"ג סימן רמ"ז ועיין בבית יוסף באורך:
אמנם בעיר עז לנו ציון קרית מועדינו וכולא ארעא דישראל המנהג לאסור איסר מגע ישמעאל ביין שלנו אפי' בהנאה. זה כתבתי לפי הרשום בזכרוני. ועתה אחז"ר ראיתי תשובת גדול אחד מרבני עה"ק ירושלם כ"י ומדבריו משמע דגם בעה"ק מתירין היין שנגע בו ישמעאל בהנאה. ואני בתוך הגולה:

ב
כל היכא דאיכא למתלי תלינן להקל בענין סתם יינם דהוי גזרה דרבנן כן כתב הרא"ם בתשובותיו ח"א סי' נ"ו. והרב החסיד בספר הזכרונות דף ל"א כתב דתשובה זו אינה מהרא"ם וזיל קרי בסימן נ"ד וסימן נ"ה דהחמיר הרבה. אמנם ראיתי להרב המובהק כמהר"ר ישועה זיין בספר תשובותיו הנקרא שערי ישועה כ"י שהוכיח דתשובת סי' נ"ד וסי' נ"ה הם מהרב מהר"ר אליה די קאנדיא ותשובת סי' נ"ו היא מהר"אם סובב הולך לסתור כל דברי הר"א מקנדיא וכן מבואר שם סי' נ"ו. וכן נראה מדברי הרב שפתי כהן סי' קכ"ד ס"ק ל"ג וס"ק ע"א. זהו תורף דברי הרב מהר"י זיין ועמ"ש הרב כנה"ג סי' קכ"ז הגהת ב"י אות כ"א י"עש ודוק. וכתב מהר"חו ז"ל בשער המצות פרשת עקב שרבינו האר"י זצ"ל היה מקל בספק ס"י מישמעאלים ע"ש ובשו"ת בית דינו של שלמה י"ד סי' י"ב:

אולם הצע"ר לסגור לב גם עינים ממ"ש גורי האר"י זצ"ל משם הרב מהר"חו וז"ל פעם א' שתיתי עם מומר אחד ישמעאל שעשה תשובה ועדיין לא השלים תשובתו והראו במצחי ששתיתי י"י"נ ואמר לי מורי ז"ל שצריך לעשות תקון שותה י"י"נ שהם ע"ג תעניות עכ"ל וילמדו מזה שותי"ם שקלקלו לשתות ס"י וכמ"ש הרב הנש"י"א ובסלת בלולה דף ל"ז:

וכבר גדולי עולם האריי"כו למעני"תם מרן ובית דינו ושאר גדולי הדור והגאון מהר"ר ליורא וגזרו בחרם על העוברים בשאט בנפש כאשר דבריהם הובאו בס' יין המשומר ואחריהם החזיקו הרב המוסמך מהרי"טץ סי' י"א והרב הגדול מהרא"נח ח"ב סי' ן' והגאון בעל של"ה והרב החסיד הרשב"א אבוהב בספר הזכרונו' ובתשובותיו בספר דבר שמואל סי' מ"ט וס"ט:

ובאמת כי גדל הכאב על אחינו בית ישראל שוד שת"ו סי' דמלבד דהעובר על דברי חכמים חייב מיתה ובר מן דין דאין לו חלק לעו"הב כמ"ש בזהר הקדוש פ' שמיני וחוץ מזו דמתגלגל בחמור כאשר קבלו גאוני אשכנז. עוד בה שנלכדים בחרם גאוני עולם רבותנו גדולי הדורות. ה' הטוב יכפר בעד ויחזירנו ויחזירם בתשובה שלימה כי"ר:

והנה ראיתי בספר חסידים סי' ר"ג שכתב מומר שחזר בו ואמר שקבל לעשות תשובה כאשר יורוהו החכמים משעה שקבל יכולים לשתות עמו יין. וזה נראה הפך ממ"ש גורי האר"י ואולי שלא קבל בפני ב"ד במעשה מהר"חו ז"ל ועיין מ"ש הרב דבר משה ח"א י"ד סוף סי' י"ט ודוק היטב כי קצרתי:

ג

והוא הדין למנעם וכו' הרשב"א בתשו' ח"ג סי' שע"ה ביאר הטעם שגזרו בזה על מגעם יותר משאי דברים שדרכן להקריב והטעם פשוט והוצרך רבינו ז"ל להשיב שואלו דבר ע"ש:

ד

דין ג'. יין מבושל וכו' יש מהגדולים שסברו שאם הרוב מבושל שרי וראוי למחות על זה ואין להתיר אא"כ כלו מבושל. הרשב"ץ בתשובותיו ח"א סי' כ"ט. ועיין מ"ש מהרש"ך ח"ג סי' פ"ה והרב דבר משה ח"א י"ד סי' טו"ב:

ה

דין ד'. יין שמערבין בו דבש וכו' הרמב"ם פי"א דמאכלות אסורות התיר משם גאוני המערב בנתערב בו מעט דבש מעט שאור וכתב הרדב"ז בתשובותיו הנדפסות בפיו"רדא סי' תקנ"ז דלדעתם גם דבש דבורים בכלל ע"ש שהאריך בזה:

וכל האחרונים חלקו על הוראה זו וסברי דצריך שישתנה טעמו וכמ"ש מרן וכ"כ הרשב"ץ ז"ל בתשובותיו ח"א סי' פ"ה שאין להקל בזה. והרדב"ז בתשובה הנזכר כתב דבמצרים שהם ישמעאלים והפסד מרובה יש להקל דאתריה דהרמב"ם הוא והוא מגע ישמעאל והפ"מ לכן יש להתיר הלכה למעשה:

ו

לדעת גאוני המערב אפילו לכתחילה התירו לערב וכן מבואר בהגהות אשרי וכן הוכיח הרדב"ז בתשובה הלזו ודלא כהרב ב"ח וכהרב כנסת הגדולה שנטה לדבריו:

ז

לדעתם בין נתערב בתחילה בין נתערב בסוף שרי הרשב"ץ בתשובותיו ח"א סי' פ"ה יעויין בדבריו. ועמ"ש מרן הקדוש בספר אבקת רוכל סימן ס"ז על יין הבא מקאנדיא שנוהגים בו התר במצרים לפי שנותנין בו דבש שסומכין על גאוני המערב ואף שיש בחביות נקב קטן שרי. וגם לא חיישינן להחליף וכו' ע"ש והרב מהר"ד ן' זמרא ז"ל הקל באיזה פרטים מטעם שיש דבש אבל אם הדבר ברור שנגע ביין אינו סומך על גאוני המערב עיין בתשובותיו דפוס ויניציא סי' ב' וע"ש סי' של"ה. והרב כנסת הגדולה בתשובותיו וחד דעמיה סי' ק"ע וסי' קע"א אסרו ליתן ארופ"י קודם שירתיחוהו על האש ביד גוי ע"ש באורך:

ח

יין שעירבו בו לענה וקורין אותו באשכנז וערמי"ט ואי"ן אסרו הרב צמח צדק סי' ע"ד והרב מוות יאיר סי' קי"א. אמנם הרב שבות יעקב ח"א סי' ס"ג והרב ארח מישור סביב דרכי משה חלקו על זה בטוב טעם ודעת. והגם דהרבני' הללו ז"ל מיראי הוראה הם דהרב שבות יעקב כתב דאין דעתו מכרעת בלי הסכמ' בעלי הוראה וכן הרב ארח מישור סיים וצ"ע לדינא. מ"מ אנן דחזינן לשני הרבנים הנז' דלדעתם שרי וכן כתב הרב כנה"ג הגהת בית יוסף אות ט"ז בפשיטות:

ואעיקרא הוא תלמוד ירושלמי פ"ט דתרומות דיין מר אין בו משום יי"נ והביאוהו הרב כנסת הגדולה והרב ארח מישור. כן הסכים הרב פנים מאירות באור הגנוז הנדפס מחדש. מעתה יש להתיר בפשיטות כל שנשתנה טעמו והוא מר וכן הסכי' הרב בית לחם יהודה בביאורו ובקונטריס תשובותיו שבסוף הספר. אך שם חשש בצלוחית ובקנקן לחוש לדעת הרב צ"צ והרב חוות יאיר ע"ש ואני אומר שהמקל לא הפסיד:

ט

ויינהס"ל ואיי"ן. לכ"ע שרי. הרב בית לחם יהודה הביאוהו ועי' בתשובתו בסוף הספר ע"ש ודוק בלשונו הטב הדק:

י

דין ה'. הגהה. ויין שנקרש וכו' כן כתב בספר האגודה בסוף פ"ק דפסחים. ועיני ראו בספר באר הטב להרב מהר"ר יהודה טקטין ז"ל דהרב שפתי כהן אוסר ע"ש. ועמו הסליחה דהרב שפתי כהן מה שערער הוא על הגהות אשרי שהתיר ביין שנקרם והביאו הרב דרכי משה ועל זה פקפק. אבל ביין שנקרש אזיל ומודה הרב שפתי כהן ואדרבא מפורש יוצא מפי כהן גדול דבהגהות אשרי ודרכי משה צריך לומר יין שנקרש ע"ש והרי שהוא מודה בנקרש:

הן אמת דבש"ך שלפני כתוב בלשון הגהות אשרי שהביא יין שנקרש. אבל הוא טעות דמוכח בספר ש"ך כי עין בעין אתה תחזה דבהגהות אשרי ובדרכי משה כתוב שנקרם ועל זה הקשה הרב שפתי כהן ומגיה בדבריהם שנקרש:

ואחרי כתבי נשאתי את עיני ואני בצדק אחזה להרב כנסת הגדולה הגהת בית יוסף אות קי"ב שעל דברי האגודה שהבי' מרן בבית יוסף כתב וז"ל וכ"כ בהגהו' אשרי פ"ב דע"ז וכן אם נגע בו גוי אחר שנמחה יש בו משום מגע וכתב ש"ך דלמאי דקי"ל דמגע גוי אוסר ביין שהחמיץ וכו' ה"ה הכא ביין שהקרים וכו' ולא הבנתי מה שסיים שם שבעל המפה השמיט דברי הגהות אשרי שהרי הרב הביאם בהגהה. ובעיקר דינא לבי מהסס דלא דמי שהחמיץ שהוא לח ונגר ליין שנקרש וכו' עכ"ל ודבריו קשים בעיני דדברי הרב ש"ך הם על יין שנקרם שכן כתוב בהגהות אשרי ודרכי משה ועל זה כתב הרב ש"ך לפקפק ולאסור וכתב שמור"ם לא הביאו בהגהה וכן האמת דמור"ם לא הביא יין שנקרם. ומאי דלבו מהסס בעיקר הדין וכו' גם הרב ש"ך מודה בנקרש ולח מיידי אלא בנקרם וכן הביא הוא ז"ל עצמו מהש"ך ה"ה הכא ביין שהקרים וכו' וכל זה פשוט ומבואר:

יא

דין ו'. חומץ שמבעבע וכו' עיין מה שכתב הרב בני יעקב בתשובותיו סימן ג' עיין שם:

יב

דין י"א. הגהה. יין צמוקים וכו', זה דעת הרב מהרל"נח סימן מ"א. ואני הצעיר כבואי אל ארץ מצרים נשאלתי על אודות השכר שעושים מצמוקים שמניחין הצמוקים בחבית ושורין אותם במים ונשארים הצמוקים שרויים במים בחבית ימים מספר למעלה מעשרים יום ומידי יום יום מהפכין ומערבין הצמוקים במים עד שיהיו ראוים לעשות

שכר. והיה מנהג פשוט בכל העיר שמשרת גוי דבר יום ביומו היה עושה מלאכה זו לערב ולהפך הצמוקים. ומקרוב גילה ת"ח אחד בלחישה לאיזה יראי שמים דלאו שפיר עבדי שהגוי מהפך ומערב הצמוקים והוא מנע גוי ביין ושאלו את פי אם האמת אתו כי רע עליהם המעשה שנתפשט מנהג זה בכל העיר בימי הרבנים קדושים אשר בארץ. וגם אם הם יצוו לעשות פעולה זו על יד ישראל בלכתם לאכול כפעם בפעם בבית שרי ישראל גדולי העיר זריז קדים מתן שכר"ן ואינם יכולים לישמט וגדל צערם:

והשבתי אני בעניי דחכם זה אסר להם על פי תשוב' מהרלנ"ח סי' מ"א שכתב דבצמוקי' לא בעינן המשכה כשאר יין ונאסר במגע גוי. אך מנהג הפשוט בעיר בימי הרבנים קדושים אשר בארץ יש לו על מה לסמוך כאשר נבאר בס"ד:

הנה הרב בני חיי סי' קכ"ג הביא דברי הרב מהרל"נח ז"ל וכתב עליו וז"ל ולכאורה נראה שמרן חלוק על זה וסבירא ליה דגם בצמוקים בעינן המשכה שהרי כתב בא"ח סי' ר"ב דין י"א גבי מי שריית צמוקים ותאנים דמספק יאכלם בתוך הסעודה וה"מ כשהצמוקים מעורבין עם המים אבל נמשכו המים מן הצמוקי' הוי יין ומברך פה"ג הרי דלא נקרא יין לענין ברכה גם בצמוקים אלא א"כ המשיך עכ"ל. וק"ק על הרב ז"ל דמייתי ראיה מהתם והרי הרב מגן אברה' על מבוכה זו עמד שם סי' ר"ב ס"ק ז"ך ופירש דכונת מרן דכשהצמוקים מעורבים עם המים ואוכל הצמוקים ושותה המים אז הו"ל כמרק של כל הפירות אבל אם נמשכו וכו' כלומר שאין כונתו לאכול הצמוקים כלל רק להמשיך מהן היין אז אפילו שתה מהן מהכלי שהצמוקים בתוכו מברך בפה"ג ונסתייע מתשובות מהרל"נח הנזכר ע"ש באורך א"כ אפי"ה מאי מייתי ראיה הרב בני חיי דמרן פליג על מהרל"נח והלא הרב מגן אברהם פירש דברי מרן כדעת מהרל"נח:

גם אשו"ר להרב אליה רבה שם סי' ר"ב שהביא פירוש הרב מגן אברהם הנז' ומסכים עמו ועד אחרן הרב תוספת שבת סי' ער"ב הביא דברי הרב מג"א ונראה שדעתו מסכים לדבריו אלא שכתב דלקדוש לכל הדברות בעי משיכה דבעינן שהכוס מלא יין לקדוש ע"ש גם הרב ט"ז שם סי' ר"ב תקע יתד לדברי מהרלנ"ח ע"ש באורך ואע"ג דפירוש הרב מגן אברהם דחוק ודברי מרן מ"מ הרב בני חיי לא הי"ל להביא ראיה משם דיש מקום לדחות. וקצת סיוע יש לדברי הרב מגן אברהם דהכא בי"ד מורי"ם פסק כהרב מהרלנ"ח. ואם נאמר דמדברי מרן סי' ר"ב מוכח דפליג כמ"ש הרב בני חיי. איך מורי"ם שתיק ולא הגיה עליו. אמנם אין זה כלום דמורי"ם כאן לא כתב דבצמוקים לא בעי משיכה רק עיקר הדבר כתבו משם מהרלנ"ח ועיין ארח מישור:

האמנם אני תמיה על כל הגדולים הללו הרב בני חיי והרב ט"ז והרב מגן אברהם והרב אליה רבה והרב תוספת שבת שנעלם מהם ואשתמיט להו דברי מרן בכסף משנה פי"ז דמאכלות אסורות דין י"א שכתב וז"ל ונראה דאינו חשוב יין עד שיש לה ממנו הצמוקים או שיתחיל להמשך היין כדרך שאמרו ביין ענבים שכתב רבינו פי"א עכ"ל עין רואה דמרן קרי בחיל דגם יין צמוקים בעי המשכה דלא כמהרלנ"ח גם הרדב"ז בתשובותיו ח"א סי' קפ"ד סבר הכי בפשיטות כמרן כאשר הרואה בעיניו יראה בכל תשובתו הלא בספרתו. וכזה ראיתי להרב כנסת הגדולה סי' זה הגה"ט אות ל"ה שהביא דברי מרן והרדב"ז וכתב שהם חולקים על מהרלנ"ח ע"ש. והשתא מ"ש מרן בא"ח סי' ר"ב נמשכו המים מן הצמוקים ודאי אזיל לטעמיה דגם בצמוקים בעי המשכה ואלו הרב מג"א וה' אליה רבה והט"ז וה' תוספת שבת ראו דברי מרן בכ"מ לא כתבו מה שכתבו גם אם הרב בני חיי לו זכר שר דברי מרן הוה מייתי ליה ואחר זמן רב נדפס סי' בית דינו של שלמה להרב המו' מהר"ש לאניאדו נר"ו ועמ"ש בזה בי"ד סי' ו':

אמור מעתה בארץ מצרים דנהיגי לפסוק כסברת מרן והרדב"ז תדיר המנהג שנהגו דגוי יערב הצמוקים יסודתו בהררי קדש דעת מרן והרדב"ז ואין לערער עליהם כלל דמרן קבלו הוראותיו בכל גלילותנו והרדב"ז רבן דבני מצרים הוא ומנהגם מיוסד על אדני פז דעת קדושים. וגם בכל מקום באלו אמרו לסמוך על דעת מרן והרדב"ז. שוב ראיתי להרב ארח מישור סביב ד"מ שהשיג על הט"ז וש"ך בדין זה שנעלם מהם דברי מרן הכ"מ הנז'. וגם הרב פר"ח בלקוטי י"ד הזכירם ע"ש:

ואחר זמן רב ראיתי תשובות כ"י להרב הגדול מהר"ר אליעזר ן' ארחא ז"ל ובתוך תשובותיו יש תשובה אחת להרב הכולל כמה"ר אהרן אזוביב ז"ל דנשאל על נדון דידן ממש וכתב שם שהחכם השלם הדיין המצויין רב ועצום ממנו כמהר"ר רפואה שלום אסר מכח תשובת הרלנ"ח הנז' והרב המשיב הוא אהרן פתח בתשוב"ה להוכיח מדברי מרן בא"ח סי' ר"ב דבעי המשכה לצמוקים כמ"ש הרב בני חיי והאריך בזה ואח"ך כתב וז"ל ונחזור לנ"ד שכל זמן שלא נמשכו המים מהצמוקים לא חשיבי יין ואינם נאסרים במגע גוי וכ"כ הרדב"ז בסי' קפ"ד ע"ש שהרב מתיר במי צמוקים אפי' ידעינן שנגע הגוי כל זמן שלא נמשכו. ומ"ש הרלנ"ח וחילק בין ענבים לצמוקים אחרי המחילה אני אומר דהך חילוקא ליתא דהא דאין דרך להניח הענבים עם היין שהרי מי הענבים חזקים שהם מהפרי עצמו וכיון שנדרכו בגת ונתנו מימיהם שוב אין המים צריכים לפרי לקבל ממנו כח שהרי הם הם עצמות של הפרי הלכך מושכין אותם מהרה והא דדרך להניח הצמוקים במים כל כך שהרי מי שריית צמוקים אינם מהפרי עצמו וצריכים הם לקבל

כח מהפרי ולכן צריך להשהותם כל כך ימים מעורבים עם המים עד שיתנו הצמוקים כל כחם ומתיקותם במים ואח"ך מושכים את המים נמצא ששהיית מי שריית צמוקים עם הצמוקים כ"כ ימים קודם המשכה הוא כדי שיהיה בהם כח כמו מי ענבים בשעת דריכה שמושכים אותם מהרה ולעולם דינם שוה וכשם שמי ענבים אינם נחשבים יין עד שעת המשכה כלומר אחר המשכה כך מי שריית צמוקים אינם נחשבים יין עד אחר המשכה. וא"כ מאחר דהני רבוותא לא נחלקו אלא לענין אי מספ"ל או לא מספ"ל (הרב קאי לדין א"ח סי' ר"ב דמספ"ל במי שריית צמוקים כמבואר שם) ותרוייהו ס"ל דלא נקראים יין ומהר"י קארו דרובא דעלמא קי"ל כוותיה בכל ענין מפני שדבריו ברים ומבוררים מנופים בי"ג נפה שלא הניח שום פוסק מהפוסקים שלא הביא בספרו הגדול וצלל במים אדירים וכמה וכמה מרגליות העלם בידו כתב בפירוש דלא הרי יין עד שימשוך וכן פסק בס' הקצר וכן פסק בלבוש וכן פסק הרדב"ז וגם מהרי"קש ס"ל הכי דנטה לדעת הרשב"א (בא"ח סי' ר"ב) ולא מצינו מי שחילק בין צמוקים לענבים כי אם הרלנ"ח וכבר כתבנו והכרחנו דליתא להאי חילוקא דידיה ודאי נקיטינן להתיר ככל הני רבוואתא בלי שום פקפוק עכ"ל הרב אהרן אזוביב בתשובתו הנז' בקצור עלץ לבי שכיונתי לדעת גדול להתיר:

וגם מהרב מהר"ר אהרן הנז' נעלמו דברי מרן בכסף משנה הנאמרים באמת והוא תניא דמסייע ליה ואלו הוה חזי מר דברי מרן הנז' ישמח צדיק כי חזה הדבר בפירוש:

יג

דין ט"ז. יש מי שאומר שתמצית הנקרש וכו'. מכאן נהגו התר בהנאת קרי"מור די טארטאר"ו. הרב דבר שמואל סי' ס"א. ועיין מה שכתב הרשב"ץ בח"ג סי' רצ"א ע"ש:

יד

דין י"ז. מאימתי נקרא יין משהתחיל לימשך וכו' אף כשנמשך על ידי ישראל מרן הקדוש בס' אבקת רוכל סי' מ"ב:

טו

גם אם יש בהם טופח ע"מ להטפיח וכו' עמ"ש מרן בתשובותיו סי' הנז':

טז

אף מה שלא נמשך נאסר וכמו שפסק מרן בדין זה. ואל תשגיח במ"ש הרב גור אריה ס"ק ח' משם מהר"ם פרובי"נצאל ובס"ק ט' משם הכלבו וכו' ע"ש. הרד"ק בהגהותיו כ"י:

יז

דין כ"ד. אגוא"ה ארדיי"נטי של גוים וכו' עמ"ש הרשב"ץ בתשובה ח"ג סי' רצ"א ועיין בתשובת מהר"ר מנחם שמשון באזילה הובאה בסוף ס' אמונת חכמים לבנו מהר"ר אבי עד שר שלום ז"ל:

יח

אם נגע גוי באגוא"ה ארדיי"נטי יש להכשיר. הרב מהר"ם חאגי"ז בשו"ת הלכות קטנות ח"א סוף סי' יו"ד. וכתב שם דלפי דברי הרב מר אביו ז"ל שם יש להחמיר:

ולי ההדיוט אין ראיה ממ"ש מר אביו ז"ל. דכל חומרות יין יש לנהוג בו. דכונת הרב מר אביו ז"ל על חומרות אחרות אבל לא על מגע גוי בשלנו דהא פשיטא ליה להרב ז"ל ולא עלה על לב להחמיר דהרי הוא פשוט דלא גרע מיין מבושל דאינו נאסר במגע ולא הוצרך הרב לבארו. ויש להתיר בפשיטות מגע גוי באגוא"ה ארדיי"נטי שלנו וכן מנהג העולם להקל וכמ"ש מהר"ם חאגיז ז"ל עצמו שם. ותו קשה על מהר"ם חאגי"ז דאשתמיטיתיה תשובת הרדב"ז ח"א סי' רצ"ט דמתיר בפשיטות אם נגע גוי בשלנו כשהוא אגוא"ה ארדיי"נטי דהיינו הערק"י במרבי. וע"ש בתשובת הרדב"ז איזה חילוקים והביאם הרב כנה"ג. והרמ"ח עצמו הביא תשו' הרדב"ז הנז' בלקט הקמ"ח ושם לא רמז דברי מר אביו כלל ע"ש:

בתר דנא ראיתי להרב מר וקציעה בא"ח ריש סי' ר"פ שנתן לו כל חומרת יין. ולא עוד אלא שאמר דיברך עליו פרי הגפן ומנהג העולם דמברכין שהכל הוא מחסרון ידיעה ע"ש ועם הארון הסליחה שהפריז על המדה ואין להאריך שוב ראיתי להרב שבות יעקב ח"א סי' ס"ב שהתיר מגע גוי ביין שרף והשיג עמ"ש הרמ"ח בהלי קטנות שם:

יט

הכרתי ולפתות הכבושים בחומץ שנגע בהם הגוי כתב הרב בית דוד סי' ס"ה דהרב פרח מטה אהרן והרב נאמן שמואל והרב מהר"י קובו אסרו ע"ש. ועיין מה שהאריך הרב כנה"ג בתשובותיו י"ד סי' קס"ט עלה בכב"ש ופנה אל הסובב בכל פרטי הכבושים ע"ש באורך:

סימן קכד

שיורי ברכה

א

דין א'. תנוק גוי וכו' עמ"ש הרב בית דוד סי' ס"ט:

ב

דין ב'. גר תושב וכו'. מגע צדוקי ביין שלנו. ראתה עיני להרב מהר"ר אליהו הכהן ז"ל (בעל שבט מוסר וכו') בתשובה כ"י שכתב דהמקל במגע צדוקי הוא נשען במשענת הקנה הרצון והאריך אמנם תברא בצידה שכתב עליו מהר"ר שלמה ן' עזרא שאריה ליה מאריה דרבים אשר אתנו דמתירין והסכימו לדברי מהר"ש הנז' הרבנים הגדולים מהר"ר שלמה הלוי (בן הרב המקובל מהר"ר בנימין הלוי רבו של הרמ"ז ז"ל בקבלה) ומהר"ר אהרן ן' חיים (נכדו של הרב קינן אהרן) רבני איזמיר י"א ומחו לה אמוחא לתשובה הנז'. וכן מוכח בפשיטות מדברי הרדב"ז בתשובות החדשות דפוס פיורדא סי' תקכ"ח ע"ש. וכ"כ מהרי"קש. ודברי הרב מהר"א הכהן ומהר"ש והסכמת הרבנים הכל הוא בתשובות הרב מהר"ש הלוי הנז' כ"י סי' ן'. ועמ"ש מרן ז"ל בבדק הבית סוף סי' זה וסוף סי' קכ"ח והרב כנסת הגדולה הגהת בית יוסף אות כ"א וכ"ב. ועיין מ"ש הרב נקודות הכסף ועיין בתשובות הרב מהר"ד ן' זמרה דפוס ויניציא סי' ע"ג וסי' תשצ"ו ע"ש באורך:

ג

דין יו"ד. שיתכוין ליגע וכו' אם נגע אזור גוי ביין והקפיד היין מותר בשתיה ואפי' לא היה בו דבש הרדב"ז בתשובותיו דפוס ויניציא סי' ב':

ד

דין י"ט. הגהה. מגע גוי שלא בכונה ואינו אוסר רק בשתיה וכו' עמ"ש הרב בית דוד סי' ס"ז:

ה

דין כ"ד. מגע גוי ע"י דבר אחד עמ"ש הרב בית דוד סי' ס"ח:

ו

אם תחילת הנגיעה שלא בכונה אף שאח"ך נודע לו לא מיקרי בכונה. הרב נודע ביהודה י"ד סי' ט"ל ושם האריך הרבה בהוציא הגוי היין במנקת בכמה חי' דינים ושם כתב דמ"ש הט"ז בהגהת דין זה ס"ק ל"ג יש בו ט"ס ע"ש באריכות.

ז

דין כ"ז. הגהה. גוי שנגע ביינו של ישראל להכעיס וכו' מעשה שנגע גוי ביין ולא רצה לשתות ואמר הגוי שתה כי היין מותר שאל אביך ויגדך דעושה להכעיס מותר. הורה הרב מהר"ר מאיר כ"ץ דאסור והרב בנו בס' נקודות הכסף הביאו וצידד צדדים ועסיק

לאסור ע"ש באורך. והרב בית לחם יהודה כתב דאם היה הפסד מרובה יש להתיר וק"ל. ובלשון נקודות הכסף בדפוס יש טעיות והוא מתוקן בס' בית לחם יהודה ע"ש:

סימן קכה

שיורי ברכה

א

דין ב'. כח כחו וכו'. כלי מלא יין שהוא מונח על הדף ותחת כלי זה יש כלי אחר מלא יין וגוי א' היה מהלך בביתו ובלכתו דרך בראש הדף הראשון ונתנדנד הכלי העליון מכח נדנוד הדף ונשפך ונפל לתוך כלי התחתון אע"ג דכח כחו ככחו דמי בנדון זה נראה להכשיר. תשו' מרן הקדוש הנקרא ספר אבקת רוכל סי' ס"ב ועיין ע"ש הרב מהר"י עייאש בשו"ת בית יהודה בסופו דף קט"ו ע"ב ע"ש.

ב

דין ג'. ואפי' אם היה הגוי יכול לבדו וכו' הטעם דלמה נעשה הגוי עיקר הגם שלגוי יש כח יותר עתה שגם ישראל נושא בכחו מי יאמר שהכח הצריך למשא זו יש בה חלק הגוי יותר מישראל וכו' כמ"ש הרב ט"ז ס"ק ו' וכתב הרב פנים מאירות בספר אור הגנוז בביאורו דה"ד כשאוחזים ישראל וגוי בשוה אבל אם ישראל אוחז באצבע אעפ"י שכח ישראל גדול מודה הרשב"א דאסור עש"ב והדבר פשוט.

סימן קכז

שיורי ברכה

א

דין א'. הגהה. אע"ג דבלבו מאמין עמ"ש הש"ך ס"ק ט"ו ומ"ש בשו"ת בית אברהם להרב מהר"א כ"ץ מליסא שאלה ז' דף ק"ג.

ב

דין ב'. שמפסיד כל שכרו וכו' עמ"ש הש"ך ס"ק ך' ועמ"ש הרב שבות יעקב ח"ב סימן ע"א.

סימן קכט

שיורי ברכה

א
דין ה'. המוסר מפתח חנותו לגוי וכו' עמ"ש הגאון מהר"ר יהושע אב"ד מקראקא בתשובותיו פני יהושע סימן ז' ע"ש באורך.

ב
דין ו'. מותר היין וכו' איש וביתו שהלכו ליל כפור לבה"כ ונשארה השפחה לבד והמרתף פתוח כתב הכנה"ג דאסור בשתיה והרב בית לחם יהודה מתיר אף בשתיה.

ג
שפחה שפתחה המרתף והלכה שם עם גוי לזנות אסור בשתיה ולא מלאו לבו להתיר הרב כנס' הגדולה בתשו' סימן קע"ח.

ד
דין י"א. גנבים שנכנסו למרתף וכו'. מעשה שהיה שראובן יש לו מרתף למטה בחצירו שיש בו חביות של יין וחביות מלאות צמוקים וחיטים וגבינה שם במרתף ונכנסו גנבים במרתף וגנבו צמוקי' וכיוצא ומצא החביות של יין פתוחות שהסירו הכלים שהיו מכוסים בהם ואין הכר כלל אם נגעו ביין ורוב גנבי העיר ישמעאלים. העלם מורי הרב ז"לה בתשובה כי" בצירוף כמה טעמים להתיר היין בשתיה ואין להחמיר מדינא ז"התד בקיצור מופלג. ועיין בתשובת הרב שבות יעקב חלק ב' סימן ע"ב בדין זה באורך ועיין בשו"ת בית דינו של שלמה י"ד סימן ו' ועיין עוד שם בסי' י"ב שהאריך בענינים אלו.

ה
דין י"ו. וכן אם גנו של ישראל למעלה מגנו וכו' עמ"ש האחרונים ועלימו תטוף מילתי אנכי איש צעיר בקונטריס חיים שאל מתושובות סי' ס"ב ע"ש באורך

ו
דין י"ו. הגהה. ודוקא שהיא סתומה בפקק וכו' עמ"ש הרב ט"ז ומ"ש הרב פר"ח בלקוטי י"ד.

סימן קלב

שיורי ברכה

א
דין א'. הגהה. אבל בז"הז כל מגע גויה וכו' דרך מור"ם להקל בי"נ ורבית לפי שהם גדלים בין העכו"ם שו"ת בית יהודה בסופו דף קט"ו ע"ג משם הרב מהר"ש צרור ז"ל.

ב
אינו אוסר רק בשתיה וכו' עמ"ש הרשב"ץ בתשובותיו ח"א סימן י"ד.

ג
דין ז'. ואם א"ל קודם שימכור המתן וכו' המטילים מלאי לכיס עכו"ם ומלבישין המעו' ביין ושכר ונושאי' ונותנין ונותנין רבית לישראל כו"ך לחדש והישראל מלוה אדעתא שישא ויתן ביין אסור. הרבנים מהר"ש צרור ומהר"ר בנימין דוראן. בית יהודה דף קט"ו ע"ג.

סימן קלד

שיורי ברכה

א
דין א'. ראשון ראשון בטל וכו' נכון להחמיר ושלא להתיר כי אם עד א' מס' בהתר לפי שרבים וגדולי' אוסרי' בכל שהוא וסברא זו שכתב מרן היא סברת הרמב"ם וכמו שכתבתי יהיה מותר גם לדעת הרא"ש והכי נקיטינן. הרב מהרי"קש בהגהותיו.

ב
דין ב'. הגהה. בטל בס'. עמ"ש הרב בית דוד סימן ע"ב. ועמ"ש הרב ב"ח והרב ש"ך חכך להחמיר והרב בית לחם יהודה הליץ בעד הרב ב"ח ע"ש באורך והרב שו"ת בית יהודה דף קט"ו ע"ב כתב שבמקומו לא נהגו התר במגע עכו"ם ביין בס' ע"ש.

ג
דין ג'. ראשון ראשון בטל וכו' עהרי"קש בהגהותיו תמה על זה עיין שם שהאריך ומה שהעלה לענין דינא.

ד
דין י"ג. כל המשקים וכו'. כל הרפואות שעושים רופאים גוים ודרכן לערב עמהם חומץ עם דבש או ריי"בס שלהם ונותנין אותו לחולה כמו משקה סכינג"בין וכיוצא אסורים ליתנן לחולים אפילו חולי הקדחת ואפילו שנתבטל האיסור במיעוטו ואין בהם טעם האיסור אסורין שהרי עיקרו כך וכל שעיקרו כך אינו בטל. מז"ה בהגהותיו כ"י. והם דברי תשובת הרש"בא שהביא מרן בב"י בסי' זה. ותשובת הרשב"א הלזו נדפסה בתשובות הרש"בא ח"ג שנדפס מחדש סימן ריי"ד ע"ש באורך.

סימן קלט

שיורי ברכה

א

דין א'. הגהה. ישראל שזקף לבנה וכו' עמ"ש אני הדל בספר הקטן ראש דוד פ' וישב דף כ"ט ע"ד ופ' קרח דף קי"ט ע"ב.

ודע כי מ"ש שם בראש דוד דף קי"ט ע"ב ד"ה ומכלל הדברים נדעה נרדפה מ"ש הרמב"ם הוא אגב שטפאי ורהטאי כי בו בפרק הואי מעטף ויתיב בצוקה ע"ג צוקה לתפ"ץ ודברי הרמב"ם ברורים דנקט שזקיפתה מעשה כמ"ש בהדיא בגמ' דף מ"ו ע"א ע"ש כל הסוגיא והכונה דהוי גלוי דעת כמו שפירש"י והוי כטעם ר"א דף נ"ג וכ"כ הר"ן בהדיא ע"ש ובהכי ל"ק על הרב הגדול מהר"י זאבי מה שהקשתי שם דהר"מ כתב טעם מחודש ודברי הרב מהרי"ז פשוטים אבל שאר הדברים שדקדקתי שם נראה שהם טובים ואין הפנאי מסכים להאריך ויהי הקצר אמיץ לא נצרכא אלא להעיר אזן וה' יצילנו משגיאות כי"ד.

ב

דין ג'. כגון בשר וכו'. הרב פרישה כתב אפילו חיה ועוף והרב ט"ז חלק עליו ובספר דמשק אליעזר חדש תמה על הט"ז ע"ש בהגהותיו.

ג

דין י"ד. לא יכתוב עליו וכו' הם דברי הגהות מיימוניו' פ"ז בשם הרי חסיד. והרב מהר"י ן' פורנא בתשובתו הובאה בספר בני חיי י"ד סימן רפ"א. הביאו מהרב מהר"ר אלייה הלוי דכתבו בשם הרי"ח והרב יעקב ן' פורנה הנז' כתב דלא מצא מי הוא הרי"ח הזה ע"ש ונעלם ממנו דין זה של ש"ע ודברי הגהות מיימוניות פ"י. ומכלם נראה דנעלם שרש דברי הרי"ח והם בספר חסידים וכבר אני בעניי כתבתי בזה בקונטריס יעיר אזן בכללים אות ע"ט מערכת האלף.

ד

דאין קטיגור נעשה סניגור. אני הדל כתבתי בענין זה שם בקונטריס הכללים והארכתי קצת בענין זה דאין קטיגור וכו' ואביזריה בס"ד.

ה

דין ט"ו. ויש מי שאומר שאסור להלוות לצורך בנין וכו' כ"כ מרן בבית יוסף משבלי הלקט משם רא"ם ע"ש. וכן כתבו התוספות בנדרים דף ס"ב. והרש"בא שם חידושיו

כתב דלצורך בנין בתי עכו"ם מותר אלא לצורך כיפה שמעמידין שם עכו"ם מסלק ידו הימנה וכו' ומ"מ שומר נפשו ירחק ע"ש.

סימן קמא

שיורי ברכה

א

דין ד'. וכן צורת אדם וכו' עמ"ש הרב שאלת יעבץ ח"א סימן ק"ע וח"ב סימן קי"ד.

ב

מנורת חנוכה של כסף שיש בה צורת חצי גוף אדם בולטת ושאר צורות צריך לפוחתן והגם שהיתה של רב גדול אין לחוס על כבודו ואדרבא זהו כבודו שלא יזכר שמו על תקלה שאלת יעבץ ח"ב סי' קי"ד. ועמ"ש הרב בית דוד י"ד סימן ע"ה ושם כתב דנהגו לקיים המנורות שמצוייר ראש אדם לבד עפ"י מרן אף כי מהרי"מט אוסר משום שכבר נהגו התר מזמן קדמון ע"ש ועמ"ש בשו"ת בית יהודה דף קט"ו ע"ג.

ג

דין ג'. צורות הבהמות חיות ועופות וכו'. בבית הכנסת או בבית מקום שמתפללין בקביעות פשיט' לי דאסור כדברי רבינו אליקים שהביא הבית יוסף וכל הראיות שהביא בב"י כנגדו יש לגמגם בהם. והמורים התר להתפלל בקביעות במקומות שיש צורות אלו עתידין ליתן את הדין. הרד"ק בהגהותיו כ"י. ועתה נדפסו תשובות מרן הקדוש ספר אבקת רוכל ובסי' ס"ג כתב שדברי רבינו אליקים עיקר ואסר לשום על ההיכל אבן מציירת כצורת אריה וכיוצא וכן הסכים מהר"ם מפאדוה שם סימן ס"ה והסכימו עם מהר"א קאפסאלי דאסר ע"ש.

ד

פרוכת בגד משי שאורגים בו מיני ציורים ומיני עופות מותר להשימו לפני ארון הקדש. מרן בספר אבקת רוכל סימן ס"ו.

ה

הגהה. ובז"הז וכו' ויש מחמירין וכו' עמ"ש מרן בספר אבקת רוכל סימן ס"ח. ועמ"ש בספר בתי כהונה ח"א סימן י"ג ובספר בית דוד סימן ע"ד על תכשיטין וכו'.

ו

נהגו להשתמש במטבעות שיש בהם צורת אדם בולטת ונ"ט לדבר הרב בית דוד סוף סימן ע"ד.

ז

נוהגים התר במטבעות כסף שיש בהם ש"ו ופירש על מה סומכים הרב הנז' שם.

ח

דין ח'. מנורה תבנית מנורה וכו'. הרב דבר משה בח"א סימן קכ"ב בסוף ח"מ דף קמ"ח ע"ב רצה להליץ לקיים מנורה שהיתה בבית הכנסת בת ז' קנים שערערו מדין זה. ודברים חלושים הם כאשר יראה הרואה ומ"מ בסוף דבריו גם הוא מסכים בפרק שלוח הקן או יוסיף קן ע"ש וכן ראוי לעשות דמי יכנס באסור תורה על חילוקים שאינם מפורשים ופשוטים. וכבר הגאון מהר"י קולון בשרש ע"ה חתם דבריו וכתב כל המתיר ומקל בעשיית מנורה זו מקל באיסור תורה ועתיד ליתן את הדין עכ"ל. וזכורני בימי נעורי שעשו בבית הכנסת שבעה"ק ירושלם מנורה של מתנת בת ז' קנים. ומורינו הרב מהר"א נחום ושאר הרבנים זכר כלם לברכה אסרו לקיימה וציוו לתקנה תכף והוסיפו קן לה. וכן ראוי להורות.

סימן קמב

שיורי ברכה

א

דין ד'. דיש שבח עצי איסור בפת וכו' כ"כ הר"ן ריש פ' השוכר את הפועל דשבח עצים בפת היינו באסורי הנאה אבל במותר בהנאה לא אתמר והתוס' הביאו ראיה מהמבשל בשבת בשוגג יאכל ואמאי הרי נתבשלו בעצי מוקצה ודחה הר"ן לזה דלא שמענו שבח עצים בתבשיל. ושאלני צורבא מרבנן באחת הערים מרומאני"א (שלא יש ש"ס) דהתנן תבשיל שבשלו בעצי ערלה ידלק וכן נראה מהרמב"ם. ובהיותי חד כרעא אארעא אגב רהטאי השבתי לו דמ"ש הר"ן דלא שמענו ריש שבת עצים בתבשיל אפשר דהיינו בסתם תבשיל המתבשל בקדרה שהקדרה מפסקת על דרך מה שאמרו בירושלמי כ"ח דתרומות גבי מים שהוחמו בכלי שהכלי מפסיק ויש בו משום גילוי ע"ש. וההיא דיש שבח היינו בבשרא אגומרי. אמנם אין זה אמת ודברי הר"ן ברורים דהשתא קאי לס"ד דשבח עצים נאמר אף במותר בהנאה שבא לדחות ראית התוספו' על זה דהוה ס"ד דשבח עצים נאמר אף במותר הנאה ושבח עצים הוא טפי מהנאה ולכך אסור והביאו התוספות ראיה מהמבשל בשבת ועל זה כתב הר"ן דאין ראיה דאימור דשבח עצים אף במותר בהנאה דהוי טפי מהנאה אחרת שבח זה אבל אין זה כי אם בפת לא בתבשיל וההיא דערלה לאו מטעם שבח עצים בתבשיל אלא מטעם דאסור בהנאה. ואף דאין שבח

עצים בתבשיל ה"ד במותר בהנאה אבל במידי דאסור בהנאה אסיר שכן נהנה. ואף אם יאמרו המפרשים דטעם ערלה משום שבח עצים אין זה נגד דברי הר"ן דלפי האמת דאין שבח עצים אלא באסור בהנאה כדמוכח מההיא דכמון שכתב הר"ן שהיא ראיה מכרעת מעתה שבח עצים ואיסור הנאה שכן נהנה. ומה שדוחה הר"ן הוא לס"ד דלא אשכחן בש"ס בשבח עצים בתבשיל. זה רשום מאז הימים בלי ראות שום ספר ולא אסתייעא מילתא לעמוד אח"ך בסוגיות הש"ס ועיקר ומקור הדברים והיה לזכרון. ועמ"ש הרב ט"ז ס"ק ד' והנמשך. והרב בני חיי ועמ"ש מהר"ר אברהם קארו ז"להה בקונטריס הביאו מורינו הרב חזון נחום במסכת תמורה דף קע"ב וקפ"ג עיין שם.

ב

דין ט"ז. אי להסתר כל בנויי וכו' ומכאן איסור מפורש לנכנסים לבתי עכו"ם לראות בנוייהם הרד"ק בהגהותיו כ"י.

ג

בשבת דף קמ"ט ע"א ת"ר כתב המהלך תחת הצורה וכו' ודיוקנא עצמה אף בחול אסור להסתכל בה משום שנאסר אל תפנו אל האלילים מאי גמרא אמר רב חנין אל תפנו אל מדעתכם. ופירש"י כגון בני אדום המציירים בכותל חיות משונות אי דויקנאות של בני אדם של מעשים כגון מלחמ' דוד וגלית וכותבים תחתיה זו צורת חיה פי' וכו' ע"ש ורבינו הערוך פי' ערך פן פירוש בזמן שאתם מסתכלין בהם אתם מפנין אל מדעתכם עכ"ל.

וחזה היות להרדב"ז בתשובותיו ח"א סי' ק"ז שכתב וז"ל ואע"ג שכתבו התוספות דמזירי שעשאום לשם עכו"ם ועדיין לא עבדום הרי רש"י והר"ן חלוקים וכל פוסקי הלכות כתבוה סתם משמע דבכל גוונא אייר' וכן בדין דכיון דטעמא הוי משום שלא יפנו אל מדעתם מה לי צורת עכו"ם או צורה אחרת עכ"ל ע"ש שהאריך ודחה ראית התוס'. אבל ק"ק במ"ש דכל פוסקי הלכות כתבוה בסתם וכו' שהרי הרמב"ם פ"ב דע"ז וסמ"ג לאוין י"ד הביאוה גבי עכו"ם וכן דעת הרא"ש והטור ורבינו ירוחם. וכעת לא אשכחן אלא הערוך ורש"י והר"ן דתרגמוה אף בצורה דעלמא:

ומ"מ הירא דבר ה' יחוש לדעת הערוך ורש"י והר"ן והרדב"ז דאסרי בכל צורה דעלמא. ויש לקצר בזה משום מוטב וכו'.

סימן קמה

שיורי ברכה

א

דין א'. ואפילו אבני ההר שנדלדלו וכו' כ"כ הרמב"ם פ"ח דע"ז והר"ן תמה עליו דכיון דאיכא פלוגתא ספיקא דאוריתא לחומרא והרב שפתי כהן תריץ יתיב לדברי הרמב"ם דבש"ס דף מ"ו ע"א מספ"ל אי בני ר' חייא שרו ורבי יוחנן אסר או איפכא ובירושלמי פ"ג דע"ז הלכה ו' איתא בהדיא דחזקיה שרי ור"י אסר ולא שבקינן פשיטות א' דירושלמי משום מאי דמספ"ל בש"ס דידן ועוד דרבי יוחנן גופיה חיבר הירושלמי והוא אומר שהוא אוסר וקי"ל כחזקיה דשרי וכ"כ בספר תורת חיים עכ"ל הרב ש"ך בקצור והרב כנה"ג כתב על זה דדברי הרב ש"ך נכונים בטעמן וכ"כ בתשובותיו גם הרב פר"ח בנימוקיו לס' המדע בתוך דבריו מסכים בזה.

ובצפייתנו צפינו להרב בני חיי שהביא דברי הרב ש"ך וכתב וז"ל ולע"ד דסבר הר"ן שאין מן הירושלמי ראיה כיון דהתם מספ"ל ג"כ אי פליגי בהא או כביצה וא"כ אזלינן בתר תלמודא דידן. ומה שרצה להוכיח הש"ך שרבי יוחנן חיבר הירושלמי וא"כ ע"כ ר"י עצמו אמר שאוסר אין זה הכרח כלל א"כ מה מסתפק אי פליגי בהא או בביצה וכי הי"ל ספק לר"י בדברי עצמו אלא ע"כ דסתמא דתלמודא ירושלמי כאן לאו ר"י הוא ועוד אף שנאמר דחזקיה שרי אכתי לא ידעינן הלכתא כמאן דאף דקי"ל הלכתא כחזקיה לגבי ר"י דרבו הוה הא מורי הרב בספר יבין שמועה דהיינו בפניו וא"כ מאן לימא שר"י היה בפניו ואפשר שזה דקדק הר"ן במ"ש כיון דלא אתמר בגמרא הלכתא כחד מינייהו עכ"ל. ומה שדחה דברי הרב ש"ך כיון דהתם מספ"ל ג"כ אי פליגי בהא או בביצה וכו' לאו דחיה היא וכך היא שנויה בירושלמי. השתחוה לביצה חזקיה אמר לא אסרה ר' יוחנן אמר אסרה א"ר זעירא בביצה פליגין חבריא אמרין בחלוקי נחל פליגין וכו' ע"ש.

ומשתכל הוית בספר פני משה פירוש הירושלמי שכתי בתוספותיו וז"ל ובפרקין שם בעיא דלא איפשיט' היא בזקף ביצה ובא נכרי והשתחוה לה ופסק הרמב"ם לחומרא וכרבי יוחנן דהכא דאסרה ולהאי לישנא דביצה בחלקי הנחל קאמרי פליגי גם בזקף לבנה ור"י ס"ל דאסרה כפשיטותה דהתם משום דמנכרא זקיפתה עכ"ל ועוד כתב בפירושו וז"ל בחלוקי נחל פליגין לאו ביצה ממש אלא חלקי אבנים הנמצאים בנחל וזקפה והשתחוה לה. בצה מלשון היגאה גומא בלא בצה וטיט הוא ונעשה קשה כאבן עכ"ל ולא ידעתי מאן שם ליה לפרש הירושלמי בזקף בצה ובא נכרי והשתחוה לה דכן מוכח ממ"ש ופסק הרמב"ם כרבי יוחנן דהכא וגם ממ"ש בפירושו גבי חלקי נחל והרי לשון הירושל' דאמר השתחוה לבצה מוכח בהדיא דהישראל השתחוה לבצה ולא זקפה. ואיך רוצה לפרש בלשון זה דזקפה ולא השתחוה ובא נכרי והשתחוה והלא הדבר פשוט

ומבואר דכונת הירושלמי דלא זקף הבצה והישראל השתחוה דחזקיה סבר דבצה אין בו תפיסת ידי אדם ושרי ורבי יוחנן אסר ודמי לפלוגתייהו בבבלי באבני ההר שנדלדלו.
ואם נדחק בזה משום שאם אנו מפרשים כפשוטו אם כן הוי הפך גמרין דקאמרו דלא מסיימי ואלו בירו' מפורש דחזקיה שרי ורבי יוחנן אסר. חדא דלא משום זה נעייל פילא בקופא דמחטא. ותו דמה הרויח בזה הלא גם כפי הדוחק והצער הזה בפירושו הרי הכא פשיטא לחזקיה דשרי ובגמרין חזקיה בעי לה מבעיא וזאת תורת העולה בתיקו. איכו השתא השוקל בפלס בעיניו יראה דטפי ניחא לומר דלירוש' מסיימי דזה אינו הפלגת דבר יותר מלאשוויינהו דפליגי בדין ומציאות דלבבלי בעי לה מיבעיא ולא איפשיטא וספיקא דאוריתא לחומרא ולירושלמי חזקיה שרי. והו"ל תרתי חדא בגוף הענין דלמר נסתפק ולא פשיט ולמר לא אסתפק ואמר דשרי. ותו לענין דינא כמו שכתבנו.
לכן נראה פשוט דכונת הירושלמי כמה דתרגמוה רבנן קדישי הרב תורת חיים והרב שפתי כהן ועיילוה למערתא דדייני וקבלוה הרב כנה"ג והרב פרי חדש והרב מרכבת המשנה דאמרי יישר על דברי הרב שפתי כהן וגם הרב בני חיי אזיל ומודה בפירוש הירושלמי אלא דמפקפיק בדבר. ולשון הירושלמי עצמו מוכיח והוא עד בא"ר לח"י רוא"י.
תו איכא למידק על הרב הנזכר במ"ש דללישנא דבצה בחלקי נחל פליגי גם נזקף לבנה וכו'. וזה נמשך מפירושו דמוקי לה נזקף ובא גוי והשתחוה וסבר דחלקי נחל מנכרא זקיפתיה ולהכי קאמר דגם בזקף לבנה פליגי. ומה יענה למ"ש שם בירושלמי בהאי לישנא דבחלקי נחל פליגי. חייליה דחזקיה מן הדא מפני מה אשרה אסורה מפני שיש בה תפיסת ידי אדם וכו' ופירש הוא ז"ל וזה לאו תפיסת ידי אדם הוא שמאליהן הן גדלין. ואם לחזקיה דשרי גם בזקף לבנה ה"נ דשרי. מאי קאמר חייליה דחזקיה וכו' הרי הוא מתיר גם לבנה דעשויה בידי אדם. ומדברי הירוש' דקאמר חייליה וכו' מוכח דלא מיירי בזקף ובא גוי רק כפשוטו כאשר יראה הרואה. ותו אשתמיטיתיה להרב דברי הרב ש"ך הנאמרים באמת.
הדרן לדברי הרב בני חיי שכתב דאין ראיה מהירוש' דמספ"ל אי פליגי בהא או בבצה ואזלינן בתר גמרין ומוכח מדבריו דמס"פל אי פליגי באבני ההר שנדלדלו או בביצה שכן כתב זה פעמים בהא או בבצה ולשר"י לן דחלוקי נחל אין פירושו אבני ההר שנתדלדלו. גם לשון דהתם מספקא ליה אי פליגי או בבצה אינו מכוון דבירושלמי ליכא ספיקא רק רבי זעירא וחבריא פליגי וכל כת פשיטא ליה סברתו ותו מאי קאמר ואזלינן בתר תלמודא דידן ומה טענה היא זו הרי לכל הדברות חזקיה שרי מטעם דאין בו תפיסת ידי

אדם ומאי דקאמר בגמרין דלא מסייפי הרי מהירושלמי למדנו מי בעל דברים ונקטינן כירושלמי. ומה שהקשה הרב בני חיי על הרב ש"ך במ"ש שר"י חובר הירוש' דהרי מספ"ל וכו' לק"מ דמאי דאתמר בירושלמי השתחוה לבצה חזקיה אמר לא אסורה ורבי יוחנן אמר לא אסרה זה ייסד רבי יוחנן בירושלמי. ואחריו ייסדו הא דפליגי רבי זעירא וחבריא וזה נתיסד אחר רבי יוחנן ושפיר קאמר הש"ך. ומ"ש דלפי דברי רבו הרב יבין שמועה וכו' דעת הר"ן בזה דדוקא נחלק עם רבו אחר מיתתו אז הלכה כתלמיד משא"כ אם נחלק עמו בחייו אף שלא היה. פב"פ כאשר הוכחנו בעניותנו בקונטריס יעיר אזן בכללי' מערכ' ה"א אות ס' והכא מסתמא היה מחלקת זה בעודם בחיים והלכה כחזקיה ושם כתבתי בעניותי על דברי הרב יבין שמועה ע"ש.

ודע דלפי מ"ש ביעיר אזן שם שדעת הרמ"בן דכשנחלק בחייו אין הלכה (כתלתיד) [כתלמיד] אבל לא אחר מותו לא יצדק מ"ש בברכי יוסף א"ח סי' תקמ"ט ולפ"ז מ"ש הרמב"ן הלכה שם ה"ט דהלכה כר"ע מחבירו ובזה אין חילוק כמ"ש שם ודוק כי קצרתי.

ולא אכחד מאי דיש להעיר על דברי הר"ן דבדין זה הקשה על הרמב"ם ממאי דבגמרין אמרי דלא מסיימי הגם דבירושלמי בפשיטות קאמר דחזקיה שרי דכל רז לא אנס ליה להר"ן ובודאי ידע הירושלמי והלא הר"ן עצמו פ"ק דקדושין גבי בנו והוא רבו כתב דשבקי' ספיקין ונקטי' כפשוטיהו דהירושלמי ועיין בענין זה להרב החסיד הרמ"ך ז"לה בספרו הנחמד יד מלאכי מערכת ה"א אות צ"ד ומ"ש אני הדל בקונטריס יעיר אזן בחלק עין זוכר מערכת בי"ת אות י"א בס"ד. שוב ראיתי מה שהאריך הרב באר יעקב בזה עש"ב.

ב

והמעיינות של רבים וכו' הי"סמאש של מים והגוים הולכים שם ביום אידם ומדליקין נרות ואומרים שהם מ"ט מותר לשתותם מכמה טעמים. הרב כנה"ג בתשובותיו סימן קע"ו.

סימן קמו

שיורי ברכה

א

דין ב'. אבל משמשי עכו"ם אם באו ליד ישראל ואח"ך ביטלם וכו' הרב בית חדש והרב שפתי כהן כתבו דאם זכה בהן אף משמשין אין להם ביטול וכפ"ז נראה דבהרהינו לזמן ולא פדאה אפילו משמשיה אינו יכול לבטל דכבר זכה. ומיהו כל שעדיין יכול לקחתה

וליתן מעות ע"פ דיניהם לא קרינן זכה בה ויכול לבטלה על ידי גוי וכ"כ ריי"אז והביאו הרב כנסת הגדולה ז"ל ע"ש.

ב

פמוט של כסף שביטלו וקנאוהו גזברי בית הכנסת ליתנו בבית הכנסת. נראה דלא נכון לעשות כן. והרי הרב טורי זהב בא"ח סימן קנ"ד אסר מנודה שהיתה בבית עכו"ם להשתמש בבית הכנסת ואפי' בביתו ובשגם הרב אליה רבה פקפק בזה וכתב דעכ"פ בביתו שרי ע"ש מ"מ מוכח דלא רצה להתיר הרב אליה רבה לבית הכנסת וכן בדין דלבית הכנסת אסיר דמאיס. ופוק חזי לגדול המורים מהר"ר תם ז"ל בתשובותיו סימן ר"ד שהוכיח דאף בנויי משרתי עכו"ם חיישינן למיאוס ושם פסק על פרוכת שמרונים הגם דלא ידעינן אם הוא מהר גריזים אסור לפרוס אותו לפני היכל הקדש אף שמבוטל משום דמאיס עש"ב. ועמ"ש הרי"טבא בחידושיו על דף נ"א ריש ע"ב ועיין בכנס' הגדולה ודוק הטב.

ודרך אגב רגע אדבר במ"ש הרמב"ן בחידושיו לע"ז על דף מ"ז גבי בעיית ר"ל המשתחוה לדקל לולבו מהו למצוה ושם מפורש בדברי הרמב"ן והביאו הר"ן דלגבוה ודאי מפסיל אפילו דיעבד דהא פשטא רבא מאתנן דפסול. ולשון הר"ן זה נעלם מהרב הלבוש א"ח סי' י"א דין ח' ומהרב מופת הדור בספר עץ החיים פ' ראה שכתב דנעבד במחובר בעיא דלא איפשיטא וכן נראה מדברי הרב הלבוש שם. וכבר בספר הקטן מחזיק ברכה שם באו"ח סי' י"א הבאתי שהרב אליה זוטא ורבא הקשה על הרב הלבוש מהסוגיא וכו' ודברי מרן שכתב דאיפשיטא ושם דקדקתי אני בעניי כן על מהרח"א. ועתה אני מוסיף דמפורש בהר"ן משם הרמב"ן דאיפשייטא ונעלם מהרבנים הנז'.

וגם ראיתי את הלחץ מה שמשכן עצמו אביו של הרב אליה רבא מה שפירש בדברי הרב הלבוש ומלבד שהוא דוחק הוי"ל לעשות הצדדין באופן אחר כמו שיראה המעיין בצדק. **והרמב"ן** שם כתב בתוך דבריו דע"ז שביטלה פסולה למזבח אפילו דיעבד וכו' ע"ש ועמ"ש אני הדל בסוף ספר הקטן פני דוד דף קד"ס ע"ג ע"ש. ועתה אור נגה עלינו שו"ת פני אריה להה"ג אב"ד דק"ק רוטרדם נר"ו ומידי עוברי שם ראיתי בסימן צ"ג שהקשה משם גדול אחד על הרמ"בן מהא דאמרינן בתמורה דף כ"ט דנעבד מותר להדיוט מדאצטריך קרא למעוטינהו לגבוה ש"מ דלהדיוט שרי ואי כדעת הרמב"ן הא אצטריך קרא לאוסרה לגבוה אף לאחר ביטול דאפילו אי נעבד אסור להדיוט מ"מ לאחר ביטול ודאי שרי ולגבוה אסיר.

ולי ההדיוט אפשר לישב דסבר הרמב"ן דכי מטית לומר דנעבד אסור להדיוט פשיטא דאף דבבטול שרי להדיוט אסור לגבוה דממאיס ולא צריך קרא להכי ומוכרח דנעבד מותר להדיוט מדאצטריך קרא לגבוה לאסור דאי אסור להדיוט ממשקה ישראל נפיק דאסור לגבוה ופשיטא דאף דנתבטל אכתי קאי באיסוריה לגבוה דממאיס ולא צריך קרא. **א"נ** אפשר במאי דאמרו בחולין דף קכ"ח ע"ב דדריש מיעוטי מדכתיב מן הבהמה דהוי"לל מהבהמה והשתא דכתיב מן הבהמה דרשינן תרי מיעוטי והקשה הרב החסיד כמהר"ר יהודה חאבילייו ז"להה דדרשינן במנחות מן הבקר להוציא את הרובע וכו' ולא דריש ליה אלא לחד מיעוט' אף דכתיב מן עכ"ד. והתירוץ הפשוט לזה הוא דגם התם יהיה מה למעט מיעוט ב' ואנחנו לא נדע וכיוצא בזה עבידי דמשנ"ו רבנן התוספות בכמה דוכתי. איכו השתא במאי דקמן דדריש בשמעתין מן הבקר להוציא את הנעבד איכא תרתי מיעוטי חד למעוטי נעבד ואידך למעוטי אפילו ביטלו ומדאצטרי' חד מיעוטא לעיקר נעבד שמעינן דלהדיוט שרי. איבר' דק' מאי דפריך בתמורה סוף דף כ"ח ות"ק דאפקינהו להני קראי לרובע ונרבע חולה זקן ומזוהם מנ"ל ומאי פריך הרי בכל קרא איכא תרי מיעוטי ויש לישב.

ועתה אבא למ"ש בזה הרב פני אריה נר"ו והוא האריך לתרץ בעד הרמב"ן והקיצור זה לשונו דלא שייך ביטול אלא במה שהוא אסור משום ולא תביא תועבה ומשום ולא ידבק בידך וכו' כלומר במה שנאסר בלאוין אלו מפני שהוא ע"ז דמכיון שנתבטל נסתלק ממנו שם ע"ז אבל בע"ח מדהוצרך לאוסרן לגבוה דבר פשוט הוא שאינן נעשין ע"ז ואין שם איסור נתפס כלל בב"ח אלא שאסרן הכתוב לגבוה משום דמאיסי וא"כ מה ביטול שייך בזה עכ"ל. ולישר"י לן מר שבזה רצה לתרץ קושית הגדול על הרמב"ן שהזכיר והלא הקושיא היא דנימא דנאסר נעבד להדיוט ובודאי דגם לגבוה נאסר וקרא לא אצטריך אלא לאסור ביטלו דשרי להדיוט. ולצד זה דאסור להדיוט א"כ איכא ע"ז ולא אצטריך נעבד לאסור לגבוה. אלא שאם נתבטל דשרי להדיוט דנסתלק שם ע"ז הו"א דלגבוה שרי ולהכי אתא קרא לאסור. ומאי קאמר לתרץ והיו דבריו כפי האמת דמותר להדיוט דאז ידעינן דאין איסור ע"ז נתפס בבע"ח וכו' הרי כל זה כפי האמת והקושי' היא לצד דנעבד נאסר להדיוט בדבר האמור והוא ברור ופשוט.

ותבט עיני במה שהאריך עוד הרב נר"ו בכונת התו' שם בתמורה ד"ה מנא הני מילי שמותר מוקצה ומתוך הדברים כתב דנעלם דבר פשוט מהרב משנה למלך וגם בזה אביא דבריו בקצור וז"ל ע"כ לומר. דר"פ דקשיא ליה מנה"מ והוצרך לומר דמפקי' שריותא דהדיוט ממשקה ישראל דס"ל דמפיק מוקצה מקרא מן הבהמה מן הבקר אבל לתנא

דבי רבי ישמעאל דמפיק ליה מקרא דכי משחתם בהם מום בם כל שהמום פוסל בו דבר ערוה וע"ז פוסלין בו אין צריך לשינויא דר"פ דקושיא מעיקר' ליתא דמוקצה ונעבד מותרין להדיוט דמהיכא תיתי לאוסרן וכמו שהקשו התוספות וליכא למפרך דהו"ל למילף מאיסור גבוה דאסור להדיוט כיון דאיסור נעבד לגבוה מקרא דכי משחתם בהם מום בם א"כ לא יפה כח הבן מכח האב דבעל מום אסור לגבוה ומותר להדיוט ודברים אלו עם היותן פשוטים נעלמו מהרב משנה למלך פ"ג דאסורי מזבח דעל דברי התוספו' בחולין דף ק"מ דבהמת עיר הנדחת וכו' כשרה למזבח אף שאסורה להדיוט ולא איטעיט ממשקה ישראל כיון דהי"ל שעת הכושר תמה דפכ"ה דף קט"ו מוכח דכל דאסור להדיוט אסור לגבוה אף שהיה לו שעת הכושר וכ"כ התוספו' במנחות דיליף ממשקה ישראל אף דהי"ל שעת הכושר ולפי מ"ש אין כאן תימה דמאן דיליף מוקצה ונעבד מקרא מן הבהמה מן הבקר קשיא אליביה התרא דהדיוט מנ"ל דהו"ל למילף מלגבוה דאף להדיוט אסור הוצרך לשינויא דר"פ מדאצטריך קרא לגבוה ולא יליף ממשקה ישראל ע"כ מוכח דסבר דממשקה ישראל ילפינן אף דהיתה לו שעת הכושר אבל לתנא דבי ר' ישמעאל שפיר איכא למימר דממשקה ישראל לא ילפינן אלא היכא דלא היה לו שעת הכושר דבחולין דף ק"מ ר"נ בר יצחק לא משני אלא לתנא דבי רבי ישמעאל שפיר כתבו התוספות דלדידיה קלא דממשקה לא אימעיט אלא כשלא היתה שעת הכושר עכ"ל בקצור ע"ש בספרו באורך.

ומאי דפשיטא ליה למר קא מיבעיא לי דכיון דקאמר דלר"פ מוכרח דממשקה ישראל ילפינן מיניה אף שהיתה לו שעת הכושר מאן שם ליה לאשוי פלוגתא בין תנא דבי רבי ישמעאל להנך תנאי דילפי מקרא דמן הבקר דלתנא דבי רבי ישמעאל ממשקה ישראל לא ילפינן אלא היכא דלא היה לו שעת הכושר. נימא דכלהו תנאי סברי דממשקה ישראל נלמוד אפילו להיתה לו שעת הכושר ומי מלל להתוס' דפליגי תנאי בזה. ותו זיל לאידיך גיסא אי ממשקה ישראל לדעת תנא דבי רבי ישמעאל לא נלמוד אלא היכא שלא היתה לו שעת הכושר מנא להו להנך תנאי דילפי מוקצה ונעבד מקרא דמן הבקר דילפינן מקרא דממשקה ישראל אף לשלא היתה לו שעת הכושר ואתא רב פפא ובנה עליהם מצודים דלהדיוט מותר וכפי מה שפירשו התוספות בשם ר"י והביא דבריהם הרב נר"ו אימא דממשקה ישראל לא ידעינן לאסור לגבוה אלא כשלא היתה לו שעת הכושר וכפ"ז מנ"ל דלהדיוט מותר.

ועוד אני תמיה על הרב הנזכר איך פשיטא ליה דלמאן דיליף מקרא דמן הבקר וכו' נלמוד מקרא דמשקה ישראל אף אם היתה לו שעת הכושר והרי מפורש בסוגיא עצמה

דתמורה שם דף כ"ט אליבא דמאן דדריש קרא דמן הבקר להוציא הטריפה דבעינן תלתא קראי ממשקה ישראל וכל אשר יעבור ומן הבקר למעט היכא שהיתה לו שעת הכושר והקדישה ולבסוף נטרפה. ומפורש בהדיא קרי בחיל בפ"ק דמנחות דף ו' ע"א דאי ממשקה ישראל ה"א למעוטי היכא דלא היתה שעת הכושר דומיא דערלה וכלאי הכרם (ועיין בחולין דף קט"ז) אבל היתה שעת הכושר אימ' תתכשר כתב רחמנא לא יעבוד וכו'. וכן כתב רש"י בסוגיין דתמורה שם. והתום' שם במנחות כתבו ד"ה כתב רחמנא לא יעבור וז"ל אע"ג דמוכח דהיכא שהיתה לו שעת הכושר לא ילפינן ממשקה ישראל אפ"ה מייתי ליה בכל דוכתא בפ' כל האסורין גבי נעבד משום דע"י תלתא קראי מסקינן דאין לחלק עכ"ל עיניך תחזינה משרים מפי תלמוד ערוך ומיסודן של רש"י ותוס' דגם לתנאי דדרשי מן הבקר וכיוצא אין ראיה ממשקה ישראל להיתה לו שעת הכושר אלא דאתלת קראי סמיך וכ"כ התוספו' בנדה דף מ"א והר"יטבא בחידושי חולין על דף קט"ו גבי כלאי' ומחוסר זמן ותימה על הרב הנז' אשר בנה בנין ומשוי פלוגתא בי"נן של קדושים. ויותר תימה שהרב משנה למלך זכר עשה לדברי התוספו' דמנחות דף ו' שהבאתי ואיך הרב פני אריה נר"ו משיג על הרב משנה למלך וכתב ביה ונעלם פשי"טי דספר"א ופני"ו לא יראו בדברי התוספות שרמז הרב ז"ל.

אמור מעתה הרב משנה למלך נקיט נפשיה בקציי"רי והדברים מוכיחי' דכונת הרב ז"ל דהשתא דאית לן תלתא קראי אמרינן דנלמוד ממשקה ישראל אף בהיות לה שעת הכושר וכמ"ש התוספות במנחות ואיך כתבו התם בחולין דבהמת עיר הנדחת מותרת לגבוה אף שאסורה להדיוט ולא ממעיט ממשקה ישראל כיון דהיה לה שעת הכושר. הרי בכל דוכתא מעיט ממשקה ישראל אף דהיתה לה שעת הכושר משום דסמיך אתלת קראי דטריפה. וכן ראינו שכתב הריי"טבא בחידושיו שהזכרתי דמדלא חלק הכתוב בטריפה ה"ה בכלאים ומחוסר **לפום** ריהטא אפשר לומר לישב קושית הרב מש"ל דסברי התוספות בסוף חולק דאע"ג דבכל דוכתא גמרינן ממשקה ישראל אפילו היתה לה שעת הכושר היינו דוקא ברובע ונרבע מוקצה נעבד וכיוצא דפסולן בגופם מצד עצמם אז ילפי' מטריפה דאין חילוק מכח תלתא קראי אמנם בדבר שאין פסולו בגופו כמו צפורי עיר הנדח' וצפורים שהוחלפו בע"ז שאין פסולם בגופם ומצד עצמם ואין דומים לטריפה אז אני אומר דאין ראיה ממשקה ישראל כיון דהיה להם שעת הכושר.

ואחזה אנכי בחידושי הר"יטבא בסוף חולין שכתב שם בדף ק"מ וז"ל וא"ת אכתי אמאי לא ממעטי וכו' ותרצו דלא ממעטינן לגבוה משום משקה ישראל אלא אסורים מעיקרא שלא היה להם שעת הכושר מעולם אבל כל שהיה בו שעת הכושר ונאסר להדיוט לא

ממעטינן אלא נרבע ונעבד ומוקצה דמעטינהו קרא עכ"ל ונראה דהר"יטבא ז"ל בא לתרץ קושית הרב משנה למלך. ונראה שכונתו דאיברא דבכל דוכתא ילפינן ממשקה ישראל אף דהיה לו שעת הכושר ומיהו היינו דוקא כי מעטיה קרא ואז מקרא דנתמעט ומשקה ישראל אמרינן דנתמעט אף שהיה לו שעת הכושר והוי כמו טריפה דמכח תלתא קראי ממעט הכל אבל כי לית קרא בפרטות למעוטי הדבר ואין לנו אלא ממשקה ישראל אז אמרינן דאין ראיה אלא כשלא היתה לו שעת הכושר ונתישבה קושית הרב כן נראה לפום ריהטא ואני אמרתי בחפזי.

ג

דין ח'. מכרה או משכנה וכו'. אזהרה לישראל שלא יהנה ולא יקח במשכון ממשמשי עכו"ם ולא מנוייהם. רבינו אליעזר ממיץ בספר יראים מצוה ע'.

ד

הגהה. ומשמשי עכו"ם אם משכנו וכו' כתב הרב ט"ז דוקא בהרהינו אצלו עש"ב ולדידיה אפשר דגם בנשתקעה דומה להרהינו כמו שנראה מדברי הר"יטבא בחידושי ע"ז על דף נ"ג משם הרמב"ן. אבל הרב כנסת הגדולה סבר דלדעת מרן אפילו הרהינה אין לה ביטול והכי משמע מדברי הר"יטבא בשם הרמב"ן בסוף הלשון האמור ע"ש ודוק.

סימן קמז

שיורי ברכה

א

דין ג'. אסור לגרום וכו' עמ"ש הרב בית יהודה י"ד סימן ה'.

ב

מותר להזכיר שם ע"ז הכתובה בתורה וכו' נראה דאפילו הכתובה בתרגום שרי להזכיר דהרי כל אדם קורא כדרכו פ' מטות משכללתא ומלבשתא שהם שמות ע"ז ועמ"ש אני בעניי בספה הקטן ברכי יוסף סי' רפ"ה בארח חיים ודוק.

סימן קמח

שיורי ברכה

א

דין א'. דבר שאינו מתקיים עד יום חגם כגון ירקות ותבשיל וכן אסור. כצ"ל. מהר"יקש בהגהותיו.

ב

דין ב'. מותר בהנאה. זה דעת הריי"ף והרמב"ם שפסקו פריש לקיש דמותר מטעם דתניא כוותיה. אבל התוס' כתבו שם דף ו' נראה לריי"ז להלכה כרבי יוחנן אע"ג דתניא כוותיה דריי"ל וכו' דלקמן מסיק נשא ונתן איכא בינייהו וקמפרש לחכמים דמתניתין אית להו נשא ונתן כריי"ז ומתניתין עדיפא מבריתא עכ"ל:

ושאלני צורבא מרבנן דהרי לקמן דף ז' איכא כמה אוקמתי במשנתינו וריש לקיש יסבור כחד מאינך אוקמתי וא"כ לריי"ל מתני' לא מכרעא ותניא כוותיה והויי"ל לפסוק כריי"ל ומאי קאמרי התוספות עכ"ד האי צורבא מרבנן.

ואני בעניי השבתי לו דכונת התוספות דרבי יוחנן סבר כהך אוקמתא לנשא ונתן איכא בינייהו וא"כ לריי"ז מתניתין כוותיה. ובמה נכריע לפסוק דלא כרבי יוחנן אי מהבריתא הא לדידה דסבר דמתני' כוותיה מתני' עדיפא מבריתא וכיון דלעת ר' יוחנן הני תו לא מצינן אנן להכריע להלכה כריי"ל דתניא כוותיה כיון דלר"י רבנן דמתניי' כוותיה ועדיפא מבריתא וא"כ הדרינן לכללין דקיי"ל כרי יוחנן. ושוב ראיתי דהדבר מפורש בדברי הרא"ש שכתב וז"ל ומהך ברית' דתניא כותיה דריי"ל לא תקשי לרבי יוחנן דסי"ל בהך תירוצא דלקמן נשא ונתן איכא בינייהו וסבר כמאן דאסר עכ"ל והרי הוא כמבוי"אר.

ג

דין יוד. אסור לכפול שלום לעכו"ם וכו' הרב באר שבע בתשובה סימן נ"ט הוקשה לו על מאי דאמר רי"בז הקדימו שלום אפילו עכו"ם וכו' והאריך בזה ולק"מ וכבר הרב ט"ז והרב כנה"ג משנו שפיר עיין בדברי קדשם באורך. והרב כנה"ג אינו מעלה בז"כורו דברי הרב באר שבע ע"ש.

ד

ויצטרך לכפול וכו' מדקאמר ויצטרך ולא פסיק ותני לאסור משמע שאם כבר התחיל הגוי יכול לכפול לו שלום וכ"ש במקום איבה גם בז"הז דלא בקיאי בע"ז. מהריי"קש.

ה

כתב א"ח בשם הרי"ם דוקא שלום שהוא שמו של הקב"ה אסור לכפול אבל ברכה דליכא שם אין קפידא ע"כ בספר בדק הבית ואעפ"י שאינו נראה כן מדברי הפוסקים סמכו העולם על זה וכן נהגו. הרב מהריי"קש בהגהותיו.

ו

בסוף פ' הנזיקין אמרו רב כהנא אמר ליה שלמא למר. ופירש"י דלבו לרבו. וכתבו התוס' דעל חנם פירש כן דלא קאמר אלא דאין כופלים לו שלום. וכתב הרב באר שבע בתשובה

סימן נ"ט האמור נראה מדבריהם דלא הוו גרסי שלמא למר שלמא למר אלא חדא זמנא א"נ דמפרשי שלמא למר שלמא למר לכל גוי אבל לא שהיה אומר שלמא למר שלמא למר לגוי אחד ומ"ש התוס' צ"ע שלא יהא גונב דעת הבריו' אין בזה משום גנבת דעת כדאשכחן פ"ק דע"ז נאמן עלי הדיין ובנדרים דף ס"ב עבדא דנורא אנא ע"כ דברי הרב באר שבע ז"להה.

ומ"ש שהתוס' מפרשים דלא היה אומר תרי זמני לגוי אחד. כן מצאתי בלקוטי רבינו בצלאל כ"י שכתב על דברי התוספו' משם גליון תוספו' וז"ל ושלמא למר שלמא למר לא שהיה כופל לו אלא היה נותן שלום לכל אחד ואחד עכ"ל. ואחרי כתבי ראיתי שכבר מהרש"ל בחכמת שלמה הביא דברי הגליון הנז'. ומה שהביא הרב באר שבע סייעתא לרש"י. גם אני בעניי מצאתי בזהר הקדוש דף קע"א ע"ב פ' וישלח על פסוק והוא עבר לפניהם ופסוק ואמרתם כה לחי דכונת יעקב אע"ה ודוד הע"ה לצד עליאה ממללו ע"ש.

איברא דמהני דמייתי הרב באר שבע לא יש ראיה כל כך דמ"ש נאמן עלי הדיין ומ"ש עבדא דנורא היה להציל עצמם וגם התו' מודו דאם יש צורך להצלה שרי. אך בהא דרב כהנא נראה דהיה אומר כך אף שלא הי"ל צורך וזהו הצ"ע של התוס' מי אמרינן דדוקא להצלה שרי כהנהו או גם בלא צורך שרי וליכא גנבת דעת. וכן מיעקב אע"ה אין ראיה דהיה בסכנה. אך מדוד הע"ה יש קצת ראיה לרש"י לפי מה שפירש בזהר הקדוש. וגם זה יש לדחות דלצורך פרנסה היה.

ומדברי הזהר הקדוש ח"ב דף כ"ג מוכח דבעי מיהא דצריך לזה ואין בזה רמאות עיין שם ודוק הטב. ואפשר דגם רב כהנא היה צריך לזה משום איבה או איזה צורך ובהא מיירי רש"י נמי וק"ל ועיין לקמן סי' קנ"ז דין ב' בהגהה ובש"ך ס"ק י"ח ו"הר"ן דנדרים דף ס"ב.

ז

דין י"ב. הגהה. אם נכנס לעיר ומצאם שמחים ביום חגם ישמח וכו'. מי שמנגן ומשורר בבתי שרי הישמעאלים כל השנה שרי לשורר ולנגן ביום חגם דאי פריש מינייהו ביום חגם איכא איבה ואפילו במקום דליכא איבא יש להתיר והיינו לפי שורת הדין. אבל הני משוררים ומנגנים בכל מקום ובכל שעה יש לאסור להם משום דמנבלין פיהם ולוצצים ועתידין ליתן את הדין. הרב הגדול מהר"ר נ' חביב (בעל גט פשוט וכו') בתשובותיו כ"י סימן ד'.

סימן קמט

שיורי ברכה

א

דין ב', חצר של עכו"ם וכו' לשון הטור וכ"ש שאסור ליכנס לעולם לחצר עכו"ם אפי' לדבר עם א' מהם וכו' ע"ש ור"ל אפי' אינו יום אידם וכ"כ הרב פרישה והוא פשוט:

ב

דין ג'. ומעלה בערכאות שלהם וכו'. ראיתי להעתיק תשובת רבינו ישעיה הראשון מטראני ז"ל בתשובותיו כ"י סימן צ"ט וז"ל מה שאמרת על מעלה בערכאות שלהם משום לפניהם ולא לפני גוים. אטו משפט צריך לעשות עמו. אינו צריך אלא לכתוב שטר המקח לפניהם ואין בזה אלא משום שצריך לכבדם (צ"ל שנראה כמכבדים) ואזיל ומודה לע"ז ומפני שהוא מתכוין להציל ממונו לא אסרו ורש"י נמי כך פירש ואעפ"י שהוא כבוד להם ואיכא למימר דאזיל ומודה מותר מפני שהוא כמציל מידם שמתוך כך יהיו לו עדים ומסייעין אותו להצילו מן העוררין ואף אם היה שם משפט לא היה נאמר זה אלא כשהיה דינו עם ישראל חבירו דציית דינא ולא עם הגוי ואפי' היה שם איסור אין אנו רשאין לדמות איסורי דרבנן זה לזה הם שקלו בפלס בינתם איזה איסור שלהם נדחה באיזה מקום נדחה כדאמרינן שילהי פ' האשה ובכמה מקומות בתלמוד אבל אנו אין אנו רשאין לבטל דבריהם עד שנמצא ראיה בפירוש מאותו דבר ולא שנדמה להם דבר לדבר שהם ידעו אנה יש לאסור ולהחמיר ואנה יש להקל ואין לנו כי אם לקבל דבריהם ואעפ"י שבעינינו נפלא הדבר בעיניהם לא היה נפלא שהם עמדו על דעת הבריות וידעו לבחון כל דבר מה שאין אנו יודעים עכ"ל ודבריו חיים וקיימים קלורית לעין ועמ"ש הרב כנה"ג בתשובה הובאה בספ' ארח לצדיק שו"ת מהרב מהר"א רודריגיז בח"מ סי' י"ב מפיו לפידים יהלוכו על אשר פשתה המספחת ללכת לעש"ג ועמ"ש בזרע אברהם ח"מ סימן י"ב:

סימן קנ

שיורי ברכה

א

דין ג'. מפני שנראה כמנשק וכו' ואפילו אין שם אדם דכל מה שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. אחרונים:

ב
הגהה. או להסיר הכובע וכו' דאיסורא רבא דחמיר טובא איכא בהסרת הכובע וקצת שחייה מכ"ש וק"ו מדין ב' אע"ג דלא מקרי השתחויה אלא בפשוט ידים ורגלים דאז יש מיתה וכרת ממש. ולשון הרב תרומת הדשן לכאורה אינו מדוקדק אמנם נר' דעל עיקר השתחויה קאמר עיין בדבריו. ודוק הטב:

ג
כמי שנתפזרו מעותיו וכו' קצור לשון יש כאן ועיין בגוף תשובת הרב תרומת הדשן שהאריך יעויין בדברי קדשו באורך:

סימן קנא

שיורי ברכה

א
דין א'. הגהה. י"א הא דאסור למכור וכו' היינו דוקא אם אין להם אחרי' כיוצא בו וכו' ויש מחמירין וכו'. דעת היש מחמירין ביאר הרב בדרכי משה דהיינו ממ"ש הר"ן פ"ק דע"ז דאע"ג דיכול ליטלו בלא"ה אסור מדרבנן משום דאסור לסייע ידי עוברי עבירה והוא דעת התוס' והרא"ש והגהות מרדכי ריש שבת ע"ש באורו:
וחזיתיה להרב שפתי כהן עשה שלום ביניהם דלא פליגי דמ"ש התוספות והרא"ש ריש שבת והר"ן פ"ק דע"ז מיירי בישראל שהוא חייב להפרישו מאיסור משא"כ בגוי וישראל מומר דאינו חייב להפרישו עש"ב. ולפום ריהטא נראה להביא ראיה דגם הישראל אסור ליתן לגוי מדרבנן ואם כנים אנחנו בזה הלא טוב לנו לומר כמו שהבין מור"ם בדעת התוספות והרא"ש והר"ן והוא ממ"ש בנדרים דף ס"ב רב אשי הו"ל ההוא אבל זבניה ליה לבי נורא א"ל רבינא לרב אשי האיכא לפני עיור לא תתן מכשול א"ל רוב עצים להסקה נתנו. ומסתמא הוו שכיחי עצים למזבן ואפ"ה א"ל רבינא האיכא לפני עיור. ואי אמרת בשלמא כדעת מור"ם דלהר"ן פ"ק דע"ז ודעמיה גם להגוי איכא איסור מדרבנן אף דיכול ליטול בלא"ה משום מסייע ידי עוברי עבירה שפיר קאמר ליה רבינא האיכא לפני עיור כלומר דמדרבנן מיהא אסור אף דשכיחי עצים לקנות. אלא אי אמרת כדעת הרב שפתי כהן דלא אסרו אלא בישראל אבל לא בגוי דאינו מצווה להפרישו א"כ מאי פריך רבינא האיכא לפני עיור הא אסיקנא דליכא לפני עיור אלא בדקאי בתרי עיברי דנהרא והכא הא שכיחי עצים:

הן אמת דאף לדעת מור"ם תקשי מהא דנדריי להמרדכי פ"ק דע"ז ודעמיה דשרו למכור להם אם מוצאים לקנות ממקום אחר דא"כ מאי פריך רבינא לרב אשי הא עצים שכיחי ובכה"ג שרי ודחיקא מילתא לומר דלא שכיחי עצים כי הני דאבא דרב אשי:

עוד נראה להביא קצת ראיה ממ"ש הרמב"ם פ"ח דשמיטה דין ח' מחזיקין ידי גוים בשביעית בדברים בלבד וכו' מפני שאינן מצויין על שביתת הארץ וכו' ע"ש אלמא משמע דאי היו מצווין היה אסור להחזיקם אפילו בדברים. ומעתה להרי"ן פ"ק דע"ז ודעמיה דסברי דאף דיכול ליטלו אסיר מדרבנן דאסור לסייע ידי עוברי עבירה ה"ה נמי לגוי כיון דהא אשכחן דלהגוי נמי כשהוא מצווה אסור להחזיקו אף בדברים:

גם מלשון הרי"ן פ"ק דע"ז משמע קצת כדעת מור"ם דהרי הרי"ן קאי על כוס יין לנזיר ועל אבר מן החי לבני נח ועל שניהם הוא אומר דדוקא בתרי עברי ואף דלא קאי בתרי עברי אסיר מדרבנן ומסתמות דבריו משמע דקאי גם אאבר מן החי לגוי ע"ש וכדברי הרי"טבא בחידושי פ"ק דע"ז ודוק. ולשון פסקי תוס' פ"ק דשבת שכתבו צריך להפריש חבירו מעבירה וכו' משמע קצת כדברי הרב שפתי כהן:

וזה חזיתי להרב מהר"י עייאש בשו"ת בית יהודה סי' ה' מי"ד דפירש דברי התוספות דסנהדרין דף ס"ג גבי שתוף דכתבו דליכא לפני דאין גוים מוזהרים דכונתם דאף דלא קאי בתרי עברי איסורא איכא ע"ש וזה כדעת מור"ם אבל אין דבריו מוכרחים בתוס' ובפרט לפי מ"ש הרב פרי חדש באו"ח סימן תצ"ו במנהגי אסור אות כ"ב דכיון דאין האיסור מזומן לפני האוסר והמתיר מזמינו הו"ל כתרי עברי ע"ש. וצריך להתישב בכל זה:

ואתה תחזה להרב באר שבע בתשובותיו סימן ס"א בעצים שנותנין הגוים ביום אידם ונוטלין גם מישראל והביא הרב ז"ל ההיא דפ' בן סורר דף ע"ד קוואקי ודימונקי היכי יהבינן להו ואסר ליתן להם בידים ע"ש והרב משאת בנימין סי' פ"ו לנדונו הביא הך שמעתא והתיר לתת אף בידים והביאו הרב כנה"ג סי' קמ"ח הגה"ט אות י"א ולא זכר מדברי הרב ב"ש. ועמ"ש הרב חוות יאיר בהשמטות דף רס"ז ע"ב ודף ע"ד ע"ב יעויין שם: